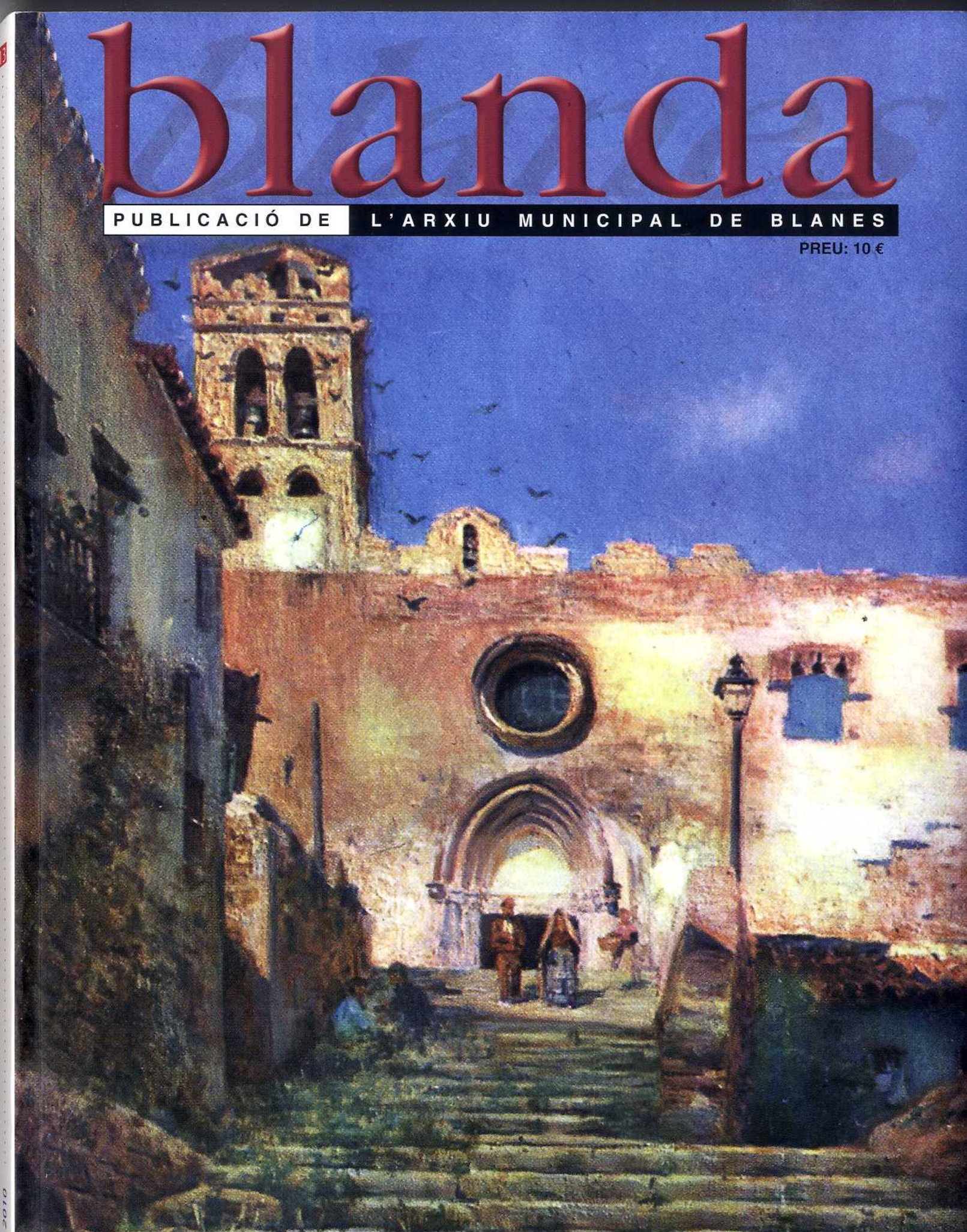

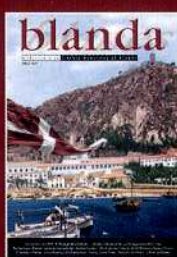
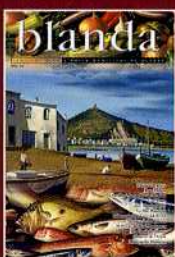
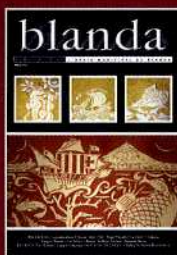
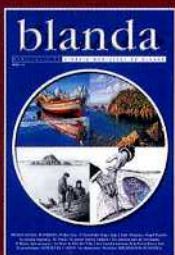
blanda

PUBLICACIÓ DE L'ARXIU MUNICIPAL DE BLANES

PREU: 10 €

El port • Teatre i cultura al s. XIX • Immigrants al s. XVII • Avions a Blanes
La capella dels Dolors • La façana de l'Ajuntament • Isidre Puig Boada • Cortils i Vieta
El carrer Ample • Fra Roig i Jalpí • El 23-F • Notícies i donacions de l'Arxiu • Bibliografia

Verba volant, scripta manent

Nihil obstat: Ioachinnus Turriculae

blanda

PUBLICACIÓ DE L'ARXIU MUNICIPAL DE BLANES

NÚMERO 13
BLANES - ANY 2010

Reflexions

[...] la incorporació del passat al present, la transformació de la història en memòria, és quasi inevitablement un treball de pesca en la mar infinita dels arxius. Que són el lloc privilegiat on es preserven els materials de la memòria escrita, la qual abans de ser memòria és només informació, només un text o una sèries de xifres, potser només un material en brut. Però en aquest material que l'arxiver guarda, ordena, conserva, aprofita i fa assequible hi ha la substància que ens permetrà de fer durar el present mentre es transforma en passat: que ens permetrà de convertir en present compartit, en memòria comuna, allò que rescatem dels temps passats. I permetrà de repetir el procés en el futur, quan el nostre present serà passat.

Sense l'arxiu, sense una forma o una altra d'arxiu, antic o modern, en prestatges plens de lligalls o de carpetes – o, a partir d'ara, en les entranyes electròniques-, la història no seria possible, o almenys la història tal com l'entenen els fills d'Heròdot i Tucídides: no una sèries de mites, no les faules orals, sinó la relació i l'explicació dels fets passats. Que, quasi indefectiblement, han de ser fets escrits, conservats, preservats en aquells llocs de la memòria que en diem arxius.

Joan Francesc Mira. *El temps*. 18/5/2010

Amb la col·laboració de:

Crèdits

Portada: "El campanar de Blanes"
Reproducció del quadre amb l'escalinata del carrer Nou i l'església de Santa Maria
Autor: Joan Roig i Soler (1852-1909)
Font: Revista *Blanes*. Ajuntament de Blanes (1966)

Edita: Ajuntament de Blanes – Arxiu Municipal de Blanes (AMBL)
Polític responsable: Josep Trias i Joaquim Torrecillas
Coordinació i textos: AMBL (Antoni Reyes Valent i Aitor Roger Delgado)
Col·labora: Diputació de Girona
Maquetació i impressió: Impremta Girona, S.C.
Dipòsit legal: Gi- 1126-98
Assessorament lingüístic: Oficina de Català de Blanes
Disseny logotip Arxiu: Pepe Álvarez
Mapa de contraportada: Anna Palmada (Geògrafa)
Blanda es pot adquirir a les següents llibreries:

Bitlloch	La Plantera
Espigulé	Costa Brava
Blanes II	RB3
Laia	Sant Jordi
Campany	Llibresca

* Els articles signats són responsabilitat de les persones que els signen. Les opinions que s'hi expressen no reflecteixen necessàriament el punt de vista dels editors de la publicació.

PRESENTACIÓ

Presentació de l'alcalde de Blanes	7
------------------------------------	---

RECERQUES

01. Juli Baca i Quim Malvesí. Una història gràfica del port de Blanes	8
02. Josep Bota-Gibert. Teatre i altres formes de cultura a Blanes entre 1893 i 1904	22
03. Teresa Cuello i Antoni Reyes. Notes sobre la matrícula de "francesos" de 1637 a Blanes	38
04. José Fernández i Pere Ribalta. Avions i hidroavions a Blanes entre 1920 i 1928	52
05. Gabriel Martín Roig. La Construcció de la Capella dels Dolors a la parroquial de Blanes (1731-1740)	62
06. Isidre Puig Boada. Memòries i Blanes gòtica	86
07. Aitor Roger. Josep Cortils i Vieta, pare de la Renaixença blanenca	96
08. Maria Àngela Sagera. Quan el carrer Ample era un veïnat	112
09. Pep Vila. Fra Joan Gaspar Roig i Jalpí, traductor del cartoixà castellà Antonio de Molina	142
10. Ramon Mestre. La restauració de la façana de l'Ajuntament de Blanes a la plaça dels Dies Feiners	150

BIOGRAFIES

01. Pedro Corrales. El meu 23-F	158
--	-----

NOTÍCIES DE L'ARXIU

Donacions	166
Notícies	168
Breus	171

BIBLIOGRAFIES

Ruyra: l'home i la seva imatge. Per Josep Bota-Gibert	174
Aprender a dibujar el viento. Per Miquel Maria Gibert i Pujol	176
El navegador de fons de mirall. Per Antoni Mañach Moreno	178
Matins grisos. Per Joan Adell Álvarez	181
Publicacions blanenques	182

Josep Trias i Figueras

Presentem un nou volum de la publicació de l'Arxiu Municipal de Blanes, el número 13. L'any que tot just encetem vindrà marcat per una efemèride que va tenir una gran repercussió per a la vida quotidiana dels blanencs que van viure aquests fets, ara fa cent anys, i que ha repercutit en la nostra rutina fins a l'actualitat. Em refereixo a l'obertura al trànsit del carrer Ample, el que els blanencs més grans coneixen com les obres de la Reforma. Precisament, aquest fet és el punt de partida d'un dels articles de la revista, on es vol donar una visió de les botigues que hi havia en aquest cèntric vial a la primera meitat de segle XX i dels costums dels seus veïns. El carrer Ample és un lloc de pas per als blanencs i les blanques i per a tots els visitants. És un punt de trobada, un espai festiu i de celebracions, de passeig, de compres... Tothom hi troba el seu lloc i ben segur que en conserva algun record. És el mateix que succeeix amb la revista Blanda, en la qual tenen cabuda articles de diferents autors i temàtiques diverses, i que cada any que passa es consolida com un dels pilars més sòlids de la cultura blanenca en el vessant de la recerca històrica i la difusió del nostre passat comú. Enguany el lector hi trobarà articles amb una cronologia que va des del segle XV - amb la construcció del palau vescomtal dels Cabrera- fins a la dècada dels vuitanta del segle XX - quan té lloc l'intent fallit del cop d'estat del 23-F-. Fem-ne un breu repàs.

Primerament, tenim el treball de Juli Baca i Joaquim Malvesí. Ells fan un repàs gràfic amb uns comentaris de la història de les obres de construcció del port; Josep Bota ens parla sobre el teatre a Blanes a cavall del segle XIX i XX; Teresa Cuello i l'arxiver municipal Antoni Reyes ens documenten la immigració francesa a Blanes a partir d'unes notes sobre la matrícula de francesos de 1637; José Fernández García i Pere Ribalta Puig escriuen sobre avions i hidroavions a Blanes entre 1920 i 1928; Gabriel Martín Roig

centra el seu estudi en la construcció de la Capella dels Dolors (1731-1740); de l'acreditat arquitecte Isidre Puig Boada, publiquem un valuós treball de joventut titulat "Blanes Gòtica"; el tècnic de l'Arxiu, Aitor Roger, dóna a conèixer la figura de l'escriptor i prohoms Josep Cortils i Vieta, el pare de la Renaixença blanenca; Pep Vila ens parla de Fra Joan Gaspar Roig i Jalpí com a traductor del cartoixà castellà Antonio de Molina; i, finalment, Ramon Mestre ens explicarà la restauració de la façana de l'Ajuntament de Blanes a la plaça dels Dies Feiners

Tanmateix, per continuar amb la secció de biografies que encetàvem l'any passat, en què els mateixos protagonistes expliquen les seves trajectòries vitals, comptem amb el treball de Pedro Corrales sobre els fets del 23-F a Blanes.

També, com és costum, dins de la revista hi ha un apartat que fa referència a les donacions i a les notícies de l'Arxiu, on s'esmenten les col·laboracions i les activitats que ha fet l'Arxiu durant el passat 2010. Aquest any la portada és una reproducció d'un quadre del pintor Joan Roig i Soler, pare de Josep i d'Emerencià Roig Raventós, tots tres, grans personatges del país i estretament vinculats a la nostra vila. La pintura ofereix una panoràmica de l'escalinata del carrer Nou que conduïa fins a l'església de Santa Maria, que és el centre d'atenció de dos dels articles de la publicació que us presentem. A més, la nostra portada, vol ser un senzill homenatge a aquest pintor, conegut com el "pintor de la llum". Per acabar, només em resta desitjar que el contingut de Blanda 13 sigui del vostre interès. Any rere any treballem perquè així sigui.

Josep Trias i Figueras
Alcalde de Blanes

01 Una història gràfica del port de Blanes

per Juli Baca i Quim Malvesí

mitjans del mes d'abril de 2010 hem començat a veure màquines i personal especialitzat derruint parts del trencaones del port, així com camions de gran tonatge transportant pedres de totes les mides i blocs enormes de formigó, que van donant forma a una part de l'ampliació del port prevista i explicitada per enginyers i responsables de la Generalitat en presència de l'alcalde l'any 2005. Aquest nou episodi de la història del port, creiem que justifica aquest modest resum, a fi que quedi constància escrita i gràfica de les etapes anteriors del port, acompanyat de les dades més rellevants.

Les dates que presentem com a començament de les diferents etapes en què s'ha anat construint el port indiquen el moment que les màquines manuals o mecàniques s'han posat a treballar.

Totes elles han estat precedides per múltiples i diverses actuacions administratives, burocràtiques i polítiques. Sens dubte que les gestions que foren necessàries per arribar al punt zero de la primera etapa, és a dir, a mitjans del mes d'agost de 1914, en van ser moltes i indispensables durant diverses dècades.

No disposem de la relació de propostes que degueren haver-se presentat per a escollir la ubicació del port, fins que a finals del segle XIX es va decidir que fos construït al racó de Sant Antoni. Suposem que hi va haver més d'una proposta. Ens hauria agradat saber els arguments de totes elles i els que varen decantar finalment l'opció de fer-lo al costat de llevant de la badia.

A tall d'exemple tenim l'acta d'una reunió municipal del 25 de maig de 1872, on l'alcalde Joan Gallart proposava desviar la riera de Valldolig a l'alçada del pont de Sant Pere, a fi que desguassés sota la Pujola. I afegeix que *en aquest punt és on s'ha de construir més endavant el nou port. Més tard es destruirà la roca de la Palomera i la seva pedra servirà*

com a començament de l'escullera damunt la qual ha de formar-se el moll.

Però una breu cronologia del que ha succeït al voltant del port podria ser:

El 25 d'octubre de 1902 es presenta a la taula del congrés un projecte de llei demanant la construcció d'un port per a la vila de Blanes.

El 20 d'agost de 1913, el diputat Ventosa i Clavell, comunica al consistori que el Consell d'Estat informa favorablement sobre l'expedient d'obres del port de Blanes. El Rei firma el decret d'autorització de la subhasta de les obres.

El 5 de juliol de 1914 té lloc al Ministeri de Foment la subhasta de les obres del port. S'hi varen presentar quatre contractistes: en Planella, de Girona, per 1.450.300 pessetes; en Piera, de Barcelona, per 1.446.432,86 pessetes; l'Alpons, de Palma de Mallorca per 1.445.000 pessetes, i l'Antoni Cerés, de Lleida, que va ser el guanyador amb un pressupost de 1.396.734 pessetes.

L'agost de 1914 comencen les obres preparatòries per a la construcció del port i les d'un magatzem per a guardar-hi les eines i materials.

El 22 de novembre de 1914 arriba a la badia de Blanes el vapor "Empordanès", remolcant una gavarra de grans dimensions per al trasllat de les pedres i el material que aniran formant l'escullera. El 29 de gener de 1915 és avarada una pontona o càbria construïda a la platja de Blanes pel mestre d'aixa Esteve Gibernau Gibert, "l'Esteveta", per al trasllat i col·locació dels blocs de formigó que aniran donant forma a l'escullera.

El gener de 1919, els desperfectes observats al xalet construït feia poc temps pel Sr. Amat Carreras, al Convent i els esllavissaments al camí de Cala Bona, evidencien que són conseqüència de les barrinades fetes en el promontori del Morro Curt per treure'n la pedra que s'ha emprat fins aquell moment. És necessari, doncs, portar la pedra d'un altre lloc.

El 4 de març de l'any 1919, el Sr. Antoni Cerés fa seva la proposta d'una inspecció governativa que disposa que la pedra necessària per al port es pot treure de l'indret dit Racó d'en Portes. El projecte explica que la pedra serà transportada en vagonetes mitjançant una via que s'instal·larà des del Racó d'en Portes, passant el carrer Méndez Núñez, per un pont de pedra sobre la Riera i pel passeig de Mar, fins al peu de les obres del port.

El 23 d'abril de 1919, mentre els enginyers d'obres públiques estudien la proposta, l'empresa constructora del Sr. Antoni Cerés fa fallida. La causa principal és que el preu del ciment i dels jornals ha anat augmentant considerablement a conseqüència de la gran demanda dels materials de construcció en els països europeus que en aquells moments estan en guerra: és la Primera Guerra Mundial.

El 21 de maig de 1932 hi ha la represa de les obres del port. L'empresa que el mes de gener va guanyar la nova subhasta per acabar el projecte inicial fou Fomento de Obras i Construcciones, per 2.719.000 pessetes.

El projecte de treure la pedra del Racó d'en Portes no es té en compte. La pedra es treu del capdavall de la serralada de Santa Bàrbara, a tocar d'on ara hi ha l'antiga carretera de Lloret, a uns tres-cents metres més enllà del lloc on hi havia l'escorxador.

L'escorxador estava situat als afores del poble, al final del carrer de la Salut, a tocar de l'actual carrer del Paradís. Fins l'any 1912 el carrer de la Salut era el camí per anar a Lloret i seguia per on avui hi ha el carrer de la Vila de Lloret. La pedrera estava situada a uns tres-cents metres del començament d'aquest carrer i encara avui és visible.

A l'entrada de la pedrera, hi construïren un gran barracó on s'hi va allotjar la família Muñoz-Oñate. El Sr. Muñoz era el responsable de les barrinades per fer caure la pedra de la muntanya i també feia de vigilant nocturn de la maquinària i d'una caseta situada sobre la carena de Santa Bàrbara, que era on s'hi guardava la dinamita

Josep Rovira amb nàcars procedents de ses Illes (AMBL)

que s'utilitzava en les barrinades. El transport de la pedra des d'aquest lloc fins al moll, es va fer amb els camions de l'empresa Cuca, d'en Miquel Alventosa Fabra.

El gener de 1934, per substituir la barcaça que les drassanes de l'Esteveta havien construït l'any 1914 i que el temporal del desembre de l'any 1918 havia destrossat, arriba el vaixell "Antònia Pujol" convertit en barcaça grua o pontona.

El 4 de febrer de 1934, al capdavall del passeig de la Mestrança, on ara hi ha la rotonda, va començar la construcció d'un local per guardar i manipular el ciment, que fins aquell moment es guardava i preparava en els baixos de la casa que en l'etapa anterior va construir el Sr. Antoni Cerés. Aquest

gran magatzem va ser derruït a finals de 1945, una vegada acabades les obres del port.

El 1968 s'augmenta 180 centímetres l'alçada de la part exterior del moll. L'abril de 1980, per protegir millor els vaixells de l'interior del port dels temporals de migjorn i garbí, s'hi fa un espigó de 50 metres des del martell, fent un angle de 90° amb el moll.

Finalment, el mes de març 2010 comencen les obres de construcció del nou port de Blanes.

Magatzems i edifici de l'entrada del port

La magnitud de les obres requerien un magatzem per eines i materials. El concessionari Antoni Cerés, conscient que la feina duraria molts anys, aprofità per fer-hi un edifici en què els baixos fessin la funció de magatzem i a sobre hi hagués un habitatge, per allotjar-s'hi ell i la seva família.

Aquest és l'origen d'un magnífic edifici noucentista situat al capdavall del passeig de la Mestrança. Desafortunadament per al Sr. Cerés, quan a començament de 1915 l'habitatge va estar acabat, només va servir per allotjar-s'hi ell i les seves dues filles. La seva muller i un fill havien mort uns mesos abans a Barcelona a causa d'una epidèmia, possiblement de tifus o de grip.

Uns mesos després que el concessionari de les obres fes fallida econòmica, passat l'estiu de 1919, va haver de deixar l'allotjament.

Represes les obres el 1932 per la companyia Fomento de Obras y Construcciones, el magatzem dels baixos de l'edifici resultaren insuficients per a la preparació del material necessari que requeria el ritme que havien agafat les obres. Per això, el febrer de 1934 va ser construït un gran magatzem rectangular on ara hi ha la rotonda d'entrada al port, que va servir

Començament de les obres. 1914 (AMBL)

per preparar el material que empraven en la construcció de blocs. Aquest formigó el preparaven barrejant el ciment Portland amb una pedra volcànica anomenada “Puzolana”, que rebien de la Garrotxa i que trituraven en el mateix magatzem. La composició química d'aquesta pedra augmentava la resistència del formigó al salnitre de l'aigua del mar. Aquest magatzem va ser derruït a l'any 1945 una vegada acabades les obres.

L'edifici deuria quedar desocupat entre els anys 1920 fins acabada la guerra civil. No hem trobat testimonis que hagués estat habitat, fins que l'any 1939 va ser ocupat pel coronel Baldrich. Fins a l'any 1945, hi va viure el comandant del campament militar que durant aquests anys hi va haver en una gran part de la pineda de s'Abanell. Entre els anys 1945 i 1946 va servir d'espai cultural i s'hi varen fer exposicions de productes autòctons de Blanes, d'indrets i personatges del poble.

L'any 1947, “la casa de l'enginyer” va ser ocupada per Fèlix Andreu i Alum, que fins llavors havia realitzat treballs de fusteria a les dependències del port com a operari de la fusteria que en Mora tenia situada a la cantonada del carrer Ample amb el carrer Raval. El 1947 hi va entrar de funcionari de guardamolls.

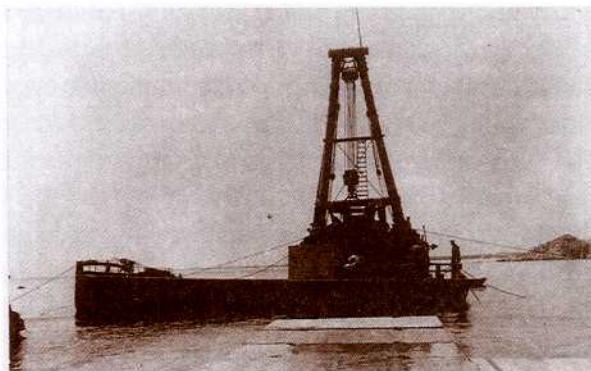
La bonica estructura exterior de l'edifici, amb escales a les dues façanes, especialment la del costat de mar, amb una marquesina recolzada sobre quatre columnes, varen ser eliminades el 1962 com a conseqüència d'un litigi iniciat uns anys abans des de l'Ajuntament i atiat pel propietari de la fàbrica d'adobs de cuir de can Tosas, adduint que l'edifici s'havia construït sense permís municipal i que li restava vista panoràmica a la mansió que s'havia construït entre els anys 1955-1960, al racó de Sant Antoni, al capdamunt del carrer de l'Esperança. El resultat d'aquest embolic judicial va arribar

Les obres del port el 1919 (AMBL)

l'any 1962. L'edifici passava a propietat estatal, però per reduir alçada i donar satisfacció a l'industrial Rossend Tosas, la teulada s'havia de treure. En fer-ho es converteix el sostre en terrat, deixaren llises les parets exteriors, es destruïren les escales de les portes de les dues façanes i també la marquesina de la porta d'entrada principal. Aprofitant les obres ordenades judicialment, l'interior de l'edifici es va dividir en dos habitatges. La part més propera al passeig per al guardamolls i l'altra fou residència d'estiu per autoritats portuàries. La primera família que hi va passar els estius va ser la de José Espinet, enginyer director de la província de Girona. Després les famílies de l'enginyer Carlos Sánchez i del funcionari Justo Nieto. La construcció del terrat va ser feta amb poca professionalitat. Amb les primeres pluges ja van aparèixer goteres i les repetides reparacions no aconseguiren eradicar-les. Així s'anava arruïnant l'edifici. L'any 1979 va ser construïda una nova teulada, que és la que hi ha actualment.

El guardamolls Fèlix Andreu es va jubilar el 1974. El va substituir en Joaquim Malvesí Poch, que la va ocupar des d'aquest any fins a la seva jubilació el 2006. Des de llavors que no hi habita cap família.

La barca "Antònia Pujol" maniobrant per carregar una gavarra (AMBL)

La pedrera de la carretera vella de Lloret (AMBL)

El port el 1945. Fons F. Salt (AMBL)

L'any 1980, quan la Generalitat es va fer càrrec dels ports, no es va permetre que els edificis dels guardamolls s'utilitzessin com a residències per altres funcionaris. La solució va ser radical, dels dos habitatges se'n va fer un de sol per al guardamolls i una oficina portuària.

En el 2002, una part de l'edifici va ser cedida en lloguer al consignatari de bucs i Escola de Nàutica, que fins a dia d'avui regenta la família Mañach.

Barcasses

N'hi varen haver diverses, però de grosses, tres. Una d'elles va ser la construïda a la platja, arran d'aigua, per l'Esteveta, durant l'any 1914 i que va ser avarada el gener de 1915. Malgrat que aquesta barcaça estava construïda tota ella de fusta i era molt reforçada. Va tenir un ús molt curt en el temps, a conseqüència dels temporals que va patir i la poca protecció de la badia de Blanes. El 24 de juny de l'any 1917, un temporal

va trencar la cadena que l'aguantava al "mort" i va quedar ensorrada a la platja. Les destrosses no varen ser greus i en poques setmanes la varen deixar en bones condicions.

No va tenir la mateixa sort durant temporal que va caure sobre la badia al començament de l'hivern de 1918. Les grans onades i el fort vent van trencar l'amarrament que l'aguantava i la barcaça es va tombar. El corrent la va arrossegar fins a la platja, quedant de través, i els cops de mar la varen anar esmicolant.

Un altra barcaça va ser la que va portar el vapor "Empordanès" el 22 de novembre de 1914. Arribada a Blanes va ser necessari realitzar-hi certes modificacions per deixar-la en les condicions òptimes per a les característiques de la badia i del lloc on havia d'agafar la càrrega. De les modificacions s'encarregà el mestre d'aixa Josep Vieta i per a realitzar-les va ser necessari portar-la arran d'aigua. Primer tombant-la a la sorra d'un costat i després de

Magatzem i casa de l'enginyer. 1915 (AMBL)

l'altre. Una vegada acabades les feines previstes, la varen avarar i deixar amarrada a un "mort" de grans dimensions. Desafortunadament, per unes negligències durant els arranjaments, es va produir una via d'aigua i la barcaassa es va enfonsar. Per fer-la sortir a la superfície i portar-la de nou a la platja, va ser necessari l'ajut d'un globus de grans dimensions i d'un bus que treballava a la Piona de Malgrat. Una vegada arranjada correctament i avarada de nou, va desenvolupar la seva tasca fins a l'acabament de les obres l'any 1945. Aleshores va ser treta de l'aigua i abandonada en un racó de la platja, a tocar de l'esplanada del port, on es va anar deteriorant.

La tercera barcaassa i la de més envergadura va ser el vaixell "Antònia Pujol". La història d'aquest bergantí és extraordinària. S'havia construït a les drassanes de Blanes, més de 100 anys abans. En el curs d'aquest centenar llarg d'anys havia canviat diverses vegades de nom i

d'armador. Va travessar moltes vegades l'oceà Atlàntic, transportant mercaderies tant a l'anada com a la tornada a la península Ibèrica, especialment, a Barcelona, però també entre diferents ports de l'Amèrica Central i del Sud. Com a etapa final, a les drassanes de Barcelona, va ser reduïda a 4 metres l'eslora i transformada en barcaassa grua per a les obres dels ports i enviada a Blanes, on hi va arribar el mes de gener de 1934.

El 1945, acabades les obres, va estar molts mesos fondejada en un altre racó del port fins que a causa de l'enrenou inútil i les despeses que generava la feina de treure diàriament l'aigua que hi entrava, es va col·locar a la sorra de la platja. La grua i altres parts metàl·liques que es pensava que podrien tenir valor es van guardar en els baixos de la casa del guardamolls i la resta va quedar abandonada a la platja fins que la corcadura i els efectes d'estar a la intempèrie la varen anar desfent. Això a la mateixa

"Antònia Pujol" i altres barcaasses el 1944. Fons F. Salt (AMBL)

platja on es va construir un segle abans.

De barcasses de menys envergadura que esmentades n'hi varen haver algunes més. Algunes d'elles estaven dotades d'un sistema que el personal que treballava en el port anomenava "balancins". La seva particularitat era que seguint la línia de la quilla, el seu interior estava separat en dos compartiments i un dispositiu que permetia omplir i buidar-ne un. Quan la barca amb els blocs arribava al lloc adequat, omplien d'aigua un dels compartiments provocant un escurament que feia que la càrrega que portava llisqués per la coberta a través d'un tram de bigues de ferro i caigués a l'aigua per la borda.

Subhasta del peix i llotges

Fins a l'any 1940 la subhasta es va fer a l'aire lliure, a l'esplanada del moll. Aquest any 1940 es va construir l'edifici de la primera llotja,

situada a prop del promontori del camí del Convent entre la fornícula de Sant Antoni i el Morro Curt. La llotja la formaven un edifici i un cobert amb sostre d'uralita. El 1950 el cobert es va refer amb teulada d'obra. L'any 1955, al costat de terra de la llotja, es va fer un cobert per a la subhasta de peix blau. Dins la llotja s'hi subhastava preferentment el peix blanc. Actualment ambdós espais encara existeixen, però no tenen cap utilitat pesquera. L'edifici té la teulada ruïnosa i el cobert fa de magatzem provisional per algunes barques. En dies festius fa d'annex del restaurant Can Flores.

El 1980, al capdavant de l'esplanada i a prop de l'escullera, s'hi va construir un gran edifici per a la subhasta del peix. L'any 1981 per reduir el nombre de visitants que omplien la llotja i dificultaven la fluïdesa de la subhasta i especialment el trasllat del peix, limitaren l'entrada només als professionals. Per als visitants construïren una escala exterior per

Subhasta del peix en el cobert de la llotja vella (AMBL)

accedir a una galeria a l'alçada d'un pis per observar còmodament la subhasta i el moviment de compradors i venedors. Entre l'escala i la galeria s'hi va obrir un bar.

La teulada d'aquest edifici s'havia construït d'un sol pendent i no protegia suficientment de les pluges ni les persones que optaven a la compra del peix, ni els empleats de les dependències d'oficines de la Confraria. El 1986 es van fer les obres per canviar la teulada i s'aprofità per ampliar l'edifici tal i com és ara. Així, comprèn a més de la llotja, les oficines i el bar restaurant, que situaren a l'altre costat de la llotja més propera a l'escullera. La teulada es va construir en sectors fragmentats en forma de serra per a un millor repartiment de l'aigua de la pluja.

L'any 1990, al costat que mira al passeig s'hi va fer un gran magatzem per subhastar-hi el peix blau, però que s'ha utilitzat poc per aquesta tasca. Després de servir per emmagatzemar-hi les caixes del peix subhastat, actualment serveix com a magatzem de gel i frigorífics

El "xiringuito" de Cayetano Collado Flores (AMBL)

Subhasta del peix a l'esplanada del por. 1945 (AMBL)

La llotja vella i can Flores en construcció. 1958 (AMBL)

El port. 27.11.2010. Foto Juli Baca

Vaixells de mercaderies 1960-65 (AMBL)

Vaixells de mercaderies. 1960-65 (AMBL)

El "Riva Gijón" a Blanes per causa d'una vaga al port de Barcelona (AMBL)

Casetes dels pescadors. 1960 (AMBL)

Xiringuitos i restaurants

Un militar retirat que havia treballat a la darrera etapa de la construcció del port va aconseguir l'autorització per posar una barraca de fusta a tocar de l'edifici de la llotja, on venia refrescs i cafè al personal que hi treballava. Més endavant, es va traslladar a un racó de l'edifici de la subhasta. Aquest individu, cregut i bocamoll, no aconseguia fer-se amb un mínim de clientela. El 1947 va traspasar el petit negoci a Cayetano Collado Flores, que en aquell temps sobrevivia comprant el peix que podia a la subhasta i anant a vendre'l en tren als pobles de Gualba i La Batlloria i amb una bicicleta per les cases de pagès de les rodalies del poble. El Sr. Cayetano no trigà a fer-se una clientela i poc després va treure el reduït taulell que estava situat en un racó del cobert i va posar-lo a l'espai que separava l'edifici del cobert i que ell mateix va construir amb caixes de fusta del peix. Des de dintre servia cafès als

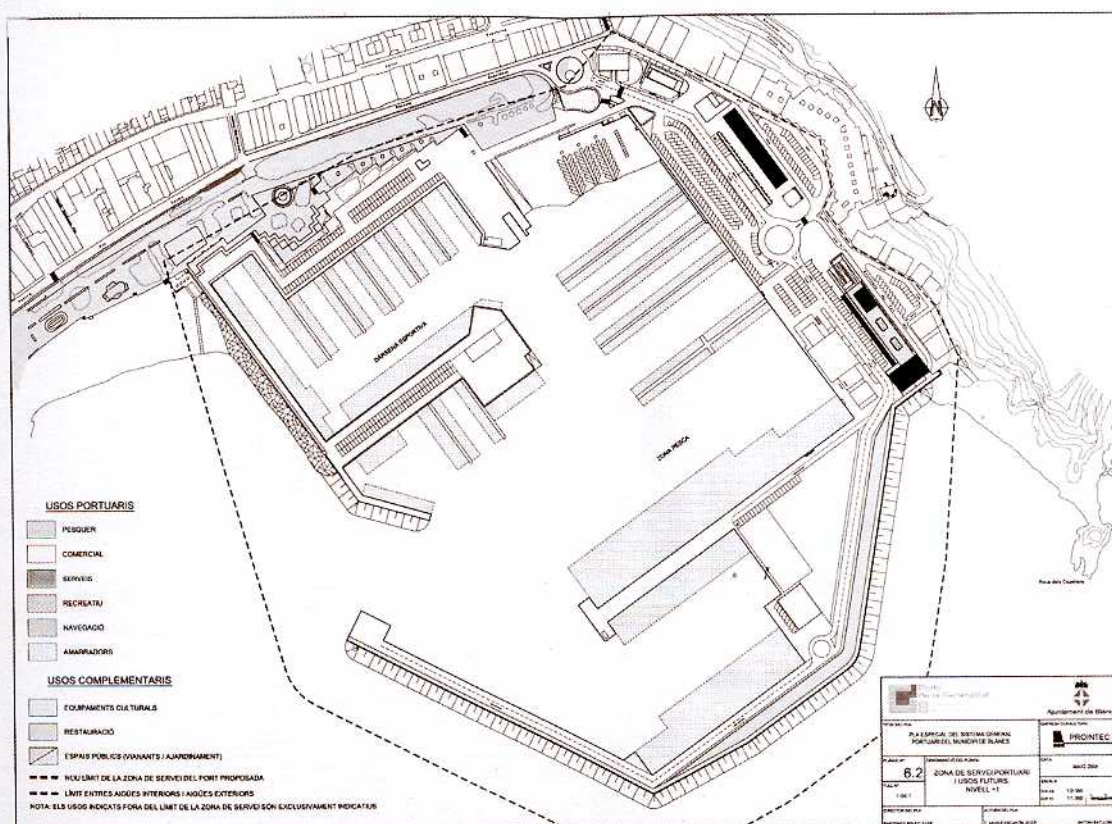
compradors i espectadors de les subhastes.

L'any 1958 va aconseguir autorització de Ports per construir, uns metres més cap al passeig del costat del cobert, el primer edifici d'obra del que actualment és el restaurant Can Flores.

Quan el 1986 es va remodelar la llotja nova i es va canviar la teulada del costat més proper a l'escullera, s'hi va fer un cafè de pescadors a la planta baixa i un restaurant al primer pis que s'anomena El Port.

Casetes dels pescadors

Les casetes per guardar els estris dels pescadors varen ser construïdes en tres etapes. L'any 1950 se'n van construir 10, la meitat de les casetes que tenen la porta de cara a garbí i que estan situades més a prop del passeig. El 1952 es van construir les altres 10, a continuació de les primeres, en direcció a l'escullera. L'any 1958 es van fer les altres 10 casetes, amb les portes mirant a la penya, arrambades a la part de darrere

Port. Pla especial. Maig 2005. Ajuntament de Blanes

i agafant tot l'espai de les altres 20, de manera que tenen doble amplada i meitat de fondària, però totes trenta tenen la mateixa superfície.

Activitats comercials

L'activitat portuària va tenir entre els anys 1950 i 1980 un tràfec important. Anteriorment al 1950 el moviment de vaixells amb mercaderies era mínim. Poca cosa més enllà d'un veler que regularment portava sal de San Pedro del Pinatar (Alacant) per als salaons de Blanes i carregava aigua de Caldes de Malavella, cerveses i fusta que portava a les illes Balears. A partir dels anys 1952-1953 l'activitat comercial es va incrementar amb l'arribada de vaixells que duïen pirita de ferro per a la fàbrica Proquima de Malgrat. Servia per a la fabricació de l'àcid sulfúric i carregaven el residu fèrric de la mateixa fàbrica, que era venut com a complement asfàltic per al ferm de les autopistes. Posteriorment, el trànsit s'incrementà

amb l'amarrament de vaixells turístics que feien diàriament excursions per la Costa Brava.

Els vaixells amb pirita deixaren de venir quan la fàbrica SAFA va anar reduint, i finalment tancà la producció de fibres artificials. La càrrega de fusta i aigua mineral, així com l'arribada de sal, es varen canalitzar per altres indrets.

Finalment, l'any 1980, s'acaba la construcció del braç que surt del martell en angle de 90° amb la riba del moll. Així es tancà parcialment la zona portuària, aconseguint augmentar la seguretat dels quillats dins la badia del port per afrontar els temporals de migjorn. Els quillats i altres barques de pesca, que fins aquell moment havien fondejat a l'interior de la badia, amarren a la part interior del port i ocupen amb els vaixells turístics tot l'espai. El fet de no deixar lloc per a l'amarrament d'altres vaixells, representà el final de les activitats comercials al port.

*Juli Baca. Químic
Quim Malvesí. Guardamolls*

Poc abans de començar les obres. 09.03.2010. Foto Juli Baca

Obres 2010-11. Fotos Juli Baca i Aitor Roger

02 Teatre i altres formes de cultura a Blanes entre 1893 i 1904

per Josep Bota-Gibert

L

La societat blanenca de finals del segle XIX estava dividida a l'entorn de dos corrents antagònics que representaven el Primer Casino i el Centre Republicà. Mentre el Casino era una entitat monolítica que determinava la política local i darrerament s'havia vinculat a Francisco Silvela, els republicans vivien dividits entre fusionistes, unitaristes i federals.

La disputa entre tendències va culminar amb la dissolució del *Centro Republicano* (8-XII-1893) i la creació d'una entitat cultural i social, que es conegué amb el nom de *Círculo de la Amistad Blandense*, primer ubicada al barri de s'Auguer i després al carrer de La Muralla. Aquesta entitat, sense vinculació amb cap partit, fou la que mantingué l'estela republicana fins que deu anys més tard fou refundat el centre republicà (21-IX-1903).

En aquests deu anys, el Círculo, a més de ser un casal republicà, esdevingué una mena de casal cultural més o menys unitari, on les idees foren benvingudes i estimulades, fins al punt que també contribuïren a divulgar i institucionalitzar una *Renaixença* a Blanes, de caràcter catòlic i conservador, la que en aquells moments era dominant, no la que haurien volgut els republicans.

Una anàlisi detallada d'aquestes relacions – durant molt temps problemàtiques – permetrà matisar fins quan hi ha cohesió i unitat cultural entre ambdues maneres de fer, quan comencen a presentar-se els fermentes de la discòrdia, i a partir de quin moment l'oposició entre uns i altres no tingué treva ni respir, amb acusacions i desqualificacions continuades i creixents.

Hi havia a Blanes un quart grup de caràcter anarquista poc conegut. Influint sens dubte per la bomba del Liceu –la proximitat temporal ho delata–, cuità a col·locar un parell de petards a fora vila, un dels quals no esclatà. Tot i que *La Costa de Llevant* tractà de diluir el problema argumentant que a Blanes no hi havia anarquistes, foren processades dues persones, i

tres mesos més tard, en ser sobresegut el cas, foren rebuts per cent cinquanta persones.¹

Com se sap, la Renaixença, que ja tenia prou impuls literari, en el darrer terç del segle dinovè es va transformar en un moviment lingüístic i polític d'ampli espectre, on hi cabien des de Valentí Almirall fins Unió Catalanista i les seves Bases de Manresa.

L'eix central era la llengua, molt malmesa en el seu ús públic –parlaments públics, noms de societats, una gran majoria de funcions teatrals, algunes prèdiques, les activitats culturals d'alguns col·legis religiosos– havien deixat de fer-se en llengua catalana. Si bé havien anat apareixent diaris i revistes, l'acció que va significar un tomb en l'ús públic de la llengua fou el discurs d'Àngel Guimerà com a president de l'Ateneu Barcelonès (8-XII-1895) que venia a frenar aquest procés de substitució.

A Blanes, aquest procés fou encapçalat primer individualment per Josep Cortils i Vieta, quan les idees emergents feien somriure, i així ho feia saber al número fundacional de *La Costa de Llevant*: “Després de Déu, en política tots nostres ideals son per la patria. Y per ella estém disposats á fer tota classe de sacrificis, despreciant las burlas que se'ns dirigeixin y salvant, mentres pujan nostras forsas, tots los obstacles que se'ns posin en lo camí”.²

La redacció blanenca de *La Costa*, amb Cortils i tot seguit Josep Alemany, constituí el nucli d'irradiació de les idees de la Renaixença a Blanes. Molt diferents l'un de l'altre, però. Cortils un catòlic, conservador, indià per més dades; Alemany, d'extracció social diferent, se sentia prou còmode entre els republicans fins al punt de col·laborar amb el Círculo. Amb la mort de Cortils podem considerar que havia començat a quallar aquest tipus de Renaixença a Blanes, però de fet caldria endarrerir-ho fins la constitució de l'*Agrupació Catalanista de Blanes* (12-VIII-1900), el primer acte de la qual fou homenatjar Cortils, mort dos anys abans.

◀ Els blanencs Narcís Sicra i Rossend Tosas (AMBL)

I potser encara, amb la voluntat de ser més precisos, no caldria considerar-lo institucionalitzat fins que L'Orfeó Blanenc inicia les seves activitats (1-II-1902) sota la presidència d'Amado Carreras.

El camí fins arribar a l'Orfeó va durar entre deu i dotze anys i va consistir a crear institucions, com l'*Ateneo Blandense* (1-XI-1891/15-V-1892) i *L'Aurora* (05-III/4-VI-1899), a intentar modificar les institucions des de dins, com en el cas del *Primer Casino* (24-XII-1893), o a participar en activitats de caràcter cultural promogudes pel *Círculo de la Amistad Blandense*. Després de cada fracàs organitzatiu, s'iniciava una nova opció. La seqüència és clara: primer l'Ateneu, després el Primer Casino, el Círculo, l'Aurora i l'Orfeó.

L'aparició de noves institucions, és a dir, l'Ateneu i l'Aurora, foren torpedinades pel caciquisme de l'època, en especial per Pere Bori i Fontanilles, sogre de J. Alemany, la qual cosa contribuï a liquidar-les ràpidament, especialment *L'Aurora*.

L'actuació de l'Ateneu, com hem escrit en un altre lloc,³ va consistir en set vetllades, en cadascuna de les quals es llegiren composicions literàries, es representà una obra de teatre i els entreactes s'amenitzaren amb música. En el cas de l'Aurora, l'actuació de Pere Bori fou més contundent encara: no anaren més enllà de la vetllada de presentació i del ball de Pasqua.

Bona part dels catalanistes més actius eren socis del Primer Casino, una entitat monolíticament silvelina. Agrupats en la secció de literatura, varen iniciar les seves activitats el 24 de desembre de 1893 amb una vetllada que es va iniciar amb el discurs del portaveu Joan Ribas i Carreras, *Blanes y avant*, que adaptava el lema més airejat d'aquells dies, *Catalunya y avant*, que retrobem a *La Costa de Llevant* i als opuscles de la *Unió Catalanista*. El poder establert i alguns socis dificultaren la tasca de la secció des del principi. Un soci discrepava que s'hagués dotat "*la societat d'un teatret, perquè s'hi fa catalanisme, s'hi llegeixen i*

representen peces catalanes, i s'escriuen els anuncis i els programes en català" (14-I-1894).⁴ Més endavant, les rivalitats feren que durant la Pasqua de 1894 no es pogués realitzar la vetllada prevista per la secció de literatura, per la qual cosa Francesc Ruyra, hisendat i jutge municipal, posà a disposició els seus salons particulars.⁵ En aquesta direcció, també és destacable la proposta d'homenatge a Frederic Soler proposada per Josep Alemany i Joaquim Tordera, que consistí en la compra d'un bust que, sense cap tipus de sensibilitat per part de la Junta del Casino, es col·locà a la barra del bar.⁶ Els problemes de l'entitat amb la llengua s'evidenciaren amb la representació de *Mar y*

Cielo el 24 de novembre de 1895. La revista llevantina tractava la qüestió en aquests termes: “desenganyeu-se amichs, és llàstima que las condicions que teniu pe’l teatro, vulgueu á consciencia minvarlas representant obras ó traduccions, que pe’l sol fet de ser castellanas, han de grandejarvos. A mes de la importancia del drama o lo que sigui, es de imprescindible necesidad tener en compte la llengua en que está escrit. Fentho aixís, lo Mar y Cielo haguera resultat més armonisat”.⁷ Tot i la crítica suau, la secció de literatura s’anà esllanguint, a base de posar dificultats, i de substituir el teatre per més ball, vetllades de cartomància i prestidigitació, i jocs de mans, a partir de 1896. Un any més tard, els llevantins deien que si els aficionats del Casino havien plegat les veles teatrals, potser que es venguessin l’atrezzo.⁸ Com hem dit i repetit, els blanencs de la Renaixença també col·laboraren amb el *Círculo*

de la *Amistad Blandense*, l’entitat cultural de signe republicà que nasqué després de la dissolució del *Centro Republicano*. El punt de contacte foren els germans Alemany i Borràs, un dels quals participà en la vetllada d’inauguració del teatre⁹ i en la representació de l’obra que el seu germà Josep escriví en col·laboració amb J. Ribas i Carreras, *Lo noy de bordo*.¹⁰ A més a més, alguna vegada els republicans a les pàgines de *La Costa de Llevant* són tractats com a companys, en una tasca que anteriorment hem qualificat d’unitària. Aquesta situació de col·laboració es va mantenir fins 1897, quan es va representar *Lo gat de mar* en la qual van intervenir-hi els dos germans Alemany.¹¹ A partir de llavors, el *Círculo*, encomanat a la gestió privada,¹² derivà cap a la sarsuela i, a finals d’any, tenim notícies de les primeres censures¹³ “¿Perqué no procuran posar mes produccions catalanas en escena?

Foto de grup amb les seccions corals de l'Orfeó de Blanes. 1903 (AMBL)

Está ben demostrat que són las que més agradan y sobre tot las que'l públich entén més." Les crítiques també atacaven els continguts de les sarsueles, de baixa moral, segons la catòlica *Costa de Llevant*. De fet, la revista llevantina no s'expressà aplaudint una nova orientació del *Círculo* en continguts morals fins el 8 de març de 1903, després que es representessin *La Calandria*, *El guitarrico*, i *El puñao de rosas*.¹⁴ Per entendre el context també hem de parlar del *Teatro Recreo*, futur Teatre Vila. Estava el teatre en mans d'una junta de propietaris que no s'entenien, segurament per personalismes, però especialment per una politització extrema. Deia el redactor llevantí en una nota que pel seu sabor cal transcriure íntegrament: "*Ahir, en lo teatro del Recreo, se verificá una junta de propietarios capás de desanimar fins als que tingan mes confiança en la regeneració de Blanes. La roba bruta se ha de rentar á casa; per aquesta rahó me abstench de ferne una ressenya. Per altra part, la gabella que pot proporcionar-nos lo sabó que pera rentarla se necessita, está tancada y barrada pels nostres pecats, y per dolorós que sía, mentres no hi haja altra sabó que'l de las personalitats y'l dels bandos locals, resignemnos á contemplar com aquesta roba se consum abandonada en lo cuarto dels mals endressos, fins que se convertesca en un munt infecte de pellingots*".¹⁵

D'altra banda, l'estat del teatre es va anar degradant fins que cinc anys més tard fou necessària una reparació que canvià la fesomia i l'orientació del teatre: "*Ab gran activitat se procedeix á la reparació del favorecut Teatro Recreo. En la ornamentació hi jugará una part molt important, l'escut de la terra, alegoricament combinat ab lo de la vila*".¹⁶ Aquesta actuació propicià una aposta per les companyies privades –especialment la d'Emili Graells, i la d'Artur Parera– que la societat segurament no pogué suportar. Estava a punt de néixer el *Teatre Vila*, amb una programació potser més equilibrada que la del *Círculo*, és a dir, amb menys sarsuela de baixa qualitat o

trossejada. La moralitat d'alguna obra d'aquest teatre també fou desaprovada per *La Costa de Llevant*.

Les formes de divertiment d'aquella societat tan rígida i confessional giraven al voltant de les festes religioses, sempre abundoses, després de les quals hi havia lloc per a balls, més aviat modestos si no es tractava de festes senyalades, però també es donaven representacions teatrals o cants corals o jocs.

D'aquest àmbit religiós ens interessen ara aquelles coses poc o gens conegudes. Per exemple, la fundació de la Congregació de Lluïsos¹⁷ per a formació de la jovenalla: "*Lo diumenge passat tingué efecte en aquesta parroquia la festa inaugural de una Associació de devots de Sant Lluís Gonzaga, ab ofici solemne lo matí y ab meditacions, sermó y professó de la imatge del Sant, circumscribita á la plassa de la Iglesia, á la tarde*".¹⁸

També val la pena destacar, per desconegut, el costum dels ciutadans blanencs de visitar la capella de Sant Joan durant les festes de Nadal. S'havia anat perdent i el sagristà, Francesc Cornellà, aprofitant una "*deliciosa temperatura*" provà de recuperar-lo.¹⁹

De les festes populars remarquen les enramades, entre les quals eren habitualment molt celebrades les del carrer Llarg –Enramada de Sant Antoni– i la del carrer Unió. Afegim a totes aquestes festes els recuperats *Córrer el cós* i el *fer corre'l sogai*, sotes les invocacions de Sant Roc i Santa Caterina, analitzada darrerament en un excel·lent article.²⁰ Però segurament el que és menys conegut és l'*Aplec de s'Auguer*, que es realitzava el dia de la revetlla de Sant Pere perquè hi havia una imatge en aquell indret. Les informacions de què disposem diuen que en 1894 ja era poc seguit: "*Lo aplec de la tarde en lo Auguer no dexá de celebrarse; pero á dir veritat distá molt de haverhi la animació y la concurrencia de altres anys. A fé que es de doldrer, puix dit aplech havia sigut durant molts anys una de las festas més poéticas y més tractivas de las que se celebran en aquesta*

vila".²¹ En tot cas, sembla que hi pot haver un nexa d'unió entre aquest aplec i el que havia de néixer a Cala Bona. Destaquem també com a notícia poc sabuda –remarcada per Cortils– que el ball de morratxes, que també es ballava a Blanes, la qual cosa fa pensar en un àmbit de distribució més ampli.²²

Abans d'arribar al teatre, fem una breu referència als balls, als envelats i a les corals. Dels balls, diguem que cada societat fa el seu, de vegades amb pianista o amb piano de manubri. Les orquestres –de vegades són quintets o sextets– es reserven per les grans ocasions, tot comptant que el públic podrà pagar. Els que tenen més continuïtat són el del *Centro Republicano*, el del *Primer Casino*, el de la *Sala de Dalt*, que és el que té més èxit i acabarà confluint amb el de la *Sala Bastart*, futura *Societat dels Terrassans*. A finals de segle, els indians retornats d'Amèrica o que alguns dels que hi tornen, tenen el costum d'oferir balls a la joventut blanenca al Casino, però aquest costum que marcava classe, a finals

de segle ja és a les acaballes, perquè de fet eren balls per als joves de la institució.

Un altre aspecte a tenir en compte és el comportament dels gremis davant les celebracions. El cas més clar és el dels espardenyers (16-VII-1899), que quan celebren la seva festa, per raons clarament ideològiques, es divideixen en dos grups, uns cap a la Sala Bastart, que llavors era un negoci privat no lligat a cap grup, i els espardenyers republicans, que opten per celebrar la seva festa al *Círculo*. Anys a venir, aquesta situació va reproduir-se entre els pagesos a partir d'un grup que es va conèixer amb el nom de *Emancipación Agrícola*.

Pel que fa als envelats, assenyallem que normalment n'hi va haver tres, dos de fixos – que són el dels republicans i els del Casino– i un tercer que durant els anys noranta muntava l'obreria de Santa Anna, però que a partir de 1899 organitzen els terrassans.

D'aquells anys, també sobten les corals. La idea que un acaba retenint és que es cantava molt,

Sortida de l'envelat de Festa Major. Font Recull (AMBL)

enormement, diria. Es canta tant que cada societat acostuma a tenir la seva coral, gairebé sempre sense pretensions. Al cafè de *La Constància/Sala Bastart* hi hem documentat la coral *L'arengada* (2-VI-1895), un títol amb poques pretensions; al *Círculo*, hi hem anotat les *El Porvenir Blandense* i *La Lira Blandense*, que agrupaven els cantaires –masculins, naturalment– segons l'edat. Hi ha també notícies d'un grup de cantaires a *La Cotorra*, però força més endavant. Igual que es cantava i molt quan els homes corrien de ram en ram bevent vi. Però totes aquestes corals i canterelles de caràcter eminentment popular varen quedar eclipsades per l'*Orfeó Blanenc* que, com hem dit, representa la institucionalització, és a dir, el triomf de la Renaixença a Blanes.

I així, resseguint el camí dels divertiments, novament al teatre, en companyia de Josep Alemany i Borràs. En el moment que Alemany escriu l'article, Blanes disposa de tres teatres –*Casino*, *Círculo* i *Recreo*–, però cap satisfà Alemany, que s'expressa en aquests termes: *¿Pot, Blanes, preciarse de tenir teatro? Cert que conta aquesta vila ab tres, però quin d'ells pot anomenar-se tal?*²³ No hi ha cap dubte que Alemany es refeia a les condicions físiques. I això que el Teatro Recreo havia estat reparat el 1899!

A continuació, insisteix en la idea del teatre com a escola de bons costums, sense lloc, per tant, per tot allò que qüestionari o contradigui la moral catòlica: *“no n'hi ha cap ahont l'art reyni com á sobirà, ahont s'hi respiri aquell entussiasme per las bellas arts que l'enlayran y'l converteixen en una institució digne d'elogi y estima, ahont s'hi congregan las personas de veritable gust que desitjan que siga'l teatro lo que deu haver de ser, un passa temps agradable y la escola de las bonas costums (perdoni'l lector lo anticuat del clixé, insustituible per lo gráfich y ajustat) ahont hi brilla l'art ab totas saslas y esplendors”*.²⁴

En una societat que no atacava l'analfabetisme, a més de ser art, venia a ser una mena de substitutiu que *“repercuteix en la inteligencia*

amodorrada de l'espectador y fa neixer la guspira en son cervell que li comunica la potencia interna, lo foch sagrat que va crear l'obra y que'l transporta á las negruras dels més intrincats problemas filosòfichs ó li comunica las mes halagadoras y alegres expansions de la hilaritat”.²⁵

El tipus de teatre ha de ser la presentació de *“tipos y costums mes caracteristichs, los problemas mes trascendentals de la vida social y'ls vicis y corrupcions que degradan á la societat”*.²⁶

Com veiem la proposta d'Alemany és una proposta molt moderna, car a més d'admetre totes les obres de base romàntica o pitarresca obre les portes a una certa renovació, potser fins arribar al naturalisme pels termes en què ho diu, en col·lisió, si més no, amb la frontera dels bons costums –tan ampla o tan estreta segons sigui el catòlic que faci l'afirmació. De fet, ell mateix, en la seva obra dramàtica, a *Lluita social*, va tractar un tema que un autor catòlic estret potser hauria marginat.

Una altra qüestió també molt important és la manera, les condicions de representació, especialment les anteriors a l'arribada de l'electricitat. A Blanes, les festes d'inauguració de l'enllumenat que feia arribar l'Elèctrica Jalpí, es realitzaren els dies 11 i 12 d'octubre de 1896 i fou una de les poques vegades en què el *Primer Casino* i el *Círculo de la Amistad Blandense* cooperaren per a una mateixa finalitat.²⁷

Tot i el progrés en l'enllumenat, la il·luminació total de la sala durant la representació, fos més primitiva o més moderna, encara es mantingué durant prou temps de manera que fixar l'atenció de l'espectador era una tasca titànica. Sense foscor, tampoc no hi havia atmosfera ni recolliment de manera que el públic estava més pendent de xerrar, comentar, aprovar o desaprovar, de cridar fins i tot. En aquest context els actors havien de forçar la veu –cridar més que els altres– fins al punt que aquest problema suscità alguna observació crítica de Josep Yxart. I encara podríem parlar dels decorats.

Les obres que es representen a Blanes en una mateixa sessió acostumen de ser peces breus que s'acumulen en sèries de dos o tres: monòlegs, sainets, comèdies en vers, de vegades escrites per autors locals com Josep Roig Ruiz fins ara no inventariat. A mesura que les companyies d'aficionats locals progressen acostumen a representar un drama o una comèdia en tres actes i, com si fos la torna, un sàinet o una *humorada* breu. Però la disposició i la cohesió dels actors està condicionada per la societat on representen, per les facilitats o pels obstacles de la directiva, per la defensa a ultrança de la moralitat catòlica o la tolerància.

Per la distància dels nuclis renovadors, el tipus d'obres que es representen són obres romàntiques o vinculades amb l'estètica del pitarrisme, però a partir de 1897 assistim a una programació continuada de sarsueles —el que es va dir el *género chico*, contra el qual varen lluitar els modernistes—, sovint d'escassa qualitat, de

vegades amb tons picants que el catolicisme dominant no s'estava de criticar, òbviament per la moralitat, però també perquè no formaven part de la tradició autòctona.

La fundació de l'*Orfeó Blanenc* (3-XI-1901)²⁸ que va integrar en la mateixa societat la *Capella de Santa Cecília*,²⁹ va encapçalar l'oposició al *género chico*, especialment des del moment que es va dedicar a activitats teatrals. A més a més, en les seves representacions, l'Orfeó Blanenc va incorporar actrius professionals de Barcelona que reforçaven els aficionats locals.

No podem tancar aquest article sense fer referència a les companyies forasteres que vénen a representar obres al teatre Vila, especialment durant la temporada d'estiu. Durant el 1899 hem recollit la d'Emili Graells i la d'Artur Parera. Durant el 1903 vingué a fer la campanya d'estiu Hermenegild Goula, actor del Romea, però la campanya se suspengué davant l'escassa resposta del públic local i del que llavors ja se'n

Pilar Carbó, Aurora Carbó i Antònia Carreras a l'obra *La molinera del molí bonic*. Fons F.Salt 1932 (AMBL)

deia *La Colònia*. L'any següent, el 1904, amb Joan Maragall d'estiuejant insigne a qui anaven a cantar serenades davant de casa seva, es registra una gran activitat tant per part de companyies professionals, com de la companyia Domènech i fins i tot la de Teodor Bonaplata. Aquell any el públic blanenc i el de la colònia pogué veure les obres més actuals: *Terra baixa*, *Mar i cel* i *Mestre Oleguer* d'Àngel Guimerà; *L'alegria que passa* i *El pati blau* de Santiago Rusiñol; *Misteri de dolor* d'Adrià Gual, al costat de *La pena de mort* de Frederic Soler, d'*Amor a prova de bomba* de Joaquim Ruyra, i de *Lo noy de bordo* de Josep Alemany i Borràs i Joan Ribas i Carreras.

Les dades que hem buidat procedeixen totes de *La Costa de Llevant*, i, per elles mateixes, permeten fer-se una idea que com era el teatre d'aquells anys.

Quan en una mateixa funció s'acumulen obres de curta durada hem optat per no repetir la data i remarcar que es tracta de la mateixa sessió o lloc amb un *id.* Cada data, doncs, es correspon amb una sessió.

Observaran també que en el buidatge s'hi ha

integrat esdeveniments que serveixen per no oblidar la contextualització sempre tan necessària si es vol donar una bona visió de conjunt. Penso en l'arribada a Blanes del fonògraf, de la fotografia, del cinema que d'una manera o altra, a més de competir amb el teatre, també varen contribuir que a Blanes hi hagués més possibilitats de divertir-se (sanament, valgui la ironia).

Josep Bota-Gibert

Notes:

¹ *La Costa de Llevant*, núm. 2, 30-I-1894, p. 31 i núm. 7, 1-IV-1894, p. 111.

² *Nostre Programa*, *La Costa de Llevant*, núm. 1, 14-I-1894, p. 2-6.

³ Josep Bota-Gibert (2007): *Pròleg a Josep Alemany i Borràs, Blanes. Ensaig d'estudi crítich*, (1904). Edició facsimil. Publicacions Municipals de Blanes.

⁴ *La Costa de Llevant*, núm. 2, 30-I-1894, p. 31.

⁵ *La Costa de Llevant*, núm. 7, 4-IV-1894, p. 112.

⁶ *La Costa de Llevant*, núm. 35, 1-IX-1895, p. 460.

⁷ *La Costa de Llevant*, núm. 48, 1-XII-1895, p. 626.

⁸ *La Costa de Llevant*, núm. 23, 6-VI-1897, p. 13.

⁹ *La Costa de Llevant*, núm. 9, 1-III-1896, p. 778.

¹⁰ *La Costa de Llevant*, núm. 13, 29-III-1896, p. 829.

¹¹ *La Costa de Llevant*, núm. 16, 4-IV-1897, p. 16.

¹² *La Costa de Llevant*, núm. 37, 12-IX-1897, p. 14.

¹³ *La Costa de Llevant*, núm. 42, 17-X-1897.

¹⁴ Josep Alemany i Borràs (1897): "Les Belles Arts a Blanes. I. Lo teatro". *La Costa de Llevant*, núm. 10, 15-III-1903, p. 15.

¹⁵ *La Costa de Llevant*, núm. 8, 15-IV-1894.

¹⁶ *La Costa de Llevant*, núm. 5, 29-I-1899, p. 13.¹⁷ Aitor Roger Delgado (2009): Mossèn Emili de Blanes (1877-1947), *Blanda*, 9, p.122-139

¹⁸ *La Costa de Llevant*, núm. 15, 8-VII-1894, p. 236.

¹⁹ *La Costa de Llevant*, núm. 53, 31-XII-1899, p. 16

²⁰ Fèlix Rabassa i Martí (2010): "El Vot de Santa Caterina", *Celobert*, núm. 83, novembre de 2010, p. 17-

²¹ *La Costa de Llevant*, núm. 15, 8-VII-1894, p. 235.²² Josep Cortils i Vieta; *Santa Agna*, fragment d'Etologia de Blanes, reproduït a *La Costa de Llevant* de 28 de juliol de 1901, p. 6.

²³ Josep Alemany i Borràs; "Las Bellas Arts á Blanes. I. Lo teatro". *La Costa de Llevant*, núm. 8, 21-II-1897, p. 14-15.

²⁴ *Ibidem*

²⁵ *Ibidem*

²⁶ *Ibidem*

²⁷ *La Costa de Llevant*, núm 41, 11-X-1896, p. 1168-1170.

²⁸ *La Costa de Llevant*, núm. 44, 3-XI-1901, p. 12.

²⁹ *La Costa de Llevant*, núm. 46, 17-XI-1901, p.11.

TAULA D'ACTUACIONS TEATRALS 1893 - 1904

DATA	TÍTOL/FET	AUTOR	TIPUS	LLOC	COMPANYIA / ACTORS ALTRES INFORMACIONS
17/12/1893	Lo mas perdut	Josep Feliu i Codina	drama	Teatro Principal	Instal·lat al Centro Republicano
id.	Un cop de teles	Anton Ferrer i Codina	peça	id.	
24/12/1893	Vetllada literària, dramàtica i musical			Teatre Primer Casino	Inici de les activitats de la Secció de Literatura
id.	Discurs Blanes y avant	Joan Ribas i Carreras	discurs	id.	Director, Toribi Salas
id.	La nit de Nadal	Josep Cortils i Vieta	quadre de costums	Teatre Primer Casino	
id.	Sarau de llotja	Santiago Rusiñol	monòleg	id.	
id.	Independència	J.S. (autor local)	drama en 1 acte	id.	
25/12/1893	Ball de Nadal			Teatre Primer Casino	Orquestra de Vidreres
01/02/1894	Vetllada literària, dramàtica i musical			Teatre Primer Casino	dir. Toribi Salas/separació de sexes
id.	Los promesos de Malgrat	Josep Cortils i Vieta	comèdia en vers 1 a.	id.	Actors: Sala, Riba, Turró, Oriol, Valentí, Girbal
id.	Cebes al cap	Joaquim Roig	humorada en 1 acte	id.	Ribas, Cornellà i Falcó
id.	Ball de societat			id.	
11/02/1894	Vetllada literària			Centre Republicà	aniversari Rep x Beneficència
id.	De Pelagalls a Barcelona		monòleg	id.	
id.	Los tres micos		monòleg	id.	Actors: Busquets, Esgleas, Gibernet, Lacumba
id.	Cura de cristià		joguina còmica	id.	Domènech, Alemany i Soley
18/02/1894	Mort, passió i gloriosa Resurrecció de N.S.J.		drama sacre	Teatro Recreo	Concurrencia escassíssima
25/02/1894	Vetllada literària, dramàtica i musical			Teatre Primer Casino	
id.	La malvasia de Sitges		comèdia	id.	
id.	A cop de vista		comèdia	id.	
11/03/1894	Ball de Pasqua			Teatre Primer Casino	
11/03/1894	Les joies de la Roser	Frederic Soler		Centro Republicano	Oriol, Esgleas, Ruiz, Busquets i Gibernet
id.	Estanc, ciència i art			id.	
26/03/1894	Vetllada literària i musical			Salons de Can Ruyra	
id.	La malvasia de Sitges (primer acte)		comèdia en 2 actes	id.	
id.	De potència a potència		peça	id.	
14/04/1894	Junta de propietaris			Teatro Recreo	
15/04/1894	Ball setmanal			Centro Republicano	Visita de Odón de Buen y Rafael Lozano
15/04/1894	Ball setmanal			Sala de Dalt	
29/04/1894	Ball setmanal			Casino La Constància	Abans d'en Bastart/tanquen 27-05-1894
29/04/1894	Ball			Teatre Primer Casino	molt poca gent-12 persones
27/05/1894	Vetllada literària			Salons de Can Creus	
02/06/1894	Ball extraordinari per a la joventut blanenca			Teatre Primer Casino	Ofert per indians retornats
10/06/1894	Vuitada d'Enramades				distincions per al Passeig, Raval i Auguer
24/06/1894	Festes de carrer				
24/06/1894	Vetllada literària i musical			Carrers Llarg i Unió	
id.	Ball de societat			Teatre Primer Casino	només 2 societats
id.	id.			id.	
24/06/1894	Ball de Sant Joan			Centro Republicano	
29/06/1894	Aplec de L'Auguer				poc seguit. Imatge de Sant Pere
08/07/1894	Fundació de Congregació de Lluïsos		festa inaugural	Església Parroquial	devots de Sant Lluís Gonzaga
22/07/1894	La muerte civil			Teatro Recreo	Companyia Sr. Simó
id.	Mariana			id.	id.
id.	La Dolores			id.	id.
id.	El matrimonio civil			id.	id.
id.	La huérfana de Bruselas			id.	id.
25/07/1894	Vetllada literària i musical			Teatre Primer Casino	Anunciada, però no permesa de la direcció
26/07/1894	Envelat de Festa Major			Centro Republicano	Orquestra La Principal de La Bisbal
26/07/1894	Envelat de Festa Major			Sala de Dalt	Orquestra de Vidreres
26/07/1894	Envelat de Festa Major			Obrers de La Santa	Orquestra Unió Artística
08/09/1894	Ball amb pianista			Teatre Primer Casino	Molt concorregut. Accions contra el pianista
15/09/1894	Vetllada musical			Salons de la família Fontserè	Famílies Ruyra, March, Oms, Penco, Feliu
16/09/1894	Festa de Sant Daniel			Molí de Jalpí	August Borràs de Jalpí, propietari
30/09/1894	El zapatero y el rey	José Zorrilla	drama en 4 actes	Teatre Primer Casino	
28/10/1894	El puñal del godo	José Zorrilla	drama tràgic	Teatre Primer Casino	
id.	Pau Llopis Muixach		monòleg	id.	
id.	Cura de cristià		joguina còmica	id.	
id.	Ball de societat			id.	
11/11/1894	Ball de comiat			Teatre Primer Casino	ofert per indians que retornen a Cuba
25/11/1894	Compra local per al Círculo de la Amistad B.			C. de la Amistad Blandense	Dissolt Centre Republicà 8-XII-1893
08/12/1894	Ball setmanal			Teatro Principal	Orquestra Los Blanencs
23/12/1894	Visita de la coral Lo Pensament de Tossa			davant Amistad, Casino i Teatre Principal	
09/02/1895	Fundació de la coral Porvenir Blandense	Mestre Agramunt	presentació	Director, Sr. Dalmau	
02/02/1895	Ball de La Candelera			Teatre Primer Casino	
02/02/1895	Ball de La Candelera		Casino La Constància	Sala Bastart	Orquestra de Lloret. Dir., Sr. Montero
02/02/1895	Ball de La Candelera			Centro Republicano	
11/02/1895	Presentació del Círculo de la Amistad			C. de la Amistad Blandense	distintiu oficial: la gloriosa barretina 9/02/96
id.	La donzella de la costa	Mestre Bartomeus		id.	
id.	Velar por la patria			id.	
12/05/1895	Ball setmanal			Sala Bastart	pianista Emili Mestres
26/05/1895	Tertúlia Literària de Blanes		convocatòria		
02/06/1895	Cor L'Arençada			Cafè de la Constància	J. Marès Baldric mor en la construcció del Círculo
22/06/1895	Vetllada a benefici dels naufrags blanencs				
id.	Lo full de paper				
id.	Lo mestre de minyons				
id.	El barberillo de Lavapiés				
id.	El Rociscler del Alba		música		intèrprets els de La Lira Blandense

DATA	TÍTOL/FET	AUTOR	TIPUS	LLOC	COMPANYIA / ACTORS ALTRES INFORMACIONS
id.	La caza del ciervo		música		int. El Porvenir Blandense
id.	Cançons catalanes				
23/06/1895	Ball de Sant Joan			Teatre Primer Casino	
23/06/1895	Ball de Sant Joan			Teatro Principal	
23/06/1895	Ball de Sant Joan			Sala Bastart	
23/06/1895	Ball de Sant Joan			Sala de Dalt	
28/06/1895	Sardanes			Cafè de La Constància	
28/06/1895	Revetlla dels pescadors			Teatro Principal	
29/06/1895	Aplec de L'Auguer				
10/08/1895	Carta d'un blanenc sobre l'enllumenat				
25/08/1895	Proposta d'homenatge a Frederic Soler			Comissió de Literatura P. Casino	Proposada per J. Alemany i
Joaquim Tordera					
15/09/1895	Ball			Teatre Primer Casino	pianista de Lloret, F. Coll
28/09/1895	Ball d'inauguració del teatre del Círculo			C. de la Amistad Blandense	orquestra de Tordera
31/09/1895	Vetllada literària i musical			Salons de la família Ruyra	
19/10/1895	Ball			Teatre Primer Casino	
17/11/1895	Nova sala de ball			Teatro Principal	Freqüència setmanal
24/11/1895	Mar y cielo	Àngel Guimerà		Teatre Primer Casino	Crítica 1-XII-95
08/12/1895	Discurs de Guimerà a l'Ateneu de Barcelona				Ressons del discurs
01/12/1895	La pagesa del Montseny		drama d'aparato	Teatro Principal	
01/02/1896	Ball de La Candelera			Sala Bastart	Orquestra La Veritat
02/02/1896	Ball de La Candelera			id.	amb el pianista. E. Mestre
16/02/1896	Ball			Teatre Primer Casino	Orquestra de Lloret. Dir., Sr. Montero
16/02/1896	Ball			C. de la Amistad Blandense	Actors: Massuet, Oriol, Portas, Bascu, Ruiz,
01/03/1896	Inauguració del Teatre del Círculo			C. de la Amistad Blandense	Gibernet, Tristany, Pijuan i Alemany
id.	Lo gat de mar			Teatre Primer Casino	
08/03/1896	Flor de un día	Francesc Camprodon	drama en 3 actes	id.	entreactes amb pianista
id.	Caramboles!	Molas i Casas	sainet	id.	
id.	Viudet	J. Ribas i Carreras	monòleg	id.	
11/03/1896	Arribada del fonògraf a Blanes		audició		Empresa M. Bellan, Preu: 10 cèntims
15/03/1896	Un bateig a cop de puny			C. de la Amistad Blandense	
id.	Las tres alegrías			id.	Entreactes amenitzats per una coral
id.	Mala nit			id.	
17/03/1896	Lo mas perdut	Josep Feliu i Codina		C. de la Amistad Blandense	
29/03/1896	Lo noy de bordo	J. Alemany i J. Ribas	drama en 1 acte	C. de la Amistad Blandense	
id.	Les carbasses de Montroig	Frederic Soler	comèdia en 2 actes	id.	
06/04/1896	Espinas de una flor		drama	Teatre Primer Casino	
id.	La sala de rebre			id.	
06/04/1896	Vetllada del cor La Sirena				de Sant Pol
25/07/1896	Vetllada literària i musical de Festa Major			C. de la Amistad Blandense	
26/07/1896	Envelats de Festa Major				regulars
21/09/1896	Sessió de cartomància i hipnotisme			Teatre Primer Casino	
11-12/10/1896	Festes d'inauguració de l'enllumenat públic			Ajuntament	
id.	Carreres ciclistes i regates				
id.	Conferència			C. de la Amistad Blandense	cooperació Círculo i el Primer Casino
id.	Simulacre de naufragi i salvament				
id.	Ball als envelats				
25/11/1896	Ball de Santa Caterina			Teatre Primer Casino	amb llum elèctric (suspès posteriorment)
25/12/1896	Ball de Nadal			Teatre Primer Casino	
25/12/1896	Ball de Nadal			C. de la Amistad Blandense	
25/12/1896	Ball de Nadal			Sala de Dalt	
24/01/1897	Estatuts de la Societat Benèfica Blanes				Lema: Salut y avant
02/02/1897	Ball de màscares			Teatre Primer Casino	
21/02/1897	Ball de màscares			C. de la Amistad Blandense	
07/03/1897	Ball de Carnestoltes			Teatre Primer Casino	
07/03/1897	Ball de Carnestoltes			Sala dels Terrassans	Molt concorreda.
07/03/1897	Ball de Carnestoltes			C. de la Amistad Blandense	
28/03/1897	Ball de Carnestoltes			C. de la Amistad Blandense	Act: Bascu, Planas, Pijuan i germans
Alemany					
id.	Ecce Homo	C. Gumà	monòleg	id.	
04/04/1897	Lo gat de mar		drama	id.	
09/05/1897	Ball. Inici temporada d'estiu			Sala Bastart	
29/05/1897	Lo baster de Santa Pau			C. de la Amistad Blandense	Es desfà el grup de teatre del Casino
id.	Música clàssica		drama 3actes/en vers		
28/08/1897	Chateau Margaux		sarsuela	C. de la Amistad Blandense	
11/09/1897	El lucero del alba		sarsuela	C. de la Amistad Blandense	
id.	Con permiso del marido		sarsuela	id.	
id.	Dorm		sarsuela	id.	
12/09/1897	Los Zangolotinos		sarsuela	C. de la Amistad Blandense	l'empresa que té al càrrec el Círculo
id.	Para casa de los padres		sarsuela	id.	Lluís Carreras director.
id.	Música clàssica		sarsuela	id.	tenor Victorino Vázquez
18/09/1897	Las tentaciones de San Antonio		sarsuela	C. de la Amistad Blandense	intervenció del cor La Fraternal
Malgratense					
09/10/1897	La tela de araña	Navarro&Lamadrid	sarsuela	C. de la Amistad Blandense	Cia. Lluís cases
id.	Un músic de regiment		sarsuela	id.	Queixa per manca d'obres catalanes
06/11/1897	La chicalanera		sarsuela	C. de la Amistad Blandense	
id.	Los embusteros		sarsuela	id.	Cia. Remigio Massuet. Problemes de llengua
id.	El sueño dorado		sarsuela	id.	
22/11/1897	Festa de Santa Cecília			Església Parroquial/Esperança	Dir. M. Joan Batlle
25/12/1897	Ball de Nadal			Sala de Dalt	amb música. De gom a gom
25/12/1897	Ball de Nadal			Teatre Primer Casino	amb piano
25/12/1897	Ball de Nadal			C. de la Amistad Blandense	amb piano
27/02/1898	Vetllada literària i musical			Col·legi Santa Maria	
id.	El niño perdido		escena dramàtica	Col·legi Santa Maria	
02/02/1898	Ball de Carnestoltes			Teatre Primer Casino	
02/02/1898	Ball de Màscares			Sala de Dalt	
02/02/1898	Ball de Màscares			C. de la Amistad Blandense	
17/04/1898	Ball de Pasqua			Teatre Primer Casino	amb piano

DATA	TÍTOL/FET	AUTOR	TIPUS	LLOC	COMPANYIA / ACTORS ALTRES INFORMACIONS
17/04/1898	Ball de Pasqua			C. de la Amistad Blandense	amb piano
17/04/1898	Ball de Pasqua			Sala de Dalt	Orquestra de Tordera
24/04/1898	Obertura sucursal de Fotografia Napoleón			Passeig del Mar	
29/05/1898	Jocs de mans	Sr. Campins		Teatre Primer Casino	
29/05/1898	Jocs de mans			C. de la Amistad Blandense	
29/05/1898	Lo baster de Santa Pau		drama	C. de la Amistad Blandense	cessió per sessió patriòtica.
id.	Les carbasses de Montroig		comèdia	id.	
28/06/1898	Ball de Sant Pere			C. de la Amistad Blandense	destaca com a societat per sobre les altres
17/07/1898			2 sars.+1 òpera còm.	C. de la Amistad Blandense	
24/07/1898	Instal·lació del Cinematògraf				Sr. Lluís Pi, propietari
26/07/1898	Ball de Festa Major			Sala de Dalt	
26/07/1898	Ball de Festa Major			Envelat platja-Carrer Ample	
21/08/1898	Ball de Sant Bonosi			Teatre Primer Casino	
21/08/1898	Ball de Sant Bonosi			C. de la Amistad Blandense	
21/08/1898	Ball de Sant Bonosi			Sala de Dalt	
21/08/1898	Ball de Sant Bonosi			Sala d'en Panxo	
01/09/1898	Jocs de prestidigitador	Caballero de Gurt		Teatre Primer Casino	
06/10/1898	Mort de Josep Cortils				
08/10/1898	Les joies de la Roser	Frederic Soler	drama	C. de la Amistad Blandense	
id.	Riu		comèdia	id.	
31/10/1898	Vetllada literària i musical			Col·legi Santa Maria	
id.	L'al·lotjat		sarsuela còmica	id.	
22/11/1898	Festa de Santa Cecília			Església Parroquial	
25/12/1898	Ball de Nadal			Teatre Primer Casino	Orquestra sexteto d'Arenys
25/12/1898	Ball de Nadal			Sala Panxo	
29/01/1899	Reparació Teatre Recreo			Teatre Recreo	
03/02/1899	Ball de Carnestoltes			Teatre Primer Casino	
03/02/1899	Ball de Carnestoltes			C. de la Amistad Blandense	amb pianos i manubrios
03/02/1899	Ball de Carnestoltes			Sala de Dalt	
03/02/1899	Ball de Carnestoltes			Sala Girbau	
12/02/1899	Les escoles laïques			Col·legi Santa Maria	
id.	La agonia de Colón			id.	
id.	Cebes al cap			id.	
24/02/1899	Tres sarsueles			C. de la Amistad Blandense	
26/02/1899	El joc dels disbarats	Teodor Baró		Teatre Primer Casino	
id.	Pobre mare!		monòleg	id.	
05/03/1899	Vetllada d'inauguració de L'Aurora			L'Aurora	
id.	poesies, música i 2 pel·lícules			id.	
id.	Un Cessant		monòleg	id.	
09/04/1899	Ball de Pasqua			Sala de Dalt	Orquestra de Santa Coloma
09/04/1899	Ball de Pasqua			Sala Panxo	Orquestra Los Blanens
09/04/1899	Ball de Pasqua			Teatre Primer Casino	Sextet Orfeó de Barcelona
09/04/1899	Ball de Pasqua			L'Aurora	Sr. Lloveras d'Arenys
09/04/1899	Ball de Pasqua			C. de la Amistad Blandense	Emili Mestre, piano
09/04/1899	La pasionaria			Teatre Recreo	Cia. d'Emili Graells
10/04/1899	Concert vocal			Teatre Primer Casino	
10/04/1899	Cercavila del Cor de Sant Pol				
16/04/1899	Los pilletes		melodrama	Teatre Recreo	Cia. d'Emili Graells
id.	Lo nuvi	Josep Feliu i Codina		id.	id.
id.	Qui compra maduixes!			id.	id.
22/04/1899	Maria Rosa	Àngel Guimerà		Teatre Recreo	Cia. d'Emili Graells
23/04/1899	La aldea de San Lorenzo		drama	Teatre Recreo	Cia. d'Emili Graells
30/04/1899	La portera de la fàbrica			Teatre Recreo	Cia. d'Emili Graells
07/05/1899	La monja descalza			Teatre Recreo	Cia. d'Emili Graells
14/05/1899	Lo ferrer de tall	Frederic Soler		Teatre Recreo	Cia. d'Emili Graells
14/05/1899	Lo joc dels disbarats			Teatre Recreo	Cia. d'Emili Graells
21/05/1899	El conde de Montecristo			C. de la Amistad Blandense	Cia. d'Emili Graells
	Lo Tenorio			Teatre Recreo	Cia. d'Emili Graells
28/05/1899	El nuevo Tenorio			Teatre Recreo	Cia. d'Emili Graells
id.	Mal pare			Teatre Recreo	Cia. d'Emili Graells
id.	La primera postura			id.	id.
04/06/1899	L'Aurora finalitza les seves activitats				
11/06/1899	Enramades			Carrers del poble	S'Auquer estrena un penó
16/06/1899	Ball de Sant Antoni/Enramada			Carrer Llarg	amb tamborino. Cruïlla amb Sant Bonosi
23/06/1899	Ball de Sant Joan			Teatre Primer Casino	Orquestra de Tordera
23/06/1899	Don Juan de Serrallonga			Teatre Recreo	Cia. Arturo Parera
24/06/1899	La venganza de Doña Juana			Teatre Recreo	Cia. Arturo Parera
02/07/1899	La mendiga o la víctima del amor			Teatre Recreo	Cia. Arturo Parera
09/07/1899	El sueño de un malvado		drama	Teatre Recreo	Cia. Arturo Parera
id.	El novio de Doña Inés		peça	Teatre Recreo	Cia. Arturo Parera
16/07/1899	Ball de la Festa dels espardenyers			Sala Bastart	Orquestra de Tordera
16/07/1899	Ball de la Festa dels espardenyers			C. de la Amistad Blandense	Orquestra de Santa Coloma
16/07/1899	El nudo gordiano		drama	Teatre Recreo	
26/07/1899	Envelat de Festa Major			dels pagesos	
26/07/1899	Envelat de Festa Major			Obrers de Santa Agna	
13/08/1899	El enemigo del consejo		comèdia	Teatre Vila-Recreo	a benefici de la Sra. Borralleras (actriu)
id.	Lo quarto dels malendregos			id.	id.
id.	La teta gallinaire			id.	id.
15/08/1899	Ball			Teatre Primer Casino	pianista foraster
21/08/1899	Ball dels pagesos			Can Gay	
21/08/1899	Cor d'obers de Santa Agna				dirigits per Mossèn J. Batlle
21/08/1899	Jocs de cucanya				organitzats per una família forastera
21/08/1899	Ball de Sant Bonosi				Orquestra de Santa Coloma
10/09/1899	Vetllada literària i musical			Teatre Primer Casino	Crítica dels balls i de la forma de ballar
17/09/1899	Obreres Capella dels Dolors			Església Parroquial	projecte canvi d'escalons del presbiteri
27/10/1899	Vetllada de Repartiment de Premis			Col·legi Santa Maria	
22/11/1899	Festa de Santa Cecília			Església Parroquial i Ajuntament	El cor pren el nom de Capella de
S. Cecília					

DATA	TÍTOL/FET	AUTOR	TIPUS	LLOC	COMPANYIA / ACTORS ALTRES INFORMACIONS
26/11/1899	Conferència d'Odon de Buen			C. de la Amistad Blandense	
17/12/1899	Instal·lació d'una barraca de Cinematògraf			Passeig del Mar	
24/12/1899	Ball de Nadal			Teatre Primer Casino	Orquestra sextet
24/12/1899	Ball de Nadal			C. de la Amistad Blandense	Orquestra de Vidreres
24/12/1899	Ball de Nadal			Sala de Dalt	Orquestra de Tordera
26/12/1899	Ball de Sant Esteve			Teatre Primer Casino	amb piano
27/12/1899	Visita Capella de Sant Joan			Sant Joan	Costum tradicional
13/01/1900	Lo baster de Santa Pau			Teatre Vila-Recreo	Funció de la societat de beneficència
Blanes					
01/02/1900	Vetllada de la Sagrada Família			Col·legi Santa Maria	
id.	Constantino		episodi líric	id.	
id.	Catalunya		quadro dramàtic	id.	
id.	La cuestión són quartos		joguina còmica	id.	
04/03/1900	Pascual y los saboyanos			Col·legi Santa Maria	
id.	La torre dels misteris			id.	
id.	Cebes al cap			id.	
id.	Los grills de les cebes			id.	
04/03/1900	Ball de Quaresma			Teatre Primer Casino	amb piano
04/03/1900	Ball de Quaresma			Sala de Dalt	amb piano
04/03/1900	Ball de Quaresma			C. de la Amistad Blandense	orquestra
11/03/1900	Marca de foc		drama	C. de la Amistad Blandense	
11/03/1900	La mort, passió i gloriosa resurrecció de N.S.J.			Teatre Vila	no representada en vuit o deu anys.
16/03/1900	Lo port de salvació		drama	C. de la Amistad Blandense	
id.	Lo noi de les carnes tortes		sainet	id.	
23/03/1901	Lo joc dels disbarats		comèdia	C. de la Amistad Blandense	
id.	Lo ninot de mollas		peça	id.	
01/04/1900	Lo mas perdut	J. Feliu i Codina		C. de la Amistad Blandense	
id.	L'home dels nassos			id.	
07/04/1900	Música clàssica		sarsuela	C. de la Amistad Blandense	
id.	Dorm		sarsuela	id.	
id.	La salsa de Aniceta		sarsuela	id.	
20/05/1900	A cal sabaté	Josep Asmarats	sainet		
03/06/1900	Mal pare		drama		
03/06/1900	Ball de Pasqua			Teatre Primer Casino	amb piano
03/06/1900	Ball de Pasqua			C. de la Amistad Blandense	amb piano
03/06/1900	Ball de Pasqua			Sala de Dalt	amb manubrio
09/06/1900	Ball de Sant Antoni			Carrers Llarg i Unió	
17/06/1900	Arnan, fotògraf parisenc			Fonda Peninsular	del Sr. Vila
26/07/1900	Cucanyes, natió i regates de Festa Major			Ajuntament	
12/08/1900	Constitució de l'Agrupació Catalanista de Blanes				
11/08/1900	Ball d'estiu			Teatre Primer Casino	
14/08/1900	Ball d'estiu			Teatre Primer Casino	
15/08/1900	Ball d'estiu			Teatre Primer Casino	
16/08/1900	Córrer el cós			Passeig	
21/08/1900	Ball de Sant Bonosi			Sala Bastart	
09/09/1900	Festa en honor de J. Cortils i Vieta			Teatre Vila (Lluís Pi)	Agrupació Catalanista de Blanes
07/09/1900	La Traviata			C. de la Amistad Blandense	Cia. Molt poca cosa
id.	Campanone			id.	
16/09/1900	La traviata				Horriblement escapçada
18/10/1900	Vetllada literària i musical			Col·legi Santa Maria	Repartiment de premis
22/11/1900	Festa de Santa Cecília			Església Parroquial	M. Joan Batlle, director del cor
13/12/1900	Festa de Santa Llúcia			Església Parroquial	M. Joan Batlle, director del cor
26/12/1900	Ball de Nadal			Teatre Primer Casino	amb piano
27/12/1900	Ball de Nadal			Teatre Primer Casino	
13/01/1901	Los pastorcillos de Belén			Col·legi Santa Maria	
20/01/1901	Ball precarnestoltes			C. de la Amistad Blandense	
10/02/1901	Crítica d'Alemanys i Borràs al teatre fet a Blanes				
17/02/1901	La mascota		teatre líric	Teatre Vila	
17/02/1901	Ball de dijous llarder			C. de la Amistad Blandense	poc públic
17/02/1901	Ball de dijous llarder			Sala de Dalt	
24/02/1901	La tempestat		teatre líric	Teatre Vila	
24/02/1901	Ball de Carnestoltes			C. de la Amistad Blandense	
24/02/1901	Ball de Carnestoltes			Teatre Primer Casino	
24/02/1901	Ball de Carnestoltes			Sala de Dalt	
24/02/1901	La agonía de Colón		quadre dramàtic	Col·legi Santa Maria	
id.	El mestre de minyons (arreglada)		peça	id.	
id.	Retratos		peça	id.	
id.	No hay función		monòleg	id.	
09/03/1901	4 peces del género chico		sarsueles	Teatre Vila	
10/03/1901	4 peces del género chico		sarsueles	Teatre Vila	
17/03/1901	Obres a la Sala de Dalt, arrendament de Bastart				
24/03/1901	Electra	B. Pérez Galdós		Teatre Vila	Cia Sr. Graells. Crítica interessant
26/03/1901	Les joies de la Roser	Frederic Soler	drama		
31/03/1901	Vetllada literària i musical			Col·legi Santa Maria	
07/04/1901	Quaranta hores			Església Parroquial	
14/04/1901	Ball de Quaresma			Sala Bastart	Joventut Agrícola
14/04/1901	Ball de Quaresma			C. de la Amistad Blandense	Emili Mestre, piano
14/04/1901	Ball de Quaresma			Teatre Primer Casino	Orquestra en sextet
15/05/1901	Festa de Sant Isidre			Associació de Socors mutus S. Isidre	Capella de Música, dir.
M. Joan Batlle					
id.	Sardanes i ball				Cobla de Tordera
07/06/1901	Enramada			Carrer Esperança	
07/06/1901	Enramada			Dintre Vila	ballades a pic de flabiol
07/06/1901	Enramada de Sant Antoni			Carrer Llarg	
09/06/1901	Companyia de sarsuela			Teatre Vila	Mesos de juny i juliol
16/06/1901	Vetllada musical íntima			Casa del carrer de Raval	es dona a conèixer el xampany Pere
Vinyes					
22/06/1901	Enramada nocturna			La Muralla	

DATA	TÍTOL/FET	AUTOR	TIPUS	LLOC	COMPANYIA / ACTORS ALTRES INFORMACIONS
23/06/1901	Ball de Sant Joan			Teatre Primer Casino	Cobla de Tordera
23/06/1901	Ball de Sant Joan			Sala Bastart	
id.	Envelat dels pagesos				Música dels Muixins de Sabadell
id.	Envelat del Casino				
id.	Envelat Las Delicias				Orquestra Els Parera
28/07/1901	Reivindicació del ball de morratxes				seguint Cortils
03/08/1901	Los Zangolotinos		sarsuela	C. de la Amistad Blandense	
id.	La alegría de la huerta		sarsuela	id.	
24/08/1901	La tela de araña		sarsuela	C. de la Amistad Blandense	
id.	Los baturros		sarsuela	id.	
25/08/1901	La mártir de Poitiers		melodrama	Teatre Vila	
id.	El pueblo y la aristocracia		melodrama	id.	
id.	La aldea de San Lorenzo		melodrama	id.	
16/08/1901	Córrer el cócs			Passeig	
24/08/1901	La criada		sarsuela	C. de la Amistad Blandense	
id.	Anuncio		sarsuela	id.	
~21/08/1901	Ball de carrer			Passeig de Dintre-Muralla piano de manubri	
~22/08/1901	Ball de carrer			Passeig de Dintre-Muralla orquestra de ceguets	
24/08/1901	Concert de guitarra, bandúrria			Teatre Primer Casino	
25/08/1901	Concert			Teatre Primer Casino	orquestra de ceguets
15/09/1901	Concert de sarsueles			Teatre Vila	
15/09/1901	Concert de sarsueles			C. de la Amistad Blandense	
22/09/1901	Concerts íntims de piano amb Emili Mestre			Teatre Primer Casino	Cada diumenge de 12 a 1
20/10/1901	Primers indicis de constitució de l'Orfeó Blanenc				Joan Valentí Feliu, patrocinador
03/11/1901	Convocatòria per aprovar reglament i direcció				Amado carreras, president
22/11/1901	Festa de Santa Cecília			Església Parroquial	
23/11/1901	Quatre peces humorístiques			C. de la Amistad Blandense	
24/11/1901	Festa dels sogalls de Santa Caterina				
08/12/1901	Festa de la Puríssima			Església Parroquial	Cor de la Capella de Música
25/12/1901	Ball de Nadal			Sala Bastart	bastant concorregut
25/12/1901	Ball de Nadal			C. de la Amistad Blandense	poc concorregut
25/12/1901	Ball de Nadal			Teatre Primer Casino	traslladat al 26 per no concurrència
01/02/1902	Festa inaugural de l'Orfeó: música i poesia			Orfeó Blanenc	
id.	Un cessant		monòleg	id.	
id.	Els sardinalers	Apel·les Mestres	idil·li	id.	
id.	Sarau de llotja	Santiago Rusiñol	monòleg	id.	
02/02/1902	Vetllada literària musical de la Sagrada Família			Col·legi Santa Maria	
23/02/1902	Marina		òpera	C. de la Amistad Blandense	Dies 23 i 24. Direcció d'Emili Mestre
15/03/1902	Don Gonzalo o l'orgull del gec	Albert Llanas	comèdia en 3 actes	Orfeó Blanenc	Font i Alcalà actrius de Barcelona
id.	Cel rogent	Eduard Aulés i Garriga	peça	Orfeó Blanenc	
06/04/1902	Concert de la coral La Sirena de Calella			Orfeó Blanenc	
id.	Un cessant		monòleg	id.	
id.	Sarau de llotja	Santiago Rusiñol	monòleg	id.	
18/05/1902	Festa de Sant Isidre			Associació de Socors mutus S. Isidre	Capella de Música, dir.
M. Joan Batlle					
id.	Ball				
24/05/1902	Vetllada de l'Orfeó: música i poesia			Orfeó Blanenc	
id.	El silenci és or	Apel·les Mestres	monòleg	id.	
id.	Vuits i nous	Apel·les Mestres	monòleg	id.	
06/06/1902	Visita d'Antoni Maria Alcover				Arreplega de materials per al diccionari
08/06/1902	Enramades				
20/06/1902	Aplec de Sant Pere			S'Auguer	
06/07/1902	Lo Pubill	Frederic Soler	drama	Teatre Vila	
20/07/1902	Conferència: Costums de les valls d'Andorra	Anton Rubió Pujol		Orfeó Blanenc	
24/07/1902	El ferrer de tall	Frederic Soler		Teatre Vila	Cia. del Romea
25/07/1902	La dida			Teatre Vila	Cia. del Romea
26/07/1902	Carreres de bicicletes			Passeig Cortils	
26/07/1902	Envelat del Círcol			Passeig	Orquestra Perelada
26/07/1902	Envelat dels Terrassans			Passeig	Orquestra Els Parera
26/07/1902	Envelat del Casino			Passeig	a última hora
09/08/1902	Homenatge a Jacint Verdaguer			Orfeó Blanenc	Dos dies: 9 i 14 d'agost
id.	Don Pancho	Josep Roig i Ruiz	monòleg	Orfeó Blanenc	
16/08/1902	Conferència	Sr. Frambuena		C. de la Amistad Blandense	Casa-matriu del partit de torn
30/08/1902	Serenades a cases particulars			Orfeó Blanenc	A. Carreres, R. Oms i R. Ribas
09/09/1902	Cor La Violeta de Pineda			Ajuntament	novell coro
27/09/1902	Conferència de Pey i Ordeix			C. de la Amistad Blandense	
11/10/1902	Drames d'en Pey			C. de la Amistad Blandense	interpretació Sr. Graells.
12/10/1902	id.			id.	id.
01/11/1902	Les flors de maig (assaig)	Clavé		Orfeó Blanenc	
01/11/1902	Maria Rosa	Àngel Guimerà		Orfeó Blanenc	
27/10/1902	Vetllada literària i musical			Col·legi Santa Maria	
22/11/1902	Festa íntima de santa Cecília			Orfeó Blanenc	Presència del tenor Blanch. J. Batlle Canta a fe córre'l sugay (expressió)
24/11/1902	Festa dels sogalls de Santa Caterina				
06/12/1902	Vetllada de l'Orfeó				
	Ball de la Festa de Sant Antoni			Societat dels Terrassans	
31/01/1903	Un memorialista	Josep Roig i Ruiz	joguina en 1 acte	Orfeó Blanenc	
id.	Pekin	Apel·les Mestre	monòleg	id.	
01/02/1903	Primera notícia de les trones de Gaudi			Església Parroquial	
01/02/1903	Projecte d'un museu arqueològic				Per conservar les trones velles entre altres
01/02/1903	Projecte de creació d'una nova societat coral			C. de la Amistad Blandense	per oposar-se a l'Orfeó
24/02/1903	Ball de Carnestoltes			Teatre Primer Casino	pianista Sr. Lloveras
24/02/1903	Ball de Carnestoltes			C. de la Amistad Blandense	
24/02/1903	Ball de Carnestoltes			Sala dels Terrassans	
24/02/1903	Justicia del cielo		drama	Col·legi Santa Maria	
25/02/1903	A cal jutge		sainet	Col·legi Santa Maria	
id.	L'últim anglès		sainet	id.	
26/02/1903	La butifarra de la llibertat		comèdia	Col·legi Santa Maria	

DATA	TÍTOL/FET	AUTOR	TIPUS	LLOC	COMPANYIA / ACTORS ALTRES INFORMACIONS
08/03/1903 id.	El Cor del poble	Ignasi Iglesias	drama	Orfeo Blanenc	Actors: Oriol, Valentí, Pons, Bech, Domènech,
08/03/1903 id.	La por	Narcís Capmany	joguina còmica	Orfeo Blanenc	Marquès i Alemany
id.	La Calandria		sarsuela	C. de la Amistad Blandense	Nova orientació aplaudible
id.	El guitarrico		sarsuela	id.	Abans crítica moral
15/03/1903	El puñao de rosas		sarsuela	id.	
	Doloretas		sarsuela	C. de la Amistad Blandense	
	El puñao de rosas		sarsuela	id.	
15/03/1903	Lo joc dels disbarats			Orfeo Blanenc	
05/04/1903	Serenadas			Cases particulars	
12/04/1903	Les 40 hores			Església Parroquial	
19/04/1903	Ball de Pasqua			Casino	amb piano i 1 sol dia
26/04/1903	Ball de Pasqua			Sala dels Terrassans	orquestra de Tossa. Dos dies.
26/04/1903	Ball de Pasqua			C. de la Amistad Blandense	Al Círcol també s'hi balla
03/05/1903	Mort de Nil Maria Fabra a Madrid				
02/05/19003 id.	Els vells	Ignasi Iglesias	drama	C. de la Amistad Blandense	Cia. Dages-Tarés
30/05/1903	La primera postura		comèdia	id.	Tot és carrincloneria i artífici
31/05/1903	Vetllada d'inauguració de la senyera		música i poesia		Suspesa el 19 de juliol
07/06/1903 id.	Companyia d'estiu.	J. Feliu i Codina		Teatre Vila	Cia. Part del Romea.
11/06/1903	Lo nuvi			Teatre Vila	Cia d'Hermenegild Goula
21/06/1903	Qui compra maduixes!			id.	id.
28/06/1903	Mal pare	Roca i Roca		Teatre Vila	id.
28/06/1903	Enramades				Vuitada de Corpus. Llevat dels Massans.
28/06/1903	Recort, revista impresa per F. Giró			Orfeo Blanenc	Memòria de la inauguració de La Senyera
28/06/1903	Revetlla de Sant Joan				
28/06/1903	Serenada i Ball de Sant Joan			Teatre Primer Casino	
19/07/1903	Una riera que ni al Marroc				Netejada amb motiu de la Festa Major
19/07/1903	Exposició treballs escolars			Col·legi Santa Maria	
26/07/1903	Ball de Festa Major			Teatre Primer Casino	2 dies. Orquestra quinteto.
26/07/1903	Envelat de Festa Major			Terrassans	Orquestra Moderna Escala
26/07/1903	Envelat de Festa Major			C. de la Amistad Blandense	Orquestra Perelada
15/09/1903	Las hijas de Eva		sarsuela	C. de la Amistad Blandense	
16/08/1903	Córrer el cós				
20/09/1903	La tempestad		sarsuela	C. de la Amistad Blandense	
21/08/1903	Ball de Sant Bonosi			Teatre Primer Casino	Orquestra de Tordera
23/08/1903	Ball			Teatre Primer Casino	
29/08/1903	Serenada a cases particulars			Cases de Cristòfol Pons i Josep Nonell	
05/09/1903	Vetllada de l'Orfeo: música i poesia			Orfeo Blanenc	
20/09/1903	Companyia de sarsuela		gènere ínfimo	C. de la Amistad Blandense	
20/09/1903	Vetllada particular de Sant Amat: sardanes i ball			Casa d'Amat Carreras	
20/09/1903	Ball			Teatre Primer Casino	amb piano
21/09/1903 (Girona)	Inauguració del Centro Republicano				Lerroux i Rosselló (Barna) i Loperena
11/10/1903	Ball			Centro Republicano	Concurrència nombrosa
15/10/1903	Repartiment de premis i obertura del curs			Col·legi Santa Maria	
14/11/1903	La resclosa	Ignasi Iglesias		Orfeo de Blanes	
06/12/1903	Trones noves			Església Parroquial	
25/06/1903	Ball de Nadal			C. de la Amistad Blandense	orquestra de Tossa. Dos dies.
25/12/1903 id.	id.			Societat dels Terrassans	orquestra de Vidreres. 2 nits
25/12/1903 id.	id.			Cafè de l'Àngel	Orquestra Los Blanencs
25/12/1903 id.	id.			Teatre Primer Casino	amb Emili Mestre al piano
27/12/1903	El nacimiento del Salvador		sarsuela pastoril	Col·legi Santa Maria	
17/01/1904	La mare eterna (assajos)			Orfeo Blanenc	
23/01/1904	La mare eterna	Ignasi Iglesias		Orfeo de Blanes	representat per Cia del Círculo i Emília Baró
id.	Cafè i copa	Frederic Soler	comèdia	id.	Crítica actors Costa 06/III/1904
24/01/1904	Ball de Sant Antoni			Societat dels Terrassans	
31/01/1904	La rendición del esclavo		sarsuela pastoril	Col·legi Santa Maria	
28/02/1904	Marina	F. Camprodon		C. de la Amistad Blandense	Empresa de Josep Ruscalleda. 2 dies
28/02/1904	Creació d'una escola nocturna			Orfeo Blanenc	
06/03/1904	Ball de Carnestoltes			Teatre Primer Casino	2 dies
06/03/1904	Ball de Carnestoltes			Sala dels Terrassans	2 dies
06/03/1904	Ball de Carnestoltes			C. de la Amistad Blandense	2 dies
06/03/1904	El puñal del godo		drama en 1 acte	Col·legi Santa Maria	
id.	En Joan de la calma		comèdia en 3 actes	id.	
13/03/1904	Vetllada de l'Orfeo: música i poesia			Orfeo Blanenc	
id.	En Nofre Llonza	Lluís Millà	monòleg	id.	
id.	Un malalt	Apel·les Mestres	monòleg	id.	
20/03/1904	Juan José	José de Echegaray		C. de la Amistad Blandense	Cia. La Fraternidad Rep. de Barcelona
21/03/1904	El gran galeoto	José de Echegaray		C. de la Amistad Blandense	a benefici del Centre Republicà
10/04/1904	Colles de caramelles			els carrers	
10/04/1903	Ball de Pasqua			Sales de costum	Casino 2 nits amb piano
15/04/1904	Mort de Joaquim Oriol, secció de teatre			Orfeo Blanenc	
07/05/1904 id.	Lo 33333	Emmanuel Masriera	joguina còmic	Orfeo Blanenc	
id.	La tonyina	Joan Manubens		id.	
id.	De mala lluna	Marian Callis		id.	
29/05/1904	L'himne d'en Riego	Pau Parellada	comèdia	Teatre Vila	Cia. Romea de declamació i cant
id.	Lo somni de la ignoscència	Colomer & Fando	sarsuela	id.	Sras Jarque i Guerra/Srsd. Domenech i Ros
id.	La morta	Pompeu Creuet	quadre dramàtic	id.	id.
05&06/1904 id.	Per massa bo	Jaume Capdevila	comèdia	Teatre Vila	Cia. Romea de declamació i cant
id.	El pati blau	Santiago Rusiñol	idil·li	id.	id.
id.			sarsuela	id.	id.
12/06/1904	Lo sí de las noies	L. F. de Moratín		Teatre Vila	traducció d'Albert Llanas
id.	Oh el matrimoni	Josep Roig i Ruiz	monòleg	id.	id.
id.	La nieta de su abuelo		sarsuela	id.	id.
19/06/1904	El místic	Santiago Rusiñol	drama	Teatre Vila	Gran èxit. 2ª representació dia de Sant Joan
id.	Renyinas d'enamorats			id.	Crua censura per son color verd
25/06/1904	Ball de Sant Joan			Teatre Primer Casino	Orquestra Modesta Harmònica de Tordera
26/06/1904	La vocació			Teatre Vila	Cia. Romea
id.	Gent de platja			id.	id.

DATA	TÍTOL/FET	AUTOR	TIPUS	LLOC	COMPANYIA / ACTORS ALTRES INFORMACIONS
29/06/1904 id.	El pati blau	Santiago Rusiñol		Teatre Vila id.	apuntador Cia. Romea
03/07/1904 id.	L'himne d'en Riego	Àngel Guimerà		Teatre Vila id.	Gran espectació Cia. Romea
10/07/1904 id.	Terra baixa	A. Marxuac		Teatre Vila id.	Cia. Romea
17/07/1904 id.	Viatge de boda	Àngel Guimerà	peça	Teatre Vila id.	Cia Romea
24/07/1904 id.	Mar i cel	Lluís Millà		Teatre Vila id.	id.
25/07/1904 id.	El ninot de mollas	Santiago Rusiñol	comèdia	Teatre Vila id.	Cia Romea. Treballen de mala gana
25/07/1904 id.	L'hèroe	Jaume Capdevila	drama	Teatre Vila id.	Cia. Romea
25/07/1904 id.	Per massa bo	Àngel Guimerà	drama	Envelat del Casino id.	Orquestra Nois d'Olesa
25/07/1904 id.	Terra baixa	Ignasi Iglesias	drama	Envelat del Círcol id.	Orquestra de Santa Coloma
25/07/1904 id.	Els vells			Envelat dels Terrassans id.	Orquestra de La Bisbal
26/07/1904 id.	Ball de Festa Major			Passeig Cortils i Victa	Es nega la participació a l'Orfeó Blanenc
26/07/1904 id.	Ball de Festa Major				Cia Romea
26/07/1904 id.	Ball de Festa Major				Cia Romea
26/07/1904 id.	Cinematògraf				Cia Romea
07/08/1904 id.	Concurs de corals a Mataró				Cia Romea
07/08/1904 id.	Misteri de dolor	Adrià Gual	drama	Teatre Vila id.	Cia Romea
14/08/1904 id.	El carro del vi	Ramon i Vidales	sainet	Teatre Vila id.	Cia Romea
15/08/1904 id.	Lo noy de bordo	J. Alemany i J. Ribas		Teatre Vila id.	Cia Romea
21/08/1904 id.	Mestre Oleguer	Àngel Guimerà		Teatre Vila id.	Cia Romea
21/08/1904 id.	L'alegria que passa	Santiago Rusiñol		Teatre Vila id.	Cia Romea
21/08/1904 id.	La pena de mort	Frederic Soler		Teatre Vila id.	Cia Romea
21/08/1904 id.	Lo rapte de la sabina	Figueras & Ribot		Teatre Vila id.	Cia Romea
21/08/1904 id.	Ball			Teatre Primer Casino	
21/08/1904 id.	Cantades de l'Orfeó			Ajuntament, Garriga, Maragall	
27/08/1904 id.	Amor a prova de bomba	Joaquim Ruyra		Orfeó de Blanes	
03/09/1904 id.	Companyia de sarsuela: tres obres			Teatre Vila	El públic no s'animà
07/09/1904 id.	Vetllada de l'Orfeó: música i poesia				Intervenció de Maragall, Agulló i Ruyra
11/09/1904 id.	Lo bordet	Roca i Roca		Teatre Vila id.	Cia Teodor Bonaplata
17/09/1904 id.	La pubilla del Vallès			Teatre Primer Casino	Cia Teodor Bonaplata
01/10/1904 id.	Ball de fi de temporada				Joan Albertí, piano
30/10/1904 id.	Sortida de l'Orfeó a Santa Coloma				
22/11/1904 id.	Vetllada de repartiment de premis				
03/12/1904 id.	Festa de Santa Cecília				
23/12/1904 id.	Vetllada Orfeó: música i poesia				
23/12/1904 id.	Ecce homo		monòleg		
23/12/1904 id.	La pesadilla dels parents	Pompeu Gener	monòleg		
23/12/1904 id.	Los granujas		sarsuela		
23/12/1904 id.	El somni de la ignoscència		sarsuela		
23/12/1904 id.	Bohemios		sarsuela		

Teatre Vila Blanes

Companyia Dramática Catalana y Castellana

dirigida per lo reputat y aplaudit primer actor

Don Joseph Terradas

y de lo que forman part las aplaudidas primeras actrices

D.ª Dolors Mas y D.ª Carme Carnicero

Extraordinaria Funció per lo Dilluns día 25 de Desembre de 1905

FESTIVITAT DE NADAL

Aquesta Companyia al presentarse per primera volta devant d' aquest distingit públic, passa per alt. el
er elogi de son treball y al solament farà mençio que no ho fa ab miras d' interes, permetenlos aquesta
circunstancia presentar las obras de suo extens repertori ab tota aquella profect y estuill que requereix xon.

PROGRAMA

1.er Sinfonia.

2.^{on} Se posará ab escena l' hermosisim drama historich catala, ab 3 actes y en vers, original del in-
mortal poeta D. Frederich Soler (Pitarra); obra que fou premiada en lo certamen de Reus del any 1884 ab
lo premi ofert per la Societat 'El Circulo', d'aquella ciutat, per ser la millor de las presentadas.

Batalla de Reynas

posada ab escena per lo Sr. Terradas, y desempenyada fux lo següent:

REPART

La Reyna Sibila.	Sra. Mas	Cabotany.	Cristany
Lo Rayno Violant.	S. Carnicero	Lo Giebo Heredia.	Serrat
Berenguer d'Abella.	Sr. TERRADAS	Un Page.	Franch
Lo Rey En Juan I.	Riba	Robla 1. ^a	Borras
Uch.	Seus	Robla 2. ^{on} .	Torreata
Barlomeu de Lina.	Bigas		

Ab acompañament de Robla, guerrera, soldato, Page, poble y arquers.—L'acció comença al marir lo rey En Pere del Penyal
y acaba ab la repant d' En Juan I.—Elegant y Rich Vestuari, brillantes Armas, Hermos Arles.

3.er Seguirá la representació del monòlech en un acte y en vers, original del ilustre poeta D. Àngel
Guimerà

LO MESTRE OLAGUER

desempenyat per lo Sr. Terradas qui en fa una veridadera creació.

4.^{rt} y últim.—Es posará ab escena la peça catalana en 1 acte y en vers, original de J. Molas y Casas.

Las Carambolas

faia la direcció del primer actor cómich Sr. Torreata y desempenyat per la Sra. Carnicero, y els Srs. To-
rrrens, Ribó, Serrat, y Terradas.

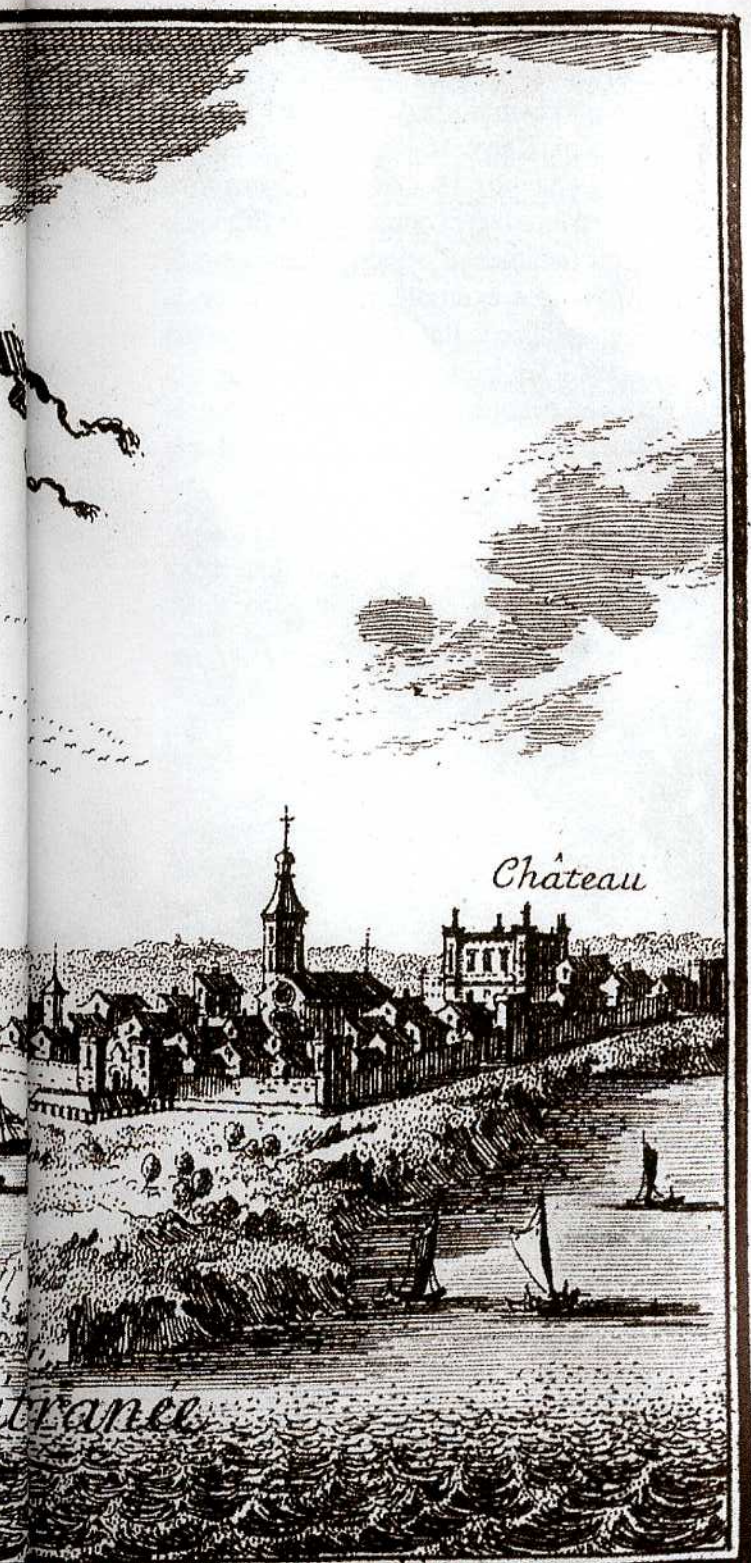
PREUS DE LOCALITATS LOS DE COSTUM **NIT, 8 les 9 en punt**

03 NOTES SOBRE LA MATRÍCULA DE "FRANCESOS" DE 1637 A BLANES

per Teresa Cuello i Burcet i
Antoni Reyes i Valent

La presència d'immigrants occitans del regne de França en terres catalanes durant els segles XVI i XVII és un fenomen que es pot resseguir en la majoria de fonts documentals de l'època. Aquest va ser el flux més important

d'entrada de població a la península Ibèrica durant tota l'època Moderna. Però així com el corrent migratori de francesos cap a Espanya respon a un patró dominat pel caràcter urbà i, sobretot, temporal dels desplaçaments, en el cas català, més enllà d'aquesta temporalitat, hi sobresurt el fet que una part destacada dels nouvinguts va acabar arrelant al país. Des de 1550 fins més enllà de 1650 "Des de la capital al llogarret més petit, passant per les ciutats, viles i llocs, cap zona del Principat (...) sembla haver-se lliurat de l'allau de pobladors vingut de l'altra banda dels Pirineus¹". Aquesta munió de nouvinguts es va instal·lar primordialment a les viles i ciutats de la zona litoral que tenien una activitat econòmica diversificada així com en les d'interior més dinàmiques econòmicament.²

Des d'època medieval que a Catalunya no era desconeguda l'arribada d'immigrants "francesos" sota diverses formes i modalitats. El fenomen, però, no va adquirir volada fins a mitjan segle XVI. En línies generals, les raons de l'increment de la mobilitat dels occitans cap a terres meridionals cal cercar-les d'una banda, en la inestabilitat provocada per l'esclat de les guerres de religió entre protestants reformadors (hugonots) i catòlics a la zona sud-oest de la monarquia francesa (1562-1598) i de l'altra en la saturació demogràfica del Llenguadoc i les seves regions limítrofes, que no disposaven de prou oferta per poder absorbir el seu gran potencial de treball.

Com és sabut, les persones difícilment marxen de la seva terra si no és per necessitat i amb unes expectatives de millora mínimament contrastades. De manera que, la sortida persistent i progressiva al llarg de més d'un segle de joves occitans que tenien el seu horitzó fixat en terres catalanes no responia a res més que a la possibilitat de "guanyar-se la vida".

La Catalunya d'aquell moment encara no s'havia recuperat de les mortalitats dels segles baixmedievals. En conseqüència, la majoria de comarques catalanes estaven relativament poc poblades i la manca de braços per a les feines del

◀ Blanes al s. XVII segons un gravat d'A. D. Perel

camp era un fet habitual³. Una estructura agrària de classes determinada, on subsistia el règim senyorial però on s'havia consolidat un sector important de pagesos acomodats detentors de senyories útils i que havien vist créixer molt les seves explotacions, va poder absorbir perfectament tota aquesta força de treball immigrat en un moment de represa. Com ha deixat palès la bibliografia, l'arribada d'aquest gran contingent de "gascons, bearnesos, limosins, foxenchs e altres francesos"⁴ va jugar un paper destacat en la recuperació demogràfica i econòmica de la Catalunya d'època Moderna.⁵ Però com passa sovint, els efectes beneficiosos que va aportar aquesta immigració no sempre varen ser copsats pels seus coetanis, sobretot per les autoritats. Des de mitjan segle XVI es va exercir una clara vigilància sobre el col·lectiu francès en nom d'una legislació preocupada per la seva possible vinculació amb el bandolerisme o amb els heretges hugonots. La legalització

d'aquests immigrants va tenir molt a veure amb el fet que demostrassin la seva radicació al país a través de residència, casament o alguna mena de feina. En cas contrari esdevenien gairebé il·legals. La difícil subsistència diària dels occitans es va complicar una mica més durant el s. XVII a partir de les guerres amb la monarquia francesa. A partir de 1635 la corona espanyola es va implicar directament en la Guerra dels Trenta Anys, un conflicte que durava des de 1618 i en el qual hi van prendre part la majoria d'estats de l'Europa Occidental fins l'any 1648. Algunes de les mesures preses per la corona espanyola s'encaminaren a reduir el comerç amb França o a controlar els habitants d'origen gal residents al Principat. Així, per exemple, a instància de la *Junta de Represalias de Bienes Franceses* creada a Madrid, tot i les protestes de les autoritats catalanes, es va resoldre segrestar els béns dels francesos fadrins, alguns dels quals se sap que varen fugir.

Detall de Blanes i la seva zona propera segons un gravat del s. XVII

La matrícula de 1637

Paral·lelament a això, per donar més eficàcia a aquesta política discriminatòria i de pressió fiscal contra els originaris del regne de França, la corona va ordenar el juny de 1636 la confecció d'una llista o gran enquesta, coneguda com a matrícula, amb la intenció de conèixer minuciosament el nombre i la situació de tots els immigrants ultrapininencs establerts a la costa catalana, des de Salses a Alcanar.⁶ L'objectiu d'aquesta empresa era clarament repressiu atès que a ulls de la monarquia qualsevol ciutadà provinent de terres sota administració francesa esdevenia sospitós d'actuar contra els seus interessos. En realitat sembla que, a banda d'intentar extorsionar aquest col·lectiu amb el cobrament de llicències per residir al Principat, es pretenia reubicar-los lluny de la costa per evitar possibles contactes amb l'armada francesa. Una hipòtesi força inversemblant ja que les preocupacions d'aquests immigrants eren de signe molt diferent.

Amb tot, el resultat fou que a partir de l'abril de 1637 els caps de casa, vidus, fadrins o els seus familiars en cas d'absència varen ser obligats a declarar davant les autoritats del seu poble, sota pena de 200 ducats d'or. En l'interrogatori se'ls va demanar el seu nom, l'edat, l'origen, els anys de residència al principat i a la localitat, domicili, ofici, propietats, estat civil i nacionalitat de la dona, nombre de fills o sobre els parents que poguessin tenir residint al Principat. De fet, un bon maldecap de conseqüències desconegudes per a una gent que ja en tenien prou amb les dificultats que els generava la seva situació general d'escassetat i penúria.

Els matriculats a Blanes

Malgrat l'ocultació de dades i la fugida de declarants, aspectes que cal considerar en relació a l'estudi d'aquesta font, no hi ha dubte que, a ulls de l'investigador contemporani, la matrícula de "francesos" esdevé un excel·lent retrat de la situació del col·lectiu de més de 4.000 immigrants que aleshores residien a la costa catalana. De fet, tot aprofitant el potencial de la matrícula com a radiografia precisa d'un instant, el que ens hem proposat amb aquest modest treball és oferir una primera aproximació a les característiques essencials i a la realitat socioeconòmica del col·lectiu d'occitans que havien triat Blanes com a pàtria.⁷ Atenent la dita medieval que indica que *Allí és la pàtria, hon lo viure delita*,⁸ hom pot valorar l'assentament de tants occitans en una costa catalana que era percebuda com una mena de terra promesa, amb feina i sous prou bons. Però, com fou de delitós el viure dels occitans que residien a Blanes pels vols de 1637? El podem albirar a través de la matrícula?

D'entrada caldria dir que a Blanes els responsables del document varen enregistrar 40

immigrants. D'aquests es va prendre declaració a 36. Dels 4 restants n'hi va haver un que era a Girona temporalment i tres que hi apareixen com a fugitius. Un dels fugitius és esmentat per Pere Fornaca, suposadament el seu amo, i els altres tres apareixen en la declaració final del batlle. Tots són joves fadrins. Dels 36 declarants 34 ho varen fer de manera presencial i n'hi va haver dos que ho varen fer a través de les respectives dones ja que es trobaven al llit malalts.

La declaració va tenir lloc a l'hostal de la Vila, regentat per l'hostaler Carles Gelpí i es va fer davant del batlle Benet Sendraner entre els dies 28 de febrer i 1 de març de 1637. Sembla que l'ordre d'acudir a declarar s'havia anunciat prèviament a través d'un pregó a la plaça pública. Totes les declaracions estan redactades en català i en primera persona. Les persones declarants foren:

NOM	BISBAT D'ORIGEN	REGIÓ ACTUAL
BERNAT COMAS	Rius (Rieux)	Migdia- Pirineus
ANTONI GALLART	Santa Flor (Saint Flour)	Auvernia
GARAU COMAS	Santa Flor (Saint Flour)	Auvernia
MIQUEL BRUNET	Càors (Cahors)	Migdia- Pirineus
JOAN PENISENTO	Pàmies (Pamiers)	Migdia- Pirineus
JOAN CURA	Agen (Agen)	Aquitania
ESTEVE RUFFÍ	Càors (Cahors)	Migdia- Pirineus
ANTONI BARRERA	Llemotges (Limoges)	Llemosí
MARTÍ FORNER	Lió (Lyon)	Roine-Alps
JOAN BRANA / BIANA	Auish (Auch)	Migdia- Pirineus
JOAN BURSET	Agen (Agen)	Aquitania
ANDREU VILAR	Alet (Alet)	Llenguadoc-Rosselló
RAMON DEL CALL	Càors (Cahors)	Migdia- Pirineus
RAMON SADURNÍ	Llenguadoc	Llenguadoc-Rosselló
JOAN SERRA	Comtat de Foix (Rieux)	Migdia- Pirineus
JOAN SAVI / SANI		
JOAN DURAN		
JOAN BRUNET		
JOAN DURAN	Albí (Albi)	Migdia- Pirineus
ANTONI JOAN FORNS	Sarlat (Sarlat)	Aquitania
JOAN TEIXIDOR	Claramunt (Clermont)	Auvernia
JOAN BERET	Coserans (Couserans)	Migdia- Pirineus
JOAN ANGLADA	Mirapeis (Mirepoix)	Migdia- Pirineus
ANTONI PORTAS	Agen (Agen)	Aquitania
JOAN BARRERA	Llemotges (Limoges)	Llemosí
PERE BABRE	Santa Flor (Saint Flour)	Auvernia
JOAN PORTALS	Condòm (Condom)	Migdia- Pirineus
JULIÀ FUET	Mirapeis (Mirepoix)	Migdia- Pirineus
JOAN BRASSET	Mirapeis (Mirepoix)	Llenguadoc-Rosselló
ESTEVA BRASSET	Mirapeis (Mirepoix)	Llenguadoc-Rosselló
JOAN GAYO	Santa Flor (Saint Flour)	Auvernia
GUILLEM BROSSA	Llemotges (Limoges)	Limousin
PERE SERDÀ	Narbona (Narbonne)	Llenguadoc-Rosselló
PERE SADORNÍ		
JACAS DE RAMON CAPI	Alet (Alet)	Llenguadoc-Rosselló
JAUME VILAR	Alet (Alet)	Llenguadoc-Rosselló

D'aquestes 40 persones originàries del regne de França fitxades a Blanes l'any 1637 hom pot dir que la gran majoria vivien de manera regular a la Vila. L'excepció seria la del pastisser Pere Sardà que estava casat a Barcelona, tenia dos fills i feia poc que treballava temporalment a Blanes. A banda d'ell hi ha alguns mossos joves que portaven pocs mesos a la Vila i que es podrien vincular al sector de migrants menys permanents, tot i haver-hi més aprenents d'oficis que bracers. Si fos així estariem parlant d'entre un 10 i un 15% del grup, no més. Això ens remet, d'entrada, a parlar d'una immigració força estable i de llarga durada.

Si comparem les xifres absolutes dels individus matriculats a Blanes amb les d'altres pobles de la marina selvatana històrica podem veure que, per exemple, són superiors a les de Tossa (14) o Lloret (11), semblants a les de Calella (37) però inferiors a les de Canet (67) o Arenys (85). És possible que hi tingui a veure el fet que del Tordera en avall la matrícula fou confeccionada els mesos de major feina al camp, és a dir, en l'època de màxima efervescència migratòria, ja que hi arribaven els temporers. En els pobles del Maresme on predominava l'economia agrícola per sobre de la mercantil i manufacturera el percentatge d'immigrants temporers, segons la matrícula, es podia situar entre el 33% i el 54% del col·lectiu. En els altres, en canvi, no superava el 30%⁹. No sabem si a Blanes aquesta qüestió

hauria fet canviar les xifres, el que sembla, però, és que si ens acollim al fet del tipus de migració més permanent, el perfil de Blanes s'acosta al de les viles on predomina una economia diversificada amb un component agrícola menys marcat, com ara Calella, Canet o Arenys. Tot i això, si ens aventurem a emprar xifres més generals sembla que la presència d'aquests immigrants es podria situar, hipotèticament, només entre un 5% i un 10% de la població¹⁰. Cal comptar, a banda, amb les dones i els fills del col·lectiu resident a Blanes. Les declaracions esmenten fins a 66 fills i 27 esposes, algunes d'elles occitanes o filles d'occitans.

Les arribades. Edats i cronologia

La matrícula ens informa de l'edat que tenien 37 dels declarants. La mitjana d'edat dels inscrits en el moment de declarar és de 42'48 anys. Cal dir que és una mitjana d'edat lleugerament més alta que les obtingudes en algunes viles i ciutats estudiades de l'àrea del Maresme: Calella (39'91), Arenys (37'88), Mataró (38'75), Vilassar (36'68) o Alella (33'02)¹¹. En la taula següent es pot veure l'edat dels immigrants desgranada per trams:

de 15 a 20	5
de 21 a 30	7
de 31 a 40	8
de 41 a 50	4
de 51 a 60	9
de 61 a 70	3
de 71 a 80	1

Podem observar que en el moment de fer-se la matrícula la majoria d'inscrits tenien entre 20 i 50 anys (51 %) i, per tant, ocupen els trams d'edat més actius laboralment parlant. A banda d'això en destaca la poca presència de joves i una proporció considerable de persones majors de 50 anys (35 %). D'entre aquestes cal remarcar que totes menys una feia més de 40 anys que vivien a la Vila.

Un indicador que pot ser útil per definir aquest col·lectiu és el de l'edat d'arribada dels seus membres. Coneixem l'edat que tenien en declarar, també els anys que feia que eren a Catalunya i a Blanes i en conseqüència podem saber l'edat en què arriben a Catalunya i a la Vila.

Pel que fa a l'edat d'arribada al Principat, en coneixem la de 36 individus. Per segments d'edats, el resultat és el següent:

Edat d'arribada a Catalunya

Anys	Persones
0-10	8
11-15	5
16-20	15
21-25	6
>26	2

El tret més destacat és la baixa mitjana d'edat del conjunt en el moment de l'arribada, que se situa al voltant dels 17 anys. Cal dir que és una mitjana semblant a la d'altres poblacions de la costa i corrobora la idea del caràcter juvenívol d'aquesta immigració. La gran majoria del nouvinguts són joves o molt joves. El 75 % tenien menys de 20 anys i el 94 % en tenien menys de 25. Aquest patró es correspon força amb el model que la historiografia ha establert per al conjunt del Principat. S'hi entreveu un contingent d'individus joves, la majoria dels quals difícilment estava format, però que arribava amb prou antelació

com per aprendre ofici, situar-se i formar família. Però si ens fixem en l'edat d'arribada d'aquests occitans a Blanes, les coses canvien una mica. Hem pogut determinar que un terç dels occitans matriculats el 1637 va aterrar directament a la Vila des del seu lloc d'origen mentre que els dos terços restants ho van fer a posteriori provinents d'altres llocs del Principat. Aquest comportament s'adiu força amb el que es dona arreu de Catalunya i té a veure amb el comportament d'un immigrant jove, inquiet i a la recerca de bones oportunitats de treball. El tret distintiu respecte d'altres models radica en el fet que els individus que arriben directament a Blanes presenten una mitjana d'edat semblant a la general de 16'8 anys mentre que els immigrants que varen arribar provinents d'altres llocs del país ho fan molt més grans. La seva mitjana d'edat se situa en els 30 anys.

Aquesta divisió pot ajudar a conèixer una mica més la naturalesa del col·lectiu. Sembla, doncs, que tindríem una primera colla de matriculats, el 33%, que hauria arribat de molt jove i ho hauria fet directament a Blanes des dels seus bisbats d'origen. Aquest grup s'hauria format professionalment a la Vila i en el moment de declarar feia més de vint anys que hi residien. Es dibuixa també un segon grup format pel 66 % dels individus que hauria arribat a una edat més madura provinent d'altres llocs del Principat, majoritàriament ja format i que portaven no gaire més de 5 o 6 anys a la Vila.

També resulta significatiu fixar l'atenció en els períodes d'arribada. Podríem aventurar que d'aquests nous blanencs, n'hi va haver un primer bloc d'aproximadament el 40% que haurien arribat en un primer moment, entre els anys 1581 i 1617. Això vol dir que l'any 1637 feia més de 20 anys que vivien a la Vila. En aquest grup hi predominaria la gent que havia arribat a Blanes sense escales. Al costat d'aquests, podríem establir un segon torn d'arribades integrat pel 60 % dels matriculats. Aquests individus gairebé tots faria menys de 10 anys que eren a Vila. Haurien arribat entre 1624 i 1637, però hi hauria un

moment de màxima aflluència situat només els quatre anys anteriors a la matrícula. L'integrarien majoritàriament nouvinguts d'una edat mitjana situada al voltant dels 30 anys, procedents en la seva majoria d'altres llocs dels països on, suposadament, s'haurien format.

La procedència

Tant si varen arribar d'hora com si no. Tant si varen fer el viatge directament a Blanes com si no. D'on procedia aquesta immigració ultrapirinenca? Les fonts els identifiquen com a francesos i, efectivament, tots procedien del regne de França. Però en realitat tots eren originaris de la zona dominada per la llengua d'Oc, és a dir d'Occitània¹². Per tant cal parlar pròpiament d'immigració occitana. La matrícula ens informa d'una mica més del 82 % de les procedències.

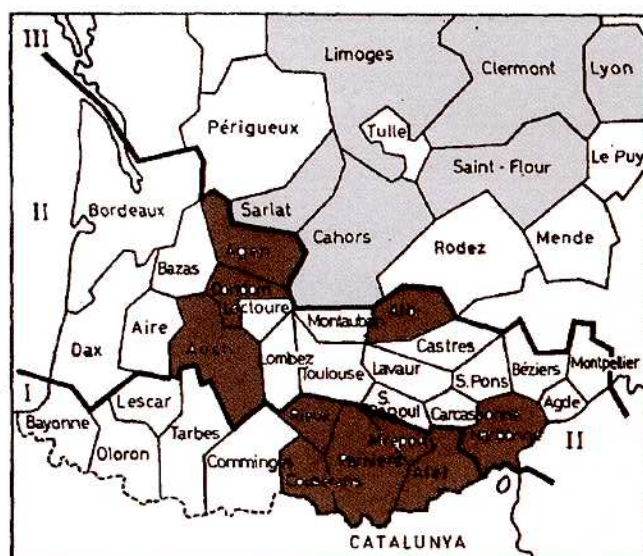
Si prenem el conjunt dels matriculats cal dir que la zona que més immigrants va subministrar va ser la de les Terres Altes i els Massissos (32'5%). En segon lloc la dels Pirineus i Prepirineus (27'5%) i en darrer lloc la del Llenguadoc i la conca de la Garona (22'5%). De tota manera, la diferència entre les zones no és gaire gran i podria variar força en funció d'un 17'5 % d'individus de qui no en sabem la procedència¹³. D'altra banda, si ens fixem en les procedències segons el moment d'arribada n'obtenim un perfil més acurat. Si prenem com a base els dos períodes cronològics anteriorment utilitzats resulta que es dibuixa una dinàmica segons la qual en un primer moment haurien arribat immigrants dels bisbats més allunyats mentre que els deu anys anteriors a la matrícula haurien arribat immigrants de bisbats més propers. Si ens mirem els individus arribats en el primer període, de 1581 a 1617, que en són 14, observem que majoritàriament venien dels bisbats de les Terres Altes i els Massissos (el 57 %). Els seguirien els procedents del Llenguadoc i la conca de la Garona (28'5%). No n'hi ha cap dels Pirineus o Prepirineus i del 14'2 % no en sabem l'origen. En canvi si prenem

BISBATS I REGIONS	Individus
<i>Pirineus i Prepirineus</i>	
Rius	2
Pàmies	1
Alet	3
Coserans	1
Mirapeix	4
	11
<i>Llenguadoc i conca de la Garona</i>	
Agen	3
Albí	1
Condòm	1
Auish	1
Narbona	1
algun bisbat del Llenguadoc	2
	9
<i>Terres altes i massissos</i>	
Càors	3
Santa Flor	4
Sarlat	1
Llemotges	3
Lió	1
Claramunt	1
	13
<i>No ho saben o no ho diuen</i>	7
TOTAL	40

les dades dels nouvinguts arribats a posteriori, entre 1624 i 1637, dominen els procedents de la zona dels Pirineus i prepirineus (al voltant del 52%) mentre que les proporcions dels altres orígens es reparteixen a parts iguals. Aquestes arribades més modernes coincideixen força més amb les zones de procedència descrites per al Maresme, que també serien les predominants per a Catalunya.¹⁴ Trobem algun paral·lelisme sobre el predomini d'occitans de les Terres altes i Massissos que hi havia a Blanes en zones com Olot o Castelló d'Empúries durant els segles XVI i XVII¹⁵. Aquesta zona és un àrea muntanyosa, era d'agricultura pobre i secularment havia expulsat població. La historiografia l'esmenta també com una zona d'on provenien gent d'ofici. En el nostre cas, molts dels oriünds, efectivament, tenien un ofici però la majoria l'haurien après a Blanes ja que havien arribat molt joves a la Vila. Tal vegada una possible tradició familiar importada els hauria empès cap al món menestral.

Mapa de procedència per bisbats i regions:

LES DIOCESIS DEL MIGDIA DE FRANÇA

- I : Pirineus i Pre-pirineus
- II : Llenguadoc i Conca del Garona
- III : Terres Altes i Massissos

L'ocupació

El tradicional estudi de Nadal i Giralt *Immigració i redreç* va fixar la imatge de l'immigrant francès com a treballador del camp català. En la majoria d'estudis posteriors aquesta idea s'ha anat confirmant, per bé que amb matisos. En el cas de Blanes també. Si en alguns pobles del Maresme la dedicació a oficis no especialitzats del sector primari arriba a proporcions d'entre el 80% i el 90% dels treballadors occitans, gràcies als temporers; en el cas de Blanes podríem situar aquesta proporció al voltant del 47 %. El sector primari, doncs, estaria representat per aquesta mà d'obra assequible de jornalers, bracers, mossos, parcers i algun arrendatari o petit masover al servei dels propietaris o pagesos enfiteutes de la Vila. És la gent que s'instal·len en masies buides o fan casa nova i artiguen el bosc. També hi apareix un pagès propietari d'origen occità. És el cas de Joan Burset, que feia 20 anys que residia a la Vila i que en aquest temps hauria prosperat fins a convertir-se fins i tot en propietari. Del sector de la pesca o del mar a la matrícula no se n'esmenten components.

La feina de la resta dels occitans es podria integrar en els sectors secundari i terciari. Els trobem desenvolupant oficis menestrals i mercantils encara que de poca especialització i en algun cas com a aprenents o mossos. Així, el sector secundari (representat pel tèxtil, la fusta, la construcció i el metall) ocuparia al 25 % dels immigrants. Al seu costat el sector terciari (comerç, alimentació i transport) gairebé ocuparia al 30 % dels matriculats. Sembla, doncs, que en línies generals hi ha tanta gent amb un ofici més o menys especialitzat com persones d'un perfil no especialitzat que treballarien al camp. Això succeiria tant per a la primera onada d'arribades com per a la segona més moderna i de fet ens situaria davant d'una Vila on el sector agrari no seria plenament dominant mentre que adquiririen importància la manufactura i el comerç. En aquest sentit, és possible que la relativa presència de

serradors, clavetaires i traginers tingui a veure amb la represa de la construcció o la indústria de les drassanes.

OFICIS	
treballador	14
serrador	4
traginer	4
moliner	3
bracer	3
teixidor de lli	2
clavetaire	2
pastisser	1
mosso	1
pagés	1
sastre	1
botiguer	1
sedasser	1

L'arrelament

En principi, com hem anat veient, una societat local amb una estructura socioeconòmica no basada estrictament en l'agricultura seria propícia per als assentaments estables de la població immigrant en no afavorir en excés la població flotant temporera. Oportunitat de feina, edat jove, nous barris en construcció i possibilitats d'aparellament són factors claus per a la permanència en el lloc d'acollida. Les dades que ens proporciona la matrícula sobre Blanes semblen anar en aquesta direcció. D'entre els occitans censats a la matrícula de 1637 el 75 % estaven casats o ho havien estat (n'hi havia 3 de vidus). Hi apareixen només un 25 % de fadrins. D'entre aquests, tots són joves menys un, Pere Beret, que havia arribat feia poc, amb una certa edat a les espatlles (37 anys) i malvivía del seu ofici. Com més joves arribaven més augmentaven les possibilitats de casar-se amb una donzella i a la inversa, els més grans ho tenien més difícil. Els altres solters eren mossos o treballadors que portaven menys de 10 anys a la Vila, vivien a casa de l'amo o amb algun familiar i en aquell moment no tenien gairebé cap pertinença. Els casats, majoritàriament ho havien fet amb dones catalanes (gairebé el 68%) mentre que una mica més del 30% ho havia fet amb occitanes o filles d'occitans. Només coneixem un cas en què l'home casat té la dona a França i atès que portava pocs mesos a la Vila probablement hauria arribat per fer-se un sobresou de temporada com a clavetaire a la construcció o les drassanes. El casament amb donzelles d'ascendència occitana degué ser habitual. Cal suposar que moltes ja haurien nascut al Principat amb la qual cosa afavoriria la integració del marit. És el cas d'Antoni Joan Forns occità del bisbat de Sarlat, que feia 6 anys que havia arribat a Blanes i que es va casar amb Magdalena Aleçay que ja havia nascut aquí. Les poques pertinences que declara eren de la seva dona, per tant el casament també va significar una via d'ascens socioeconòmic. L'elevat nombre de casats ens pot indicar un cert

En La Vila de Blanes son distribite
 Pre Vigesima octava et Vltima die mensis februa-
 rii anno predicto millesimo sexcentesimo trigesimo
 septimo in Villa de Blanas Regnandus Franci-
 scus publicus Jure Villa de Blanas rebus et relationem
 fecit michi dicto notario sede mandato dicti domini
 Commissarii publicae in Illustre communitate Villa
 quoddam Breve in pñ. Provisu contrarium et eorum
 ad effectum in eo consentium assignando pro eo domum Caroli
 Gelpi hostaleri dictae Villa, Regente me dicto not. pñ. et
 assistente dicto dño Commissario et pro rebus hñor. Benedicto
 Sendrauer Capelo et Carolo Gelpi dñe Villa de Blanas ad hoc vocant

Encapçalament de la "matrícula" de Blanes. ACA

nivell d'integració a la comunitat ja que a partir d'aquest moment es produïen processos de naturalització o d'autonaturalització com per exemple la catalanització dels cognoms quan d'origen no eren idèntics als d'aquí¹⁶. De vegades això passava de la mà del rector de la parròquia atès que ser catòlic era requisit indispensable d'integració. Paral·lelament, la no consideració dels fills com a estrangers i uns costums i una llengua similars (un "quaix cathalà" com deia Desclot dels foixencs¹⁷) acabaven de fer la resta. Cal esmentar que les malfiances, alimentades per un secular sentiment antifrancès, també hi foren presents. Però es dirigiren sobretot cap als treballadors itinerants, els vagabunds, els solters o els marxants, acusats de bandolers o d'escampar el protestantisme i particularment en moments de crisi. La matrícula, però, no ens en mostra cap cas.

D'altra banda, aquesta població nouvinguda és la que en casar-se s'instal·larà en carrers o barris nous. En el nostre cas més que confirmar-ho podem intuir-ho ja que més de la meitat dels casats matriculats no varen especificar on vivien.

Un vivia al Molí de la Roca, un altre en el mas Piferrer (?), dos vivien a Raval i una desena vivien a sa Massaneda. És versemblant creure que els arribats de nou a la Vila anessin ocupant les zones de nova urbanització. A finals del s. XVI Blanes va anar superant les velles muralles i es comencen a construir cases al Raval i a sa Massaneda o veïnat de Traslauja. Sa Massaneda ja tenia algunes cases a finals del s. XVI però el procés d'urbanització s'intensificarà a partir de la seva incorporació al terme de Blanes gràcies al privilegi de 1603 i la seva posterior ratificació per part de la Reial Audiència el 1605. Sa Massaneda apareix, doncs, per mèrits propis com la zona que més occitans va acollir¹⁸. No en va, durant la primera meitat del s. XVII, fou un dels grans espais d'eixample urbà.

Tanmateix, la matrícula ens presenta uns immigrants que viuen del seu ofici i progressivament es van establint. Però, què en sabem sobre el seu nivell de vida material? Hem vist que els solters solien viure amb els seus amos o amb algun familiar mentre que els casats tenien casa arrendada. En molt pocs casos es pot pensar

que aquest estadant fos l'amo de la casa. Les propietats que esmenten posseir els occitans són alguns mobles, eines o estris de feina en el cas dels menestrals, animals, cases o terres. A partir de la possessió o no d'aquestes propietats ens hem aventurat a dibuixar algunes tipologies que poden ajudar a entendre el nivell de vida dels membres del col·lectiu.

Al voltant d'un 25 % dels immigrants declaren no tenir res de res. En aquest grup hi trobaríem població jove i no tant jove poc qualificada. Eren persones que portaven poc temps de residència a la Vila i que malvivien a casa de l'amo per un jornal amb la perspectiva d'aprendre l'ofici o de trobar-ne un de millor. Al costat d'aquests trobem alguns individus que no tenien casa per viure però que declaren tenir algun estri o animal de feina. També n'hi ha d'altres que declaren tenir sostre

però res més, cap mena de pertinença. Aquests grups darrers podrien representar el 10% de la matrícula. Entre uns i altres podríem arribar a conjecturar que cap al 35 % dels immigrants residents a la Vila vivien molt pobrament. En aquest grup hi hauria molt pocs individus arribats a la Vila durant la primera fornada migratòria. Sobretot l'integrarien immigrants de la darrera fornada. Joan Beret, procedent del bisbat de Coserans manifestava "(...) i no tinc sino alguns sedassos fets, que així com los vaig fent procuro en vendre-me-los per passar la pobre vida".

Al costat d'aquests, podríem establir un altre conjunt integrat per individus que només declaren tenir casa i uns pocs mobles o bé casa i els estris justos del seu ofici. Trobem un teixidor amb dos telers, un tragner amb un matxo, un bracer o un treballador amb els seus burros, un serrador amb

Catalonia. S. XVII. Guillermo Blaeu. Amsterdam. Detall

les eines i algun moble i fins i tot algun treballador amb un petita peça de terra. Aquest grup representaria aproximadament el 35 % de la mostra i la seva subsistència diària seria més aviat precària. Entre ells hi hauria algun individu arribat entre els més antics de la mostra, però continuarien essent majoria els arribats els darrers 10 anys de la matrícula.

Un darrer grup el podrien formar els immigrants més ben situats, tot i que en aquest grup hi trobem diferències considerables. Es tractaria de gent que hauria aconseguit tenir pertinences diverses, menar terres i fins i tot ser-ne l'amo. Hi hauria un primer subgrup integrat sobretot per treballadors i algun menestral que menarien un o diversos camps i que tindrien animals de càrrega o eines. Aquesta gent podrien representar un percentatge del 20 % aproximadament. En general no sembla que passarien gaires penúries. Al costat d'aquest hi hauria l'altre subgrup. Estaria compost per occitans arribats amb la primera fornada migratòria que haurien aconseguit situar-se i assolir un considerable nivell econòmic. Representarien el 10 % del col·lectiu, aproximadament. Posseirien força animals, menarien força camps i, a més, tots menys un declaren treballar en un ofici relativament qualificat com serrador o teixidor. Un cas excepcional el constituïria el del pagès Joan Buset, que arribat de les Terres Altes 40 anys enrere, va aconseguir acumular un patrimoni molt considerable sota la condició d'arrendatari però també de propietari. Vivia al mas Marull on hi tenia mobles i eines de pagès. Posseïa una casa a l'Antiga deixada en arrendament, una al carrer de la Riera o de l'Antiga també amb arrendatari i una a Tordera amb una peça de terra de la qual rebia 4 lliures anuals. Tenia també una carreta, 3 bous, 1 vaca, 2 burres, 1 truïa i estalvis de 20 rals. I pel que fa a les terres: treballava 10 quarteres de blat, 13 de blat i faves a Pous de Camí (?), unes altres 3 de blat i faves, 2'5 de Blat al camp del cavaller Puigvert i mitja de mestall al terme Palafolls en un camp del "coxo" Agustí d'Hostalric.

En relació a l'accés a la terra, cal dir que gairebé el 30% de la mostra d'occitans menava algun tros de terra. La sembra predominant era la vinya, el blat, les faves, el mestall, la civada o els pollancres. La matrícula situa aquestes terres als termes de Blanes, Lloret i Palafolls. De les de Blanes n'esmenta alguna localització: a Valldolig, al Torrent de les Vernes, al Molí de Roig, al Torrent de Mal Compàs o a Sant Antoni. També s'esmenta algun dels propietaris o enfiteutes: treballen un camp d'en Montells, un del Cavaller Puigvert, un de l'Agustí d'Hostalric, un d'en Piferrer, un d'en Bartomeu Oliver, un d'en Pau Torres, un d'en Bruguer, un de la Sra. Alemany, un de la Passola i un d'en Creixell.

Arribats a aquest punt i a mode de recapitulació, voldríem esmentar que gràcies a la riquesa de la matrícula de francesos hem intentat aproximar-nos al coneixement d'aquest grup migratori. En el tombant del s. XVI al XVII Blanes va rebre població nova vinguda de diverses zones pobres del regne de França. Els primers en arribar ho fan de molt joves. Venien dels bisbats de les Terres altes i els Massissos, la zona més llunyana. Els últims varen arribar de més a prop, de la zona dels Pirineus i Prepirineus i ho varen fer de més grans. La majoria va acabar arrelant al país. Es varen casar aquí, varen tenir fills i varen anar a viure als barris de nova construcció de l'època, sobretot a sa Massaneda. La meitat es varen dedicar a feines del camp i l'altra meitat a la manufactura i el comerç, afavorits per la diversificació econòmica de la Vila. De tota manera no es pot dir que gaudissin d'una existència gaire plaent o "delitosa" ja que la majoria malvivia del seu ofici. Pocs havien accedit al mercat de la terra i només una minoria que portava molts anys de residència a Blanes havia assolit un bon nivell de vida. Malgrat tot, en arrelar quedava clar, que existia la confiança en un futur millor.

Teresa Cuello i Burcet, investigadora
Antoni Reyes i Valent, historiador i arxiver.

Notes:

¹ Jordi Nadal i Emili Giralt, *Immigració i redreç demogràfic: els francesos a la Catalunya dels segles XVI i XVII*, Vic, Eumo, 2000. Versió catalana de la publicació original francesa. Referència extreta de: Eva Serra i Xavier Torres; *Crisi Institucional i canvi social. Segles XVI i XVII*. Volum 4 de Història. Política, societat, i cultura dels Països Catalans. Pàg. 84. Enciclopèdia Catalana, 1997.

² L'anàlisi de societats locals ha eixamplat el període de davallada de les arribades, situant-lo més enllà de la data de 1620 assenyalada per Nadal i Giralt. També ha matisat la incidència d'occitans en pobles petits estrictament rurals. Vegeu per exemple: Capdevila i Muntada, A; *Les característiques de la immigració francesa al camp, a la ciutat i a la costa*. XXV Sessió d'Estudis Mataronins. Museu-Arxiu de Santa Maria. Mataró, 2010, pp 143-159. Paral·lelament, aquesta anàlisi local ens fa adonar-nos que al costat d'aquest grup dominant de francesos, a la costa també hi va haver arribada de població de la zona el golf de Gènova: italians, corsos o sards. Vegeu: Josep Bota i Gibert, *Els motius de Blanes: processos d'identificació i renoms entre 1560 i 1990*. Butlletí interior de la societat d'onomàstica. XVIII col·loqui, BCN, 1994.

³ Així ho testimonien els recomptes fiscals de l'època i diversos viatgers. Vegeu: Torres i Sans, X. *Los sin papeles i los otros. Inmigraciones francesas en Cataluña (Siglos XVI-XVII)*. Mediterráneo Económico: Procesos migratorios, economía y personas. Núm 1. Caja Rural Intermediterránea - Cajamar, 2002.

⁴ Eva Serra i Xavier Torres; *Crisi Institucional i canvi social*. Op. Cit. Pàg 111.

⁵ Vegeu entre d'altres: Jordi Nadal i Emili Giralt (Op Cit); Eva Serra i Xavier Torres (Op Cit); Xavier Torres (Op Cit); o bé: Ramon d'Abadal, *La immigració francesa en el segle XVI i l'aparició de les classes baixes catalanes*, pròleg al llibre de Jordi Nadal i Emili Giralt, *La immigració francesa a Mataró durant el segle XVII*. Mataró, Caixa d'Estalvis de Mataró, 1966. Valentí Gual; *Corrents migratoris a la Mediterrània*, Actas del Congreso de Felipe II y el Mediterráneo. Vol I, Barcelona, 1998.

⁶ Arxiu de la Corona d'Aragó, Consell d'Aragó, Secretaria de Catalunya. Lligall 551. En el nostre cas cal agrair al Sr. Manuel Bóvalo el fet de poder disposar de la còpia dels matriculats a Blanes el 1637.

⁷ Abordar de manera més general el coneixement de l'onada migratòria occitana durant l'època moderna a Blanes suposaria la utilització d'altres fonts arxivístiques i també d'una altra metodologia, la qual cosa ultrapassa l'objectiu d'aquest estudi. En tot cas aquest és un camp de treball que queda apuntat per a una altra ocasió.

⁸ [Esteve Eleg.] Liber Elegantiarum Johannis Stephani, Notari Reial de València. Incunable, estampat a Venècia l'any 1489. N'hi ha exemplars a la Biblioteca de Catalunya, a l'Ateneu Barcelonès i a la Universitat de València. Extret del Diccionari català-valencià-balear (DCVB) d'A. M. Alcover i F. de B. Moll

⁹ Vegeu: Capdevila i Muntada, A; *Les característiques de la immigració...* (Op Cit) pàg. 157

¹⁰ Aquest seria un càlcul hipotètic de treball que situaria la població de Blanes al voltant de les 1500 persones a mitjans del s.XVII. El punt de partida d'aquesta hipòtesi se situaria en els 1035 habitants del fogatge de 1553, el sostre serien els 1993 habitants de 1708 i tindria en compte les mitjanes de la gran conjuntura alçista catalana que va tenir lloc fins el primer quart del s.XVII, la caiguda posterior del 25 % fins a 1655 i el posterior creixement fins a la Guerra de Successió.

¹¹ Capdevila i Muntada, A; *Les característiques de la immigració...* (Op Cit) pàg. 151

¹² Una gran zona integrada per 7 regions històriques que va des de la Gascunya fins al Mediterrà i que pel nord quedava delimitada amb el país de la llengua d'Oïl (francès) pel riu Lèger o Leir .

¹³ Cal dir que al maresme la zona d'origen que destaca per sobre de totes és la dels Pirineus i Prepirineus. En segon lloc la del Llenguadoc i la conca de la Garona i després la de les Terres Altes i Massissos. Amb la salvetat que a Calella i Arenys en segon lloc se situa aquesta darrera. Vegeu: Capdevila i Muntada, A; (Op Cit) pàg 146.

¹⁴ Jordi Nadal i Emili Giralt amb la matrícula per a Catalunya obtenen un 42'55 % per a la zona Pirinenca, un 34'27 % per al Llenguadoc i la Garona i un 22'07 % per a la Terres Altes i Massissos. Un 1'11 seria d'altres llocs. Vegeu Jordi Nadal i Emili Giralt, *Immigració i redreç demogràfic* (Op Cit). El predomini de Pirinecs també el trobem al Baix Llobregat (Gual,X; Millàs, C) a Cervera (Llobet, JM) o a Tàrraga (Planes, JM), en aquests casos a través de l'estudi dels capítols matrimonials.

¹⁵ Vegeu: Colls i Comas, J; *Immigració francesa i repressió a la Catalunya del s. XVI: alguns exemples del Comtat d'Empúries*, AIEE, Figueres 2002. O Gual, X; Millàs, C; *La immigració Occitana en el Baix Llobregat*, xtec.es/xgual1/immigraciooccitana, p 20.

¹⁶ Aquests processos d'assimilació lingüística i cultural varen ser del tot habituals. En el cas de Blanes comptem amb l'ampli estudi de Josep Bota on queda palès aquest fet i es constata la rapidesa amb què es produïa: de Jalpí a Gelpí, de Putx a Puig o de Furnaqua a Fornaca. Vegeu, Josep Bota Gibert, *Els motius de Blanes* (Op Cit).

¹⁷ Semblen parlar pràcticament la mateixa llengua que la gent del país. La llemosina parla esdevé un indicatiu d'una certa consciència d'una ampla comunitat lingüística. Amb aquest precedent és més fàcil que sentissin la llengua catalana com a pròpia. Eva Serra i Xavier Torres; *Crisi Institucional i canvi social*. Op. Cit.

¹⁸ Gràcies als protocols notariais de l'Arxiu Històric de Girona buidats per l'investigador blanenc Joan Baltrons i Ribas sabem que els grans urbanitzadors del barri foren el mercader Antoni Mollet i els seus descendents. Ho varen fer en tres tongades: el 1602, el 1628 i el 1636. Es comptabilitzen 37 establiments de terra per construir i els de 5 cases construïdes. Incloent els Mollet, entre 1602 i 1636 s'han comptabilitzat 65 establiments al barri, sobretot de terres per construir.

04 Avions i hidroavions a Blanes entre 1920 i 1928

per José Fernández García i
Pere Ribalta i Puig

Els inicis de l'aviació a Catalunya es varen caracteritzar pel gran nombre de petites activitats de caire lúdic i propagandístic realitzades per un reduït grup d'aficionats, extraordinàriament entusiasmats pel nou mitjà de transport i

executades amb molt pocs i, de vegades, antiquats avions. Afortunadament, el nostre país va comptar amb en Josep Canudas (1889-1975), aviador de gran vàlua i impulsor de l'aeronàutica catalana. Entre 1910 i 1936 va desenvolupar una incessant activitat per difondre l'aviació i aconseguir que sorgissin en diferents poblacions aeròdroms en els quals consolidar l'activitat aeronàutica i empreses que els utilitzessin. A Blanes també va sembrar la seva promoció de l'aviació.

Canudas va deixar empremta del seu quefer al llibre *Història de l'aviació catalana 1908-1936*.¹ La seva lectura és amena, entretinguda, amb abundant material gràfic i de molt fàcil consulta, ja que l'obra s'estructura de forma cronològica. Cada esdeveniment que relata compta amb un breu titular i els textos acostumen a ser breus. Un dels centenars de fets que ressenya Canudas es troba relacionat amb Blanes. Es tracta del que segurament va ser el primer aterratge d'un avió a la nostra ciutat, en concret, a la platja de s'Abanell.

Va esdevenir el 26 de desembre de 1923, gairebé 14 anys després del primer vol d'un avió a Catalunya i Espanya. Al març d'aquell mateix any, es va fundar a Barcelona la Peña de l'Aire, una entitat que tenia per missió "treballar n'ajuda de la divulgació i la propaganda de l'aviació".² I una forma de realitzar aquesta labor era buscar terrenys pròxims a poblacions de certa envergadura en els quals aterrar, contactar amb les autoritats i aficionats entusiastes del lloc i organitzar l'arribada de l'avió. De vegades, aquestes demostracions aèries es feien coincidir amb les festes majors dels pobles que en ocasions exigien el condicionament del terreny. Així, milers de persones van poder veure per primera vegada volar un avió, admirant les seves maniobres d'aterratge i enlairament i apreciar de prop la seva tipologia.

◀Aterratge de l'avió Avro 504-K a s'Abanell.
Arxiu Canudas del fons Josep Monés i Amat.
Via Pere Ribalta.

Segons explica Canudas, el viatge a Blanes va sorgir en el context de l'organització de vols turístics per als socis de la Penya. Al final de 1923 Canudas només disposava de l'avió de Jeroni Pujol, un jove que havia fet fortuna a Amèrica i que, de retorn a Espanya via Regne Unit, havia comprat un Avro 504-K, un biplà d'escola de la Primera Guerra Mundial, amb el qual desitjava fer-se pilot. L'avió tenia capacitat per a dues persones en tàndem i doble comandament. Canudas va pactar amb Pujol que li faria classes sense cobrar, a canvi que li deixés l'aparell per a fer vols d'iniciació als socis de l'entitat.

La forma de finançar el vol a Blanes i altres similars que es van programar va ser enginyosa: els socis s'inscrivien a la secretaria de la Penya i pagaven una petita quantitat de diners. Després, se sortejaven els passatgers (un en el vol d'anada i l'altre en el de tornada) que havien d'acompanyar Canudas. Van resultar agraciats,

d'entre 27 inscrits, Ferran Llàcer per al vol Barcelona – Blanes i Barangé, per al de retorn.

Impulsors de l'aviació catalana

Llàcer, empresari tèxtil, es va convertir en l'impulsor clau de l'aviació a Sabadell quan va veure el primer aterratge d'un avió als afores de la seva ciutat, a l'octubre de 1919. Va contactar amb Canudas i amb molta freqüència visitava el camp de La Volateria, al Prat de Llobregat, on avui dia se situa l'Aeroport de Barcelona. Junt amb altres afeccionats el 1925 va fundar a Sabadell la delegació local de la Penya de l'Aire, club de caire popular integrat en l'Aero Club de Catalunya. A la mateixa data, va acompanyar Canudas amb el biplà Aviatick, envoltant-se des del seu aeròdrom d'El Prat i prenent terra a Sabadell, inaugurant així oficiosament el primer

Hidroavió d'entrenament Macchi M18 de l'Aeronàutica Naval a la badia de Blanes (AMBL)

aeròdrom que va tenir la ciutat a ca N'Oriach. Ferran Llàcer va morir al novembre de 1930 a causa d'un contagi tifoide, quan tenia 36 anys.

Per la seva banda, Agustí Barangé va volar per primera vegada el 1920. Va ser soci fundador de La Peña de l'Aire i va presidir l'entitat en els seus inicis. Al juny de 1924 va impulsar com a accionista la societat Empreses Aeronàutiques Aeròdrom Canudas. En 1926 Barangé va ser secretari de la nova Lliga Aeronàutica de Catalunya, successora de la Peña de l'Aire. En 1932, durant la República, Barangé va involucrar-se en la creació de l'entitat pionera Unió de Pilots Civils de Catalunya³, en la qual va ocupar el càrrec de tresorer. En 1933 va formar part del grup de quatre pilots que es van desplaçar a Londres per recollir el De Havilland DH-84 Dragon-Gipsy adquirit per la recent creada empresa Aero-Taxi de Barcelona. També, el 1934, va presidir l'Aero Club de Catalunya. Així mateix, va formar part del jurat que va escollir el logotip del Servei d'Aeronàutica de la Generalitat de Catalunya, organisme creat en 1933 a partir de l'Estatut d'Autonomia de 1932 i que va dirigir Canudas.

Aterratge perfecte

Per realitzar el vol a Blanes, varen acordar que Barangé es desplaçaria amb el seu cotxe acompanyat per un mecànic, que retornaria a Barcelona duent Llàcer. L'Avro va enlairar-se de l'Aeròdrom Canudas a les 11 hores.

Canudas explica en la seva obra que "el vol pel Maresme fou magnífic per tots conceptes, completat a l'arribada amb una bona volta per sobre Blanes, Santa Cristina, etc. L'atterratge a la platja, perfectament bé. Ja ens esperaven Barangé i dos amics més, per dinar tots junts amb el millor bon humor i la màxima alegria. Havent dinat, altra vegada a la platja, i vint minuts després, l'Avro s'envolava amb Barangé de passatger, que

Josep Canudas, impulsor de l'aviació catalana.
Arxiu Carreras

va fruir molt del recorregut que ell tan bé coneixia i estimava. En passar per Caldetes, vam donar una volta extra per tal que poguéssim fer unes fotografies de la casa que hi tenia la seva família. A les quatre aterràvem al camp del Prat. Els temps de vol van ésser de 40 minuts a l'anada i de 37 a la tornada"⁴. Canudas ressenyà que el cost del vol va sortir per 100 pessetes rodones.

D'aquesta succinta crònica disposem de tres imatges que mostren l'Avro a Blanes⁵, segurament realitzades per Barangé que, com explica Canudas, duia una càmera de fotos. Dues d'elles mostren a un nombrós grup de persones molt a prop de l'avió, i en una, fins i tot hi apareix un nen encimbellat a la part alta d'un pi. Canudas no va tenir problemes per prendre terra amb el biplà a la platja a Blanes, ja que sabia que la sorra de s'Abanell estava compactada i que l'atterratge es podia fer en bones condicions de

seguretat. Ja en 1920 va volar per primera vegada de Barcelona a Palamós, fet sobre el qual va escriure:

*"Coneixíem perfectament la magnífica platja de Palamós, i estàvem segurs que podríem aterrar-hi sense dificultats". I va afegir: "Va ser la primera vegada que volàvem damunt la costa del Maresme, que tant estimàvem, la Tordera i la Costa Brava, que ens produïren una impressió inoblidable".*⁶

Polèmica Escola d'Aviació

Després del vol a Blanes, Canudas molt possiblement estava desitjant impulsar l'aviació a la ciutat i la seva àrea d'influència. Precisament aquell any, mesos abans d'aquesta volada, Recull va publicar en un dels seus exemplars un text

Ferran Llàcer, passatger del vol de 1923. Arxiu Llàcer

signat per en Josep Alemany, titulat "De la Escola de Aviació", i dirigit a J. Roig i Raventós. En el text no es concreta si seria de pilots d'avió o hidroavions, però sí que es dedueix que l'interpel·lat devia ser-ne partidari i que l'autor es va decantar per criticar el projecte. Va constatar que «l'assunto de la Escola d'aviació que's parla de fundar a Blanes, entre les últimes cases del

Aterratge de l'avió Avro 504-K a s'Abanell. Arxiu Canudas del fons Josep Monés i Amat. Via Pere Ribalta.

Aterratge de l'avió Avro 504-K a s'Abanell. Arxiu Canudas del fons Josep Monés i Amat. Via Pere Ribalta.

barri del Auger i els pins de Sabanell, ha remogut la opinió de alguns fills d'aquella vila y dels enamorats de la mateixa, y sembla que donará joch".⁷

Pel que sembla, algun pas va donar-se, ja que Alemany explica que els detractors del projecte "acusen l'Ajuntament (...) d'haver anat massa depressa en autoritzar o avalar la sol·licitut al

Ministeri de Marina dels peticionaris". És simptomàtic que s'esmenti el Ministeri de Marina, competent llavors en els assumptes relacionats amb els hidroavions. Considerem que és una hipòtesi plausible que es pretengués instal·lar a Blanes, independentment de la solidesa del projecte, una escola de pilots d'hidroavions.

L'Arxiu Municipal de Blanes guarda la sorprenent foto d'un petit hidroavió ancorat a la badia de Blanes, que molt possiblement estigui datada en 1922 o 1923 i que estimula pensar si va poder ser viable una escola aeronàutica a Blanes. Es tracta d'un Macchi M.18 i l'enquadrament suggereix que, igual que els bous servien per a dur a terra les barques de pesca, també podrien treure de l'aigua l'embarcació voladora.

L'any 1920 el govern d'Eduardo Dato va crear a Barcelona l'Aeronàutica Naval, que va

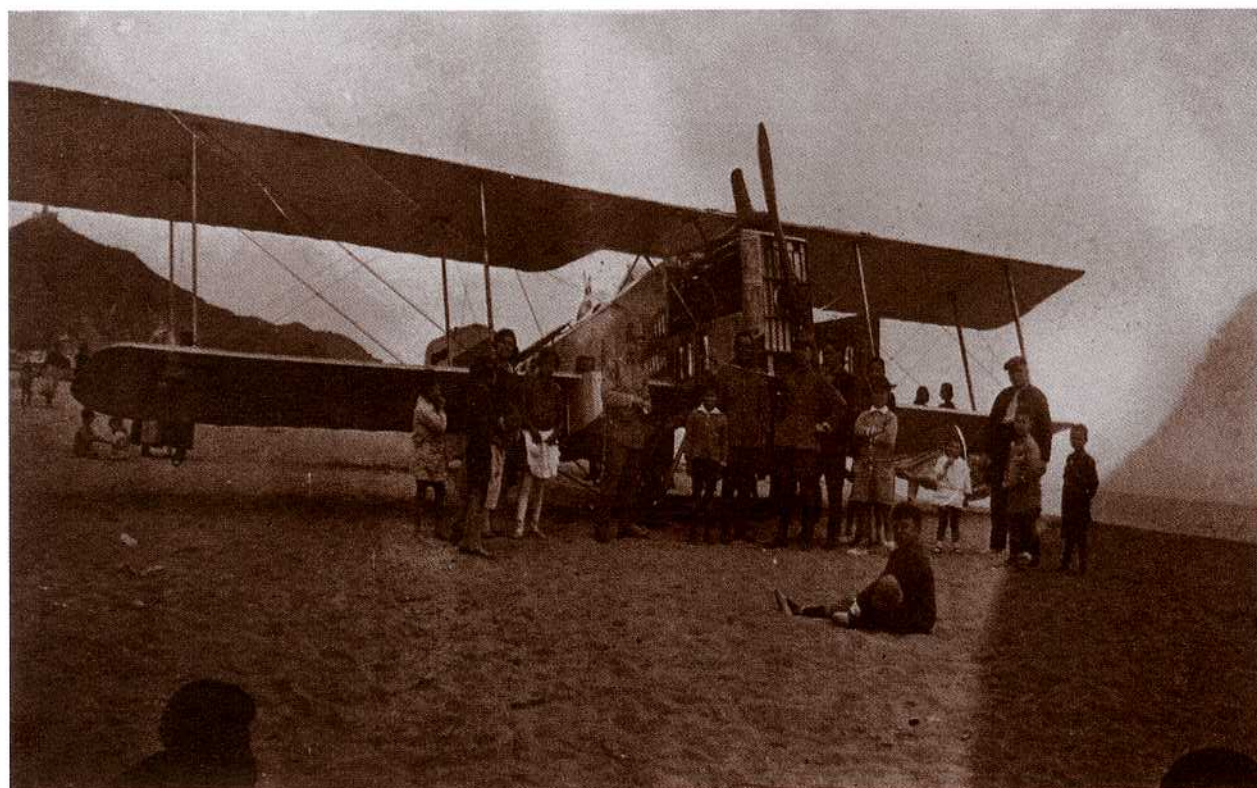
Breguet 14 de L'Aéropostale a la platja de Blanes (AMBL)

dependre inicialment del Ministeri de Marina. Havien passat només 10 anys del primer vol d'un hidroavió a França i a aquest tipus d'aparells se li augurava un brillant esdevenidor. Els primers pilots civils catalans d'hidroavions es van formar a Itàlia, ja que al país no hi havia un centre amb una mínima infraestructura. A principis dels anys 20 van sorgir diverses iniciatives per organitzar línies aèries regulars amb hidroavions entre Barcelona i Mallorca, però malgrat els esforços que es van fer, tot va quedar en gestes infructuoses. Es va crear l'empresa Aero Marítima Mallorquina, que malauradament aviat va fer fallida i de la qual va ser pilot Àngel Orté, amic de Canudas.

Orté va posar en marxa una escola de pilots a Felanitx (Mallorca) i molt possiblement Canudas va anhelar que igualment ho fes a Blanes, ja que va prodigar-se en gestes d'aproximació. Altres dades que donen una certa consistència a la

pretensió de situar una escola d'hidroavions són l'existència del port - Mataró no en tenia-, la badia de Blanes i les drassanes locals, que podrien haver donat suport a les labors de manteniment. També, cal tenir en compte que els vols de formació requereixen un ús i disponibilitat elevada de la superfície de mar destinada a hidroavions, la qual cosa hauria estat problemàtic a l'entorn del port de Barcelona a on, a més, ja estava situada l'Aeronàutica Naval. Per tot això, creiem que situar una escola de pilots a Blanes va ser una idea agosarada, però no desgavellada i que Canudas va conèixer i va simpatitzar amb el projecte.

Cal ressenyar finalment sobre aquesta qüestió que el Macchi M.18 de Blanes era un hidroavió italià dissenyat per a l'entrenament i transport lleuger. Construït a principis dels anys 20, era un biplà amb hèlix al darrere, equipat amb un motor Isotta-Franchini de 280 cavalls de potència que arribava

Breguet 14 de L'Aéropostale a la platja, amb Sant Joan al fons (AMBL)

a la velocitat màxima de 180 Km/h. L'Aeronàutica Naval Espanyola va rebre els primers exemplars, produïts a Varese (Itàlia), a la fi de 1921, fins arribar a les 15 unitats. Després, altres 28 Macchi M.18 es van fabricar a Barcelona. Podien dur tres persones i, a pesar de projectar-se per a formar pilots, van intervenir en missions de combat durant la Campanya del Marroc i en la Guerra Civil van intervenir en el bàndol republicà en la fracassada invasió de Mallorca.

Aterratge de L'Aéropostale a Blanes

L'Arxiu conserva altres dues imatges que testifiquen l'ocasional presència d'avions en les platges de la ciutat. Corresponen a un imponent Breguet 14. En la part inferior de l'ala esquerra es distingeix la lletra "F" de la matrícula, la qual cosa revela que és un avió francès, segurament pertanyent a la mítica companyia Lignes Aériennes Latécoère, més coneguda com "L'Aéropostale" i que va començar a operar l'1 de setembre de 1919. L'Aéropostale cobria la ruta entre Toulouse i Saint Louis de Senegal, amb escales a Barcelona, Alacant, Màlaga, Casablanca, Cap Juby (Villa Cisneros) i Port Étienne (Nouhadibou). En anys posteriors, el desenvolupament de l'aviació va permetre ampliar la ruta a Natal (Brasil), Rio de Janeiro, Montevideo, Buenos Aires i Santiago de Xile. Els seus pilots, entre els quals figurava l'escriptor Antoine de Saint-Exupéry, van escriure aquells anys un gran capítol de la història de l'aviació.⁸

La freqüència dels vols, efectuats la major part del trajecte sobre la costa, permet conjecturar que el Breguet 14 fotografiat a Blanes va poder tenir algun tipus de problema tècnic, la qual cosa hagué de comportar un aterratge d'emergència a la platja. Segurament, els pilots de L'Aéropostale sabien també que Blanes era un bon lloc en cas de necessitat i l'escassa fiabilitat dels motors de

Agustí Barangé, passatger del vol de tornada a Barcelona de 1923

l'època es va encarregar de demostrar-ho. A la foto s'aprecia que una de les tapes que cobreixen el motor s'ha retirat, detall que avala la possible avaria mecànica.

A diferència de les fotos del vol de Canudas, en aquestes apareixen al costat de l'avió un grup de persones, però no una munió. Figuren, això sí, tres uniformats en una imatge i una parella de la Guàrdia Civil en la segona foto. Havien de custodiar l'aparell i apareixen envoltats de nens que, una vegada més, hagueren de quedar fascinats davant la vetusta, però imponent estampa del Breguet, l'avió més habitual de L'Aéropostale.

El Breguet 14 es va començar a fabricar en 1916 com a avió de vigilància i bombardeig. Es van posar en vol uns 8.000 aparells, i centenars d'ells es van adaptar a la vida civil després de la Primera Guerra Mundial. Només L'Aéropostale va arribar a disposar de 200 d'aquests avions⁹, que va utilitzar fins a finals dels anys 20.

L'imponent CAMS 53

Aquesta recopilació gràfica d'avions i hidroavions a la nostra ciutat s'incrementa amb les extraordinàries fotografies preses per Francesc Salt del CAMS 53, matrícula F-AISX, a la platja de Blanes. Molt possiblement també va pertànyer a L'Aéropostale. El va fabricar l'empresa Chantiers Aéro Maritimes de la Seine, que es va crear en 1920 a París. A partir de 1922 va desenvolupar els seus propis models, tant per a l'aviació civil com la militar. De nou, segurament una avaria tècnica va propiciar l'estada d'aquest hidroavió a la platja local, com mostra la imatge en la qual es veuen dues persones examinant els motors.

El CAMS 53 era un hidroavió pensat per a enllaçar la costa mediterrània de França amb Algèria i el Mig Orient. Es va projectar en 1927 i és una evolució del CAMS 51C. Es va construir a la fàbrica que l'empresa tenia en Saint-Denis i

respecte del model anterior tenia reforçada amb fusta de caoba i bedoll la part inferior per ser més resistent a la corrosió.

Del CAMS 53 se'n van fabricar entre 1928 i 1933 un total de 145 exemplars de nou tipus diferents, tant civils com militars. Però hidroavions idèntics al de la foto només se'n posaren en vol 15. L'ala era plegable i equipava dos motors en línia Hispano Aviación V12 de 500 cavalls de potència. La posició dels motors tenia l'avantatge que, a diferència dels que van col·locats a les ales, en el cas que un d'ells fes fallida, s'evitava la sobtada i perillosa asimetria de potència, molt crítica en la fase d'enlairament i amaratge, a més d'oferir menor resistència aerodinàmica. Aquesta configuració comporta que l'hèlix davantera sigui impulsora i la del darrere propulsora.

El CAMS 53 es va utilitzar a partir d'octubre de 1928 per al transport de passatgers i correu entre

L'hydroavió CAMS 53 (F-AISX) a la platja entre finals de 1928 i inici de 1929. Fons E. Torrentó (AMBL)

L'hidroavió CAMS 53 (F-AISX) a Blanes.

Fons F. Salt (AMBL)

Marsella i Algèria. Nou dels 15 CAMS 53 els va adquirir L' Aéropostale. Tenia dos seients per als pilots i doble comandament. Podia dur a quatre passatgers a més de la correspondència i la seva autonomia de vol era de cinc hores, la qual cosa li permetia enllaçar en vol directe Marsella i Algèria (750 quilòmetres), encara que, de vegades, feia una parada a Ajaccio (Còrsega). L'últim CAMS 53 va deixar de volar el 1938.¹⁰

El F-AISX que va amarar a Blanes tenia el número 6 de sèrie i va tenir una curta existència, ja que el 22 de maig de 1929 va resultar destruït en un greu accident a Algèria, que va causar la mort a quatre dels seus cinc ocupants.¹¹ Molt possiblement, l'amaratge a Blanes es va produir entre finals de 1928 i els cinc primers mesos de 1929.

Com a conclusió, podem dir que la llavor que va plantar Canudas a Blanes no va fructificar. Però va ser prou significatiu que durant aquells anys arribessin a la ciutat per terra i per mar diverses aeronaus, tant per motius lúdics propagandístics com per urgent necessitat tècnica, i que de nou emprenguessin el vol amb èxit sense haver-hi cap infraestructura de suport. Juntament amb l'efímera pulsio difosa des de Recull a fi de fer-ne ressò per generar una activitat aeronàutica estable, Blanes també va participar de l'entusiasme social que va generar l'aviació en les seves primeres dècades d'existència.

José Fernández García

Editor de www.blanesaldia.com i

de www.aerotendencias.com

Pere Ribalta i Puig

Estudiós/Investigador de l'aviació

<http://www.sabadell-aviacio-historia.com/>

Notes:

1.- Història de l'Aviació Catalana. Edicions de la Magrana. Barcelona (1983)

2.- Ibidm. Història de l'Aviació... Pàg. 109.

3.- Aquesta entitat és una petita mostra de l'embranchida social que va aportar la República a l'aeronàutica, ja que es pot considerar una antecessora de la secció espanyola. Associació de Pilots i Propietaris d'Avions (sigles AOPA en anglès).

4.- Op. Cit. Història de l'Aviació... Pàg. 120 i 121.

5.- Dues d'elles es van localitzar durant el treball de revisió de

l'Arxiu Canudas, que custodia la família Monés del Prat de Llobregat.

6.- Op. Cit. Història de l'Aviació... Pàg. 70

7.- Recull. Núm. 59. Pàg. 8 (1923). Arxiu Municipal de Blanes

8.- Sense contratemps, una carta trigava només una setmana a arribar de Toulouse a Santiago de Xile.

9.- Veure www.memorie-aeropostale.com

10.- Dades extretes de www.hydroretro.net

11.- Dada extreta de www-aviation-safety.net.

05 La Construcció de la Capella dels Dolors a la parroquial de Blanes (1731-1740)

per Gabriel Martín Roig

“Vulgui nostra piadossíssima mare que tot sigui estat a major gloria sua aquí prego que per sa divina intercessió nos alcance de son amabilíssim fill lo descans etern del paradís en premi dels molts treballs y fatigues tant imponderables que tots havem tingut en lo diseny de la fàbrica de dita capella.”

Amb aquestes paraules Fèlix Boter, prevere i rector de la parròquia de Santa Maria de Blanes, conclou una extensa i detallada crònica que apareix discretament inserida entre els fulls del llibre de baptismes de la parròquia dels anys 1713-1740¹. Componen un text de 14 pàgines on l'autor recull tot el procés constructiu de la capella de Nostra Senyora del Dolors, adjacent a l'església parroquial de Blanes, des del dia en què es diposità la primera pedra fins a la consecució final de l'obra. Si bé és habitual trobar en els llibres sacramentals de les parròquies petites referències o anotacions descriptives d'esdeveniments històrics puntuals, no ho és tant poder llegir un text d'aquesta extensió i redactat amb tant entusiasme. De tota manera, les ironies del destí han fet que s'hagi d'agrar que l'autor hagués escollit aquest llibre per registrar aquest valuós document, ja que els llibres de l'obra de Santa Maria de Blanes (que acostumaven a contenir anotacions més folgades), s'han perdut irremissiblement. Gràcies a això, podem gaudir d'una crònica que no només recull el procés d'execució de les obres, sinó que posa de manifest la tenacitat i generositat dels blanencs de l'època per a dur a terme aquesta empresa: les contribucions econòmiques per a la construcció de l'edifici, la participació d'artistes en la seva ornamentació i llumíent, les dificultats per fundar la confraria dels Dolors i una descripció de les festes que tingueren lloc durant la seva consagració. Tot plegat, ens permet entendre millor el teixit associatiu i cultural d'aquesta vila durant la primera meitat del segle XVIII.

La pregunta que cal fer-se abans d'entrar en matèria és per què Fèlix Boter va escollir el llibre de baptismes de la parròquia com a dipositari d'aquest text. L'explicació, la trobem en el propi text. De la seva lectura, se'n transcriu que la construcció de la capella de la Verge dels Dolors fou una obstinació, un anhel personal del propi rector. La seva consecució fou, sens dubte, l'èxit professional més important de la seva vida. Per tant, per a ell, era molt important deixar constància a les generacions posteriors (tant als capellans successors com al parroquians) de tot l'esforç que li havia suposat la seva consecució. Fèlix Boter volia que el recordessin per aquest fet, que la seva memòria perdurés més enllà del seu temps. I els llibres sacramentals de l'església garantien aquesta perdurabilitat. Per tant, era conscient de la rellevància històrica que hauria de tenir el seu escrit:

“per que a vist comprega qualsevol de nos successors rectors amb quants alientos se pot emprendre qualsevol cosa que sigui a major gloria de Deu y en augment de esta parroquial iglesia”².

La fàbrica de la capella

Feia molts anys que a Blanes era latent una creixent devoció per la Verge Santíssima dels Dolors. Prèviament a la construcció de la capella, ja consta que anualment la vila celebrava una festa per a major devoció de “la Verge Adolorida”. Així que Fèlix Boter ho va tenir relativament fàcil per a convèncer els obrers de l'església i els parroquians. Però l'embrió o detonant definitiu que impulsà la construcció d'una capella dedicada a aquesta sagrada representació fou la generosa donació que féu el dia de la seva mort, Felicià Valeri Miralbell, ciutadà honorat de Barcelona, administrador de la capella de l'Esperança de Blanes. Elisabeth Miralbell, la seva vídua, hereva universal i usufructuària de tots els seus bens, oferí un gran

◀ Fotografia antiga de l'església parroquial des d'un costat de la vila. Al seu costat encara es visible l'antiga capella dels Dolors.

estipendi monetari per major lluïment de dita festa. En paraules del propi rector, aquesta devota generositat va “mourer més los animos a favor de la fabrica com així es estat”³. En poc temps, s’escollí el terreny, es féu un projecte i es designaren diversos preveres per administrar i supervisar la fàbrica de la capella, entre aquests: Joan Rigals (doctor en medecina), Joan Ferrer del Puig (pagès), Fèlix Verdera (apotecari) i el propi Fèlix Boter (rector)⁴. Quan les obres de la capella ja estaven iniciades es van afegir com a nous administradors Josep Miralbell (notari) i Garau Garet (oller).

L’inici de les obres no es féu esperar, la tarda del 8 de setembre 1731 acudiren a l’església els comuns eclesiàstics, totes les confraries i molts ciutadans de Blanes per dipositar la primera pedra de la capella que s’havia de construir. Aquest honor va recaure a Jaume Ciurana, un membre de la comunitat de preveres que féu una generosa contribució de seixanta lliures i “amb estas se li donà principi de la fàbrica”. La primera pedra encara deu estar soterrada sota dels fonaments dels murs de la capella que antigament donava al Raval. Com era tradicional, es tractava d’una urna de pedra que contenia una ampolla de vidre que empresonava un pergami amb els noms del pontífex romà, del monarca espanyol, del rector i dels regidors, tot acompanyat d’algunes monedes de l’època. La pedra per construir la nova capella es va extraure de l’antic cementiri parroquial que ocupava justament l’espai on s’havia d’erigir. Després que a finals del segle XVII, els francesos varen destruir l’antic Palau del marquès d’Aitona, dipositaren en aquest sector molta quantitat de pedra per tal d’anivellar el replà del cementiri, per fortificar millor aquell angle de l’edifici, un dels flancs més perillosos des del punt de vista estratègic. L’historiador Vicenç Coma i Soley apuntava que aquest anivellament vingué propiciat per la necessitat d’ubicar en aquell lloc algunes peces d’artilleria⁵.

L'àbsida, els contraforts i el mur exterior de la Capella dels Dolors es va construir amb la pedra aprofitada de l'antic cementiri.

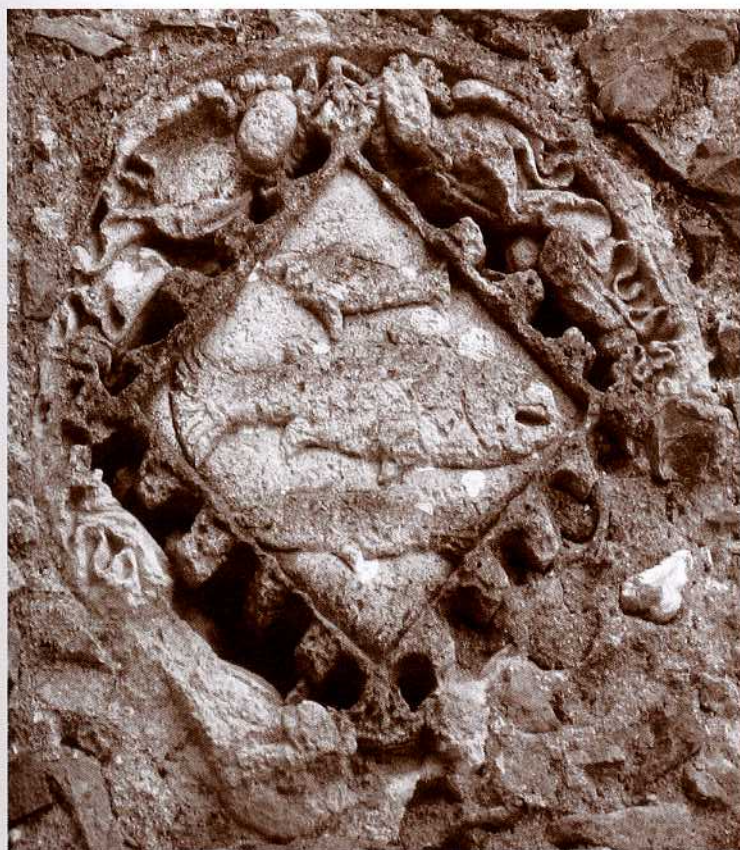
La pedra del cementiri fou tanta que aconseguiren alçar una bona part del mur exterior de la capella fins a l'alçada de les claus de volta de Sant Isidre, Sant Elm i dels Peixos⁶ que es poden veure en el Passatge de darrere de l'església. La pedra restant fou extreta de l'enderroc dels murs d'una antiga capella i d'una de les torres de l'antic palau que era a tocar dels murs de la parroquial, ambdues al bell mig de l'anomenat cementiri. El rector Fèlix Boter deixà escrit que la torre era d'una “alçada tan elevada que pujava molt més que la teulada de la mateixa capella (dels Dolors)”. Vicenç Coma i Soley puntualitza que si s'hagués conservat la torre, hauria sobrepassat en cinc metres la seva teulada. Així, a mesura que anaven enderrocant els murs de l'església i rebaixant la torre, les pedres revestien els murs de la nova capella.

Per a fer la calç necessària s'utilitzà el forn de la vila situat a sa Massaneda. La pedra de calç es féu portar de fora. Els mateixos llondros que portaven la sal a l'Escala, en el seu retorn,

carregaven dita pedra del mateix port empordanès fins a Blanes. Foren tantes les fornades de calç que es feren per a la capella que fins i tot en sobrava. Els procuradors de la fàbrica de l'edifici autoritzaren llavors la venda de l'excedent a particulars de Blanes, i l'import de les fornades es reinvertia a les obres per pagar el salari a oficials i manobres. La generositat dels pagesos de la rodalia que portaven les feixines de llenya al forn sense cap cost i la caritat dels obrers permeté que les obres de la capella avancesin a bon ritme.

Malgrat que molts mariners eren membres de la confraria de Sant Elm, aquests no quedaren al marge de la construcció del nou oratori i realitzaren generoses contribucions i censals (cadascú segons les seves possibilitats). En els registres notariais es troben diversos exemples, com el de Josep Palau, mariner natural de Blanes que fa una donació d'un censal de 40 lliures ⁷.

Entre els administradors de la capella, les donacions caritatives, bé amb diners o amb espècies, anaven sovintejant. Cal destacar la contribució que féu Joan Ferrer del Puig, que va fer tallar tots els millors pollancre que tenia a la seva finca per a ser utilitzats en la dita fàbrica "sens que ningú de ells costés una malla". Agustí Ferrer i Domènech també féu donació de tres pollancre que va arrancar de la vora del riu la Tordera al seu pas per les seves terres. Una riuada deixava sovint molts arbres caiguts i aquests s'havien d'aprofitar ⁸. Igual de generós es va mostrar Domenech del Mas. Quatre colles de serradors de Tordera van passar a tallar pollancre als boscos de la seva propietat ⁹. Fou tanta la quantitat de fusta que portaren de les finques de vora la Tordera que hagueren de reunir nombroses carretes entre els pagesos de Tordera i de Palafolls, (se'n comptaren més de 52). Traginar tot aquest llenyam no va suposar tampoc cap despesa per als administradors de

Tota la pedra sota la clau de volta dels peixos procedia del cementiri antic. La del damunt era de l'antiga torre medieval.

la capella “doncs vingué també de limosna del veïnat de Tordera”¹⁰. Tan bon punt arribava la fusta a Blanes, era tallada pels mestres d’aixa de la vila. Al mateix temps que s’anava treballant en la fusta, els peons avançaven l’obra cuita, és a dir, la rajoleria de l’edifici. Per coure les totxanes i les teules, Josep Valldolig va oferir el seu forn durant tot un any. Les peces cuites per a la capella foren considerables: uns 2.000 maons per enrajolar el paviment, altres 4.000 totxanes per revestir els murs fins a la barbacana de la teulada, 12.000 rajoles per a fer les voltes, 2.000 més per a formar la cornisa i 7.000 teules per compondre les teulades. A pesar de la gran producció que va sortir del forn Valldolig, s’hagueren de fer portar altres 8.000 totxanes de Barcelona.

Les obres progressaven i el dia de la Concepció de Maria Santíssima de l’any 1736 l’edifici ja tenia la coberta acabada. Fou llavors quan s’inicià tota la decoració de les voltes fent venir, per aquest efecte, un oficial de Mataró (del qual no ha transcendit el nom) per a efectuar la traça fins a “tenirla al estat de tota perfecció i lluïment de parets”. A finals del mes d’abril de 1739 ja estava tot l’interior fet. Les fortes despeses de l’última fase de construcció deixaren els cabals dels administradors sota mínims i fou necessari recórrer a almoines de particulars. De nou, les contribucions foren molt generoses i de procedència diversa, a tal d’exemple: Francisca Palau (que vivia a Holanda) va fer arribar 230 lliures a través del seu fill, Mariana Domenech del Mas i Ferrer donà 140 lliures, el bisbe Tomàs de Bastero, 283 lliures més, la resta de finançament s’obtingué de preveres de la vila que piadosament celebraren aniversaris i oficis de difunts a la parroquial. De l’únic que es lamentava el rector Fèlix Boter era que la Universitat de la vila no hagués estat igual de contributiva que els seus feligresos, “a esta santa fabrica se ha mostrat sempre tant poc caritativa est comú que no obstant de haber moltes vegades demanats als regidors alguna limosna ja mai ne havem lograt un diner”¹¹.

Mur de pedra amb fileres de totxanes que sostenien l'arrancada de les voltes de la capella.

El 20 de juliol de 1737, l’il·lustríssim Bisbe de Girona, Baltasar de Bastero i Lledó, a propòsit d’una visita pastoral, va verificar com n’estava d’avançada la fàbrica de la capella de Nostra Senyora dels Dolors gràcies que els administradors i molts parroquians s’havien esmerçat a contribuir i cooperar per fer prosperar les obres. Segons paraules del propi bisbe: “La capella de Nostra Sra dels Dolors, que en sa capacitat, art y hechura en ser acabada serà una de las millors de nostra Diocesi que tot se deu a la grandissima devoció del rector y parroquians a la Verge Adolorida, que ab sos medis, efectos, treball y aplicació, ha sabut tan ben idearla y posarla en obra”¹². Durant la visita el bisbe va determinar, entre molts assumptes, donar llicència de sepultura a les famílies dels administradors de la capella en compensació pel seu esforç en la consecució de l’empresa. Així, a Josep Miralbell, Joan Rigals, Joan Ferrer del Puig, Agustí Ferrer Domènech, Garau Garet, i al propi rector, Fèlix Boter, se’ls concedí i donà llicència de sepultura a l’interior de la capella de Nostra Senyora dels Dolors, perquè poguessin fer i construir dins del referit recinte una sepultura o tomba còncava coberta amb una llosa per a cadascun d’ells, per a les seves famílies i per a qui ells i els seus hereus escollissin. Amb la condició que totes les sepultures presentessin les mateixes dimensions

i factura, i que fossin distribuïdes de manera harmoniosa per contribuir al major lluïment del paviment 13.

Construcció del Cambril i les Santes imatges

Els primers de juny de 1741 es va començar a bastir el cambril que ocupava gran part de l'altar i que acolliria la imatge de Nostra Senyora dels Dolors. Devia estar format per una petita capelleta que s'alçava fins al sostre de l'oratori, que presentava una gran obertura central que permetia veure les imatges. No sabem si a la part superior hi havia un petit lucernari o entrada de llum, però l'àbsida poligonal encara conserva les traces d'una finestra enlairada que devia servir per il·luminar la seva part posterior o les escales que accedien a la capelleta. Les obres del cambril duraren quatre mesos, fins al

setembre del mateix any i tot tingué un cost de prop de 500 lliures 14.

Finida la capella, el cambril i els ornamentats segons el gust de l'època, es feren les santes imatges, que consistien en una Verge adolorida que acollia a la seva falda el cos inert i nu del Crist mort. Aquestes s'encarregaren a l'escultor mataroní Salvador Berenguer. Costaren 56 lliures, a les quals calia afegir altres 28 del daurador, que probablement fou Emmanuel Soler (com es veurà unes línies més avall). Les peces es fabricaren al taller que el propi escultor tenia a Mataró. Es portaren fins a Blanes per mar, a bord del llagut del patró Sebastià Carbó. No es tenen gaires notícies de la vida i obra de Salvador Berenguer, excepte que, juntament amb altres escultors mataronins com Francesc Tor o Antoni Cabot, l'any 1761, va col·laborar amb el també escultor Carles Morató en la construcció del retaule major de Santa Maria

Antiga porta d'accés a la capella dels Dolors des de la capella del Santíssim Sagrament.

de Mataró ¹⁵. L'únic testimoni visual que es té de la seva obra és un conjunt de figures que va realitzar l'any 1744 per al misteri de la Verònica de la confraria del Roser de la parroquial de Mataró. Malauradament, com tantes altres peces, aquest va ser destruït el 1936.

Les santes imatges de Jesús i de la Verge Dolorosa es col·locaren el 17 de setembre de 1741 a l'interior del cambril, el dia que se celebrava la festivitat de Maria Santíssima amb dos solemnes oficis cantats. El conjunt del cambril finalitzà amb una pintura que cobria la capelleta. Gràcies a un petit rebut, que apareix intercalat entre els fulls del llibre de la Congregació dels Dolors, sabem que l'any 1742 el pintor Antoni Viladomat va rebre d'Emmanuel Soler (el daurador esmentat) la quantitat de 33 lliures i 12 sous per pintar dos llenços, un quadre de Nostra Senyora dels Dolors, i altres 7 per una obra menor que representava a Sant Felip Benici. La primera de les pintures devia ser de certes dimensions i segurament servia de teló a l'obertura del cambril, a la manera d'una bambolina o plafó que mitjançant un mecanisme o corriola pujava i baixava, amagant o deixant al descobert les

imatges a conveniència. Hem de pensar que moltes d'aquestes representacions quedaven ocultes darrere d'una cortina gairebé tot l'any, essent només visibles els dies en què el calendari assenyalava una festivitat mariana ¹⁶.

La capella del Santíssim Sagrament

A la capella dels Dolors s'hi accedia en traspasar un arc flanquejat per un portal de dos batents fets amb fusta blanca de pollancre. Aquest accés encara existent, es trobava a la dreta de la Capella del Santíssim Sagrament, construïda uns anys abans. La capella del Santíssim formava una estructura de creu grega i un d'aquest creuers, el de la dreta de l'altar, servia d'antesala o rebedor de la pròpia capella dels Dolors. Aquest espai tenia la mateixa llargada que una de les capelles laterals de l'església i servia per separar i diferenciar les dues veneracions. Al centre de la capella del Santíssim Sagrament, encavalcat sobre unes petxines decorades amb motius ornamentals i figures de terracota i guix, s'hi alçava una cúpula coronada amb un cimbori carregat de relleus de dubtosa qualitat artística ¹⁷.

La referència més antiga que es té d'aquesta capella és del 14 de desembre de 1685 que va ser beneïda. L'obra finalitza amb la construcció del retaule executat per l'escultor Pere Alié de Canet de Mar ¹⁸. Aquesta capella, al igual que la dels Dolors, va ser destruïda l'any 1823 i es van perdre totes les seves imatges i retaules. En pocs anys es va reparar i construir un nou retaule d'estil neoclàssic amb un cambril espaiós. Les magnífica fotografia que es conserva a l'Arxiu de Blanes del retaule del Santíssim Sagrament no és l'original de Pere Alié, és, sens dubte, una obra neoclàssica posterior a la data de la seva destrucció. El retaule antic contenia una custòdia, ricament treballada, com a representació del Santíssim Sagrament. La imatge del Sant Crist (una incorporació tardana, segurament de principis del segle XX) que

Misteri de la Verònica de la confraria del Roser de Mataró, realitzat per l'escultor Salvador Berenguer l'any 1744. Destruït el 1936 (MASMM).

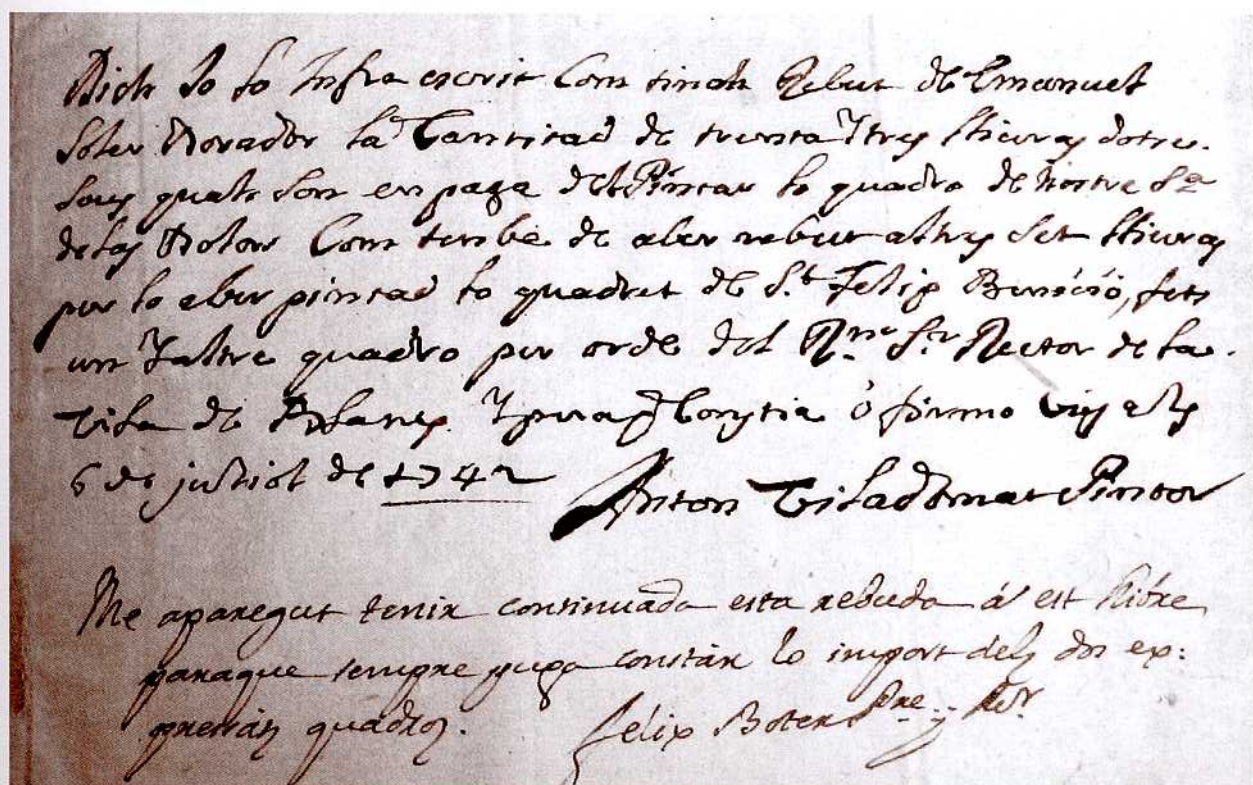
apareix a la fotografia de l'altar venia a substituir, sens dubte, la desaparició d'aquell objecte tan preuat.

L'antic historiador Vicenç Coma i Soley apunta que la fàbrica del creuer de la capella del Santíssim Sagrament hauria de relacionar-se amb la construcció de la capella dels Dolors, però, per més que reviso les dades de les quals dispo, no hi veig cap relació aparent.

Les dificultats de la fundació de la congregació

Quan les obres de la capella ja gairebé eren finides, Fèlix Boter inicià les instàncies per demanar la llicència per a la fundació de la confraria dels Dolors. Va remetre una sol·licitud a Gabriel Pou, il·lustre pare provincial de l'orde

dels servites de Catalunya¹⁹ demanant que li fes l'honor de concedir a la parroquial les llicències necessàries per fundar la congregació del Dolors de la Santíssima Verge a Blanes, desitjós de propagar la passió de l' "Adolorida Mare"²⁰. Estranyament, la carta li fou retornada al·legant que aquesta s'havia de fer arribar al prior del convent dels pares servites de Barcelona i no al pare provincial. Després de canviar l'estil de la carta i tornar-la a enviar, aquest cop al prior del convent, de nou li fou negada la llicència, oferint-li només l'agregació. Fèlix Boter no comprenia ni els retrets ni els obstacles que hi posaven els frares servites per l'adjudicació i fundació de la congregació²¹. Però tot tenia una explicació lògica; el rector de Blanes s'havia deixat emportar per l'entusiasme i havia fet la teulada abans d'erigir la casa, és a dir, va construir la capella abans de sol·licitar la llicència de la congregació. Com es descriu en

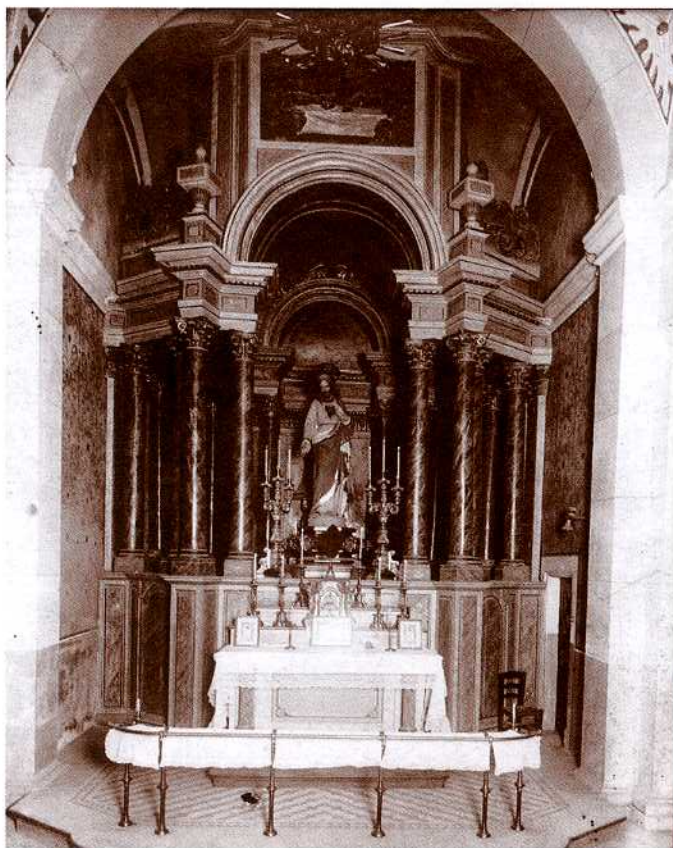
Rebut del pagament de dues pintures signat el 1742 pel pintor Antoni Viladomat (AMBL)

la correspondència del propi Boter recollida en el llibre d'indulgències: “estos reparos segons les notícies que després tinguí nasqueren del molt que dits pares servites al no haverlos demanat llicència per construir la capella quant de tot esto no cuidí per tenirla de sa ilustríssima”.

El rector s'enfrontava a un anguniós problema, després dels esforços econòmics que havia suposat per als feligresos de Blanes la construcció de la capella, tot podia quedar en no res, si no es podia aconseguir la llicència per a la fundació de la confraria. Així, davant de les dificultats i la negativa dels pares servites, a primers de juliol de 1739 s'escrigué una carta a totes les congregacions del principat per tal de sol·licitar la seva germandat, i així aconseguir un major suport per poder mudar l'opinió del prior provincial dels servites. Fou llavors quan l'il·lustre Don Gaspar de Bastero i Lladó, germà

del bisbe de Girona, canonge de la catedral de Barcelona i prior de la venerable congregació dels Dolors de Barcelona va oferir-se a actuar de mediador per tal de desbloquejar el procés.

Eustaqui Trallero, pare prior provincial de l'orde servita, després de rebre una carta on Fèlix Boter reconeixia el seu error i després de diverses entrevistes amb Gaspar de Bastero a Barcelona, va transigir concedint la fundació que els feligresos de Blanes reclamaven. Fou tan providencial la intervenció de Bastero que el rector li dedica unes línies de gratitud en el llibre d'indulgències: “dono bastanta llum perquè tots puguin comprendre lo que passà en dita fundació y lo molt que esta venerable congregació deu a dit illustre señor (Tomàs de Bastero) son més valerós protector com així se veu en cartes, benefici que ja mai deu esser oblidat entre los congregants desta Santa i Veneravle congregació als quals prego tinguin present en sos sants

Antic altar neoclàssic del Santíssim Sagrament. Abans del 1936. Fons Mn. Emili Cornellà (AMBL).

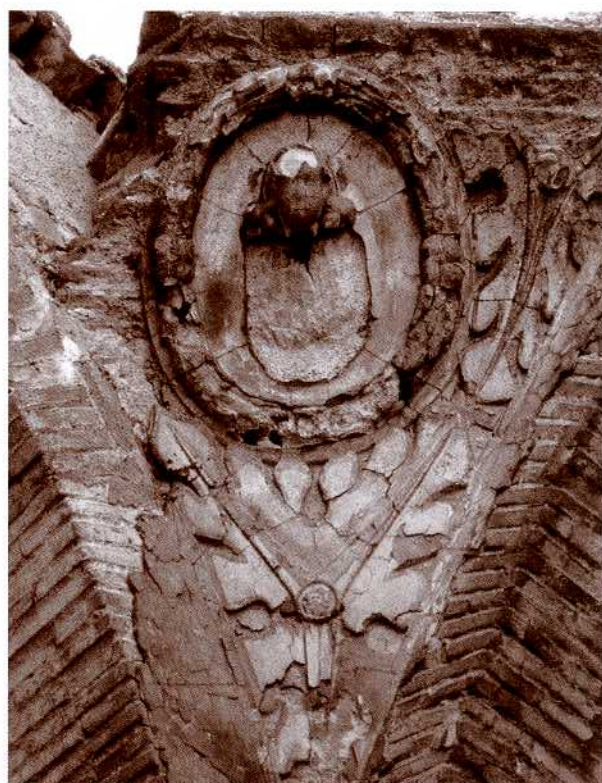
exercicis”²². Tot quedà signat davant de notari el 20 de setembre de 1739. El pare prior servita, Eustaqui Trallero, i Fèlix Boter, com a representant parroquial, davant dels administradors i testimonis, oficialitzaren la fundació de la congregació dels Dolors²³.

La festa de consagració de la capella

El 8 de setembre de 1739, dia de la nativitat de Maria Santíssima, quan havien transcorregut vuit anys des de que es començà la fàbrica de la capella es va celebrar la seva benedicció i consagració amb gran concurrència de gent. Així descriu aquell moment el rector Fèlix Boter: “Amb llicència de sa illustríssima beneí eixint del presbiteri de la parroquial iglesia la professó a modo de professó claustral y fou ab tal concurs del poble que apareixia un dels días mes principals del any concorrent amb la alegria que se deixa considerar”²⁴. El ritual s’observà de la següent manera. Primer es va llegir el llibre de la congregació i es fundà la congregació dient en llatí, en veu alta i en presència d’un notari, les paraules acostumades en aquests casos: un enaltiment de la figura de la Verge Dolorosa i l’acte de benedicció de la congregació. Després de la benedicció es féu una prèdica, es repartiren els sants escapularis, els hàbits, i es va oficialitzar la fundació de la venerable congregació de la Verge Adolorida escollint els obrers i oficials entre els homes assistents. A la tarda del mateix dia fou el torn de les dones que, igual que havien fet els homes, escolliren les seves representants. Tota la funció va finalitzar de nou amb una altra benedicció i amb el cant de l’himne *Te Deum Laudamus* amb solemnitat major²⁵.

Pocs dies després, el tercer diumenge del mes de setembre, que coincidia amb el dia de Nostra Senyora dels Dolors es feren les celebracions festives pròpiament dites. Començaren el dissabte, la vigília de les festes, amb un concert

coral de *Te Deum*. Aquell dia es posà la capella tan ricament adornada com ho demanava la mateixa solemnitat. Diumenge es féu venir la banda del regiment d’infanteria de la Reina “qual se componia de deu musics y tots de gran habilitat que ja deixa considerarse essent de un regiment tal”. Aquest regiment es trobava llavors aquarterat a Mataró. En tenir notícia de la importància de l’esdeveniment, tots els músics accediren a tocar gratuïtament “sols se acontentaren que solament sels paga lo gasto”. La banda anava acompanyada d’uns quants cantants que sumaren les seves veus al concert d’instruments. Fou un dels espectacles musicals més recordats entre la gent de Blanes, almenys això es desprèn de les paraules del propi rector: “uns i altres compogueren tan solemne cantoría que tenen per ser los homens més bells que ja mai en dita iglesia se ha vist igual solemnitat com així també diuen haverho oir dir”. Amb igual respecte els dies següents se succeïren tot

Medalló amb una figura i restes de decoració vegetal d’una petxina de la capella del Santíssim Sagrament.

Llibre d'indulgències de la congregació dels Dolors de Blanes (AMBL)

tipus d'oficis religiosos ²⁶ amb la presència de rectors i diaques de les parròquies properes a Blanes. Dits oficis culminaren dimarts, quatre dies després, amb un ofici de difunts amb la participació de músics i cantants, amb l'assistència de tots els rectors que hi havien participat, els administradors, el preveres i de tots els donants i artífexs de la fàbrica de dita capella.

Fou tanta la gent de Barcelona, Mataró i Girona i dels pobles de la rodalia que vingué a Blanes durant aquest dies atrets per aquests esdeveniments de caràcter religiós, musical i festiu que "apareixia esta vila un dels pobles o ciutats de mes concurs." Mentre a l'interior del temple se succeïen els actes religiosos, altres celebracions teatrals de caràcter laic també tingueren lloc a la vila, per entretenir la gent local i forana que omplia places i carrers. És interessant constatar com el mateix diumenge a

la nit es va representar amb gran èxit al carrer Ample una comèdia anomenada "Vendir la obligació".

El llibre d'indulgències de la congregació

Molts dels esdeveniments registrats i descrits en aquest article s'han extret del llibre d'indulgències de la congregació dels Dolors de l'Arxiu Municipal de Blanes, que conté documents que daten entre 1739-1741. Suposa un valuós instrument per a completar i contrastar la informació aportada per Fèlix Boter en el llibre de Baptismes. El llibre de la congregació recull el nomenament de la congregació dels Dolors de Maria Santíssima, els actes de la fundació de la congregació, els censals i el registre d'indulgències. També s'hi apleguen les còpies de butlles de santedat dels pontífexs Benet XIV, Climent XII i Urbà VIII, junt amb un important recull de cartes originals concedint indulgència a favor de les imatges de Jesús i Maria Santíssima de dita capella, rebudes dels principals bisbes i arquebisbes de totes les diòcesis catalanes i moltes altres de la resta d'Espanya ²⁷. Al final, s'hi inclou un breu recull de la correspondència entre Don Gaspar de Bastero i Lladó, canonge de la catedral de Barcelona, i Fèlix Boter on s'expressen les diligències i dificultats ja explicades per la fundació de la confraria, perquè "així siguin més duradoras estas santas memorias; que si be procurí amb les forces mes posibles totes les practicades diligencies per a construir la capella ²⁸.

Però, el document més valuós d'aquest volum, tant per la seva significació com pel seu valor artístic, és la llicència de fundació de la congregació dels Dolors, concedida per Josep Maria de Inghiramis, prior general dels servites, expedida des del convent de Sant Marcello de Roma ²⁹. Es tracta d'un interessant gravat a l'aiguafort, amb una bella factura i ricament

ornamentat al gust de l'època. A la part superior de la llicència, s'hi representa la Verge dels Dolors, amb les set espases clavades al cor. Al seu costat, hi apareixen representats set monjos, els set sants fundadors de l'ordre dels servites dels quals, encara a l'actualitat, no es té un registre clar dels noms. Al marge destaca una generosa i capritxosa vegetació floral que forma volutes i cercles que serveixen de marc a altres 8 figures, sants i beats pertanyents a l'orde dels servites. Aquests, dels quals només es representa mig cos, emergeixen d'una flor o de les fulles d'una palma depenent de si foren martiritzats en vida o no (recordem que la palma és símbol de martiri). Així, en ordre descendent, d'esquerra a dreta, s'hi troben: Sant Felip Benici, el beat Benincasa, Santa Juliana Falconeri, el beat Francesc Patrici, Sant Pelegrí Laziosi, el beat Periteu Malueris, el beat Joaquim Picolominous i el beat Joan Angel Porro. El que més crida l'atenció d'aquest gravat és el seu estil i factura,

que recorda les obres de Francesc Tramulles, insigne gravador del segle XVIII. A pesar d'això, atès les poques estampes que s'han conservat d'aquest autor, seria molt agosarat realitzar una atribució. El que sí que és ben clara, tant en el dibuix com en la tipologia de les figures, és la influència del taller d'Antoni Viladomat (recordem que Francesc Tramulles fou deixeble seu). Per tant, es pot afirmar, sense gaire marge d'error, que l'autor d'aquest aiguafort va estar vinculat al taller de dit mestre o fins i tot en va ser deixeble.

La processó dels Dolors de Maria

Des de la fundació de la congregació dels Dolors, cada any, el divendres de passió es feia la processó dels Dolors de Maria Santíssima. Aquest dia sortien les imatges titulars de la capella, el Sant Crist i la Verge dels Dolors, a

Llicència per la fundació de la congregació dels Dolors de Blanes, expedida pels pares servites el 1740 (AMBL).

recórrer els carrers de la vila sota la mirada atenta dels seus ciutadans. Si per algun accident o inclemència meteorològica aquesta processó no es podia realitzar, es feia qualsevol altre dia que els administradors de la confraria consideraven convenient. A mesura que transcorrien els anys, aquesta processó va anar sumant adeptes i passos que la convertiren en la més lluïda de Blanes. El 1769, el Doctor Joan Rigals de Blanes, gran devot de la Verge Adolorida, va enriquir la processó amb la donació d'un misteri o pas. El primer representava el Sagrat Enterrament de Jesucrist i es componia de cinc figures: una de Jesucrist difunt, una altra de Maria Santíssima adolorida, una de Sant Joan Evangelista, una de Josep d'Arimatia ³⁰ i l'última de Sant Nicodemus ³¹. El pas fou cedit a la Confraria de Sant Pere i Sant Andreu de l'església de Santa Maria de Blanes. En virtut d'una concòrdia feta entre Joan Rigals i la confraria dels gloriosos

apòstols Sant Pere i Sant Andreu de la parroquial de Blanes, convocats i reunits a casa de Joaquim Piferrer subdelegat de Marina de Blanes, acordaren, tant uns com altres, que la donació de les figures o imatges anaven condicionades a l'obligació d'anar i assistir cada any amb dit misteri a la processó dels Dolors de Maria Santíssima ³². L'acta de donació finalitzava amb un apercebiment "que per ninguna causa o raó puguin los dits administradors cofrades de dita confraria excusarse ni deixar de fer aportar en la sobredita professó dels Dolors amb asistencia y modo sobredit porque en tal cas lo dit doctor Joan Rigals vol y es de entre dites parts concordat que dits misteris son les figures o imatges de aquell se les pugui pendrer la venerable congregació". En altres paraules, si els cofrades incomplien cap any la seva obligació de fer sortir les imatges en processó de la Verge dels Dolors, el donant es veuria

Nostra Senyora dels Dolors envoltada pels set frares fundadors de l'ordre servita. Llicència de la fundació de la congregació (AMBL).

Petxines i voltes que sostenien la cúpula del Santíssim Sagrament.

legítimat a recuperar la propietat dels misteris o passos processionals. Dit això, un parell d'anys després, el 1771, Joan Rigals féu donació d'un nou pas per a la processó dels Dolors. Es tractava del misteri de la Fugida a Egipte consistent en tres talles policromades: el Bon Jesús, Maria Santíssima i Sant Josep, que se cedí a la confraria de Sant Roc i Sant Antoni també de l'església parroquial de Blanes. Els termes i condicions de la cessió foren els mateixos acordats fa uns anys amb la confraria de Sant Pere i Sant Andreu ³³. Documents més tardans indiquen que la família Rigals encara cedí una darrera imatge : un Sant Crist, en aquest cas directament als membres de la confraria dels Dolors perquè en fessin ús durant la dita processó ³⁴. Aquesta imatge va estar llargues temporades exposada a la pròpia capella malgrat l'acord que obligava als confreres a retornar-la a casa dels Rigals després de fer-ne ús. Als misteris anomenats, encara cal afegir-hi el misteri de la Soledat, propietat de la

confraria de Santa Anna, fundada a la capella de Sant Jaume de l'Hospital de pobres ³⁵.

A finals del segle XVIII devia ser tot un espectacle assistir a la processó dels Dolors de Dijous Sant, amb tants misteris desfilant, una iconografia tan rica, amb talles escultòriques ben elaborades, vivament policromades i banyades pels forts contrastos de llum i penombra propiciats per les candeles que donaven al rostre de les figures un aspecte desconcertant i fins i tot aterridor. Els passos anaven acompanyats per tots els administradors i confreres, els quals eren portadors d'entre quatre i sis atxes enceses a les mans que precedien el misteri de la Verge dels Dolors.

Però aquesta representació, almenys tal i com s'ha descrit, va durar pocs anys. El 1799 Josep Antoni Rigals, descendent del donant, va reclamar la possessió de la imatge del Sant Crist que habitualment guardava a la seva casa de

Blanes, perquè n'era el legítim propietari. El detonant del conflicte rau en el fet que els membres de la congregació dels Dolors, un cop extreta la imatge de casa del seu propietari i després de fer-ne ús a la processó de Dijous Sant es negaren a tornar-la manifestant el domini i la legítima possessió de la imatge, al·legant que si els Rigals la tenien a casa seva, era perquè així ho permetia la congregació i els oficials de la junta secreta, no com a propietaris, sinó en qualitat de depositaris i custodis. El demandant va despatxar la corresponent denúncia, les cartes citatòries i mandatòries, fins que la causa fou portada al tribunal de la cúria eclesiàstica de Girona. Josep Antoni Rigals ofès a causa de l'apropiació indeguda de la imatge del Sant Crist, va reclamar també que tornessin a la família la resta de misteris que havia donat el seu progenitor per haver-se detectat un incompliment de la clàusula que obligava a fer sortir dites figures tots els Dijous Sant. Almenys, així ho manifesta una petita anotació que apareix

al marge de l'acta de donació de les figures que es féu l'any 1771, on s'explica que el 1799 foren retornades totes les figures a la família Rigals perquè els confreres no les havien fet aparèixer a la processó segons manava la dita donació o concòrdia.

Destrucció i desaparició

La capella passaria, en pocs anys, de la fulgència i esplendor a la ruïna més absoluta. Aquesta part de l'església parroquial fou especialment castigada pels esdeveniments històrics que succeïrien els segles següents a la seva construcció, deixant pocs vestigis que permetin intuir un passat fulgurant. El primer espoli i destrucció documentat succeeix poc temps abans de la primera guerra carlina (1833-1840), durant l'aixecament reialista de 1822-1823, quan les tropes lliberals que s'enfrontaven als "malcontents" o "agraviats" van fer-se forts a l'interior de l'església parroquial, i van provocar un incendi que no només va destruir el seu altar, sinó també la capella veïna del Santíssim Sagrament. Aquest incendi va tenir lloc el 24 de juny de 1822. Després es va recompondre la capella i es van encarregar noves figures. Un segle després, el 22 de juliol de 1936, l'església va tornar a patir altres atrocitats, que aquesta vegada destruïren definitivament tant la capella del Santíssim Sagrament com la dels Dolors, profanant les seves tombes i reduint a cendres totes les seves imatges. Només es varen salvar alguns dels seus murs exteriors, les portes d'accés, les pilastres, les petxines i els arcs que sostenien la cúpula de la capella del Santíssim que avui són els únics testimonis de la seva existència. Acabada la Guerra Civil, començaren les obres de restauració de l'església que dissortadament no afectaren l'estat aquestes dues capelles, avui convertides en un ampli pati interior de sorra on juga la mainada.

Restes de bandes d'enguixats ornamentals de la capella del Santíssim Sagrament

Gabriel Martín Roig

Historiador i llicenciat en Belles Arts

Notes:

1.-Llibre de baptismes de Santa Maria de Blanes 1713-1746 (ADG-Arxiu Diocesà de Girona).

2.-Ibidem (ADG).

3.-Ibidem (ADG).

4.-"Constitució dels administradors de la Capella dels Dolors de Santa Maria de Blanes", 7 març de 1738, Manuale, Fons de les notaries de Blanes, 1735-1739, BI 276 (AHG-Arxiu Històric de Girona).

5.-Coma i Soley, Vicenç. Santa Maria de Blanes, Barcelona, Editorial Balme S.A, 1941, pàg. 70-71.

6.-Cal recordar que des de finals del segle XVII i durant la primera meitat el segle XVIII es remodelaren la majoria de capelles gòtiques de l'església de Santa Maria (Sant Elm, El Santíssim Sagrament, El Roser...), enderrocant la teulada per a construir cimboris i obertures zenitals, que havien de proporcionar una il·luminació més generosa i dramàtica als nous retaules. Això explica la presència de moltes claus de volta gòtiques escampades pel voltant de l'església, algunes d'elles llavors varen ser incorporades per embellir els murs de les noves construccions.

7.-Donació de Josep Palau per la fabrica de la capella de Maria Santíssima dels Dolors, 2 de gener de 1735, Manual, Fons de les notaries de Blanes, 1732-1736 BI 275 (AHG).

8.-Alguns propietaris marcaven amb dibuixos l'escorça dels arbres que tenien arran de la Tordera per reconèixer la fusta que era de la seva propietat quan aquesta era arrossegada per les aigües. Els arbres d'Agustí Ferrer i Domenech portaven uns senyals o gravats que representaven llaguts, barques i galeres. Atestació, 22 de febrer de 1736, Op. cit., BI 276 (AHG).

9.-En premi a aquesta gran caritat que féu la casa Domenech del Mas el bisbe de Girona els concedí el dret de sepultura dins de la capella com consta en la consuetud.

10.-Llibre de baptismes de santa Maria de Blanes 1713-1746 (ADG).

11.-Ibidem (ADG).

12.-"El bisbe Baltasar de Bastero concedeix llicència de sepultura als administradors de la capella dels Dolors", 1 de maig de 1741, Manuale instrumentorum del notari Josep Rovira i Quer. Fons de les notaries de Blanes 1741-1746, BI 279 (AHG).

13.-Malgrat que la concessió de llicència de sepultura s'acorda el 20 de juliol de 1737, no es rubrica en un document notarial fins al 1 de maig de 1741. Ibidem (AHG).

14.-Els costos exactes del cambril foren de 487 lliures 7 sous. Llibre de baptismes de santa Maria de Blanes 1713-1746 (ADG).

15.-Ribes i Beltran, Marià. El retaule major del temple parroquial de Santa Maria de Mataró. Miscel·lània Puig i Cadafalch, recull d'estudis d'arqueologia, d'història de l'art i d'història oferts a Josep Puig i Cadafalch per la Societat Catalana d'Estudis Catalans, Volum I, 1947-1951, pàg. 366.

16.-Rebut de puny i lletra d'Antoni Viladomat, 6 de juliol de 1742, llibre d'indulgències de la congregació dels Dolors, 1739-1741, (AMBL-Arxiu Municipal de Blanes).

17.-Vicenç Coma i Soley es refereix a la decoració dient que eren "motivos de decoración algo anacrónicos y a base de un gusto artístico que podríamos cualificar de definiente."

18.-Coma i Soley, Vicenç. Op. cit., pàg. 72.

19.-L'orde dels servites o orde dels Pares Servents de Maria fou fundada a Florència en el segle XIII, per set sants fundadors que pertanyien a una mena de confraria dedicada a la veneració de la Verge Maria. Són l'únic exemple d'un orde religiós fundat per set persones igualment destacades en virtut. Adoptaren la regla de Sant Agustí i els seus adeptes vestien un hàbit negre. Concedien les llicències per a la creació de capelles dedicades a la Verge dels Dolors.

20.-Carta escrita per Fèlix Boter i dirigida a Gabriel Bou, 30 juny de 1739. Llibre d'indulgències de la congregació dels Dolors, 1739-1741 (AMBL).

21.-Llibre actualment desaparegut.

22.-Correspondència entre Fèlix Boter i Tomàs de Bastero, 18 juny 1739, Llibre d'indulgències de la congregació dels Dolors, 1739-1741 (AMBL).

23.-Fundació de la congregació de Nostra Senyora dels Dolors de Blanes, 20 de setembre de 1739, Manuale primum del notari Josep Miralbell i Lleu. Fons de les notaries de Blanes, BI 293 (AHG).

A totes aquestes dificultats cal afegir-hi una de nova, en aquest cas anecdòtica, es tracta d'un intent de robatori de l'església que es va produir el 7 de setembre de 1737, segurament propiciat per les obertures o forats de la fabrica de la capella que deixaven al descobert part dels sòlids murs de la nau. A les tres de la matinada sonaren les campanes de la parroquial i se sentiren veus de "via fora". Això fou suficient per espantar la colla de lladres entre els quals es van identificar un grup de mariners de Lloret. Per a més informació veure, Atestació sobre un robatori a l'església parroquial, 7 de setembre de 1737, Manuale. Fons de les notaries de Blanes, 1736-1739, BI 276 (AHG).

24.-Llibre de baptismes de santa Maria de Blanes 1713-1746 (ADG).

25.-Ritu que se debe observar en la fundacion de la congregación de la Santíssima Virgen de los Dolores de la villa de Blanes. Llibre d'indulgències de la congregació dels Dolors, 1739-1741 (AMBL).

26.-"lo diumenge lo ofici qual celebrá lo reverent Dn Jaume Ciurana per haverse mostrat tant caritatiu a dita obra al qual ofici feu de assistent de diaca lo Rt Don Anton Mas rector y subdiaca de lo Ntre Sr, Cristofol Puigvert y Ramon de Tordera. A la tarda del mateix dia amb iguals solemnitat se feu una solemne siesta y predica lo Rt Tomas Vila rector de Fogàs. Lo dilluns inseguint la mateixa solemnitat digué lo ofici lo Rt Sr Amado Soler rector de Lloret, fou de sssistent lo Rt Francisco Ramon rector de Malgrat de diaca lo expressart rector de Gasarans y de subdiaca lo Rnt Francesc Repach domer de Tordera. A la tarde del mateix dia se continuà y la siesta y predica lo Rnt Dn Miquel Guitart fill de esta vila y rector de la Espana". Llibre de baptismes de santa Maria de Blanes 1713-1746 (ADG).

27.-Les cartes d'indulgències que es recullen en el llibre són de les següents diòcesis: Màlaga, Tarragona, Barcelona,, Girona, Vic, Tortosa, Lleida, Solsona, Albarracín, Urgell, Mallorca, València, Segorbe, Tarazona, Osca, Jaca, Barbastro, Terol, Pamplona, Lleó, Avila, Ourense, Conca, Còria, Oriola, Sevilla, Cartagena, Sigüenza, Astorga, Cadis, Granada, Ciudad Rodrigo, Còrdova, Oviedo, Montañedo, Ceuta, Tuy, Lugo, Santiago, Guadix, Salamanca, Zamora, Burgos, Segòvia i Valladolid.

28.-Llibre d'indulgències de la congregació dels Dolors, 1739-1741 (AMBL).

29.-Llicència de la Fundació de la congregació de Blanes, 27 de novembre 1740, Ibidem (AMBL).

30.-Josep d'Arimatea. Personatge bíblic que segons la tradició cristiana, era el propietari del sepulcre on va ser dipositat el cos de Jesús després de la seva crucifixió.

31.-Sant Nicodemus, igual que Pau de Tars o Josep d'Arimatea, representa el savi jueu versat en lleis que reconeix en Jesús el Messies i es converteix en el seu deixeble i seguidor.

32.-"Sobre la donació y cessió de las figuras o imatges que componen lo misteri del Sagrat Entero de Jesucrist", 10 de març de 1769. Llibre d'indulgències de la congregació dels Dolors, 1739-1741 (AMBL).

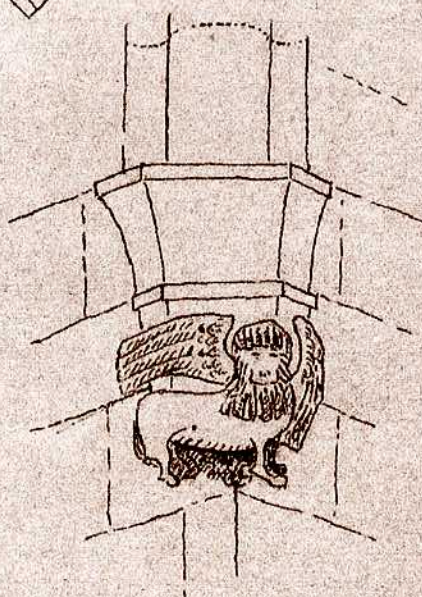
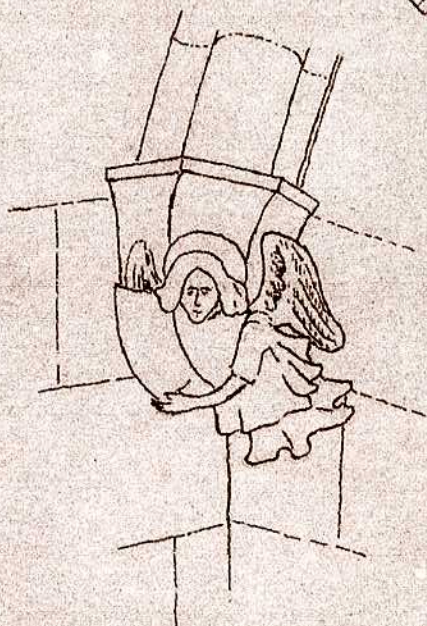
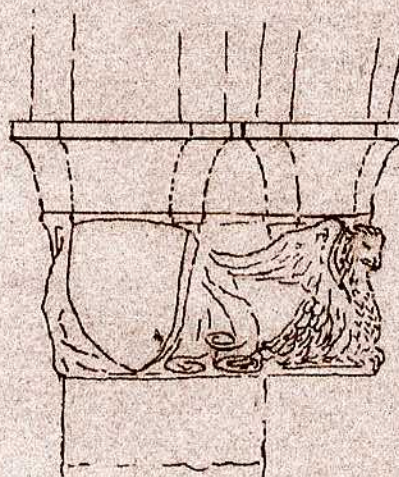
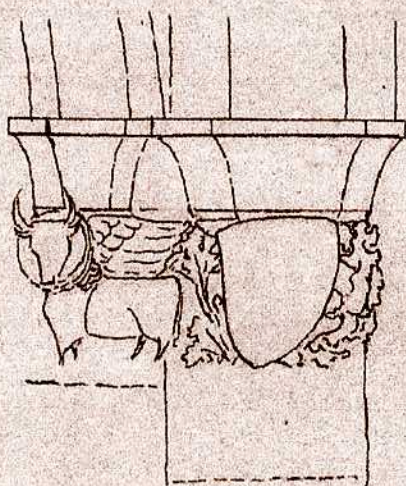
33.-"Sobre la donació y cessió de les figuras o imatges que componen lo misteri de la fugida a Egipte", 4 de març de 1771, Ibidem (AMBL).

34.-"Pediment per la possessió de la imatge del Sant Crist", 26 febrer de 1799, Ibidem (AMBL).

35.-"Prohibició dels fadrins de la congregació de Santa Ana a no anar amb cap altre misteri que el de la Soledat", 29 de març de 1738, Manuale Instrumentorum del notari Josep Rovira i Quer. Fons de les notaries de Blanes 1737-1741, BI 278 (AHG).

06 Memòries i *Blanes gòtica*

per Isidre Puig Boada

Notes biogràfiques

Isidre Puig i Boada fou un arquitecte de prestigi. Nascut a la ciutat de Barcelona el 21 d'abril de l'any 1891, Puig Boada formà part d'un petit grup de privilegiats arquitectes que van estar vinculats professionalment amb Antoni Gaudí i la seva obra.

Tots dos arquitectes es van conèixer el 1914, durant l'època en què Puig Boada encara estudiava. Apassionat per l'arquitectura, el 1910 presenta a concurs sota el lema F.E.R.T. un treball titulat Blanes Gòtica, i el 1913 presenta un estudi gràfic i nota descriptiva del castell de Palafolls que es publica al butlletí del Centre Excursionista i és premiat al II Concurs d'Arquitectura. Un cop titulat el 1915, i a partir de la mort de Gaudí – atropellat per un tramvia el 1926 –, Puig Boada treballarà al temple de la Sagrada Família a les ordres de Domènec Sugranyes. És nomenat codirector de les obres de la Sagrada Família i del 1966 al 1971, arquitecte director, càrrec que va compaginar amb la seva feina al taller de maquetistes. No abandonà les obres pràcticament fins a la seva mort. En col·laboració amb Lluís Bonet Garí i Francesc Quintana s'encarregà de fer realitat la nova façana de la Passió.

El 1922 realitza el pla general d'alineacions de places i carrers de Pineda, on construeix la biblioteca de la plaça de les Mèlies i el 1948 reconstrueix l'església parroquial de Sant Joan Baptista.

Més enllà de les esglésies lleidatanes, l'arquitectura civil fou tant o més important que la religiosa. En són un testimoni les cases de Barcelona als carrers Valls i Taberner, Dalmases, Calvo, Doctor Roux o passeig de la Bonanova. A Blanes, s'hi conserva una destacada mostra del seu llegat arquitectònic. Edificis tan emblemàtics com la Casa Saladrigas, el Santuari de la Mare de Déu del Vilar, la façana de can Miralbell, la desapareguda Casa de la Creu del Dr. Roig Raventós, la capella del nou Hospital Sant Jaume

o la restauració del Convent propietat dels Cases Carbó són obra seva. El 1922 és el responsable d'un projecte que pretenia restaurar la Font Gòtica, en el marc de les tasques del servei de catalogació de monuments de la Mancomunitat de Catalunya. L'any 1926 escriu a les pàgines de *Recvll* que “Blanes té un joia en la seva Parròquia; el seu nom anirà unit al d'en Gaudí i quan en l'avenir la gent voldrà coneixer integrament l'obra d'aquell gran home gloriós de l'art i de cristiana virtut, Blanes serà lloc obligat de sa visita i podrà dir-se de sa església: Es aquella església que té unes trones fetes d'en Gaudí.”

A la dècada dels seixanta fou nomenat arquitecte diocesà del bisbat d'Urgell. Hi deixà una dotzena de petites esglésies amb una clara petja gaudiniana., com la d'Artesa de Segre, Mollerussa, Balaguer, Pujalt, Tèrmens, La Guàrdia i Palau de Plegamans. També és obra seva la restauració de la catedral de Solsona i la realització del seminari major.

Les seves aptituds pel disseny fan que les seves obres fossin completes en acabats i decoració. En són una mostra l'altar de la Verge de Montserrat de la Colònia Güell o les làmpades centrals de la cripta de la Sagrada Família.

Estava casat amb Margarida Dòria Puigoriol. La parella va tenir set fills: Avel·lí, Josep M., Margarida, Isidre, Oriol, Lluís M. i Marta. Puig Boada va ser un home de fe i catalanista. Coneixedor del país, va recórrer la geografia catalana com a afeccionat a la muntanya i a la vela. Va morir a Barcelona el 13 de juliol de 1987 i fou enterrat al cementiri del Sud-Oest.

Va publicar tres llibres. Del 1929 és el llibre *El temple de la Sagrada Família* i del 1976, *L'església de la Colònia Güell*. Avançant-se a la internacionalització de la figura del genial arquitecte modernista, el 1981, i quan ja comptava amb 90 anys, va publicar *El pensament de Gaudí*. Cal tenir present que a la mort de Gaudí molts dels intel·lectuals i crítics artístics del moment no

acceptaven les seves obres i per exemple es qualificava la Casa Milà i la Sagrada Família de “dues enormes monstruositats”. Ja el mes de desembre de 1926, Puig Boada i tres arquitectes més, que foren Josep F. Ràfols, Lluís Bonet Garí i Francesc Folguera – els dos darrers també vinculats amb Blanes –, realitzen les respectives conferències al Cercle Artístic de Sant Lluc, essent les primeres temptatives de reivindicar intel·lectualment l’obra de Gaudí. Bonet Garí i Puig Boada van defensar la continuïtat dels treballs constructius al temple expiatori de la Sagrada Família. Com a deixeble de Gaudí, Puig Boada va escriure un llibre on s’hi recull el pensament de l’arquitecte. Aquesta publicació esdevé un testimoni molt valuós per entendre la vessant humana de Gaudí i la filosofia que s’identifica amb la seva arquitectura. Recull de manera ordenada les cites de Gaudí i ha estat qualificat per alguns com la Bíblia dels gaudinistes i com un text fonamental per estudiar la seva

vida i obra. Puig Boada va recollir de viva veu el testimoni del mestre i el presentà ordenat segons la temàtica. Més enllà de les consideracions arquitectòniques, aporta informació al voltant de qüestions polítiques, religioses o socials del moment. Aquest llibre es va reeditar el 2005 en català, per traduir-se poc després al castellà i a l’anglès. Altres articles de Puig Boada publicats a *El Matí*, *Templo* i a les revistes *Recvll* i *Blanes* completen la visió sobre Gaudí i la seva obra.

De la seva obra, David Ferrer, el director de l’Arxiu Històric del COAC – on es conserva l’arxiu de l’arquitecte Puig Boada – en destaca en especial les esglésies, fetes amb materials senzills, però amb resultats espectaculars. I el qualifica d’autor d’una arquitectura domèstica de gran qualitat. Jordi Bonet Armengol en destaca una discreció intel·ligent, en la qual sempre s’endevina la dedicació, l’esforç i l’obra ben feta. Diu que és una arquitectura que respira serenitat

Casa Saladrigas. Col·lecció Raimon Jordi

mediterrània i la passió que en la continuïtat de les formes i solucions apreses de Gaudí, volia que apareguessin en consonància amb les necessitats del dia

El seu fill, Josep Maria Puig Dòria, ha esdevingut un dels joiers catalans més reconeguts internacionalment. El 1955 va rebre l'encàrrec de fer realitat el projecte de la nova corona per a la Mare de Déu del Vilar de Blanes. El 1991 la joieria barcelonina fou seleccionada per la Comunitat Europea per formar part de l'associació Prestige de l'Europe, on s'hi apleguen trenta de les més acreditades marques d'articles de luxe i que persegueix difondre el disseny i el gust europeu a altres continents.

Hem d'agrair l'amabilitat de la família Puig, especialment d'Evelio i Marta Puig Dòria, filla de l'arquitecte, per haver-nos rebut a casa seva i per compartir amb els lectors de Blanda uns fragments blanencs extrets de les memòries del seu pare i un treball, també inèdit, presentat al concurs de Sant Tomàs de Blanes del febrer de 1910, quan l'autor tenia 19 anys. Es titula *Blanes gòtica*. D'ambdós textos, en respectem l'ortografia i les notes originals.

Aitor Roger (AMBL)

MEMÒRIES

«Els darrers anys que anàvem a passar l'estiu a Sant Hilari, el meu pare em deixava anar a prendre banys a casa la Maria, a Blanes. Allà vaig conèixer en Casas Carbó i la seva dona, la tia Aurora. En Casas Carbó era molt trempat i, com que era molt catalanista, ens vam fer amics. Ell era amic de l'alcalde de Pineda, que es deia Serra Moret, em va recomanar i em va nomenar arquitecte municipal. El primer projecte que vaig fer va ser el cementiri, cementiri que tenia una capçalera a l'entrada, en forma de creu grossa del retallat de la mateixa façana i hi havia un rètol que deia: "Mors ipsa beata inde est". Me la va donar Mn. M. Trens.

Isidre Puig Boada. Col·lecció Puig Dòria

Els honoraris que vaig cobrar van ser cinc-centes pessetes i, amb en Folguera, vam acordar de comprar-nos un Hispania, perquè jo tenia una gran afecció a les coses del mar. Tenia 5,5 m. d'eslora, orsa, major i trinqueta. Valia 1.000 pessetes, 500 ell, 500 jo. Així ho vam fer. Després de mort el pare, vaig continuar anant a Blanes algunes vegades perquè la meva germana em convidava. Allí vaig tenir de bon principi un bot petit de "tabladillo" de 3 m., amb el qual cada matí anava a pescar; em llevava a les 6, anava a pescar i en tornar, prenia un esmorzar generalment de sardines a la brasa i tomàquet i me n'anava a fer la siesta. I aixó va durar un any o dos. Després de l' Hispania, ja ens vam comprar l' Stella Maris. L'Stella Maris era un balandre de caoba que havia sigut del rei, un fórmula internacional de 7 metres. Ens va costar 3.500 ptes. Nosaltres vam redreçar la vela, vam arrodonir una mica la cabina i després fins i tot hi vam posar una mitjana. Vam ser companys de l'Stella Maris en Folguera, en Bonet i jo; també s'hi van afegir d'altres com l'Antoni i en Pere Cendra.

Esperàvem amb il·lusió el mes de juliol per fer les excursions per la Costa Brava. Érem uns bons companys: en Bonet, en Folguera i son germà Llorens, en P. Cendra, L'Armengol i Mn. Trens. El primer any ho férem sortint de Blanes amb el Ferro, un mariner conegut d'en Garriga, un xicot jove, alt, ben plantat i molt simpàtic. Després venia l'Enriquet des de Cadaqués a Barcelona. Eren unes excursions d'emocions marineres inoblidables.

De record d'elles, a part de petites anècdotes, conservo la d'una llarga nit sota les muntanyes de Tossa amb un terral que bufava seguidet, a la claror de la lluna, portant jo la canya del timó. Recordo que fondejàvem a la Clota, cala de l'Escala, aparentment insegura però que era de

fiar. Anant de l'Escala a Roses, tot just sortint de l'Escala, boira, temporal i seguint un rumb insegur, a les quatre de la tarda s'aclaria i érem davant de Roses sense haver dinat. En calma, a la nit davant St. Pol, on hi havia els embalats de la Festa Major.

A Platja d'Aro no hi havia ni una casa i Tamariu era una caleta de pescadors on dinàrem un dia. Tota la costa era verge. Cadaqués era bon port i una platja de pedres: voltants hermosos com Port Lligat en un caure de la tarda. Una musclada feta en unes roques; agafàvem una galleda de musclos que devoràvem després en companya de pa. Una entrada al Port de la Selva en un cap de tramuntana i una tramotjada al centre de la cala molt ben comentada pels pescadors. A la tornada pluja i

Isidre Puig Boada, en primer terme, amb uns amics a Blanes. Col·lecció Puig Dòria

Dia de navegació a Blanes amb Casas Carbó.
Col·lecció Puig Dòria

dinar, amb roba deixada pels fondistes. Tot plegat pintoresc amb bones rialles.

L'excursió a peu a Sant Pere de Roda, paisatge meravellós, pernoctades en les cales de cap de Creus i a la claror de dia amb visió d'un veler de veles rosades passant silenciosos entre els braços de la cala. Recordo un sopar improvisat en una cala en què l'Enriquet ens feu un suquet de peix que els àngels hi cantaven.

En una travessia d'anada, llegírem tota l'Odissea, tot just traduïda per Carles Riba. Durà tres anys o quatre aquesta navegació. En Folguera ja s'havia casat i jo en vigílies. Venguérem el vaixell, desfèrem la societat i quedà dissolta aquella companya en la qual tantes i tan bones hores havíem passat.

A Blanes no sé quin estiu van fer unes festes en què en el teatre o cine es va fer "La Verbena de la Paloma" que va representar en Pere Milà i en Josep Jordi. Nosaltres hi vam afegir uns quadres plàstics que consistien en que les noies formessin un espectacle quiet i en van fer dos: un que era la trobada de Moisès al Nil i un altre que era d'ambient romà. Hi van participar l'Isabel Ferran i la Júlia Trueta.

Amb en Bonet i en Folguera vam formar un grup que fèiem aixecaments de plànols de castells,

muralles, etc., el qual humorísticament titulàvem "La Industrial Arqueològica". Lo primer que vam fer van ser les muralles de Tossa. A Tossa hi havia el Dr. Meler, el metge d'allà, que era molt bon arqueòleg. Li agradava molt fer excavacions de ruïnes romanes, etc. tant que nosaltres sempre dèiem que a cada població hi havia d'haver un Dr. Meler.

Vam fer també les muralles d'Hostalric, les de Montblanc, vam fer Tarruella de Montgrí, el castell de Peratallada, la torre de Palausator i Pals. També havia fet jo particularment, primer el castell de Palafolls que constituïa la defensa estratègica, diríem, de l'entrada a Barcelona venint de França. D'Hostalric partien els dos camins: el de marina i el del interior. A l'interior hi havia el castell de Montsoriu, i en el mar hi havia en primer terme el castell de Palafolls i després el castell de Sant Joan a Blanes.

Casa d'en Roig i Raventós. Després d'en Vilardaga la casa d'en Roig i Raventós a Blanes fou pionera. Aquesta casa se la feien amb la il·lusió que tingués una capçalera barroca, com de masia i els vaig haver de convèncer que no podia ser perquè era un solar estret. Vam haver de fer una casa amb balconada, porxo horitzontal a dalt i ràfec. Hi vam posar un rellotge de sol amb un vers que deia:

**"Passa el temps com la ventada
de bel·leses i bondats.
Dóna't pressa a fer sembrada"**

Aquesta casa va quedar força bé, sobretot tenia en el centre una llum alta molt bonica i reflectia per tota la casa. En Roig i Raventós hi distribuï la seva col·lecció de rajoles i la convertí en un museu.

Casa Saladrigas. En conseqüència d'haver fet la casa del Dr. Roig i Raventós, vaig fer la d'en Saladrigas, a la cantonada del carrer de l'Esperança i del passeig de Mar, també a Blanes. Era important, vaig treballar-la molt, vaig fer-hi

un rellotge de sol amb paraboloides hiperbòlica a la cantonada; també a la cantonada hi havia una balconada amb coses de terracuita de mar que vaig anar elaborant, ja dic, amb molta atenció. Aquest senyor també tenia una idea fixa arquitectònica: volia fer interiorment una escala com la de la Diputació de Barcelona o l'Audiència, però és clar que no es podia fer això. Li vaig fer una escala amb un enteixinat de terracuita molt voluminós i d'efectes força bonics; vaig estudiar bé els balcons i el porxo.

BLANES GÒTICA

Introducció

Ha estat Blanes una de les viles més importants de l'època gòtica. La seva situació estratègica vora el mar, a l'inici de la Costa Brava, posada entre la vila gòtica de Tossa y el castell de

Palafolls, i dominant el gran desert de platja des del Tordera fins a Pineda, (ja que Malgrat no existia), fa que estigues considerada com a part vulnerable, vila que en cas de guerra era de les primeres en ésser atacades, i per tant fou fortificada i estimada dels seus senyors, els Comtes de Cabrera.

Bona prova d'això és el que encara queda d'aquella època: l'esplèndida església de Santa Maria, parròquia avui, el que fou magnífic palau dels comtes, la font gòtica de la plaça i moltes altres mostres en cases i masies que es conserven a través dels temps.

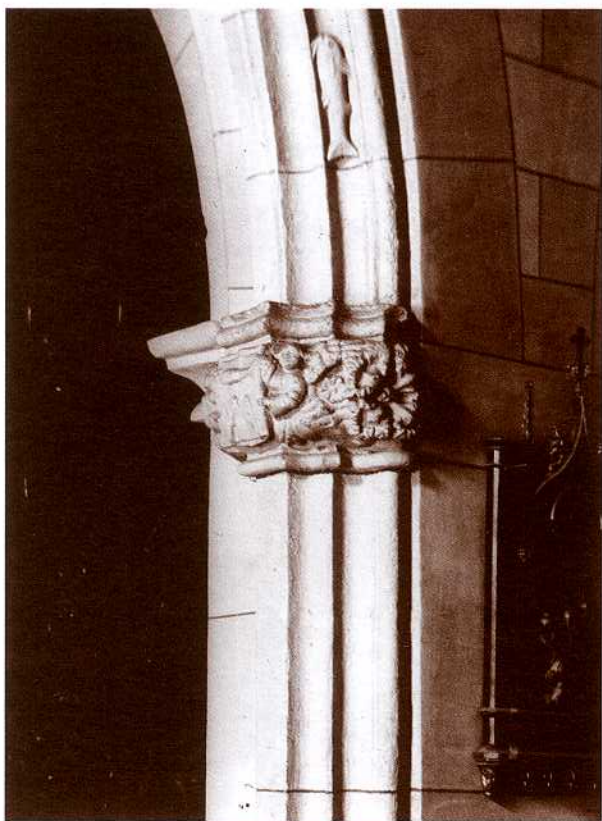
Això és el que ens dóna tema per desenvolupar, amb l'ajuda de Déu, el present escrit.

L'església

L'aspecte del llençol de paret de l'església amb el foradat palau al costat i el campanar al damunt, a la daurada llum d'una posta d'estiu, és encisador de debò. Dóna la llum a ple sobre d'ella, que orientada a garbí, té per fons l'alta muntanya de Sant Joan i la blavor fosca i verdosa del cel.

A migdia la visió no és menys agradable. Fins a l'horitzó es pot admirar l'immens blau del mar, canviant de tons a cada moment, des del fosc i morat, al de turquesa intens, o descolorit de la calma; i més enllà la verdor de la plana del Tordera, fistonada per l'ondulant filera de baixes muntanyes, que van a confondre's al mar. Tal és la visió que s'observa des del puig que fent d'esglaó a la muntanya abans esmentada, aguanta en son sí l'església i el palau de Blanes. És, doncs, magnífic el paratge en què posaren els blanencs els seus monuments i volgueren que aquests no desdiguessin del lloc.

Pel seu aspecte és en veritat bonica la combinació dels elements romànics amb els gòtics que es poden admirar a l'església de Santa Maria. Construcció començada a finals del segle XIII i

Detall. Capitell. Fons V. Coma Soley (AMBL)

acabada a començament del XVIII. Té traços de tots els segles, i en ella s'hi pot admirar la mà o, més ben dit, el geni artístic de la persona o persones incògnites que dirigiren la construcció.

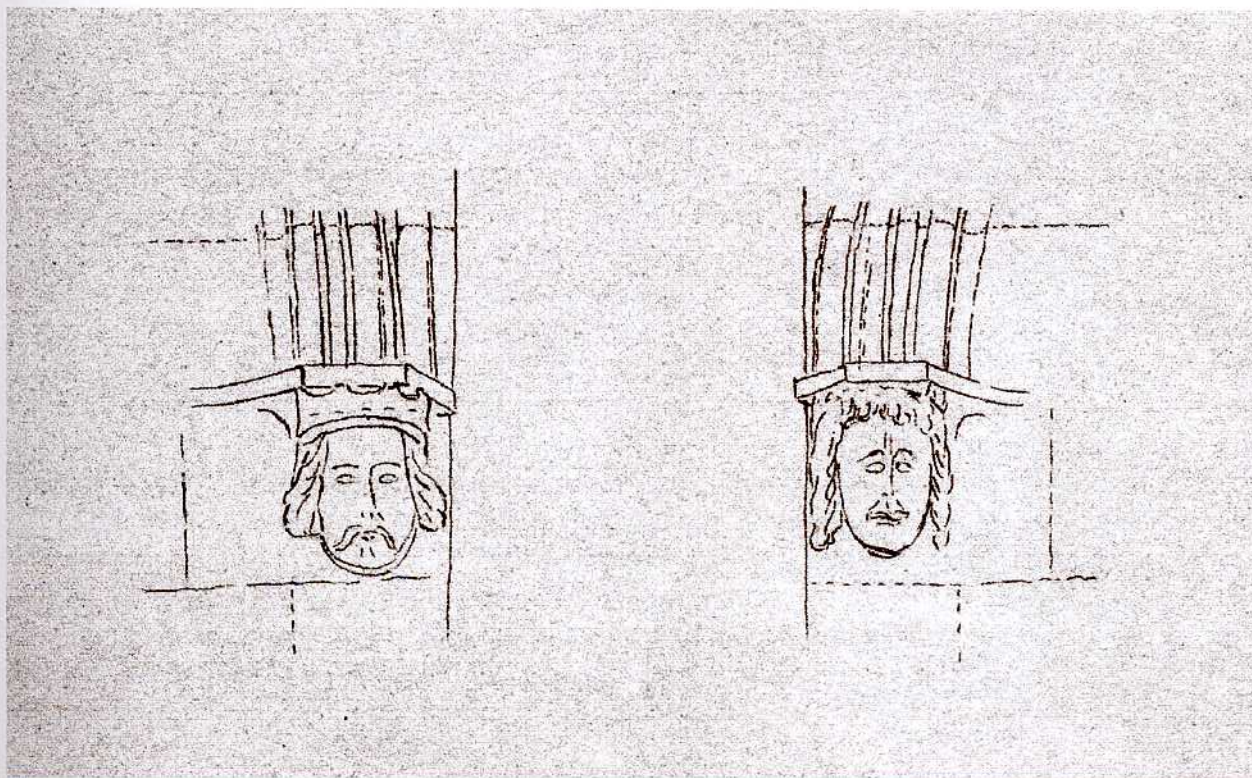
Té l'església grans proporcions, mes no té sa façana gaires guarniments: la porta d'arc apuntat amb la rosassa, al dessorre la línia final amb merlets formant escaletes, a l'esquerra el campanar alt amb dues sèries de finestrals i l'escala també al final. (Là. 1.)

Antigament, tapant l'arc de la porta, hi havia el típic porxo que avui encara es troba a algunes esglésies i sobretot ermites de Catalunya; però per acord de la Junta de Monuments de Girona, província a la qual pertany Blanes, s'ordenà la desaparició, lluint a l'exterior el treballat de la porta.

La porta: Té aquesta la disposició de les portes gòtiques, és a dir, una sèrie de columnates i arcs que disminueixen de radi com més endins s'arriba. Les línies són senzilles, ja que no té els principals que s'observen en moltes de semblants¹, ni l'arc exterior de l'ornament de les fulles d'escarola decoratives característic d'aquests casos. (Là. 2².)

Es redueix, doncs, a quatre feixos de petites columnes i arcs (vegeu la planta, là. 3), el joc dels quals és bastant complicat. Té dos esglaons i una vorera que s'estén fins al tros de mur que formant paret de l'avançat de la porta, s'endinsa altra vegada cap a la paret. Això dóna lloc que en la part superior, per sobre dels capitells, formi com un fus esfèric el tros de mur en diagonal.

Els capitells són molt variats. Els de l'arc de dalt de tot que no té columna, són amb motius de

Làmina 10. Capitells del cor. Autor: Isidre Puig Boada. Col·lecció Puig Dòria

figures, però estan trossejats. En segueixen després tres sobre motius de fullatge, heures o escarola i peixos també entre fulles, i el tercer amb petites flors estilitzades.

Són els últims els del llindar de la porta mateixa, i en ells hi ha unes figures d'home agenollat i abocat de mans a terra, amb llargues barbes i només amb roba a la cintura; també tenen algunes fulles.

Sepultura: a la dreta de la porta i a l'alçaria d'uns dos metres i mig, s'hi veu un arquet, la motllura del qual segueix vertical un pam i continua després horitzontalment, circumscriuint un espai en què hi ha la sepultura de Mn. Berenguer Torell, primer rector de Blanes, segons resa una inscripció en llatí, quasi esborrada, de la llosa que la tapa. En el llibre que sobre Blanes publicà en 1664 Fr. Gaspar Roig³ diu que la làpida en un altre temps llegible deia el següent: «Abic jacet

Berengarius Tosell, qui fuit primas Rector hujus Ecclesiae, qui fuit multa bona in eadem Ecclesia, obiit solus Octobris 1323».

Planta de l'església: Es compona l'església de tres naus: la central, gòtica, així com la de l'esquerra, i la de la dreta, renaixentista. A més, a l'esquerra de la gòtica, hi ha capelles del Santíssim i Dolors, del renaixement també (làm. 4).

La nau central d'una alçaria de 14 m que, com hem dit, és gòtica, té airoses línies. L'amplada és de 11 m, i la volta és de directriu d'arc apuntat, amb arcs tossals i llunetes de la mateixa classe, entre els dits arcs tossals. (Vegeu la secció làm. 5.)

Els capitells dels arcs tenen diferents figures, de les quals mereixen remacar-se les següents (vegeu làm. 6): un home que té un peix a la mà, un altre que sosté l'arc, tres caps de dona agrupats i, finalment, un cap de vell entre dos animals

Església de Santa Maria abans de 1936. Fons V. Coma Soley (AMBL)

fantàstics. Els altres tenen motius d'animals, com per exemple d'àguila, etc., però no tenen tanta importància.

La nau de l'esquerra, segons he deduït, no era tal nau, sinó una sèrie de capelletes, sis en total, que segurament es comunicarien per portes. Feren uns grans arcs de mig punt entre pilar i paret i canviaren dues voltes gòtiques per altres de mitja taronja. De manera que pròpiament no hi ha tres naus, sinó una de central i dues sèries d'amples capelletes que tenen de passadís quasi tot l'ampla d'elles, per això semblen tres naus (lãm.7,8 i 9 ⁴).

El cor de l'església: agafa tota l'amplada de la nau, està situat, com es pot suposar, a la part immediata de la porta d'entrada. Es recolza sobre un airós i atrevit arc rebaixat de 11 m alt.

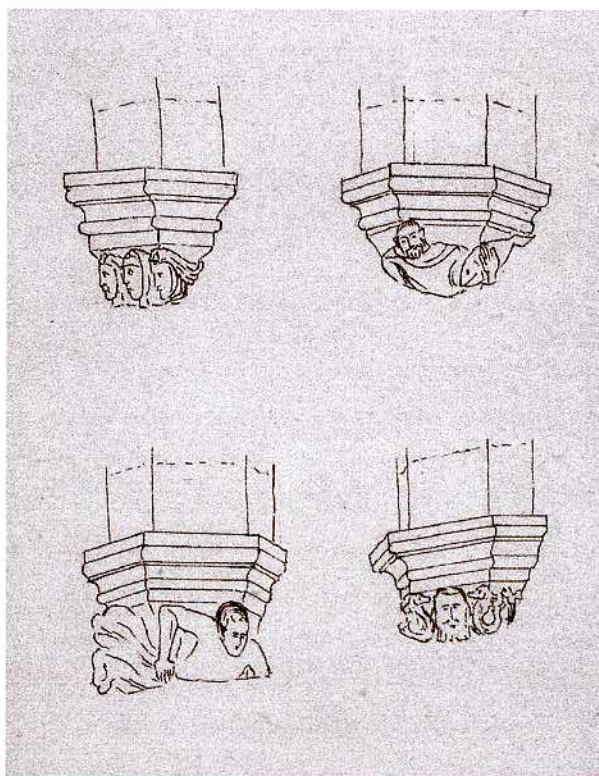
La volta és gòtica amb nervis que creuen i al mig la clau, que està tapada pel cancell; amb tot es pot veure de perfil a una mica de distància, i resulta ser circular amb el bordó de flor i fulles atapeïdes. (Vegeu dos capitells del cor a la lãm. 10). Llàstima que no es pugui veure-la bé, ja que dóna mostra de ser verament notable!

La barana del cor és de fusta treballada, igual que un cadirat, (començament del segle XVIII), que ocupa tres panys de paret, deixant al darrere pas per anar de l'escala que hi ha a la dreta al campanar que hi ha a l'esquerra.

L'orgue: és un treball molt acabat, està al racó que forma el cor i la paret de l'esquerra de l'església. Té molta part esculturada i sota penja la tradicional carassa de moro amb barba, que té uns colors molt encertats, essent el turbant blanc i blau.

El campanar: és de línies purament romàniques i encara que té els finestrals amb arcs apuntats, conserva tot el sentiment romànic i segueix l'ornamentació general de la façana de l'església. La cornisa més baixa del campanar està al nivell

del final de la façana o sigui dels merlets amb escaleta típics del romànic (avui els de l'església estan més alts del lloc primitiu, per haver pujat la teulada); té a sobre dos finestrals molt elevats que tenen arc apuntat, que sembla gairebé de mig punt; els capitells o, millor, motlures, ja que el gruix del mur és bastant gran, segueixen l'estil romànic i hi figuren animals (semblants als que veurem a un dels arcs de l'església) amb fullatge. Actualment dos d'aquests finestrals, els de la façana, estan tapiats, ocupant el centre un vulgar rellotge, que destrueix quasi tot l'efecte estètic del campanar. Hi ha al damunt una segona cornisa; una altra sèrie de finestrals i una altra cornisa amb canelons; finalment la barana amb els merlets explicats i dos arcs apuntats aïllats que es creuen sostenen una campana amb paral·lamps; l'esquena dels arcs tenen una ondulació que recorda la terminació barroca de moltes esglésies catalanes.

Làmina 6. Capitells. Autor: Isidre Puig Boada.
Col·lecció Puig Dòria

Interior de l'església: Anem a veure ara l'interior de l'església particularment, per considerar els detalls que hi conté.

1) Primera capella: es troba entrant a mà esquerra i és la més senzilla de totes; la seva volta és d'arc apuntat, baixa, car a sobre té el campanar. No té capitells, ni clau, ni res; no té, doncs, importància i no comunica amb cap altra.

2) Segona capella: La segona capella de la banda gòtica és completament diferent de les altres. Els arcs que comuniquen la capella amb la nau central i amb la capelleta del costat són tots dos rebaixats i sense motlures; són llisos, únicament bisellats. La seva alçària és d'uns dos metres i mig.

Els capitells tenen la simplicitat del romànic; el de l'esquerra (làm. 11⁵), té un bust de dona ajagut semblant als altres drets, que en conjunt formen el capitell, com de fris. Tenen un relleu molt poc accentuat i pel dibuix i disposició semblen del temps de transició del romànic al gòtic. El de la dreta és molt semblant (làm. 12⁶).

La volta de la capella és gòtica, amb els arcs apuntats, si bé tampoc tenen la complicació de motlures dels altres arcs que veurem després. La clau de la volta està sense esculpir i és de forma cònica, penjant molt. (Làm. 13⁷.)

Dels quatre capitells dels arcs de la volta (làm. 14), tres són romànics completament i el quart és gòtic; els romànics tenen un dibuix elegant i senzill, tots ells, juntament amb el gòtic tenen motius de fullatge.

El conjunt de la capella amb la volta baixa, els arcs plans i la clau llisa, és d'una impressió de senzillesa que sols el romànic pot donar. És, sens dubte, una de les capelles que més varietat dóna de línies a l'església. La seva disposició tant baixa és estranya, ja que no té al damunt cap dependència, cor i campanar, que l'obligui a ser de poca alçària.

3) La tercera arcada: (làm. 15⁸) és la que, segons es pot veure, havia estat més ornamentada. Segurament la capella corresponent abans estava destinada a hostatjar al Santíssim; d'altra manera no es comprèn que estigues tan esculurada. Més tard, quan es va construir la nova capella del Santíssim i dels Dolors, servia de pas per anar per una porta a les capelles esmentades. No fa encara 30 anys estava així i ocupava el respatller de la capella un gros retaule esculurat representant el Sant Sopar, probablement barroc, avui perdut (era molt reconegut artísticament). Avui tot el pany de paret del fons ha desaparegut i en lloc de la porta petita hi ha un gran arc de mig punt que agafa tota l'amplada i dóna ample pas a les capelles abans esmentades.

En lloc de la volta gòtica que segurament hi havia, n'hi ha una de mitja taronja, i han desaparegut, per tant, la clau de la volta, els arcs i els capitells d'aquesta, que havien de ser esplèndids a deduir per l'arc exterior. Aquest per les seves esveltes línies, per la combinació de les motlures i soscavades i per la perfecció en el detall i bon gust de capitells i altes ornaments, podria tenir honrós lloc en les majestuoses naus d'una catedral gòtica.

Són els feixos de petites columnes de bonica combinació (làm. 16 1a), mes tenen la particularitat que les motlures superiors dels capitells, per arrancar dels arcs, segueixen les sinuositats del pilar, en lloc d'ésser traços rectes tangents a les corbes d'aquell.

El capitell de la dreta (làm. 17⁹) és d'un treball exquisit. Al mig, dos àngels de doblegades i airosoes vestidures, afinada cara i arrissats cabells, sostenen un escut en què amb branques se simula el nom de JHS. Segueix després a la dreta un gros ocell, semblant a un ànec, que es menja un peix, i entre aquest i l'ocell apunta una petita cara, que tant pot ser de mussol com d'altra bèstia. Més a la dreta i formant l'arrencada d'un arc

sobreposat que hi ha a l'exterior, es troba un capitell finament elaborat en què es veu un bell raïm amb les fulles i troncs corresponents. El de l'esquerre és un conjunt en què es dibuixen en confusió un animal mamífer barallant-se amb altres, i ocells entremig de plantes. El més notable, sens dubte, d'aquest conjunt és el capitell de l'arc sortint. És de fullaraca i troncs, mes està treballat amb tanta cura que tots els troncs i fulles estan muntats a l'aire, quedant un gran buit a dins, entre aquells i la paret.

Els ornaments que corren per dues de les canals d'aquesta arcada són molt notables. Dels que es conserven, els de la dreta comencen per una espècie de salamandra amb tot de petits tetràedres a tall de pics i amb la cua cargolada; seguim després un espai buit i més amunt hi ha una altra salamandra, més aquesta té profundes ratlles i està corresponent a una fulla d'escarola de la canal inferior.

Després d'un espai com el que hi ha entre els animals esmentats, s'hi troba un cargol que va corrent darrere d'una fulla també d'escarola, que

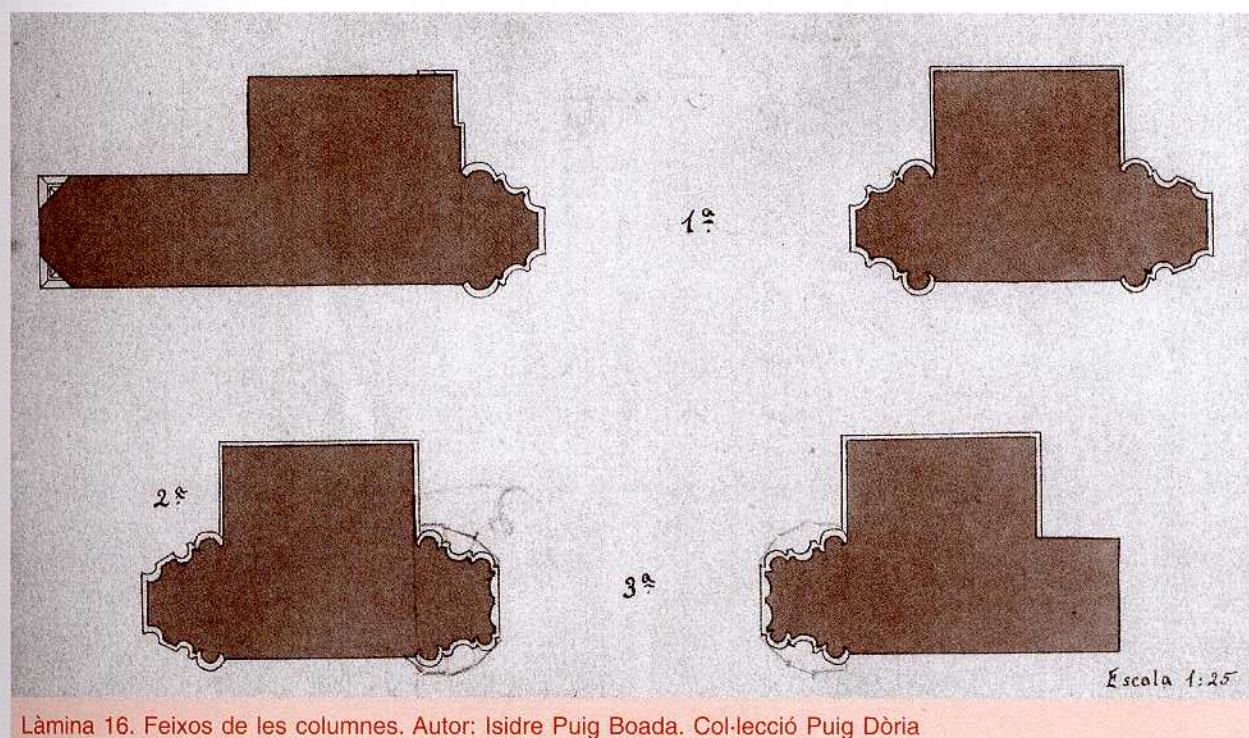
està fet amb una elegància de línia extraordinària; igual que una molt airosa cigonya o animal semblant que és l'últim que resta en aquest cantó.

La banda esquerra comença per dos animals immediats l'un de l'altre semblants a cadells per lo arrodonits i ensopits. Més amunt, cosa de tres pedres, s'hi admira un magnífic esquiol fet amb molta precisió la vivesa del qual contrasta amb l'ensopiment dels gossos de sota.

Pujant s'hi troba també un ocell, espècie d'ànec, i encara més amunt fent parella amb el de l'altre costat hi ha una cigonya igual a aquella.

El punt d'intersecció dels dos arquets està atapeït de fullaraca i ornaments. Dessobre a la pedra, sota de l'arc exterior hi ha un tronc d'arbre amb dues figures inintel·ligibles. L'arc exterior remata amb una grossa fulla d'escarola ornamental, amb dues petites al costat completant el conjunt.

Com es pot deduir de l'examen d'aquesta arcada, tota ella deuria estar ornada amb animals i fullatge;

Làmina 16. Feixos de les columnes. Autor: Isidre Puig Boada. Col·lecció Puig Dòria

mes quan es van fer les obres d'eixamplament i potser per destrucció d'alguns, poliren les restes de pedra fent uniforme la canal i respectant únicament els que pel seu estat valien la pena conservar. És una llàstima que s'hagin perdut aquests detalls que haurien donat més esplèndid aspecte a aquest arc per sa originalitat i elegància.

4) La quarta capella: gòtica, és de les més completes. Té l'arcada, els capitells, la volta i la clau; tot harmònic i seguint l'estil gòtic en l'aspecte més refinat.

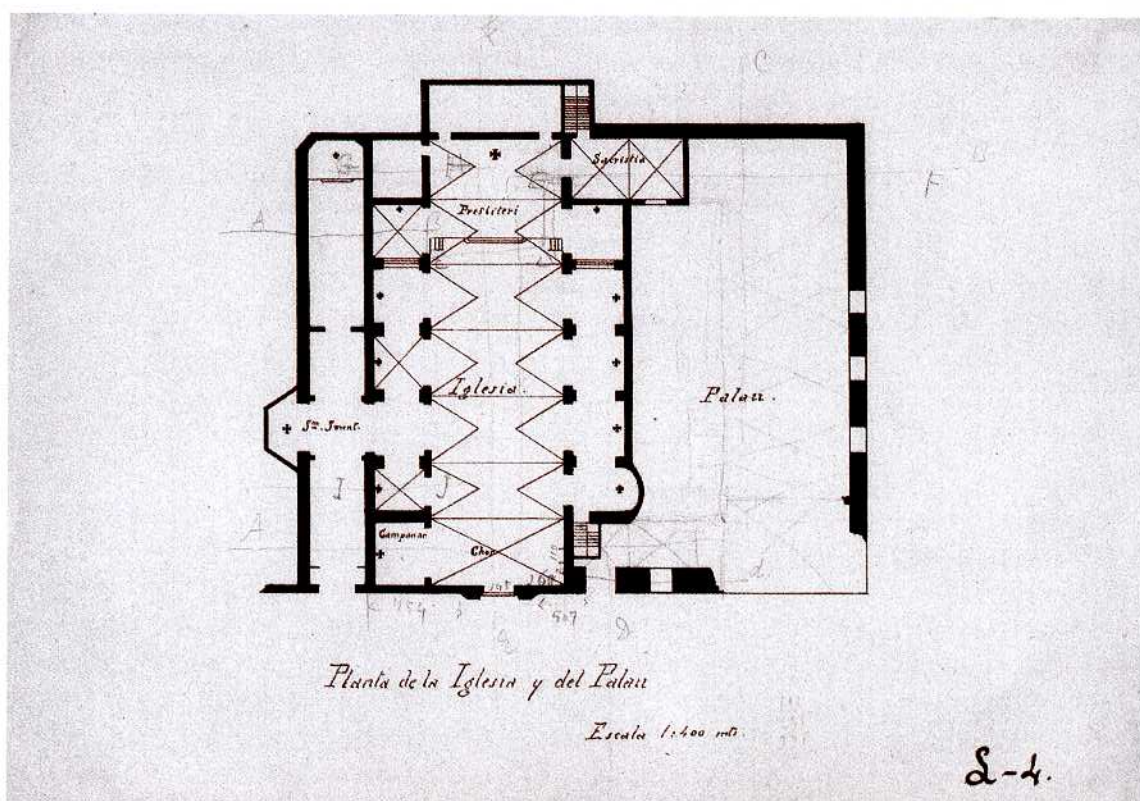
L'arcada emmotllada (làm. 16-2a) a una de les seves canals, la dreta, té sis peixos que van cap amunt, i també alguns a l'esquerra. Igual ornamentació té el capitell dret i la clau de la volta.

El capitell de l'esquerra és igual exactament al dret de l'arcada anterior i reproduïx l'escrit amb el nom de Jesús, aguantat per àngels.

Al de la dreta també hi ha un escrit aguantat per àngels semblants als anteriors, i que conté tres peixos, dos verticals i un al damunt horitzontal. Al costat hi ha grosses fulles, ornamentant el conjunt. (Làm. 18¹⁰.)

A l'arrancament de l'arc de la volta i formant part del mateix conjunt, hi ha un cap de vell amb barbes llargues; els altres capitells els constitueixen un cap de persona, un àngel resant i una figura estranya, que per estar amagada darrere l'altar em fou impossible examinar.

La clau de la volta és molt elegant; consisteix en un vuitavat de cantons corbats en què quatre verticils alternants són senzills i els altres quatre tenen grups de flors atapeïdes; seguint aquesta forma hi ha quatre motlures, l'última circumscriu un cercle en què s'hi troben dos peixos llargs i prims capiculats. (Làm. 19¹¹.)

Làmina 4. Planta. Autor: Isidre Puig Boada. Col·lecció Puig Dòria

5) La quinta capella: és bastant incompleta, ja que la volta gòtica ha estat substituïda per una de mitja taronja. No obstant això, vista des de la nau central, l'arcada fa que es dissimuli l'asimetria. L'alçària d'aquest arc és la mateixa, l'amplària una mica més petita, i té les canals dels pilars més complicats que tots els altres vistos. (Làm. 16-3^a.)

Els capitells tenen un cert aire primitiu que els hi dona, a més de no tenir motllura inferior, la tosquedat de l'escultura. Té el de la dreta una rata o un mustèlid (ja que té ungles, orelles curtes i cua llarga que mosseguen a un de més gros que porta collar i a qui es marquen molt les orelles); té, a més, a la part que mira a l'interior de la capella una flor tubulada i un cap de rei amb barba. El capitell del desaparegut arc de la volta representa un home encadenat de mans i que per la seva cara, turbant i per anar nu, podria representar un captiu moro. (Làm. 20¹².)

Al de l'esquerra s'hi veu un be amb ales (l'àm. 21¹³), segueix la flor estilitzada, un cap de dona i una figura també de dona de cos sencer, agenollada resant.

Cal observar en aquests capitells que així com les figures, tant la de captiu, com la de dona, són de caràcter purament gòtic i de molta perfecció, les dels animals, cares i flors semblen ben bé romàniques, o ja de transició.

6) L'última capella: presenta un caràcter diferent de les anteriors; té capitells i volta gòtiques, però ni l'arcada ni els pilars són emmotllurats: el pilar llis i l'arcada bisellada, res més.

Els arcs de la volta són també de senzilla secció. Les motllures dels capitells poc complicades (l'àm. 22-23). Les escultures són de l'època de la transició, però amb marcat sentiment gòtic. Els quatre capitells dels arcs de la volta representen els quatre Evangelistes, corresponent el brau i l'àguila a l'entrada; l'àngel té gran finor de línies,

en canvi el lleó és bastant pesat. Els capitells de l'arcada són dos escuts sense lema ni dibuix, envoltats per gran fullaraca.

La clau de la volta representa Jesús en la figura d'un anyell, amb el cap tombat i creu.

El terra d'aquesta capella és més enlairat que el de l'església i està al mateix nivell que el presbiteri, té comunicació directa amb aquest perquè s'avança fins bon tros d'ella; també té una escaleta a la nau central i una de l'amplada de la nau petita que la comunica amb l'anterior.

Presbiteri: Ja en el presbiteri i a l'esquerra hi ha una habitació sense finestres que servia de dipòsit de mals endreços, bis a bis de la sagristia; i darrere la paret que fa d'absis es troba una dependència que agafa l'amplada de la nau en què hi ha el cambril de la Mare de Déu, imatge que és reproducció de Nostra Senyora de Ripoll d'en Serra.

He dit que hi havia una paret fent d'absis perquè l'església no en té, i sols té aquesta paret amb dues portes que comuniquen al presbiteri amb el quart explicat i una obertura a uns sis metres de terra corresponen al cambril, al mig del retaule de l'altar major.

Retaule de l'altar major: És aquest una esplèndida mostra de barroquisme, semblant per sa forma, magnitud i disposició al retaule de l'església del Sant Esperit (parroquial de Terrassa), encara que d'època anterior¹⁴. Té d'alçària la de la nau amb tota l'amplada constant com de tres cossos: el central amb la Mare de Déu i els laterals amb sants i escenes de la vida de Jesucrist. Les seves imatges i escultures i, en general tot ell, es ressent del gust de l'època, que exagerat com era, produïa efectes i desproporcions notables, té per això unes cares de la Verge i algun relleu que semblen pagesívols i tenen una senzillesa artística de debò. Tot ell és d'un daurat esplendorós.

Entre el presbiteri i la cambra posterior de l'absis i a tall de portes, hi ha dos retaules gòtics, avui quasi perduts del tot amb escenes de la vida de Nostre Senyor. El de la dreta és una adoració dels Reis i encara conserva algunes cares que donen la idea del molt notables que deurién ser. Tant les línies com els matisos i foscos tenen una propietat, mes com dic, estan quasi destruïts.

Làpida de sepultura de Mn. Boades: Entre el retaule major i la paret de l'absis, a la dreta, clavada en el mur arran de terra hi ha la làpida que tapava la sepultura de Mn. Boades, rector de Blanes i notable historiador de Catalunya¹⁵, sepulcre que temps enrere estava a terra per la qual cosa la inscripció gòtica d'un dels trossos que consta està quasi esborrada.

És la làpida (lâm. 24¹⁶) d'un marbre blavós i en totes dues peces hi ha l'escut de Mn. Boades, que és un bou, i estan voltats d'ornamentació gòtica mirant cada bou a banda distinta.

Diu la inscripció que és en català:

"Ací jau lo V. Mossèn Bernat Boades quondam rector de Blanes, batxiller en drets, qui passà d'aquesta vida a ix de mars del any MCCCCXLIV. Lo qual Mossèn Bernat Boades ha instituït un benifet en lo altar de monsenyor St. Miquel en la dita església de Blanes. Cujus ànima requiescat in pace. Amen".

Actualment, el tros que correspon al primer paràgraf està a la dreta, és a dir, al revés del que toca: equivocació de trasllat.

El nom a la dreta de l'església és de data molt posterior a la de l'edificació general.

La nau dreta: Abans de la destrucció del palau, no es podia avançar cap a la dreta, l'església només tenia la nau central i les capelles de

l'esquerra. Ja destruït el palau, s'avançà sobre el lloc que ocupava aquest i es construí la nau dreta, de proporcions exactament iguals a les de l'esquerra.

Corrobora el que aquesta nau està edificada en terra del palau, el que la sagristia arranca de la paret dreta de la nau central (vegeu el planell general lâm. 4) i és una de les cambres d'aquell amb voltes gòtiques i demés del que ja en parlaré després; i també el que en la part alta de la paret esmentada, per damunt de la teulada de la nau petita nova, s'hi veuen arrancades de volta que pertanyen a les del derruït palau. Segons es pot llegir sobre d'una de les arcades (la quarta), la data en que s'acabà aquesta obra fou l'any 1709.

Pertanyen aquestes obres, com ja es pot suposar, a l'estil grecoromà, les arcades són de mig punt i els pilars compostos de columnes embotides en ells, amb trossos rectes i entaulaments corresponents. Les arcades són llises excepte la tercera que té uns arcs sobreposats; l'última és bastant més baixa que les altres. Les voltes són esfèriques.

Palau dels Vescomtes de Cabrera i Bas

Paret per mig de l'església, es troben segons hem vist abans, les restes del que fou l'esplèndid palau dels vescomtes de Cabrera i Bas, senyors de Blanes. De l'esplendor d'aquesta poderosa família en dona prova la poca cosa que encara queda en peu.

L'edifici: Era una magnífica construcció i constava d'un sol cos d'edifici amb voltes per sostre amb una torre a una cantonada, tenint el caràcter del palau de l'època, amb finestrals i detalls de perfecta adaptació del gòtic civil. Tenia tres façanes independents, dues d'elles a l'alineació de l'església i l'altra mirant a llevant. Aquesta comença una mica inclinada des de quasi el nivell del mar i s'alça contenint el terraplè fins al nivell del terra de l'església i del palau, seguint després cap amunt.

Els murs: Els murs del palau varien de gruix; la façana principal té 2,25 m i les de llevant i nord, oscil·len entre 1,60 m i 1,80 m¹⁷. A l'interior del palau (làm. 25 i 26), no queda cap volta ni paret que indiqui la distribució; sols és un solar amb quatre parets.

Els pisos: Sobre els pisos que tenia no es pot saber res del cert ja que les parets ensorrades no passen més enllà del segon; actualment queden uns soterranis, la planta baixa (amb arrencament de voltes), el primer pis amb dites senyals també i d'un altre, per les restes d'ampits de finestres que es noten en la part alta de la paret. La torre ha desaparegut completament, havent-la enrunada un temporal l'any 1740.

Els soterranis: Dels soterranis del palau se'n contenen moltes històries. Una d'elles diu que hi ha d'haver unes cambres amb voltes semblants a les de sobre, però una persona de Blanes mateix desitjosa de saber del cert el que hi havia es fixà en una espècie de corredor que començà prop de la porta i seguint per dins del mur que té la gran amplària dita, s'enfonsa cap a baix i determinà fer una petita excavació, però quan van arribar a pocs metres trobaren una veritable muralla de cranis, túbies, fèmurs etc. que els privà de seguir endavant.¹⁸

A la paret que mira a llevant i a cosa d'uns deu metres del nivell del mar hi ha una espècie de finestra o forat que dona a un soterrani; no té comunicació per enlloc; s'ha de baixar amb una corda per una de les finestres del palau, el que férem amb un company, trobant-nos amb una cambra d'uns 12 metres de llarg per cinc d'amplada i 6 d'alçada amb volta de canó feta de maó i sense cap sortida enlloc. Sols amb un racó hi ha marcada com una porta que es topa amb la roca viva, de manera que la seva presència no té cap explicació. Probablement la cambra seria dipòsit o cisterna i tindria una obertura en el sostre.

La planta baixa del Palau: la planta baixa té la porta de forma igual a la dels altres palaus semblants o sigui de mig punt, amb les pedres molt grans, com s'observa també a algunes masies i en general a les bones construccions del seu temps. La seva alçària és de 4,20 m i l'amplària de 2,40 m, tenint les pedres de l'arc 1 m de llargues. Està a la part esquerra, molt a prop a l'església.

A aquesta façana i en el pla nivells es distingeixen senyals de dues finestres, una tapiada i l'altra amb el costat marcat. Mes seguint la regularitat de les voltes i tenint en compte la llargària del tros de mur desaparegut, es pot deduir que deuriem ser dues més les finestres, total quatre i la porta.

Els arquets de les voltes adossats a la paret indicada assenyalen l'altern d'aquelles, que tenien dues mides diferents: la que corresponia damunt de la porta ampla, després, a l'esquerra en venia una d'un xic més estreta; venia una altra d'ampla i, a deduir per l'espai que queda, en venia forçosament una d'ampla i la de la cantonada petita.

La paret que dona a llevant, a la cantonada, també s'ha derruït. Les finestres d'aquesta banda són 5 de 2 m d'amplada i amb la volta al damunt de la finestra, de 7 metres d'ampla. A 11 metres de la cantonada dita, hi ha el començament d'una paret de 30 cm, indicant la formació d'una cambra. A la façana principal no n'hi ha cap, el que fa suposar un ample vestíbul.

Els capitells dels arcs de la volta són del més perfecte que s'ha fet: estan agrupats de tres en tres, havent-hi en el conjunt primer tres escrits, un amb la cabra de Cabrera i els altres amb la cabra a l'esquerra, les barres d'Osona a la dreta, les cabries de Bas al mig. Els altres tenen motius de figures, fullatge i els últims repeteixen els escuts. Els dels arquets petits són caps, guerrers amb malla, etc. Tots d'una perfecció notable.

Església Santa Maria. Làmina 5. Autor: Isidre Puig Boada. Col·lecció Puig Dòria

La sagristia: Al racó hi ha la sagristia de l'església, antiga dependència del palau. Té aquesta dues voltes gòtiques (l'àm. 27) amb els seus claus i capitells. Les dues claus (l'àm. 28) són molt ben treballades i d'un dibuix exquisit. Figuren un guerrer armat, muntat a cavall (probablement un dels comtes), i l'escrit compost dels Cabrera. Totes són ornamentades amb fullatge i flor apressades al voltant i de motllures complicades. Els capitells de les voltes són caps d'home i dona, i entre els dels arquets laterals hi ha un bust de bisbe i un guerrer amb malles que estan molt bé.

Les parets de la sagristia continuen amunt fins al primer pis, a les parets del qual hi ha senyals d'altres finestres, que a aquest pis són també cinc per façana.

Les de la façana principal són de formes variants als arquets, més semblants a les d'altres edificis com aquest¹⁹ (l'àm. 29). La de l'esquerra és de

tres arquets amb dues columnes (desaparegudes) i la de la dreta és d'un sol arc format per tres de sobreposats que li donen una forma molt airosa. Segueixen a les voltes d'aquest pis de sota, tots ben fets i acabats.

Res més queda del palau, que destruït per guerres i revoltes, ha vist desaparèixer els detalls que encara quedaven, fent-los servir per a la construcció de cases particulars i, fins i tot, empedrats i voreres.

A la part nord hi ha avui una petita edificació que serveix de Centre Catòlic. Potser això privarà la desaparició d'alguna resta. Val més així! »

Isidre Puig Boada
(1910)

Notes

¹ A Barcelona, per exemple, les de la Pietat i Santa Eulàlia de la Seu.

² Nota: actualment perduda.

³ Historia de los Ills. S. Bonosi i Maximino.

⁴ Nota: actualment perduda.

⁵ Nota: actualment perduda.

⁶ Nota: actualment perduda.

⁷ Nota: actualment perduda.

⁸ Nota: actualment perduda.

⁹ Nota: actualment perduda.

¹⁰ Nota: actualment perduda.

¹¹ Nota: actualment perduda.

¹² Nota: actualment perduda.

¹³ Nota: actualment perduda.

¹⁴ El de Terrassa és de 1625 i el de Blanes de 1692.

¹⁵ Autor dels Feys d'armes de Catalunya, inici segle xv.

¹⁶ Nota: actualment perduda.

¹⁷ Es compren el seu gruix per la resistència que havien de fer a les voltes, ja que no hi ha contraforts.

¹⁸ Quan es va destruir el palau, serví de cementiri.

¹⁹ El Palau Reial de Vilafranca, algunes del Palau Episcopal de Girona, el que ocupen les Escolàpies de la mateixa ciutat, etc.

07 Josep Cortils i Vieta, pare de la Renaixença blanenca

per Aitor Roger

Els que l'havíen conegut recordarán segurament pocas figuras més simpáticas y venerables que la seva; el seu busto feya pensar desseguida en aquells retratos de gent clásica, que'ns ha llegat el sigle XVI; el seu crani d'arquitectura augusta, el seu front alt y espaiós, el seu mirar atent y seré, el cayent característich de la seva testa carregada de pensament y tot el seu posat bondadós, ple de melangía y resignació constituhían un conjunt, que havia forsosament de impresionar á qualsevol persona de bon gust.

Joaquim Ruyra

La partida a Cuba

Josep Cortils i Vieta neix al carrer de Bellaire de Blanes el 7 de febrer de 1839. Fill d'una *família poch acabalada* formada pel mariner Bonosi Cortils –un nom típicament blanenc, avui ja perdut– i per la mare, també blanenca, Margarida Vieta. Durant els dos anys i mig que assisteix a l'escola pública –només estudia dels 11 als 13 anys– va passar de nivell de manera ràpida, símptoma inequívoc de la seves extraordinàries capacitats. Coincidint amb el moment en què es veu obligat a deixar els estudis, en el llibre d'observacions escolars s'hi anota: “Mucho talento y aplicación: excelente conducta”. Per tant, la seva condició d'autodidacte encara fa més valuosos els treballs que ens ha deixat i no és estrany que una de les seves preocupacions sigui intentar augmentar el nivell intel·lectual de Blanes, sobretot el de la classe treballadora, que majoritàriament deixa l'escola a una edat molt precoç.

Quan encara és molt jove, uns 14 anys, emigra a Cuba. Un temps abans el seu pare ha mort ofegat en un dels molts viatges que el duïen fins a Amèrica. A l'illa de Cuba, en Cortils ja hi comença a escriure. Des d'allà envia algun dels seus primers articles a *La llumanera de Nova York*, editada per catalans i en català pels residents a la ciutat dels gratacels i que funciona des de 1874 fins a 1881. Després de 16 anys fa una visita llampec a Blanes, però només per passar-hi un estiu. Hi torna, però, definitivament,

el 1874, a l'edat de 35 anys. El nostre protagonista és un dels *americanos* blanencs més destacats. Tot i que no és un dels *americanos* amb més diners, sí que el podríem considerar com un dels prohoms més destacats i que més va treballar en benefici –en aquest cas cultural– de la vila selvatana i la cultura i llengua catalana. Posseeix una petita fortuna que li permet viure de renda i dedicar-se a la literatura i a la investigació històrica centrada en la vila de Blanes. Desenterra pergamins i escriptures, recopila i ordena els arxius parroquials i municipals... Quan no se'l troba voltat de pergamins i llibres vells, se'l veu fent-se contar rondalles i cançons, recollint al vol frases i modismes de caràcter local, adagis, màximes, o bé fent excursions, quasi sempre sol. No és fins pocs anys abans de la seva mort quan comença a sorgir al voltant seu una colla de deixebles. Cortils és l'impulsor d'una tertúlia literària i un clar referent per a la posterior generació d'escriptors i estudiosos blanencs, com Joaquim Ruyra, Josep Alemany i Borràs o Joan Ribas i Carreras. A més és considerat el pare de la Renaixença a Blanes. Com deixa escrit Joaquim Ruyra, en Cortils “fou catalanista quan no n'era quasi ningú y ha mort quan se'n fa quasi tothom de Catalunya. Portà trenta anys de ventaja a la gent del seu segle. Deu li dongui en el cel el premi que no ha trobat en la terra”.

La Renaixença blanenca

El nom de La Renaixença ja ens indica que és un moviment que sorgeix de la voluntat de fer renéixer el català com a llengua literària i de cultura després de segles de disglòssia respecte al castellà. Com diu l'historiador Joaquim Molas, és "l'intent de recuperar –i definir– una consciència nacional catalana i, alhora, d'adaptar algun dels corrents més vius de la cultura europea. L'intent es realitza en tots els camps de creació i posa en joc ideologies sovint oposades".

Un dels gèneres més apreciats pels autors de la Renaixença va ser la poesia, el representant més destacat de la qual va ser Jacint Verdaguer. Entre els autors dramàtics sobresurt Àngel Guimerà i pel que fa a la narrativa, el punt culminant el va representar Narcís Oller. Cortils té el seu paper, molt destacat en el cas de Blanes. Entre la seva obra editada hi ha el llibre de poesies *Marinescas*¹ i el romanç descriptiu titulat *L'aplec del Vilar*. Aquest darrer té una extensió de 15 pàgines amb versos que expliquen l'ambient que es respira un dia d'aplec al santuari blanenc per excel·lència. Comença dient: "Que és fresca la matinada! Que tranquila està la mar! Ni un núvol el cel entela! Si talment sembla un mirall! (...) Que no vols venir Pasqual? M'enllestiré desseguida; espereu-me en el Massans. Que n'hi haurà de concurrència! Una tartana! Pas! Pas! Que és del Tit? No que és d'en Brillas. Estigueu bons! Adéusiau! La que ve per la Muralla deu ésser la d'en Llinàs. Entremig de la gentada que alegre llur via fa tot anant cap a l'aplec de la verge del Vilar (...)". Tot seguit explica el trajecte, el dia de festa, l'ofici, l'àpat... i acaba, quan ja es fa fosc i els assistents a l'aplec s'exclamen: "Es molt tard! –Doncs fem-ne via; anem pel camí de baix... A la vora de la font dos oliveres hi ha que molt m'erro o deuen ser sis vegades seculars; altres ne veig a la dreta del camí on baixam; altres albes se simbregen de l'esquerra en el fondal. Ja hem passat el regueró... Ja deixem enrera el prat... Ja tenim a

JOSEPH CORTILS Y VIETA

NASQUÉ Á BLANES LO DÍA 7 DE FEBRER DE 1839

MORÍ Á BLANES LO DÍA 6 DE OCTUBRE DE 1898

Retrat publicat a Faulas el 1902 (AMBL)

un costat vinyes i bosc a l'altre costat. Deixem el camí de carros... per mas Oliver passant, i seguint per la dreuera, sortirem a ca en Tarranc. Ja entrem a la carretera endarrera ja deixam cá en Rabassa, Mas Bassó, Mas Conill i Mas Cremat. Que és llarga aquesta pujada! A cá la Guidó arrivant als que hagin eixit a rebre'ns començarem a trobar. No escoltem els seus col·loquis; no ens aturem. Endavant! Que ja és fosc, i necessito assentar-me, descansar; i puix, amics, a la vila feliçment hem arribat, perdoneu les meves faltes, i Déu fassa que molts anys

pogreu anar amb salut al gai aplec del Vilar". Cortils té algunes poesies premiades com *Mal d'ausencia*, al certamen de Sants; *Cuba espanyola*, premiada a Sant Feliu de Guíxols o *Un prech*, premiada amb la corona poètica de Ripoll. El 1902 s'edita pòstumament *Col·lecció de Faulas dedicadas a sos fills*², que inclou a la primera pàgina una de les dues úniques fotografies que coneixem d'ell fins aquest moment o que hagin pogut atribuir a la seva persona. L'altra fotografia es troba a l'especial que publica el setmanari catalanista *La Costa de Llevant*.

També escriu les novel·letes *Cástich de Deu i Cerca-nius* (1893)³ o una *Història de Blanes*

des del segle XIV i la Ressenya històrica de la vila de Blanes (1882). La ressenya és una cronologia de setze pàgines dels fets històrics de més rellevància des de la fundació romana de Blanda fins al 14 de desembre de 1823, quan arriba al poble el cadàver del rector Mn. Francesc Frigola, mort en públic cadafal a Barcelona. Cortils acaba la ressenya fent un crit a la tolerància i al pacifisme i desitjant que els cronistes del futur només hagin de consignar les "pacíficas y profitosas lluytas de la intel·ligencia!" La seva obra magna és *Ethologia de Blanes* (1886), un excel·lent estudi sobre les tradicions i els costums del poble.

El Parque Central. L'Havana (AMBL)

El Centre Excursionista

Josep Cortils és soci delegat a Blanes de l'Associació d'Excursions Catalana, entitat creada el 1876, dos anys després que l'Associació Catalanista d'excursions científiques, de la qual s'escindí. Finalment, però, el 1890, els respectius presidents de les dues entitats excursionistes decideixen fusionar-se en una sola entitat, que adopta el nom –encara avui en actiu– de Centre Excursionista de Catalunya.

En la nostra recerca als butlletins de l'Associació i del Centre⁴ hem trobat, en abundància, treballs de Josep Cortils que fins ara desconeixem, alguns dels quals són de gran interès. N'hi ha que ens han cridat molt l'atenció, com el que s'encapçala amb el titular "Excursió col·lectiva a Blanes y Santa Cristina lo dia 22 de febrer de 1880", que inclou un gravat de la font del carrer Ample.⁵ En aquesta excursió, els socis dinen a casa de Cortils –suposem que al carrer de

Bellaire– i tot seguit es dirigeixen a l'aplec dels Perdons de Santa Cristina. D'aquella excursió n'hi quedà un testimoni en forma de reportatge fotogràfic. A la notícia hi llegim: "Lo laboriós consoci Sr. Sala ensajá una maquina u objectiu fotografic propi pera les excursions, obtenint los clixés ab lo colodion sech, y a pesar d'haver tingut boyra durant gran part del dia, los resultats no podíen ésser mes satisfactoris". Sabem que el senyor Marc Sala fa donació de les fotografies al Museu de l'Associació.⁶ Si encara formen part del fons en imatges del Centre Excursionista, ja que serien de les primeríssimes fotos fetes a Blanes.⁷ Un any després hi ha notícia d'una altra excursió, en aquesta ocasió al castell de Palafolls.⁸ Hi concorren alguns socis del Casino de Blanes. Passen pel molí de la Pedrera fins al mas Julià, propietat del senyor Oms de Blanes, visitant la capella dedicada al sant que dona nom a la casa. Dinen al mas propietat del senyor Gelpí, el fill del qual és un expedicionari més.

Sa Palomera i el Rec de Vall de Burg. Fons Josep Alemany Borràs (AMBL)

La sortida s'acaba a Tordera prenent un cafè. Cortils coneixia el territori. Classifica els terrenys de Blanes com a "terras de rost, camps de secà, hortes y camps de ribera, considerant a tals tots los de regadiu compresos entre lo riu Tordera i l'Alguer. Las primeras forman la major part del terme, verdadera agrupació de colladas de quins cims y faldas ha desaparegut lo bosch, substituhit per vinyas, en extensió desproporcionadas al brassos disponibles (...)". Sabem que en els pocs camps de secà destinats a llegums i cereals també s'hi estenia la vinya i que és quasi general l'ús de sembrar blat, sègol o ordi, uns anys, o llegums, faves, *besses* i *tapissots*, altres, entre les tires de ceps. El camí a l'estació de tren és descrit amb la presència de moltes vinyes. Al llarg del costerut camí que duu al cim de Sant Joan hi abunden les plantes de la *gatosa* –de manera extraordinària– i el romaní.

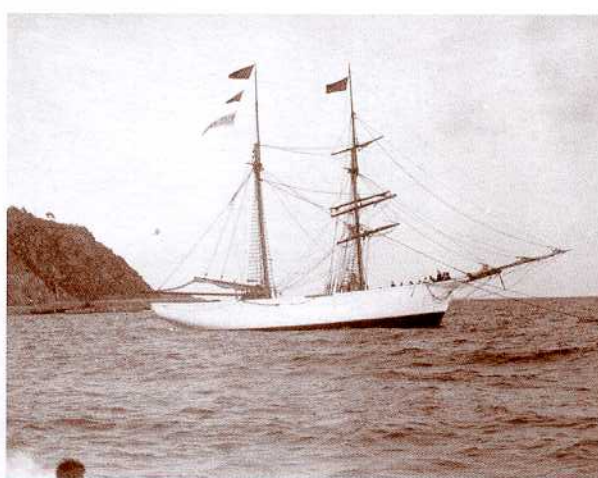
Les sortides de Cortils per a conèixer el territori donen el seu fruit en altres treballs micològics, sobre els diferents tipus de bolets que es troben en abundància a Blanes. Entre les espècies més apreciades hi ha l'ou de reig, que es cria a les collades, entre alzines sureres; el rovelló; el pinetell; el rossinyol no abunda i es valora poc el moixí, l'orellana de poll, el peu de rata, la lleterola, la crucialga o l'albarol. Com a curiositat,

a partir d'un d'aquests articles sabem que a Blanes es desconeixien els eriçons fins que el 1881 uns carrabiners troben uns exemplars a la platja de s'Abanell. Pocs dies després un pastor n'agafa un altre i des de llavors –explica Cortils– se n'han vist a diferents parts del terme. També comenta que "era d'esperar que no s'impedirà la propagació d'un animalet inofensiu i que es compta entre els útils a l'agricultura".

L'estiu de 1881 acompanya Enric Claudi Girbal, inspector d'antiguitats de la província de Girona en una visita per Blanes. En conservem l'article "Noticias arqueologicas de Blanes", que publica al *Butlletí de l'Associació d'excursions* i en el qual comenta que a l'arxiu municipal hi ha trobat notícies interessants, referents a la construcció del retaule de l'altar major de la parròquia o sobre la presència al port –el 18 de febrer de 1707– d'un vaixell francès que amenaçava destruir la vila si aquesta no prestava obediència al duc d'Anjou. Es lamenta que les actes més "antiguas que s'conservan son dels sigles XVII y XVIII, y se troban en dos llibres tant deplorablement maltractats que hi faltan moltíssims fulls, quinas actas pertanyiean á fetxas notables y debían contenir datos que aclarirían punts avuy dubtosos de la historia de aquesta vila, en lo período que compren la guerra dita dels segadors y de la successió". Com

Les escales del carrer Nou. Fons Josep Alemany Borràs (AMBL)

Avarada del "Maria del Carmen". Construït a les drassanes Bagué de Blanes. 24.06.1919 (AMBL)

comprovem en aquesta notícia, la importància dels arxius ha sigut primordial al llarg de la història. No només en èpoques recents, quan museus i arxius són un dels principals objectius a destruir quan hi ha una guerra –recordem el cas d'Iraq, per així intentar esborrar la història i cultura d'un poble en concret– sinó també en el passat, per exemple, arrancant les pàgines que explicaven fets cabdals del desenllaç i el comportament dels exèrcits, com succeeix en l'abans esmentada Guerra dels Segadors. De la visita de Claudi Girbal també sabem que es va examinar la Font Gòtica i que es procuren una escala “per pujar a son cim i veure en detall la figura –un àngel– i la inscripció que hi ha escrita en el seu vestit”.

Compromís polític

El 1875 té lloc la Restauració monàrquica. Una fita important en el procés de reconeixement polític de Catalunya que propugnen alguns

sectors de la societat catalana és la celebració del Primer Congrés Catalanista el 1880. Cinc anys després, una comissió de personalitats catalanes presenta al rei Alfons XII un memorial de greuges signat per diverses entitats, en què, entre d'altres mesures, es defensa el dret civil català. Cortils és un dels signats i sabem que la seva signatura li vénen a demanar personalment a Blanes els senyors Folguera, Duran i Àngel Guimerà. Això passa en uns anys en què, als catalanistes com Cortils, se'ls catalogava de visionaris i d'il·lusos. El 1892, la Unió Catalanista que agrupa diferents associacions catalanistes conservadores convoca una reunió a Manresa on s'aproven unes bases per a la Constitució Regional Catalana. Aquestes conegudes bases reivindiquen un govern autònom per a Catalunya.

Josep Cortils, com a defensor del catalanisme polític, s'adhereix al Primer Congrés Catalanista de 1880, a la Unió Catalanista i, per afegit, és

El passeig Interior o de Dintre des de la Muralla. Foto J.A.G. (AMBL)

delegat comarcal d'aquest partit a l'esmentada Assemblea de Manresa de 1892 i a altres com a la de Reus (1893), Sabadell, Balaguer i Olot (1895), on exerceix de vocal i també de vicepresident.

La passió per la història

Reproduir textos històrics poc coneguts és una de les afeccions més importants de Cortils, que diu: "Mi mayor complacencia fuera, que divulgando noticias poco conocidas, lograra despertar noble emulación en personas más competentes, alentándolas a practicar nuevas investigaciones para el esclarecimiento de la historia de esta localidad". Vol crear una escola d'investigació, perquè hi hagi més persones que es dediquin a fer recerca històrica, per produir monografies sobre els temes que fins aquell moment havien estat poc o gens treballats.

Coneixem alguns articles seus que tracten de la pobresa a Blanes, de l'educació en els segles passats o descripcions dels documents més

importants que atresora l'Arxiu Municipal. Una part d'aquests treballs els publica a *La Veu de Catalunya*, *Revista de Gerona*, *Miscelànea Folklòrica*, *La Renaixensa* —on fa de corresponsal de Blanes— o al periòdic *La Costa de Llevant*, setmanari de Canet del qual fou un dels fundadors juntament amb Marian Serra. També hem trobat apuntades altres obres que estaven en preparació o pròximes a publicar-se, com *Els Promesos de Malgrat*, comèdia en un acte i en vers; *Dos Amors*, breu quadre dramàtic l'acció del qual passa al palau de Blanes l'any 1410 o *L'Amorra! Amorra!*

Les zutzures. A la *Revista de Gerona* (1882) publica el treball titulat *Ordenanzas de la villa de Blanes en el siglo XV*, que estipulen com s'ha de vendre la fruita i les mercaderies, com s'han de tallar la carn i el peix gros a la plaça o un capítol dedicat a les *escombradures é zutzures*, que transcriu el document que regula "que

Infants a la font de la Creu ara fa cent anys. Foto J.A.G. (AMBL)

nenguna persona no gos lansir nengunes scombries ne sutzures al portall de la plassa, çó es, de clavaguera á clavaguera; sots pena de 2 sous; ne per consegüent al portall den Cabeça; sots dita pena, ans les hagen a lansir en la riera”.⁹ Un treball de temàtica similar és el que duu per nom *Arancel de las imposiciones de la villa de Blanes en el siglo XV*. Entre els articles d’exportació subjectes a aquest impost que s’hi esmenten hi ha el carbó, la llenya, el peix fresc i salat, el *zumaque*, les castanyes, les avellanes i els cereals. Entre els d’importació hi ha la fusta, el quitrà i la *pez*. En el mateix document també s’esmenten les embarcacions que s’estan construint a les drassanes blanques en aquell moment. En aquestes taules d’imposicions s’especifiquen els preus (impostos) que s’havien de pagar i podem conèixer quins eren els hàbits alimentaris o la distribució i venda dels aliments. Entre les carns –ens referim a un document de

1449– trobem les carns fresques o salades, com el moltó, el porc, la cabra, el *crestat*, el vedell o la vedella de llet.

Els Blanes i els Cabrera. Un altre treball d’aquesta mateixa època és el que dedica a parlar dels antic senyors de Blanes. Primer dels senyors de la Vila, els cognominats Blanes, amb figures destacades com Genís de Blanes; Guerau de Blanes –fundador del Monestir de Roca Rossa, a Tordera–; Raimon de Blanes –qui va servir al comte de Barcelona Raimon Berenguer III a l’expedició contra els moros de Mallorca– o Guillem II de Blanes, que funda amb la seva esposa Guillerma Maria el benefici de la capella de Sant Joan Baptista del castell de Blanes, el 1256. I a partir de 1339 parla dels almiralls i vescomtes de Cabrera, fent un llistat nominal i dels privilegis atorgats a la vila.

Rentadores al rec que hi havia davant del carrer Mirador de s'Auguer. Foto J.B (AMBL)

El palau vescomtal. L'església i palau de Blanes és motiu de diversos estudis que ens aporten dades curioses. Saben, per exemple, que davant de la portalada principal de l'església hi havia existit un porxo o que les seves dimensions eren més grans que les de l'actual?¹⁰ L'església que coneix Cortils inclou les capelles del Santíssim Sagrament erigida el 1685 i la de Nostra Senyora dels Dolors de 1731. A més, les capelles i altars laterals –que antigament havien sigut dependències del palau dels Cabrera– es mostren en el seu esplendor. Hi comprovem com la història i evolució de l'església es troba íntimament relacionada amb del palau vescomtal dels Cabrera, que es creu que s'acaba de bastir a principi del segle XV. De fet, el primer document conservat que expressa haver sigut atorgat en dit palau és la concòrdia fixada entre la vila de Blanes i Bernat Joan de Cabrera de 1449, tot i que l'església ja havia sigut erigida en parroquial el 1319. Cortils dona detalls de les capelles laterals i d'una tomba important, la de mossèn Bernat Boades (†1444), formada per dues làpides emplaçades als peus de l'altar major. És tan gran l'interès de Cortils per la història del palau i l'estudi dels seus vestigis que deixa escrit que “a pesar de los escasos restos que se conservan, la importancia histórica y arqueológica de este monumento que legara a la villa aquel preclaro almirante de la estirpe de los Cabrerías que inmortalizó su nombre en la conquista de Sicilia, que este es hace tiempo el objeto preferente de mis investigaciones”.¹¹

Cortils apunta que els orígens de l'església i palau de Blanes podrien estar fundats damunt les ruïnes d'un antic monestir benedictí destruït al segle X per un atac moro i que després fou traslladat –el monestir– a l'actual emplaçament de Sant Pere del Bosc, tal com expliquen allí que va passar, però sense especificar a quin punt dels afores de Blanes es trobava el primer monestir.

Complementa els treballs sobre l'església de Blanes parlant breument de les capelles que hi ha al terme municipal, les existents en aquell

moment i altres de les quals es tenia notícia, com Nostra Senyora del Port, que creia que podia haver estat situada al cim de sa Palomera; la capella de sant Roc, que en desconeixia el seu emplaçament¹² o la que estava dedicada a Sant Antoni Abat, al puig boscà, al lloc que en aquell moment s'anomena sant Antoni espatllat.¹³

El forn. El 1881 publica a *Revista de Gerona* un treball sobre el forn comú a Blanes. És sabut que entre les nombroses servituds a les quals estaven sotmesos els blanencs en època feudal hi ha el dret que es pagava per a coure el pa en el forn comú o del districte. A la nostra vila, segons es desprèn d'un document en què es promulga el seu reglament sembla que s'hi estableix el 1482. Sens dubte, el seu emplaçament era al carrer que porta aquest nom, el carrer del Forn.

Els Jurats. Els blanencs gaudien per costum del dret d'anomenar els síndics jurats de la Universitat de Blanes cada any¹⁴. Era un dret tant antic que Violant de Prades, en confirmarlo donant-li força de privilegi el 1458 ja fa constar que aquesta és una forma de govern que s'usava des de temps immemorials. La majoria d'aquests jurats eren mercaders i artesans honrats: pellaïres, calafats, sabaters... Rebien el tractament d'honorables i vestien, en els actes públics, *manto y cogulla*. A fi que disposessin de la roba adient amb la qual havien de presentar-se en públic el dia de la festivitat de Nostra Dona de Febrer, vulgarment dita de la Candelera, cada any s'atorgava la quantitat de 18 lliures, que el clavari els donava en prendre possessió. El pregoner i el repic de campanes serveix per convocar als veïns a l'església parroquial per tal d'escollir els càrrecs de jurats. Fan el jurament de governar i fer guardar les ordenances i privilegis de la vila davant la imatge de la verge. És facultat exclusiva dels jurats el nomenament del consell, compost per 12 persones que fan jurament davant del batlle que han d'acudir ràpidament a la crida dels jurats quan sigui

necessari per a donar el seu consell i opinió en els temes que afectin a la universitat. Els jurats i el consell general es reuneixen a l'hospital el diumenge següent a la seva elecció, on s'escull entre una terna el nom del nou Clavari, és a dir a l'encarregat d'administrar els cabals del comú i el qui atén la custòdia i conservació de l'artilleria i l'armament.

Els jurats i el consell també són els encarregats del nomenament dels obrers que actuen com a administradors de l'església, de l'hospital i de la capella de Santa Anna. També administren i recapten els impostos, sense intervenció del Batlle; en absència del governador, general procurador o jutge poden prendre als criminals i portar-los a la presó; tenen la facultat de fer els *repartos*; dictar disposicions per evitar els contagis de pesta o són els únics que poden expedir butlletes de sanitat. Aquesta darrera atribució la continuaran exercint els regidors, el nou càrrec que a partir de 1716 els substitueix

en instaurar-se la nova legislació borbònica. A la segona meitat del XIX, en les butlletes de sanitat blanques es pot llegir el següent text a la part de l'encapçalament: "San Bonoso y san Maximiano, hijos y patronos de Blanes. a todos y cualesquiera, oficiales, guardas de morbo y a otros, a las cuales las presentes prevendran; salud y honor". I continuaven dient: "los regidores de la villa de Blanes certificamos y damos fe, como parte el dia presente y abajo escrito, de dicha villa de Blanes, a donde gracias a Dios nuestro Señor, tenemos muy buena sanidad, sin sospecha del mal de peste ni otro mal contagioso. Por la que hemos mandado despachar las presentes, selladas con nuestro sello y firmadas abajo escritas de mano de nestro regidor Decano".

L'Ethologia de Blanes

Com ja hem apuntat anteriorment, és aquesta l'obra clau de la producció de Cortils. Quan va morir es podia llegir a *La Vanguardia*¹⁵ que

Carrer de Bellaire. A l'esquerra la casa on va néixer Cortils. Foto J.B. (AMBL)

l'*Ethologia* és una “obra que debe hallarse en todas las bibliotecas de los hijos de esta villa, en particular, y en las de las personas ilustradas de nuestra tierra en general”. Segons el diari *El Progreso* de Madrid sobresortí entre les altres publicacions que editava en aquells moments l'Associació d'Excursions. De fet, l'obra rep els elogis d'estudiosos francesos de París i Montpeller o de la revista *Arxiu de Palerm*... Bé caldria una nova reedició d'aquest llibre perquè, que sapiguem se n'han fet només dues edicions, l'original de 1886 i la reedició de 1900, coincidint amb l'homenatge que el poble de Blanes dedicà a Cortils i Vieta dos anys després de la seva mort.

Què conté l'*Ethologia*? Podríem dir que un detallat inventari de caràcter moral de la seva gent, els gremis, costums corresponents a diverses festes, jocs, peculiaritats idiomàtiques, noms de lloc... Aquest llibre presenta diferents parts. Anem per la primera. A la presentació titulada *Caràcter moral*, fa seves les paraules de Francesc Camprodon, autor de la cèlebre sarsuela *Marina* i que durant un temps fou el propietari del Convent de Blanes, que a la seva obra *La tornada d'en Titó* escriu referint-se a Blanes: “Los forasteros aquí al principi sa racelan; però després que s'arrelan no'ls treu ni'l vent de garbí”. A la presentació de l'*Ethologia* també hi explica que a vegades es diu que Blanes és mare dels forasters i madrastra dels seus fills i que a Blanes li escau al dit el conegut aforisme “Ningú és profeta en la seva terra”. Cortils també descriu com es feien els bateigs, els prometatges, els casaments i els enterros. D'aquests darrers explica que, després de cantar davant la casa del difunt, *los responsos de costúm*, la comitiva amb la creu de la parròquia, el calderet amb l'aigua beneïta i el salpasser, i dels homes i nois amb *atxes* enceses es formen dues files que fan camí cap a l'església. Davant la *Font Antigua* (o al carrer dels Mercaders) i davant de la rectoria es fan les altres parades per als responsos. Cortils continua explicant com era la vestimenta, l'abastament d'aigua i de costums agrícoles i del mar. Així acaba el primer gran bloc de l'*Ethologia*.

El segon apartat és el de costums corresponents a les diverses festes de l'any, amb una descripció seguint els mesos del calendari: el mes de gener, a rebre els Reis, tot cantant “cadireta enlayre, mocadó a la má, lo rey y la reyna van a passejà”; la benedicció de les bèsties per Sant Antoni Abat a la capella de l'Esperança; el mes de febrer, amb el Dijous Llarder i el Carnestoltes; el mes de març, la Serra la Vella; per l'abril, diumenge de Rams, el jubileu de les quaranta hores de vetlla del cos de Jesucrist, les processons del divendres de Dolors, la del Viacrucis del Dijous Sant amb participació del capità manaia i soldats romans, la processó de Pasqua de Resurrecció amb el cant de l'Àngel –el Regina Coeli– al carrer Ample, l'aplec del Vilar, les caramelles –tot i ser testimonials a Blanes–, la fira de la ceba que es feia coincidint amb el dia de Sant Jordi, la sal i aigua dels bons ous per Pasqua Florida, la processó de les lletanies el dia de Sant Marc i que vulgarment és coneguda com la processó de les formigues i la benedicció de rams d'olivera el dia de Sant Pere Màrtir; arribem al mes de maig, quan té lloc la benedicció del terme des de la creu de Santa Bàrbara, la benedicció de les roses per Sant Pons; al mes de juny les enramades, Sant Joan i Sant Pere amb l'aplec a s'Auguer davant la seva capelleta; el mes de juliol, festa major de Santa Anna i el ball de morratxes com a principal atractiu de la festa, tot i que ja havia caigut en desús; l'agost era temps d'aigua beneïta i d'anissos *lo dia de sant Domingo de Guzman*, els Copatrons Sant Bonosi i Sant Maximià, el córrer el cós el dia de Sant Roc per la tarda, el 16 d'agost; l'aplec votiu de Sant Rafel el mes d'octubre; el mes de novembre la diada de la caritat del dia dels morts i el vot de Santa Caterina, cada 26 de novembre, recordant a qui ens deslliurà de la pesta el 1650 amb els joves del poble corrent pels carrers amb sogues d'espart i feixets de canya encesos tot cridant “Visca Santa Catarina!”; i arribem al mes de desembre amb les festes a Sant Francesc Xavier

i Santa Bàrbara, ermites abandonades, gairebé ruïnoses en temps de Cortils, la fira de Sant Tomàs, el tió i la festa de Nadal, amb l'església guarnida amb llargues enfilades de neules de colors que pengen del sostre i que no es retiren fins al dia de Reis. Moltes festes populars, algunes, potser masses, ja perdudes, i d'altres que afortunadament encara conservem, amb més o menys participació.

El tercer apartat de l'*Ethologia* el titula *Preocupacions*. Diuen que el singlot passa si, en sentir-lo venir, se muda d'una a l'altra l'objecte que es tingui entre mans, les dones girant una punta del davantal i donant un ensurt a qui el té. Que si ens xiulen les orelles s'acostuma a dir, si xiula la dreta, que parlen bé d'un, si l'esquerra que en diuen mal. Se diu que és senyal de fortuna que el nen o nena tingui taquetes blanques a les ungles. Que quan les dones tenen la menstruació s'abstenen de treure olives, anxoves... de les gerres i de tocar cap rellotge ja que, en cas de fer-ho, les primeres es podreixen i el rellotge s'atura. Hi ha moltes persones que fan el senyal de la creu en la boca quan badallen, més per costum que per creure que així priven d'entrar-hi el dimoni. Quan una dona està de part s'envia un setrill d'oli perquè encenguin una llàntia a la verge Maria al portal d'aquest nom o a la capella de Nostra Senyora de l'Esperança. També es toquen les campanes per allunyar els temporals i a propòsit del toc de temps, s'anomena a la campana major de la parròquia *Maria Bonosa salva la terra*; i és que el campaner i els ermitans de les capelles del Vilar i Santa Bàrbara, en recompensa d'estar amatents a tocar les campanes quan se presenta una gripada, arrepleguen grana i vi a les eres i als cups en proporció a la bondat de l'anyada, perquè com diu un conegut adagi de la terra, "Quan no hi ha pels camps, no hi ha pels sants". Quan trona és bastant comú fer la senyal de la creu dient "Sant Marc, Santa Creu, Santa Bàrbara no ens deixeu". El dia de Sant Cristòfol moltes persones van a la platja al toc de migdia per ficar els peus a l'aigua creient que és remei

per a tota classe de malalties. Els nois asseguren que posant l'orella damunt la roca llisa de s'Auguer se senten les campanes de Mallorca i quan troben un company prou tanoca per a provar-ho li donen un cop de cap per a burlar-se'n.

L'*Ethologia* també inclou una recopilació de *cuentos*, endevinalles i cançons populars, que Cortils recollia a viva veu per Blanes i les seves contrades. Com la que comença cantant "Val més ¡ay! ésser soldat, / Peleant de nit y dia, / que no pas posar l'amor / en cap viuda ni en cap nina". O una altra cançó que s'emmarca en la tradicional festa de Sant Joan de Pineda, que anteriorment s'havia celebrat a Blanes i que comença així: "A Sant Joan de Pineda, Mare, deixáum'hi aná, com so tant boniqueta Ballador no m' faltarà. La primera contradansa Ja la n' tráhuen a ballar; La segona contradansa Sa mare la vá a buscar".

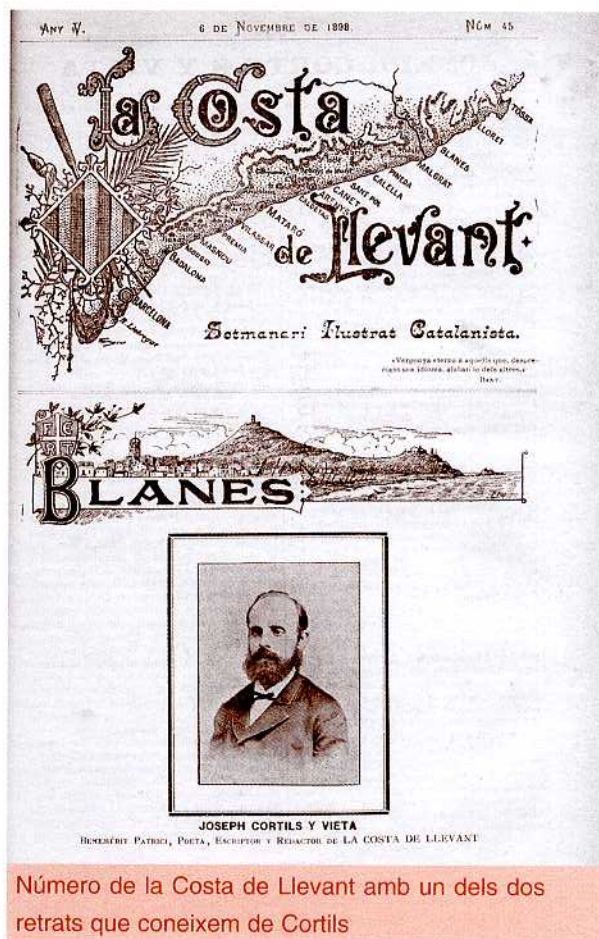
A l'*Ethologia* encara hi ha espai per conèixer les joguines infantils i els jocs: mans, manetes; punyet, punyet; xiu, xiu, xaraviu; les oquetes; a contrabandistes; a conillets, amagar, amagar; a geps; a suro sot; a baletes, a joc de capbitlló, a baldufa; a cavall fort; a bitlles; a joc de pilota amb pala; a xanques; a xanca i repòs; a palet... L'*Ethologia* acaba parlant de les peculiaritats idiomàtiques, els cognoms presents a Blanes el 1885 i als segles XV i XVI, i explica el significat d'alguns dels noms de lloc de Blanes.

Mort i homenatges

Cortils escriu fins al darrer moment de consciència. Deixa una darrera poesia, *Llei eterna*, que acaba dient que "és una eterna llei que en la natura, tot lo que té principi tinga fi". Blanes –tot i que un xic desmemoriada– i la comarca perdien un dels seus fills més il·lustres. Catalunya, un dels seus més entusiastes i enèrgics defensors dels seus drets i llibertats. La seva mort té lloc a Blanes el 6 d'octubre de 1898, a les nou de la nit, i després de cruenta i llarga malaltia. Té 59 anys. El prestigiós metge de Blanes, el Dr. Miquel Balvey i Bas, ens ha llegat un testimoni que compara la situació

política d'aquell moment amb l'estat de salut del malalt. Per a ell "en Cortils havia caigut en l'ordre físic per causa del mateix mal que ens abat en lo polític i en lo moral: apoplegia cerebral... la qual, al igual que el centralisme, convertint a l'home en un mort vivent, i fent-lo paralític per força, resta després amb una vitalitat tant morta, que està per lo moral fet un cadàver, i per lo polític poc menos que un tronc". Cal tenir present que les discrepàncies i enveges, el naixement amb força de grups catalanistes o republicans i, sobretot la idea del catalanisme polític o regionalisme, fan variar considerablement la situació del país. Alguns no comprenen la feina i l'ideari que pacíficament defensava Cortils i el grup de catalanistes blanencs. La mort no el deixa fruit del triomf o de l'expansió de les seves idees catalanistes, que és més notori després del desastre de 1898. En els missatges d'adhesió a Cortils l'escriptor Josep Alemany diu, referint-se a Blanes, que "ha sigut necessari que la mort segués aquella vida perquè l'esplet de joventut il·lustrada que avuy t'engarlanda y que segueix adelerada l'esclat de renaixensa de la nostra Catalunya, aixequés sa desinteressada i patriòtica veu, pera deixondirte del teu ensopiment".

L'enterrament se celebra l'endemà de la mort. El taüt és cobert per tres grans corones que portaven les dedicatòries "Al meu espòs", "Al nostre pare", "La Costa de Llevant a en Cortils i Vieta" i "Els deixebles i amics a son mestre". I pengen vuit gasses sostingudes pel president del Primer Casino, Joan Furquet; el president de la Societat benèfica de Blanes, Francesc Falcó, i els seus amics i admiradors: l'escriptor Joaquim Ruyra i Oms, el mestre Josep Albert i Fraiter, Josep Roch Atmetller, el poeta Joan Ribas i Carreras, Eusebi Andreu i Costes i l'escriptor Josep Alemany i Borràs. El dia 8 se celebren uns funerals amb música composta per a l'ocasió per mossèn Joan Batlle. El periòdic *La Costa de Llevant* li dedica un número especial, tant el mateix 1898 com el 1900, en ocasió de l'homenatge i el bateig del passeig de Mar amb

Número de la Costa de Llevant amb un dels dos retrats que coneixem de Cortils

el seu nom, en què es fa una recopilació de les notes de condol aparegudes a la premsa. És gràcies a la iniciativa de l'Agrupació Catalanista de Blanes, presidida per Eusebi Andreu, que el diumenge 9 de setembre de 1900 se li tributen uns actes populars de reconeixement i es posa el seu nom al primer tram del passeig de Mar. Cortils havia sigut jutge suplent de Blanes i obrer de l'Obra, tot i que sempre defugí de càrrecs públics. Tenia un caràcter modest –diuen que massa modest– i senzill. Tots reconegueren que mereixia molt més del que s'havia fet en ocórrer la seva tràgica mort. Després d'una missa a la parròquia, presidida pel pare Narcís Sitjà de la Sagrada Família i amb la música a l'orgue de Mn. Batlle i Emili Mestres, es fa el descobriment, a les dotze en punt i amb l'acompanyament de l'orquestra de la veïna població de Tordera, de

les plaques nominatives del passeig d'en Cortils i Vieta en la secció del passeig de Mar que no tenia nom, i que coincideix amb el tram que s'estén des de la Riera al carrer de Mossèn Manresa.¹⁶ També es descobreix una làpida de marbre commemorativa a la casa del carrer de Bellaire on nasqué.¹⁷

Les descobertes de les plaques s'acompanyen d'una eixordadora tronada al passeig i del llançament de fulles amb algunes poesies de l'autor des dels terrats del carrer Bellaire i la Placeta. A la una se fan sardanes a la plaça de Theolongo Bacchio, que la premsa comenta que "rodaren ayrosas y animadas, fins a hora ben avansada". A la tarda hi ha tot un seguit de diversions al passeig, que presenta un aspecte profundament guarnit per a l'ocasió, amb garlandes de ramatge i flors i banderes a cada arbre. A les 10 de la nit, al teatre de can Vila, al carrer Ample, hi ha una vetllada al voltant de la

seva figura en què participen destacats prohoms del moment: Marian Serra, Joaquim Riera i Bertran, Joan Ribas i Carreras, Josep Lloig, Josep Alemany, el folklorista Aureli Capmany, l'historiador Joaquim Botet i Sisó, Manel Folguera i Duran –president de d'Unió Catalanista–, les autoritats de l'Ajuntament de Blanes o Joaquim Ruyra, que és l'encarregat de llegir la biografia del finat. Per no cansar-vos massa, escollim només un fragment d'aquests discursos, el de Josep Alemany. Diu així: "Josep Cortils i Vieta. Veus aquí un nom que pronunciaran amb respecte les generacions de l'esdevenir; un nom que anirà lligat amb el de la nostra estimada vila amb llaços indissolubles; un nom que viurà eternament, puig que donat el cas de convertir-se Blanes en una moderna Pompeia, ell, el nom de Joseph Cortils i Vieta, seguirà brillant a través dels segles, ja que a ell hauran de recorre els historiadors per a saber el que és i el que fou la hermosa Blanes".

Carrer de Raval a inicis del segle XX. Fons Josep Alemany Borràs (AMBL)

El record de Cortils s'ha mantingut ben viu, com a mínim fins a la guerra civil. Per exemple en motiu de la inauguració del carrer d'en Jaume Ferrer de Blanes –l'obra coneguda pels blanencs com de la Reforma. El record que s'emporten els blanencs d'aquesta diada és un text sobre Ferrer de Blanes escrit per Cortils. D'aquesta efemèride, ocorreguda un 25 de juliol de 1911, aquest 2011 en farà cent anys. És aquest un altre episodi de la vila digne de ser recordat i del qual ens en fem ressò a l'apartat de recerques de Blanda 13.

Hem començat l'article amb una descripció de Cortils feta pel seu amic Joaquim Ruyra i voldríem acabar el nostre homenatge a la seva figura amb unes altres paraules de Mestre Ruyra, quan conclou dient: "En fi, senyors, es l'escriptor blanench per excelencia, una gloria genuinament blanenca y si no l'honorem donariem proves d'estimarnos poch a nosaltres mateixos".

Aitor Roger i Delgado
Historiador i tècnic de l'AMBL

Placa del carrer Bellaire. (AMBL)

Notes:

¹ Publicat a *La Renaixensa* el 1878. N'és protagonista una noia recent casada amb un mariner, la Mariagneta, i un mariner, el seu espòs, que navegant en una barca de mitjana fa una prometença quan es bolca el llaüt: anar a visitar la verge del Vilar si no es negava. No us fa pensar el nom amb una altra Marianna i amb les peripècies de la Santa Rita, protagonista de la novel·la *El rem de trenta-quatre* de Ruyra? Ben segur que aquestes desgràcies no eren cosa extraordinària entre la gent marinera de Blanes. Ja hem dit que el mateix pare de Cortils va morir en un naufragi

² A *Faules* hi trobem la falla de La perdiu i la papallona, El cavall i el ruc, El gall i el pollastre, L'ase lletrat, El mussol i la cadenera, El pagès espavilat, L'enveja i la caritat, El propietari i el masover. Totes elles són molt curtes i estan escrites 10 anys abans, el 1892.

³ A l'Arxiu en conservem un exemplar dedicat per Cortils al seu amic Josep Alemany i Borràs.

⁴ Els trobareu penjats a la web del dipòsit digital de documents de la UAB.

⁵ Aquest gravat és el mateix que després apareix publicat a l'*Ethologia de Blanes*

⁶ Cortils també féu donació al Museu d'algunes monedes de plata encunyades a Amèrica al segle XVI i de diversos fragments de ceràmica romana trobats a l'antiga Blanda.

⁷ En el moment d'escriure l'article, l'arxiu fotogràfic del Centre

Excursionista no podia ser consultat.

⁸ Un resum de la sortida al castell de Palafrúls el 23 de novembre de 1881 fou publicat al butlletí de l'Associació d'Excursions.

⁹ De moment, encara no sabem on era el portal d'en Cabeça, però el que queda clar és que les escombraries, a Blanes, s'havien d'abocar a la Riera. Un altre treball és "Arancel de las imposiciones de la villa de Blanes en el siglo XV".

¹⁰ No se'n conserven imatges, però sabem que el 1885 aquest porxo de factura semblaria que moderna fou enderrocat.

¹¹ Cortils explica que l'estat en què es troba el palau es conseqüència dels estralls de les guerres i de l'explosió d'una mina a cadascun dels angles del palau no adherits a l'església.

¹² L'article està datat el 1882.

¹³ Desconeixem on estava emplaçada, però hem trobat indicis que aviat ens podrien possibilitar la seva localització.

¹⁴ Ens referim als que ara coneixem com a regidors municipals a l'Ajuntament.

¹⁵ En aquells anys Blanes tenia un corresponsal propi. Pel que sabem actualment, podem deduir que seria en Josep Alemany i Borràs.

¹⁶ Tal i com recull l'acte de l'Ajuntament de Blanes del 4 de setembre de 1900, sent alcalde Anton Palau Ferrer. Llibre d'Actes Municipal 1900. (AMBL)

¹⁷ La placa encara es conserva en aquest mateix lloc, no així la casa.

08 Quan el carrer Ample era un veïnat

per Maria Àngela Sagrera

Presentació

En començar aquest escrit sentim la necessitat de dir-vos per endavant que, en el seu contingut, no hi trobareu ni la història del carrer Ample, ni una relació de totes les botigues o negocis que hi ha hagut en els darrers cent anys, ni tampoc les històries de les famílies que hi han viscut.

No ho trobareu perquè aquest no ha estat mai l'objectiu de la recerca. La intenció principal era recuperar un bocí de la memòria d'un temps, que situaríem en una franja cronològica una mica imprecisa, abans del boom turístic dels anys seixanta, quan el carrer Ample era encara un veïnat, per la senzilla raó que, pràcticament a cada casa, que solia coincidir amb una botiga, hi vivia una família, que també habitualment era la que regentava el negoci.

Per fer la nostra feina, ens hem recolzat en fonts arxivístiques (padrons municipals, revistes i imatges conservades a l'Arxiu Municipal) però, sobretot, en fonts orals, és a dir, en el material que ens han proporcionat una bona colla d'entrevistes. Efectivament, hem tingut la sort i el privilegi de poder comptar amb força testimonis, majoritàriament veïns o antics veïns del carrer Ample que, al llarg d'una sèrie d'entranyables tertúlies plenes de records ben vius, han aportat la part més rica del document que us presentem: la de les vivències personals, familiars, de veïnat o de poble. Alguns d'aquests veïns han fet l'esforç, setmana darrere setmana, de recordar com era el carrer, quines botigues hi havia, quins costums tenia la gent, alguns "motius" i els seus significats, quines festes o celebracions han deixat més marca en la memòria col·lectiva dels anys que ells recorden, i així ha quedat determinada la temporització. La seva memòria ha fixat el marc cronològic, així de senzill i així de complicat, tenint en compte que alguns són nascuts a principis del segle passat i d'altres en les dècades dels anys vint, trenta o quaranta. Homogeneïtzar els records ha estat, segurament, una de les dificultats més grans del treball.

L'hem estructurat en tres parts: en la primera, us oferim una vista virtual del carrer, tal i com va quedar després de la Reforma, amb la finalitat de situar les cases. Cadascuna queda identificada per una lletra o número, que servirà perquè, a continuació, es pugui localitzar la corresponent descripció o comentari. Tot seguit s'ha volgut destacar la importància que va tenir la Reforma per al carrer Ample i, finalment, s'ha fet una petita ressenya d'aquelles famílies i/o negocis que els nostres testimonis han recordat més vivament.

I com que, inevitablement, xerrada rere xerrada s'han anat barrejant hàbits, tradicions, personatges populars d'àmbit més general, que podrien formar part de la memòria de qualsevol altre barri o de la memòria blanesca i que han enriquit, pensem, la idea inicial, s'ha cregut convenient també de recollir-ho, si bé en un pla més secundari.

Falten moltíssimes referències, moltíssimes... Per això demanem la comprensió dels lectors, tant per les absències com per les possibles errades en els noms i dates. La història oral, riquíssima com a font, sovint necessita basar-se en documents escrits que no sempre són a l'abast de l'historiador.

Us convidem a compartir amb nosaltres aquest petit passeig per la memòria amb el desig que la gent més gran es trobi amb alguna imatge temporalment oblidada i que els més joves sàpiguen que el carrer Ample, ara només carrer de botigues, no fa gaire temps va ser un autèntic carrer de veïns.

Records

Del carrer

El carrer Ample que majoritàriament recorden els veïns és el de després de "La Reforma". Com era Blanes aleshores? Doncs era un poble d'uns 5.000 habitants, ocupats majoritàriament en el sector primari (la terra i el mar). S'havien perdut molts llocs de treball arran del tancament de les

drassanes i molts blanencs emigraven a Amèrica (sobretot a Cuba). Tot i així, s'havien fet o estaven en projecte obres emblemàtiques com l'hospital (1913), el cinema Fortuny (1911), la SAFA (1923), el port (des del 1914)..¹ I, què va ser la "Reforma"?

La popular "Reforma" va ser una gran obra que va transformar la fesomia i la vida quotidiana del centre del poble. Es plantejava en el marc del Pla d'Urbanització del 1908, que tenia com a objectius principals l'alineació de cases i la construcció de clavegueres, amb la qual cosa havia de millorar la imatge i la salubritat d'alguns dels principals carrers de la vila, com el Passeig i Pont de Sant Pere, Muralla, Sant Jaume, Hospital, Valls, Mercaders, Teholongo Bacchio, Pere Roura, Verge Maria, Tapiolas, Nou, Forn, Unió i Ample.²

El carrer Ample anterior a aquest projecte era molt irregular tant en la seva alineació com en la seva topografia. Començava al Passeig de Mar i acabava, per l'esquerra, a l'alçada del carrer Mercaders per on continuava el trànsit rodat ja que, per la dreta, al carrer dels Valls, tres grans graons no el feien possible. Una sèrie de finques a l'alçada del carrer de Raval escanyaven el traçat d'aquesta via tan important per al Blanes

d'aleshores, ja que s'hi celebrava el mercat, motiu pel qual, del carrer, també se'n deia *La Plassa*.³

La "Plaça" al carrer Ample.

Fons J. Alemany Borràs (AMBL)

El carrer Ample abans de la "Reforma". Foto L. Roisin (AMBL)

L'obra, aprovada el 26 de març del 1910, va començar el mateix any ⁴ i, després de les lògiques complicacions derivades sovint de les expropiacions i enderrocaments ⁵ de finques particulars, es va acabar l'any 1911. La inauguració oficial del nou carrer que apareixia arran de les obres d'eixamplament, el carrer de Jaume Ferrer, tenia lloc per la Festa Major d'aquell any, concretament el dia 27 de juliol. ⁶

Naixia un nou eix viari a la nostra població: el carrer Ample que, enllaçat amb el de Jaume Ferrer, permetia el trànsit rodat en tota la seva llargària, comunicant-se amb “Els Massans” i facilitant així l’entrada i la sortida de la població tant a particulars com a mercaderies.

Després de la Reforma, el carrer Ample, que havia de tenir diferents noms al llarg dels anys (Martínez Anido, Fermín i Galán, José Antonio...) esdevenia un dels carrers principals de Blanes i es consolidava com un dels principals testimonis de la vida dels blanencs. S’havia convertit en un carrer ampli i de traçat impecable, amb voreres i arbres i una important concentració de negocis i començava a destacar com un dels carrers comercials per excel·lència del poble (juntament amb el carrer de Mercaders).

Hi havia pràcticament una botiga a cada casa (forn, rellotgeria, barberia, botiga de queviures, cafè, merceria...) on el botiguer, ja fos propietari o llogater, hi vivia amb la seva família. És per aquest motiu que es respirava una vida de veïnat semblant a la de qualsevol altre carrer del poble. Era un carrer de veïns.

Dels veïns

Tot seguit parlarem d’alguns dels veïns que va tenir el carrer Ample en el decurs de la primera meitat del segle passat. Veureu que hem situat a cada finca alguns dels negocis i/o famílies que hi van viure amb les seves respectives activitats així com informacions de caire familiar que han semblat interessants de recollir.

A diferència d’ara, i com hem comentat, els propietaris o llogaters de les botigues tenien l’habitatge a la mateixa finca i així ho hem destacat. La vida de veïnat, doncs, era possible perquè entre la gent que vivia al carrer hi havia molta relació, tant comercial com personal.

Fem referència al carrer Ample “físic” i no a l’“oficial” perquè s’ha considerat que, per a la majoria de blanencs, el carrer Ample va d’un extrem a l’altre de l’eix viari, tot i saber

perfectament que el carrer de Jaume Ferrer coincideix amb la seva part superior i el Passeig de Mar amb la seva façana marítima. Estarà bé recordar també que els noms dels carrers així com els números de les finques poden haver canviat amb el pas dels anys.

Comencem el recorregut pel carrer.

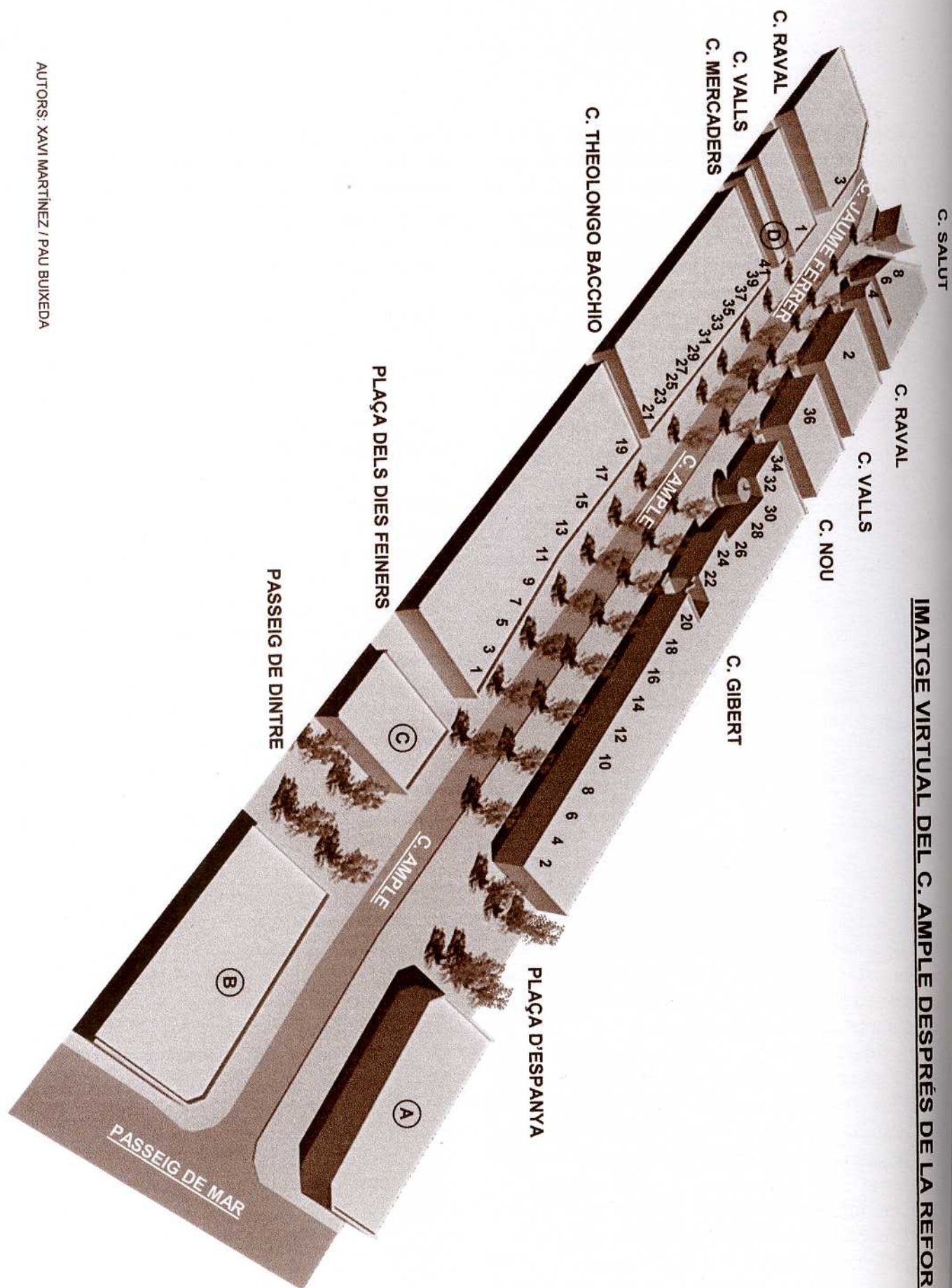
Així doncs, *quan el carrer Ample era un veïnat...*

· Fent xamfrà amb el Passeig de Mar hi havia la **Villa Obdúlia**. (lletra A del plànol). Era una gran casa de senyors que portava el nom de la propietària, l’Obdúlia Massó. Durant la Guerra Civil va ser requisada i el seu soterrani es convertí en presó. Amb els anys es transformaria en l’**Hotel Miramar** de la mà de l’Emília Perico, vídua de Pedro Rodríguez. El seu fill Pedro seguí el negoci amb la seva dona, la Magda Mitjans. L’hotel va ser enderrocat a finals dels anys seixanta.

· A l’altra banda del carrer hi havia **Cal Conde**. (lletra B del plànol). La Carme Oms Burcet va heretar aquesta casa, una casa senzilla com moltes del Passeig de Mar. El 1908 es va casar amb un home molt ric de Sant Feliu de Guíxols, en Josep Ferrer Berger que havia fet molta fortuna a l’Argentina. Ell va ser qui va voler fer la casa nova a l’estil de les grans cases modernistes del moment, amb vitralls, trencadís, i mobles luxosos. La gent del poble l’anomenava “El Conde” per la seva posició econòmica i l’ostentació que es podia apreciar a la finca. S’hi van instal·lar el 1913. El matrimoni va tenir tres fills: la Rosàrio, la Margarida i en Lluís. La mare i les filles, durant la guerra, van donar classes a casa seva a nens del poble. La família, mentre va estar-se a Blanes, sempre va viure a la casa.

· Fent xamfrà amb el Passeig de Dintre hi havia **Can Bastard**. (lletra C del plànol). Era una botiga de comestibles i cafè que, en els anys 20, acolliria el local d’**Els Terrassans**, situat anteriorment en una finca que va patir un gran

IMATGE VIRTUAL DEL C. AMPLÉ DESPRÉS DE LA REFORMA

AUTORS: XAVI MARTÍNEZ / PAU BUIXEDA

incendi, on hi ha actualment La Caixa de Pensions. L'edifici constava de soterrani (utilitzat com a magatzem), planta baixa (on hi havia el cafè) i primer pis (lloc reservat a la sala de ball on també se celebraven banquets). Els balls tenien lloc els diumenges a la tarda-vespre i en diades assenyalades, com el dia de la Fira, Nadal, vigília de Reis... També alguns casaments acabaven la festa amb un ball als Terrassans. Per sobre d'aquest nivell hi havia la llar de les

famílies que van portar els Terrassans al llarg dels anys; s'ha recordat especialment la d'en **Paco Argimon**, la d'en **Ramos**, la família **Bota**...

· En el número 1 hi havia **Can Güelfo**. A finals del segle XIX situem l'arribada a Blanes dels Zola. En Luigi Zola Ferri, d'origen italià i empleat de la fàbrica suïssa Longines, havia vingut a Barcelona per treballar en una prestigiosa rellotgeria. De Barcelona es va traslladar a Blanes, concretament al carrer de Mercaders, on va obrir el seu negoci. Li deien **El Suís**. Després de la Reforma, la botiga, dedicada a la joieria i a la venda i reparació de rellotges (també havien venut ulleres i fonògrafs), es traslladà al carrer Ample i la continuà el seu fill, en Güelfo Zola Bianchi. En el petit aparador, hi tenien un rellotge Longines, en forma de capseta, que marcava "l'hora oficial de Blanes" i que era, en realitat, l'hora de Can Brillas d'on sortien els cotxes per anar a l'Estació del Ferrocarril (en Güelfo agafava sovint el tren per anar a Calella on van obrir una

Cal Conde. Fons F. Salt (AMBL)

Can Bastard (AMBL)

"Els Terrassans" des de la plaça d'Espanya (AMBL)

sucursal). Era costum que tothom anés a posar el rellotge a l'hora a Can Güelfo. Es va casar amb la Maria Maynou i, en segones noces, amb la Dolors Portas. Van continuar la botiga els seus dos fills: en Güelfo, casat amb la Mercè Baltrons Vieta, i la Pepeta Zola Maynou. A la petita botiga s'hi accedia baixant dos escalons. A l'interior, hi havia una bonica vitrina que havia fet en Rocafort. Les rajoles de terra eren blanques i negres. Darrere la botiga tenien el taller i l'habitatge familiar. La família sempre ha viscut en aquesta casa. El negoci segueix actualment de la mà de la filla gran d'en Güelfo, la Concepció Zola Baltrons i el seu marit Àngel Mas.

En Güelfo Zola Bianchi en el taller. Col·lecció Zola

· En el número 2 hi havia **Can Soley**. El negoci d'en Josep Soley Comas estava dedicat a la

venda de gra, llavors i palla "al por menor". Torraven cacauets que la gent comprava abans d'anar al cine a Can Vila o abans d'agafar el cotxe de línia cap a l'estació que, antigament, sortia de davant del nº 7. La família vivia a la casa.

En el lloc on hi va haver la Caixa d'en Soley, a partir del 1955 hi trobem l'edifici del Banc Central. Tenia soterrani, les oficines bancàries eren a la planta baixa, al primer pis hi havia el despatx del director i al segon pis, casa seva. En aquests anys, en va ser director en Lluís Ponsdomènech Tosas. Va viure amb la seva família a l'edifici des del 1956 fins el 1966.

El Banc Central. Col·lecció Ponsdomènech

Des de l'any 1968 hi ha una botiga d'articles de regal propietat de la família Roca Piferrer.

· En el número 3 hi havia **Can Sagrera** (**Can Pere de Plaça o Can 95**). L'activitat d'aquesta casa va començar a finals del segle XIX quan Pere Sagrera Carlos i Maria Bou Tresserras, de Tordera, van venir a Blanes a obrir un negoci. Eren espartenyers. Un dels seus fills, en

Francisco, juntament amb la seva dona l'Àngela Gallart Vieta, el van continuar si bé va agafar una nova dimensió amb el seu fill Panxito i la Maria Perpiñà Pujol, la seva dona. Venien espardenyes de fantasia, articles de pesca, ceràmica, perfumeria, articles de platja, articles de pell, joguines, cofes per a nadons, discos, palmes i palmons, *souvenirs*, i, finalment, sabateria. La primera botiga era molt petita i ocupava només la meitat de la fondària de la finca. Quan es va ampliar, es van col·locar uns mòduls per exposar els articles que, amb el temps, van ser substituïts per prestatgeries, una gran vitrina i un gran taulell de fusta. Al carrer hi havia petits aparadors a cada extrem de la façana. La família sempre havia viscut a la casa. La botiga continua actualment de la mà del fill petit del matrimoni, en Panxo, i la seva dona, la Rita Goded Cardona.

· En el número 4 hi va haver, primer, la barberia de **Can Nonell**, de l'Eduard Nonell Balaguer. A l'entrada hi havia la barberia i, a l'esquerra i al pis superior, casa seva .. Els veïns de més edat han recordat que, entre Can Soley i Can Nonell, hi havia hagut un carreró.

A partir del 1942 es va obrir l'estanc de **Can Roca**, que portava la Maria Piferrer Sagrera vídua de Fèlix Roca Ribas. Venien tabac (de fet no n'hi havia gaire perquè estava racionat i els clients l'anaven a comprar amb la cartilla de racionament), segells, espardenyes de pinxo (el marit de la Maria havia tingut un magatzem d'espardenyes al carrer dels Valls i havia estat un dels primers viatjants que va vendre "espardenyes de Blanes"), colònia (que feien ells mateixos), brillantina i, amb el temps, tovalloles de platja, bosses, para-sols, barrets de palla, postals... La botiga tenia moltes prestatgeries on hi havia col·locades les espardenyes tant als costats com a la part frontal i un petit aparador al carrer. La família vivia a la casa. L'estanc va continuar de la mà dels fills, en Joaquim, casat amb la Rita Pérez Pérez, en Fèlix i, actualment, també d'un dels néts, en Fèlix Roca Pérez.

· En el número 5 hi va haver, primer, la fusteria

En Panxito de "Can 95" a la botiga. Col·lecció Sagrera

L'àngel de Pasqua davant de can Nonell (AMBL)

L'estanc de can Roca. Fons J. Robert (AMBL)

L'Amparo Cases a la botiga familiar. Col·lecció Cases

de **Can Rocafort**. En Joaquim Rocafort Pou era fuster. Com tots els fusters d'aquell temps també feia baguls. La família vivia a la casa.

A partir dels anys 40, la Mercè Deordal Majem, dona d'en Ramon Cases Carabassa, mestre de Santa Eulàlia de Riuprimer destinat a l'escola de La Vila de Blanes, va obrir una botiga: **Can Cases**. Primer va ser una merceria petita i després es va anar ampliant amb confecció, llenceria, jocs d'estovalles... Tenia un taulell

gran a l'entrada darrere el qual hi havia molts calaixets de fusta per ordenar el gènere. Un taulell més petit, una vitrina al fons i un provador petit completaven el local. La família vivia a la casa. La filla de la Mercè, l'Amparo i el seu marit l'Antonio Domene Pedrajas van continuar el negoci que va restar obert fins al 1985.

· En el número 6 hi havia el forn de **Ca l'Ametller** o de **Ca la Teresa Marès**. S'accedia a la botiga baixant dos graons de fusta. Era un forn molt popular al carrer que portaven els dos germans Marès, la Teresa i en Joanet. Torraven cacauets, dipositats en un gran pot a l'esquerra de l'entrada al local. Molts treballadors de Safa en compraven quan anaven a buscar els cotxes de l'empresa que sortien de la plaça d'Espanya i també els que treballaven a Can Tosas. A més, venien pa de figa i figues seques. Darrere la botiga hi havia el forn. Va funcionar fins a finals dels anys 50 del segle passat. La família vivia a la casa.

· En el número 7 hi havia el **Bar Àncora**. En aquest local propietat de la família Oms, on hi havia hagut el Sindicato de Fomento Agrícola i l'antic Bar Queta, va funcionar durant uns quants

anys el popular Bar Àncora on se celebraven populars tertúlies i partides d'escacs i cartes entre veïns (en Sagrera, en Colomer, en Comas barber...) i no veïns (en Jalmar, en Surís...). Tenia, a més de les de dintre, algunes taules al carrer.

En els mateixos baixos hi va haver el negoci de transports d'en **Salvador Ros**, que també feia el transport de viatgers i mercaderies a l'estació.

Tertúlia de veïns al Bar Àncora (AMBL)

· En el número 8 situem la primera *Impremta Blandònia*. En els baixos d'aquesta finca, propietat de la família Ruyra, va començar l'activitat la Impremta Blandònia, propietat de Salvador Cornellà. Aquí es va fundar la revista Recull l'any 1920. Uns anys més tard, en Miquel Colomer Comas, que treballava a la impremta, es quedaria el negoci, que traslladaria al número 10. Des dels anys 30 va començar a funcionar la barberia d'en *Pere Comas* Cornellà, que també era perruqueria de senyores. En deien *Can Salitja*. La portava en Pere amb la seva dona l'Antònia Roqueta i, més endavant, amb els seus fills, en Miquel i la Teresa. Amb els anys es transformaria en perfumeria. La Cèlia, la dona d'en Miquel, també hi va treballar. La família vivia a la casa.

En el primer pis de la gran finca de *Can Creus*, que data del segle XVIII (tal i com es pot observar a la llinda de la porta), hi han viscut, al llarg dels anys, els propietaris, la família Ruyra i, entre ells, l'escriptor Joaquim Ruyra i la seva dona la Teresa Llinàs. També els seus descendents, la Pilar Vilà Ruyra, el seu germà Josep Maria, la seva dona, la Francisca Bota i la seva filla, la Maria del Vilar. En el segon pis s'hi van establir les famílies d'en Francisco Pérez Cano (la seva filla Flora hi instal·là una perruqueria), d'en Rutllan i d'en Rafel Saura Camps i la seva filla Núri. Aquests darrers s'hi van estar fins a meitat dels anys seixanta.

· En el número 9 hi havia *Can Quimet Illas* o *Ca'l Putxet*. En un altre dels locals de ca l'Oms, en Joaquim Illas Creixell tenia el seu negoci que ja apareix documentat als anys 30. Era baster, matalasser i reparava i venia màquines de cosir de la marca Singer. També venia joguines. Uns anys més tard, la seva filla Maria va enfocar la venda a la perfumeria, que va estar activa fins al 1999. La família vivia a la casa.

· En el número 10 hi va haver la *Llibreria Cornellà*. En aquests altres baixos de *Can*

Fundadors de la revista Recull. Col·lecció Andreu

El forn de ca l'Ametller i la barberia Comas (AMBL)

Ca l'Oms i can Miralbell. Foto Artau (AMBL)

Creus, hi havia hagut la Llibreria Cornellà, propietat de Salvador Cornellà.

Aquí Miquel Colomer Comas traslladà, com hem dit, la seva impremta, la **Impremta Blandònia**, dedicada a enquadernacions, impressions (els programes de cine d'en Giralt, la revista *Recull*, la revista "Gol"...), modelatges per al comerç i la indústria i també a la venda de tebeos i material d'escriptori (el subministraven a l'Ajuntament). El negoci ja existia als anys 30. En Miquel era d'Arenys de Mar. De solter va venir a Blanes a treballar a la impremta d'en Cornellà. Estava a dispesa a ca l'Abril on va conèixer la seva dona, la Francisca Baldrich Coll. Li agradava molt l'esport i va fundar un club de boxa. El negoci ocupava tota la façana del carrer Ample i, al darrere, hi tenien casa seva. Els seus tres fills, la Teresa (el matrimoni Ruyra-Llinàs, veïns i propietaris de la finca eren els seus padrins), en Jordi i l'Anna Rosa també treballaven en el negoci. La impremta va mantenir l'activitat fins als anys seixanta. Després, la família obriria, en el mateix local, un negoci de tintoreria.

· En el número 11 hi havia **Cal Ros**. Francisco Ros Rodríguez va néixer a l'Havana on havien emigrat els seus pares. En enviudar la mare van tornar a Blanes i van obrir, el 1919, aquesta botiga d'articles d'electricitat als baixos de Can Miralbell. Era llauner i lampista i vivien a la mateixa botiga. Es va casar amb la Francisca Comas Puig amb qui van continuar el negoci venent cassoles, olles, gots i copes de vidre, neveres de gel "Pingüino" i articles relacionats amb l'armeria. Amb els anys, el seu fill Joan Ros Comas i la seva dona, la Maria Pérez Pérez, el van ampliar i oferien electrodomèstics (rentadores Tedi, televisors Anglo...), articles de regal i, anys després, repartiment de bombones de butà. En Joan, fill petit del matrimoni, manté l'activitat del negoci.

· En el número 12 hi va haver **Can Tocabens**. Ja en els anys 30 apareix el nom de Joan Tocabens relacionat amb aquest local, un estanc, on es venia tabac, esparidenyes de fabricació pròpia i

algunes galindaines, com xiclets de 10 i 5 cèntims. D'esquena a mar (entrant a mà dreta) hi havia l'espai de venda de tabac i de cara a mar (entrant a mà esquerra) una gran prestatgeria on hi havia les esparidenyes. Vivien a la casa.

L'any 1952, la Maria Martínez Egea i l'Esteve Net Puig es van quedar la botiga. Era petita, amb un taulell i un aparador que es va fer traient la reixa de la finestra. Venien esparidenyes (l'home venia de família d'esparidenyers), llaminadures, cabassos i barrets (el seu veí, en Colomer, que era molt de la broma, els deia que ..." allò era una casa de barrets"). La família de l'Esteve i la Maria vivien a la casa. Amb els anys van introduir més calçat i la botiga es va modernitzar. Avui la porta la filla petita del matrimoni, la Maria Assumpció.

Impremta Blandònia i can Tocabens (AMBL)

· En el número 13 hi havia **Cal Mañach**. En aquest altre local de Can Miralbell hi havia la carnisseria de Cal Mañach que portaven en Llorenç Mañach Fàbregas i les seves filles, la Quimeta i la Lola Mañach Maynou. És un negoci que ja apareix documentat l'any 1940.

· En el número 14 hi va haver **Ca l'Adela** o **Ca l'Adela de Plaça**. Quan la plaça de Blanes tenia lloc al carrer Ample ja existia aquest emblemàtic establiment al front del qual hi havia en Francisco Cornellà Soler i l'Adela Ribas Ponsdomènech. Era una botiga de queviures on les pageses que baixaven a fer la plaça deixaven els cabassos i balances fins l'endemà. Està

Cal Ros (AMBL)

documentada des dels anys trenta del segle passat. Van continuar el negoci la seva filla Antònia i el seu home, en Josep Borràs Creus (que era impressor i havia treballat a la impremta Cornellà). En deien **Can Borràs** o **Cal Pastoret**. Era una botiga tota de fusta amb un taulell de marbre i un petit aparador. Feien servir paperines de paper i, perquè la botiga semblés plena, l'omplien amb caps de galetes metàl·liques buides. Tenien una "manxa" d'oli que venien a *petricons* (1 petricó=1/4 de litre). També venien ciris, galetes, cafè, serradures (en paquets de paper), fruits secs i llegums (per exemple, cigrons) a granel, en aquest cas a unces (una unça i mitja=50g), ous (que l'Antònia i en Josep anaven a buscar a les cases de pagès de Tordera (Can Sans, Can Puigvert, Can Tortós...) i baixaven en cistells. Si es trencaven, els portaven a la pastisseria de Can Planells. Era força habitual que la gent del veïnat portés les criatures

Ca l'Adela o can Borràs (AMBL)

a pesar a la balança de la botiga. La família vivia a la casa. El fill petit del matrimoni, en Josep, i la seva dona, la Joaquina Vidal, van continuar la botiga que actualment encara segueix de la mà de la seva filla gran, la Maria Antònia.

· En el número **15** hi havia l'entrada principal de **Can Miralbell**. El 1628 ja apareix documentada la presència de la família Miralbell al carrer Ample de Blanes. Durant diverses generacions van ser notaris públics de la nostra vila en Josep Miralbell Grau i Font de Milans, Josep Ignasi Miralbell Ferrer i Joaquim Miralbell Ruyra. La casa va passar a mans de Manuel Miralbell Centena, gran metge pediatra nascut a Blanes, a qui devem la magnífica rehabilitació de la finca que fou obra de l'arquitecte Isidre Puig i Boada que tingué lloc en els anys 40 del segle passat i en la qual destaca la porxada del pis superior. A la primera planta hi vivia la família dels propietaris, a la segona hi vivien les famílies Santaolalla, Valcàrcel i Torras. Els baixos, com hem vist, es llogaven com a botigues.

La processó de l'Àngel passant per davant de can Miralbell (AMBL)

· En el número **16** hi va haver **Can Roch**. L'Enric Roch Ametller era ferrer. Treballava sovint al carrer i els veïns recorden l'estesa de balcons a mig fer a la vorera i el repicar del martell que se sentia des de lluny. La família vivia a la casa. A partir dels anys quaranta trobem **Can Jubany**. L'any 1943 en Josep Maria Jubany Arnau va venir de Santa Coloma de Farners i va obrir una

botiga de roba. Era solter i havia après “corte i confecció” en una prestigiosa casa de Barcelona. Vivia al mateix immoble. Va començar treballant com a tallador de camises i així va posar en marxa el negoci que arrancaria uns anys més tard, juntament amb la seva dona, la Carme Abellí Parleris de Cassà de la Selva, venent i tallant roba per a la casa (estovalles, llençols...). La confecció vindria molt més tard. Fiaven a gent nouvinguda i amb pocs recursos econòmics a qui permetien fer pagaments a terminis. Actualment, segueixen el negoci, més enfocat a la confecció, les dues filles del matrimoni, la Carme i la Dolors.

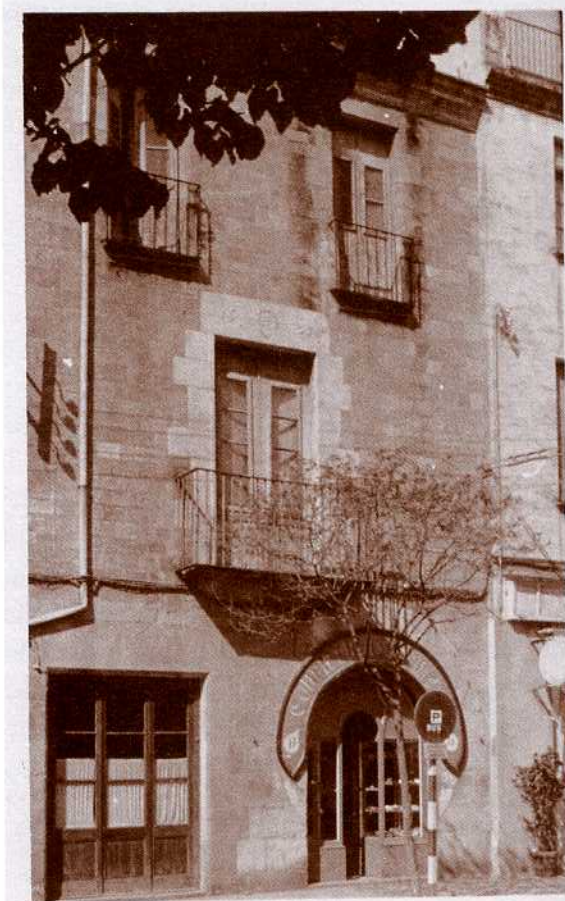

Les filles de can Jubany davant de la botiga.

Col·lecció Jubany

· En el número 17 hi havia **Can Balliu o Ca “l’Estuès”**. En Narcís Balliu Costa, que era de Sils, va obrir un forn al n. 12 (Can Tocabens). Es va casar amb una blanenca de Sa Massaneda, la Paquita Barreras Millet. Van viure un temps amb la família en aquesta casa del carrer Ample fins que, l’any 1918, van comprar la del n. 17 del mateix carrer (una finca de l’any 1627) on hi traslladaren el forn. El seu fill Panxito el va continuar un temps fins que el va deixar per dedicar-se al negoci de la sal (era apoderat de la Salinera Española). Tot i així no van deixar de viure a la casa.

El forn, el van llogar a en Narcís Planells Cruanyes (ja apareix documentat el 1930), que venia de Cadaqués amb la seva dona l’Elvira Planells de L’Escala. **Can Planells** primer només va ser forn i després també confiteria.

Can Balliu (AMBL)

El característic arc de la façana de la casa es reproduïa a l’interior on hi havia uns bonics detalls amb columnetes de fusta tornejada. La gent hi podia prendre alguna cosa, normalment una pasta i una copeta de garnatxa de Roses. Els productes més representatius de la casa eren el xuixo, els petons de xocolata i merenga i els taps de Cadaqués. Portaven el negoci en Siset (a l’obrador on, durant uns quants anys, va treballar també el seu fill petit, en Joan) i l’Elvira que despatxava amb un bonic davantal blanc. Durant 35 anys van tenir de dependenta la Rossita Roch. Com a d’altres forns de Blanes, els veïns hi portaven a coure algunes menges com pomes, canelons, etc. Els membres de la família vivien a la casa.

Des dels anys setanta, després de diverses reformes, la part baixa de l’edifici l’ocupa

La pastisseria Planells (AMBL)

novament un negoci de la família Balliu: una perfumeria al front de la qual hi ha la Meritxell Balliu Cristina, filla gran d'en Narcís Balliu Serra i la Mariàngels Cristina.

En el número 18 hi havia **Ca l'Abril o Can Calella**. En Panxito (Francisco) Abril Ribas era "recader" a Barcelona. També havia fet d'espardenyer. Estava casat amb la Francisca Billoch Maresma, que havia nascut a l'Havana (els veïns recorden que fumava cigars i que, amb gran destresa, lligava les cigarretes amb la mà esquerra). Tenien una botiga de fruita i comestibles. La Rosa i l'Adela, germanes d'en Panxito, tenien una parada, també de fruita, a la Plaça d'Espanya, quan encara s'hi feia el mercat. Van tenir dos fills, l'Agustí, "recader" com el seu pare, i en Pere, també "recader" i després agutzil de l'Ajuntament. La botiga, la va

continuar la dona de l'Agustí, la Paquita Roig Cornellà, fins a finals dels anys seixanta. Eren els únics "recaders" de Blanes que anaven a Barcelona dues vegades al dia: en Panxito i en Pere als matins i l'Agustí a les tardes (el seu fill Joaquim l'ajudava als estius). Amb grans mocadors de farcell portaven tot allò que se'ls encarregava, fins i tot articles molt delicats: aigua de Carabanya i medicaments com la Penicilina (per a les farmàcies Casamor, Oms i Adell, que transportaven en uns paquets amb flocs perquè eren ampolletes de vidre molt fràgils) o nata líquida (per a Can Planells i Ca l'Orench) i que l'Agustí col·locava amb molta cura prop de la "ventanilla" del tren perquè estigués més fresca i no es fes malbé. També portaven de Barcelona tabac d'estraperlo per vendre (americà, Chester, Lucky, Philip Morris i picadura). La botiga destacava per tenir bona i variada fruita (que també proveïen els homes de la casa en els seus viatges a Barcelona). S'hi accedia baixant dos escalons i, a mà esquerra, hi havia penjat un gran ramell de plàtans. Venien molts productes a granel, com les olives, les escames, el midó (de planxar i de cuinar), una mica de vi, el blau per a la roba... i també xampany Castellblanch (que arribava protegit amb unes fundes de palla), Litines de la Gallina Blanca o xocolata Elgorriaga i Nestlé (la primera que va posar cromos a les rajoles). La família hi vivia. La part destinada a la casa es repartia entre els baixos i el dalt de la finca.

Ca l'Abril i can Jubany (AMBL)

· En el número **19** hi havia, a primers del segle passat, un rellotger, en **Juli Ros**.

Cap als anys 30 apareix documentat el negoci de **Joan Barreras Creixell**, que era lampista i tenia la representació del material Rocalla. La seva dona, la **Dolors Bonet Pujol** va obrir, en enviuar, una botiga d'articles de porcellana i vidre. El seu segon marit, en **Miquel Alventosa Fabra**, també va fixar aquí el seu negoci de transports. La família sempre hi va viure.

La botiga de la Dolors Bonet i, més endavant, de la Montserrat Burcet. Fons F. Salt (AMBL)

La botiga, la van continuar en Miquel Valcárcel i la Leonor Cases, que van incorporar la venda de bitllets dels autocars de línia que anaven a Barcelona (popularment, se'n deia "La Renfe"). Més endavant va ser la **Montserrat Burcet Pagès** qui va seguir amb el negoci d'articles de "loza, porcelana y cristal" a més de la venda dels esmentats bitllets.

Finalment, l'any 1957, l'Albert Fradera i la Roser Mollfulleda (encara no eren casats), van obrir el **Bar La Parada** al temps que seguien amb la venda de bitllets de la Renfe que va durar fins als anys 70. En Berto, amb dos socis més, en Pitu Cuello i en Josep Sola, tenien la pista de ball de davant del Centre Catòlic on també es jugava a bàsquet i a hoquei sobre patins. Quan van agafar el negoci de la Montserrat Burcet

l'any 1956 van continuar els mateixos articles de regal durant un any fins que van decidir obrir el Bar La Parada, que sempre va ser un establiment molt familiar, fins que va tancar l'any 2006. Els cotxes de línia que anaven a Barcelona passaven pels pobles de la costa fins a Mataró i, des d'allà, eren directes a Barcelona (paraven al carrer Diputació, al Bar Blanch). Alguns sortien de Lloret i paraven a Blanes i, amb els anys, es va incorporar la línia de Blanes a Girona. Sovint anaven molt plens fins a l'extrem d'haver de posar caixes de cervesa al passadís per fer de seients. En els pisos de dalt de la finca, hi vivien les famílies Tremoleda i Luna.

El bar "La Parada". Col·lecció Fradera

· En el número **20** hi havia **Can Benet**. Documentada des dels anys 30 trobem aquesta carnisseria a nom de José Ribas. El seu fill Benet Ribas Fogarolas va fer una important modernització del local l'any 1953. La botiga, la portava la seva dona, la Maria Llorens Vilà. Entre els productes més apreciats pels clients hi havia, a més de la carn i derivats com les botifarres, alguns embotits de fabricació pròpia com el pernil dolç, la mortadella, la catalana i el popular "Gallicer" que era un exquisit farciment per a canelons. Venien també mantega, formatges, pa negre alemany i algunes conserves. La botiga tenia un aparador ovalat i un gran vidre que permetia veure el detall de l'interior. A la rebotiga, hi havia un petit obrador, però la major part de les elaboracions es feien a la fàbrica de la carretera de Lloret des d'on un empleat, amb un tricicle, cada dia baixava el gènere. El negoci va estar obert fins a l'any 1990.

Can Benet. Col·lecció Ribas

· En els números **21** i **23** hi va haver la confiteria de **Can Bascu** (que tenia taules al carrer) i la de l'**Andreu Camps Toya** que també venia queviures.

Des dels anys 40 hi ha referències del forn de **Ca L'Estrella** que va obrir en Joaquim Valls Vilaseca. Tenien un forn molt modern (alemany) que feia la cocció al vapor. Els seus panets de Viena eren molt apreciats. El negoci va durar

Forn de ca l'Estrella (AMBL)

fins a l'any 1953. La família vivia a la casa. 3415 Des d'aleshores hi ha haver la sabateria de **Ca L'Estrella**. La portava en Joaquim, la seva dona l'Antonieta Carreras Carreras, i la seva filla petita, la Maria Antònia. La botiga tenia un taulell molt llarg de marbre (el mateix del forn), prestatgeries de fusta que va fer en Joaquim i un sofà per als clients que era el que havien tingut a casa seva. L'aparador també era el mateix del forn. Venien espadnyes, "tanques" (espadnyes amb sola de neumàtic), barrets de palla, botes d'aigua, sabates i alguna bossa. La família hi va seguir vivint. El negoci va continuar fins a principis dels anys 90 del segle passat.

· En el número **22** hi havia **Can Xanta** o **Can Nangada**. En Pascual Ribas i la Dolors Martorell van obrir aquesta cansaladeria quan al carrer s'hi feia la plaça diària. La van continuar el seu fill Joan i la seva dona Rosa Alum Roger. La seva filla Dolors va continuar el negoci amb el seu marit, l'Antònio Carceller Ferrer, de Barcelona. Més recentment, la va portar la filla gran del matrimoni, la Rosa Carceller Ribas, fins al tancament, el 2004. Durant un temps va ser botiga de comestibles (tenien una caixa rodona d'arengades al carrer - d'aquí el motiu-) al temps que cansaladeria (només carn de porc i derivats) i ells es feien tots els embotits (peltrucs, botifarres cuites i crues, greixons, greix...) a l'obrador que tenien a la part del darrere. La família sempre ha viscut a la casa.

Can Nangada. Col·lecció Carceller

· En el número **24** hi havia **Can Pepet Graner**. Era un magatzem de gra documentat des dels anys 30, a nom de Josep Roger Nonell.

Uns anys més tard hi va haver **Cal Mañach**, carnisseria que va obrir en Llorenç Mañach Maynou i que va durar poc temps. La va continuar un carnisser d'Hostalric, en Callís.

En Rogelio Serra Carreras, pagès, l'any 1955, pagà el traspàs al gremi de carnissera a través del Sindicat dels Terrassans. Amb la seva dona, la Teresa Vives Puig, van obrir la **Granja Serra**. Venien llet a granel (en Rogelio l'anava a buscar a les cases de pagès d'El Vilar i la que els sobrava, se la quedava la fàbrica Ram de Vidreres) i derivats (mató, flams, nata muntada –la muntaven ells a mà–, suïssos, iogourts...). Tot de fabricació pròpia. Tenien unes petites taules rodones a dins i al carrer, a l'estil de les granges del carrer de Petritxol de Barcelona, per poder seure una estoneta i prendre alguns d'aquests productes. La família vivia a la casa. La Teresa i la Paquita, filla del matrimoni, van introduir nous articles sobretot des que, l'any 80, es va prohibir la venda de llet a granel. Una de les novetats van ser els creps, l'any 1979. El negoci segueix en l'actualitat.

· En el número **25** hi havia **Ca na Xòmbia**. Així era coneguda la botiga d'en Sebastià Cossials Alorda, sastre, i la Joaquima Lloig, cotillaire. El seu negoci ja apareix documentat el 1930. Vivien a la casa amb les seves filles la Joaquima, la Rosita i la Vicenta, que donaven classes de solfeig i piano.

Anys més tard va oferir els seus serveis de sastreria en aquest mateix local el Sr. Costa, un sastre de Santa Coloma de Farners que venia només un dia a la setmana a Blanes, els diumenges al matí, per emprovar els "trajos" a la seva clientela i rebre nous encàrrecs.

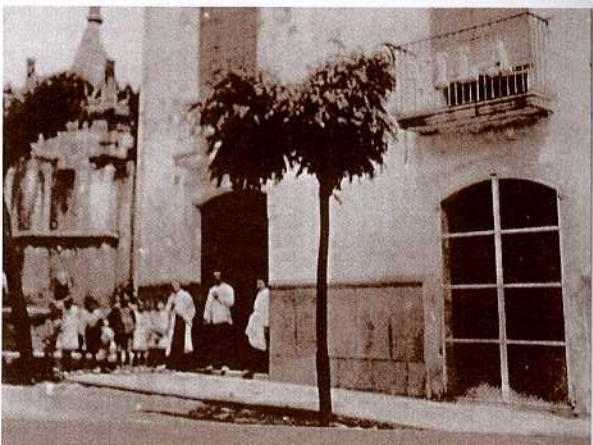
· En el número **26** hi havia la fonda de **Can Vila**. Apareix documentada des dels anys 40. El seu propietari era en Salvi (Salvador) Vila i Tallada. Tenien un gran cuiner, en Joan Vila, que donava classes de cuina a Can Jorba de Barcelona. Els veïns han recordat que, en el temps de la guerra, a la fonda hi havia hagut un menjador de beneficència.

· En els números **27-29** hi va haver, en els anys 30, un sabater, en **Miquel Roger**.

Uns anys després va obrir el seu negoci en **Josep Matas Pons**, barber. A més de barberia també tenia un petit local destinat a la venda de rellotges i joieria. El va continuar el seu fill

Granja Serra

La Fonda Vila (AMBL)

Josep, casat amb la Pepita Rovira Fuertes, qui, als anys seixanta, va obrir una botiga de comestibles. La família vivia a la casa. El negoci va tancar als anys setanta.

Al pis de dalt s'hi va instal·lar en **Joan Burcet Pijoan**, mecànic i taxista, amb la seva dona, la Pepeta Pagès Coll, i els seus fills, la Montserrat i en Joan, després de viure un temps a Girona on treballava. Va tenir la primera ambulància de Blanes, un Ford 17, que portava el nom "Sant Jaume" (el seu fill Joan recordava que la seva mare rentava els llençols de l'ambulància). També va tenir el primer Seat 1.400.

El Repès, al costat de la Font Gòtica (AMBL)

· En el número **28** hi havia el **Cinema Fèmina** que, amb el temps, seria conegut com **Can Vila**. En aquest local, a part de cinema, s'hi havien celebrat altres espectacles, com combats de boxa i també hi havien actuat artistes de la categoria de Raquel Meller. El negoci de Can Vila, el van portar, al llarg d'uns quants anys, en Josep Pellicer i la Faustina Letamendi (en Pellicer torrava cafè de 15,00 a 17,00 h. de la tarda i l'olor se sentia a tot el carrer), l'Andreu Serra Selva i la Madrona Robert Pla i en Celestino Artime. Mentre el van regentar, van viure a la part posterior del local. Va ser el primer cafè de Blanes on hi va haver televisió. L'avi Giralt va comprar un televisor Telefunken que va instal·lar en Vicenç Ginestà. Davant el cinema, en **Bacallao** venia gelats i xufles.401

· En el número **30** hi havia **El Repès**. Just després de la font Gòtica hi havia "El Repès" públic: local propietat de l'Ajuntament on es pesava la carn dels carnisers i altres mercaderies.

Quan es va tancar el local, el comprà, en subhasta, la Paquita Massó (**Massoneta**) que hi obrí una perfumeria de qualitat. 23carrerAmple2

· En el número **31** hi havia **Ca la Massoneta**. En aquest local on hi havia hagut l'estanc de Ca l'Oliva i un negoci de calats i prisats, la Paquita Massó Madrench, que era infermera, va obrir-hi una botiga de regals, merceria, bijuteria, confecció, maletes, bufandes, vestits d'home, vestits de comunió, paraigües, "suros" d'anar a banyar, perfumeria, llenceria, Loteria Nacional...També havien fet els vestits dels Reis i dels "Nanos" i collien punts de les mitges. Era una dona moderna, de molt caràcter, que anava en vespa, parlava francès i donava classes de comptabilitat. Alguna veïna ha recordat que la Paquita va tenir la primera olla de pressió del carrer i que, quan funcionava, el xiulet se sentia des de lluny. En el record dels veïns també hi figura un gat siamès que es passejava pel taulell de la botiga. S'hi accedia baixant dos escalons. Tenia dos aparadors i un sostre en forma de volta. Vivia a la casa amb la seva filla, la Maria Rosa, que l'ajudà a la botiga en acabar els estudis.

· En el número **32** hi havia **Les Braques**. Des dels anys 30 tenim documentat el negoci de Francisco Matas, sabater i de Bonifaci Matas, afilador. En deien "Les Braques". La Lola i l'Emília eren les dues dones que el portaven. Venien i afilaven tisores i ganivets i també venien pedres d'encenedors. Algun veí ha recordat, a més, la seva afició a jugar a cartes. Vivien a la casa.

La finca, que era de Ca l'Amado, la va comprar la Paquita Massó, la **Massoneta**. Va fer la casa nova i hi traslladà el negoci del número 31 (amb menys articles) que continuà la seva filla, la Maria Rosa Darder.

· En el número **33** hi havia **Can Queldra** o **La Mahonesa**. En Joan Queldra Lleonart era espardenyer. Es va casar amb la Josefa Rico

Moll, de Ciutadella de Menorca (feia *mantecados* que venia per les cases i també en un “xiringuito” de canyes que tenien al Passeig de Mar). Posaren en marxa un negoci de carn, *La Mahonesa*, després de comprar la casa a l'Amado Carreras (el nom d'en Joan apareix documentat als anys 30 com a tallador de carn). Anava a vendre a plaça amb un carretó i la Josefa havia arribat a fer viatges a Barcelona per portar carn als estiuejants blanencs. Tingueren tres filles, la Fidela, la Maria i la Dora. La Fidela es casà amb en Benigno Guerrero Ruiz, taxista. La Maria amb en Pepet Puigdomènech de Badalona la Dora amb en Sebastià Clusells Lladó. Ells foren els continuadors del negoci iniciat pels pares de la Dora. Tenien un taulell de marbre, la fusta de tallar i una barra de ferro forjat on penjaven la carn. Al principi només venien vedella i xai (una *carnissera* era 1 kg 200 g de carn). Van ser els primers a tenir una cambra elèctrica frigorífica (els carnisers hi portaven la carn a guardar en fresc) i també dels primers a vendre gelats Frigo i iogourts Danone (els recollien a l'estació i anaven en unes caixes tancades amb “candaus”). Tenien l'exclusiva d'embotits d'Olot i, en els inicis del turisme, “apunten” per anar a muntar a cavall als Pins. Quan encara no se'n veien gaires, un any van guarnir la botiga amb un arbre de Nadal i, per aquest motiu se'ls va criticar, perquè trencaven amb la tradició del pessebre. La novetat no va ser ben vista. La família vivia a la casa. El negoci el continuen actualment l'Antonio Clusells Queldra amb la seva dona la Quima Baltrons i el seu fill gran, en Marc.

· En el número **34** hi havia **Can Fradera** o **Ca la Maria Barbera**. Des dels anys 30 apareix documentada aquesta barberia a nom de l'Albert Fradera Comas. Estava casat amb la Maria Bornes i van tenir dos fills, en Francisco i l'Albert. El pare, que era taper, es va dedicar a la barberia i el seu fill Francisco va obrir una perruqueria de senyores que tenia l'entrada pel carrer Nou 2. També tenien un negoci de venda de llet que es despataxava a petricons (l'Albert

Can Queldra (La Mahonesa) i can Bitlloch (AMBL)

l'anava a buscar cada dia a les quatre del matí amb un carretó a Lloret, Palafolls o prop de Cal Coix i la que sobrava era recollida a Malgrat en una “cuba” i la portaven a la fàbrica Letona) i gel que es venia a trossos i a pessetes i es repartia per les cases. Les peixateres portaven el peix que no es venia a can Fradera per conservar-lo fins a l'endemà. La Teresa Solé, la dona d'en Francisco, va treballar també molts anys en el negoci. La família vivia a la casa. En l'actualitat es manté la barberia, que porta en Ramon, un dels fills d'en Francisco i la Teresa.

· En el número **35** hi havia **Can Bitlloch**. La botiga està documentada des d'abans dels anys 30 del segle passat. Després de travessar un cancell amb portes de vidre a l'esquerra del qual

hi havia un petit aparador amb la forma d'una antiga finestra, s'entrava a la botiga plena de prestatges de fusta i petits aparadors al centre. Era impremta (es deia "*Modern Styl*"), llibreria, perfumeria i s'hi venien també objectes d'escriptori, de fotografia (aparells i material), quincalleria, diaris i revistes (*Recull setmanal*), peces pel pessebre, discos i sants d'Olot (els més sol·licitats eren Sant Pancràs i la mare de Déu del Carme). La botiga, la portaven l'Emili Bitlloch Cornellà (qui no recorda els seus acudits! "*si vols blocs més grans has d'anar al moll*"), la seva dona, l'Aurora Carbó Ribas, i la germana de l'Emili, la Maria. Una de les dependents que va treballar amb ells més temps va ser la Maria del Vilar León. Els veïns han recordat també que "apunten" pel Pessebre i també els "discos dedicats" de Ràdio Blanes al diumenge al matí. La família vivia a la casa. La botiga va restar oberta fins el 2008.

· En el número 36 hi havia *Can Tordera*. La botiga, que apareix documentada als anys 40 a nom de Joan Tordera Torres, va començar com a forn (treien l'aigua d'un pou que hi havia al carrer) i pastisseria. Amb els anys es va ampliar: saló de te, confiteria i xocolateria. El forn, que es trobava a la part del darrere, el portava en Joan amb alguns ajudants (en Josep Baltrons Carles, per exemple) i, al front de la botiga, hi havia la seva dona, la Consol Sagrera. Venien llonguets i panets de Viena amb preses de xocolata Ollé i també xocolata de fabricació

pròpia; tota mena de rebosteria i pastisseria i un gran assortit de mones de Pasqua. Fent cantonada amb el carrer dels Valls hi havia el menjador de la família i el despatx i, ja en el carrer Nou, el local on hi havia la cambra Frigo i on es feien alguns "polos", com els *Popeye*. També fent cantonada amb el carrer Nou hi havia un petit aparador on s'exposaven pans especials de formes capricioses (de conill, de peix...) Els veïns han recordat especialment que a can Tordera, els Reis, de camí cap a l'església, hi feien una parada: baixaven dels cavalls i donaven caramels a les criatures. La família vivia a la casa. El forn va tancar a principis dels anys seixanta.

· En el número 37 hi havia *Ca les Vilesnoves*. En aquesta casa del segle XIX hi havia hagut una farmàcia, el titular de la qual era en Ramon Vilanova. Després de la guerra, la Maria Alum Gironella, casada amb Joan Alenyà Nonell, pescador, obrí una botiga conjuntament amb les filles d'en Ramon, la Maria Concepció i l'Anna Vilanova Alum, que eren les mestresses de la casa. Quan es va obrir la botiga, només de venda de fruita, es van aprofitar els mobles de la farmàcia (els pots es conservaven a la rebotiga); amb el temps es van anar substituint per prestatgeries, calaixos que s'obrien pel davant on s'emmagatzemava la pasta i el caixó de la sal, que es venia a granel igual que l'oli (a petricons) i molts altres productes. A més de comestibles, es venien ciris i també sabó de

La família Bitlloch a la botiga (AMBL)

La Consol de can Tordera en una diada de Pasqua.

Col·lecció J. Clusells

pastilla (normal i de coco, que també servia per a la higiene personal). Hi havia un petit aparador que tocava a Can Bitlloch. La família vivia a la casa. Els veïns han recordat també que “apunten” per a l'autocar de l'Aplec del Vilar i per anar a Gelpí amb la “bala” d'en Riera. La botiga va estar oberta fins a finals dels anys seixanta.

· En el número 39 hi havia **Can Marès**. En aquesta casa on va viure la Sra. Rosita Bosch Vila, viuda de Peris, s'obrí la perruqueria de senyores de Can Marès de la mà dels germans Joan i Antònia Marès i la seva mare, la Claretta. Vivien a la casa.

· En el número 41 hi havia **Can Tines**. En aquesta casa hi havia hagut una antiga pastisseria i drogueria que es deia Can Tines. Aquí es va instal·lar la primera botiga de Ca l'Orench. La referència més antiga que se'n conserva és del 1914, quan en Josep Orench i Fornés, després de treballar a Banyoles, Girona i Barcelona (era l'encarregat de Ca l'Esteve Riera, una de les millors pastisseries de la ciutat) va obrir el seu negoci de pastisseria a Blanes. Abans de casar-se, l'avi Orench ja tenia la botiga. Després hi va viure amb la seva dona, la Carme Serinyà Tordera, i el seu fill Josep, que va néixer en aquesta casa. Es diu que aquí es va escriure el conegut llibre de motius de Blanes.

A la casa, hi va viure també la Sra. Càndida fins que, a principis dels anys seixanta, hi va obrir un negoci en Pere Castany Roig (agència de

viatges, entrades a la sala de festes Acapulco i als toros). Posteriorment va ser botiga de Souvenirs Castany fins al seu tancament a la meitat dels anys noranta.

· En el número 2 del carrer de Jaume Ferrer hi havia **Ca l'Orench** o **Can Tines**. L'any 1926 en Josep Orench Fornés va fer construir aquesta gran casa, que va ser projectada pel prestigiós arquitecte Francesc Folguera Grassi, on hi havia hagut un antic magatzem de fusta. Aquí traslladà el seu negoci, que va conservar el “motiu” de **Can Tines** del lloc on havien tingut la primera botiga. En Josep va tirar endavant l'establiment amb la Carmeta, la seva dona, i, més endavant, amb els seus dos fills, en Josep i en Francisco, i les seves respectives dones, la Carme Buscall i la Pepita Guimerà. Celebraven convits (casaments, bateigs...) al saló que hi havia sobre la botiga, on hi cabien 100 persones assegudes. S'hi menjava “el ressopó” (panets de Viena amb

La primera botiga de can Tines. Col·lecció Orench

L'agència de viatges d'en Pere Castany (AMBL)

mortadel·lapastes, canapès - en Francisco, que havia anat a aprendre l'ofici a Barcelona, els va començar a fer a casa seva perquè allà estaven de moda-, "xampany"...). També s'hi prenia el "refresc" (xocolata desfeta i "dulces"). Si bé el menú habitual dels casaments (que es feien al matí) era xocolata desfeta amb melindros i crema (valia 10 pessetes per persona), també s'havien fet convits amb entremesos, llagosta i pollastre al forn que cuinava la Carmeta. A més dels nombrosos articles propis de

Local de l'emissora "REM-56". Fons J. Robert (AMBL)

la pastisseria, venien iogurts Danone, que portava un taxi des d'Arenys en uns pots de vidre molt grans i que la gent anava a comprar amb la recepta del metge. Han conservat receptes i fórmules molt antigues, totes en unces, i algunes d'especialment anecdòtiques com la del *biscuit glacé* que els va ensenyar la cuinera (francesa) dels Milà i Camps i que encara es fa actualment. La família vivia a la casa. El negoci segueix actiu de la mà d'en Francisco Orench Serinyà i la seva filla gran, la Núria Orench Guimerà.

En el número 4 del carrer de Mercaders hi havia **Can Serra o Can Pa i Poma**. (Lletra **D** del plànol). Era una sabateria de renom propietat de Joan Serra, dedicada a la venda i reparació de calçat que, si calia, es feia a mida. La família vivia a la casa.

Al pis de dalt de la sabateria d'en Joan Serra, amb entrada pel carrer Mercaders però mirant al carrer Ample, s'hi va traslladar l'emissora de ràdio de Blanes, REM-56, que estava situada al Primer Casino de Blanes des de la seva fundació el 1954. Pertanyia a la Red de Emisoras del Movimiento. En van ser directors en Josep Puig Urgell i l'Adolfo Santaolalla i, a la plantilla, hi va haver en Pere Castany, la Margarita Soler, l'Esperança Ros, en Jaume Reixach, la Juanita

Maestre, l'Anastasi Guerrero, la Glòria Matas, la Concepció Casadevall, la Luz Recio, la Salvadora Garcia, en Jordi Bacardit..., entre d'altres. El tècnic de l'emissora era en Vicenç Ginestà. Emetien algun programa en català, si bé la llengua dominant era la castellana. Entre els més escoltats hi havia *Discos Solicitados*, contes per a nens (en *Patufet* o *La Rateta*), el *Diario hablado desde Radio Nacional de España*, programes religiosos per a períodes concrets, com un autosacramental que es va fer per Setmana Santa, *Cantes y bailes de España* o *l'Emisión Cinemato gráfica* (crítica de cinema que feien en Puig Urgell i en Bacardit). L'emissora va emetre fins al 1963.⁷

Als anys 50, la Maria Perpinyà Burcet va traslladar la seva perfumeria i merceria al local de la sabateria Serra.

En el número 1 del carrer de Jaume Ferrer hi havia **Ca l'Andreu o Ca la Carmeta Aluma**. Aquesta botiga de comestibles va obrir després de la Reforma (abans de la Reforma la casa tenia entrada pel carrer de Raval). Estava a nom de Carme Alum Ros. Venien tota mena de queviures i, a més, bacallà (la botiga era molt coneguda

Can Gironès (AMBL)

perquè venien bon bacallà) i ciris. Després dels anys 30 el local es va modernitzar. Van posar un molinet elèctric (alguns bars, com el Bar Queta, hi anaven a moldre el cafè). Tenien dos aparells per mesurar oli (l'un per a l'oli refinat i l'altre per al més corrent). Després de la guerra donaven racionament a partir dels cupons i cartilles (sucre roig, xocolata feta de garrofa, arròs...). La família vivia a la casa. Va estar oberta fins a principis dels anys 50.

En un extrem dels baixos de la casa, la **Lolita Nogués** hi va obrir una perfumeria i a l'altre, en **Paco Torras Martínez**, de Santa Coloma de Farners, va obrir un negoci de camiseria l'any 1955.

Perruqueria de la Lolita Nogués

Ja enfilant el carrer de Jaume Ferrer amunt i acostant-nos al carrer de la Salut, arribem a la part final del nostre recorregut.

· En el número 3 hi va haver **Ca l'Artau**, una impremta propietat de l'Emili Artau.

Des de finals dels anys 30 hi trobem el negoci de **Can Gironès** o **Can "quinze unces"**. L'any 1932, l'Esteve Gironès Aymerich comprà la casa amb els inquilins dintre. Ell tenia un forn al carrer dels Valls i venia el pa davant de Can Brillas, al carrer de Raval, on vivia la família. Després de la guerra, en Pepito Burcet li va fer nova aquesta casa de Jaume Ferrer i aquí traslladà el forn. En un racó de l'establiment hi muntà un estanc. A més de botiga, també va ser l'habitatge familiar. El forn continuà fins al 1955. La filla de la casa, la Carme, va seguir amb l'estanc, que es manté actiu, i, en els inicis del turisme, obrí en el mateix local l'agència de viatges Wagons Lits Cook. I el fill, en Carlos, encara continua vinculat al negoci del pa.

· En el número 4 hi va haver, primer, un fuster, **Can Mora**, que també feia baguls.

Després s'hi va instal·lar la rellotgeria de **Ca l'Aliu**, dedicada a la venda i reparació de rellotges, abans d'establir-se al carrer Mercaders.

· En el número 6 hi vivien les tres germanes **Gaies**. Mossèn Blanch, capellà fill de Blanes, vivia en aquesta casa.

· I, per acabar, en el número 8 hi havia **Ca la Pepeta d'es burro**, **La "Putxeta"**, que venia fruita a l'entrada de casa seva.

Vida quotidiana

Al llarg de les converses mantingudes amb els veïns del carrer Ample s'ha parlat sobretot de la vida quotidiana, tant del carrer com del poble. Sense cap ordre estricte han anat viatjant als diferents racons de la memòria on han trobat imatges de tota mena que, sense més pretensió, us convidem a compartir. Us ve de gust un petit passeig a través dels records?

Costums

Prendre la fresca. Com que les cases eren baixes i tocava el sol per tot arreu, es buscava la fresca de fora. Als vespres d'estiu o si no hi havia feina a la botiga, es treia una cadira mitjana de boga al carrer. Alguns veïns enviaven a les criatures a buscar un cànir d'aigua fresca a la font d'en Romà per passar la vetllada.

Fer tertúlia o compartir una síndria potenciava la germanor entre els veïns. Val a dir que aquest costum ha estat un dels que s'ha recordat amb més enyorança. A l'hivern algunes d'aquestes reunions de veïns es traslladaven a dins de les cases.

Treballar al carrer. Determinades feines es feien al carrer. Estem parlant d'oficis com

sabaters, espardenyers, boters, els que feien "filet" (espart entortolligat per fer cordes) o d'activitats més puntuals com les puntes de coixí, el ganxet, el fet de cosir una estona a la tarda...o, simplement, pelar les patates, les faves, les mongetes per al sopar o donar el menjar a les criatures. Algun veí ha recordat que era habitual seguir el sol tot fent la feina.

Passejar amunt i avall pel carrer Ample. Després del ball dels Terrassans i sobretot a l'hivern, hi havia el costum de passejar amunt i avall del carrer Ample perquè, com que hi havia botigues, hi havia més llum que en altres carrers. Els veïns botiguers passaven l'estona darrere els vidres mirant la gent que passava.

Horaris de les botigues. Es pot dir que no hi havia horari: S'obria al matí i es tancava al vespre. La Carmeta de Ca l'Orench, per exemple, obria a les 7'00 h. En algunes botigues, per estalviar, es tenia la bombeta apagada i s'encenia només quan entrava gent.

Neteja del carrer. S'escombrava i regava el carrer cada dia. No s'escombrava el Divendres Sant perquè es deia que, si es feia, sortien formigues.

Les cases. La casa familiar tenia poques comoditats. No hi havia aigua calenta. L'escalfor s'aconseguia amb brasers (s'alimentaven amb carbonissa o carbonet, que era un carbó molt prim), foc a terra o estufes de llenya i, al llit, amb totxanes calentes o trucs rodons de S'Agua embolicades amb una coixinera i més tard amb ampolles d'aigua calenta. Ratolins, rates i escarbats eren animalons força habituals a les cases. Hi havia moltes "comunes", pocs vàters i molts orinals. A la nit, qui tenia ràdio, l'escoltava i els veïns anaven a les cases d'aquells que en tenien.

Les cuines de les cases tenien un fogó, anaven amb carbó i llenya i no tenien forn, per això es portava a coure als forns de pa des de moniatos i pomes fins a canelons i pollastre rostit. Tenien una carbonera (dipòsit de carbó). El carbonet es comprava als forns o a les carboneres i es posava en sacs de paper, igual que la carbonissa.

Passejant pel carrer Ample (AMBL)

Les cuines econòmiques, de ferro colat, anaven amb llenya i sí que tenien forn.

Jocs de criatures. S'han recordat tots aquests jocs, majoritàriament, de carrer: Saltar a corda, jugar a pilota, trencar l'olla, la rutlla, la xancla, el diàbolo, el cavall fort, les bitlles, jugar a "plantats", a "baleta", a palet, a la baldufa, a tocar timbres (i amagar-se corrent, per exemple, darrere els arbres del Passeig de Dintre), a "mel d'amagar" pel barri, a xapes recollides d'Els Terrassans, al "cap bitlló" ... així com alguns estris de "fabricació pròpia", per exemple uns patinets que els nois es feien per arriar-se carrer avall o uns tiradors fets amb ganxos de cortines. I les col·leccions de cromos: de la Gallina Blanca, de l'aigua de Litines, de futbolistes, de pel·lícules, de cotxes... Per acabar la col·lecció s'enviaven

La barberia de can Matas i ca la Massoneta.
Col·lecció Burcet

Un casament entrant a ca l'Orench.
Col·lecció Orench

segells de correus a l'Editorial Bruguera per l'import dels cromos.

Les lectures de tebeos eren un altre entreteniment. Els més llegits eren: *La Florita*, *TBO*, *Pulgarcito*, *Roberto Alcázar y Pedrín*, *Diego Valor*, *El hombre enmascarado*, *Azucena*, *Patufet*... Els nois i noies del carrer Ample jugaven habitualment en determinats racons propers al carrer segons la zona on vivien: Així, els de la part de dalt anaven molt al carrer dels Valls; els del mig a la Plaça de l'Església i els de la part de baix a la placeta de darrere l'Ajuntament (Plaça dels Dies Feiners) o a la Plaça d'Espanya.

El Menjar més habitual. Per esmorzar era freqüent menjar peix ("escatutxo", sardines, sonso, espardenyes... amb ceba amanida...). A l'hora de dinar, l'escudella era un dels plats habituals, menys el dijous, que es menjava arròs o fideus. El berenar es feia a base de pa amb vi i sucre (roig o blanc), llonguet amb xocolata (molt farinosa, de la marca Juncosa o Ametller que, a vegades, es fonia una mica si el llonguet era calent), pa amb oli i sucre, pa amb tomàquet i raïm o coca dolça de Ca la Teresa Marès o d'algun altre forn. El pa va anar escàs durant molts anys. Amb el temps es va convertir en la base de l'alimentació (només cal observar quants forns hi havia només al carrer Ample). Es menjava amb ceba, amb figues, amb el tel de la llet i sucre.... A can Borràs, a ca l'Andreu i a d'altres botigues venien també pa de figa.

Casaments. Es feien de bon dematí (a les 6.00h o a les 7.00h). S'anava de casa a l'església a peu, excepte els que anaven al Vilar, que eren pocs, que ho feien en autocar perquè la gent no tenia cotxe. El convit era, generalment, senzill i consistia en un esmorzar a base de xocolata amb melindros a Ca l'Orench. Amb els anys es van anar imposant els dinars, per exemple a Can Patacano.

Enterraments. Antigament el bagul es portava a mà. Després es transportava amb un carro i els cavalls eren de l'Alum. Es feia llum al voltant del difunt amb unes atxes. S'ha recordat

que, també temps enrere, s'havien posat esqueles a la paret de la casa del difunt i que, a l'enterrament, hi anaven més o menys capellans en funció del que pagava la família (hi havia diferents categories d'enterrament (major, mitjà i senzill). Tant els capellans com els assistents a l'acte anaven fins al cementiri i feien algunes parades, per exemple, davant de Ca l'Orench i als Massans, on es resava i es cantaven les absoltes. L'horari de l'enterrament sempre deixava un marge a la impuntualitat: *les quatre per a dos quarts de cinc...*

"La Crida" o "Es Nunci". Freqüentment i amb l'ajut d'una trompeta es convocava els veïns d'un carrer o un barri per notificar alguna qüestió relativa a l'Ajuntament: qui havia mort, l'hora de l'enterrament.... El "Torrat" (es deia Gispert i era molt conegut perquè torrava castanyes) va ser un dels personatges populars que es van dedicar a fer aquesta activitat. Els veïns també han recordat en Torrentó i en Reixach, agutzils de l'Ajuntament, relacionats amb aquesta tasca. **El "sereno"**. El popular "sereno" sortia a les nits i donava "el parte" del temps: "nublado", "sereno, clapos a clapos"... i també deia l'hora. Passejava pels carrers per si hi havia alguna novetat. Portava un "xuixo" o pal llarg amb una mena de llança a la punta i un manat de claus per si calia obrir alguna casa.

La lletera. J. Pruna

Recollida d'escombraries. Les escombraries se solien recollir a migdia, a l'hora de dinar. Es feia amb un carro. L'escombriaire tocava una trompeta per avisar i els veïns treien una galleda amb nansa i llençaven les escombraries al carro. Hi havia un racó per al vidre a part. S'ha recordat en "Pepitu", l'Alum i en Pedro com a escombriaires populars de Blanes.

Noves tecnologies. En aquells anys tenir ràdio era tot un progrés. Ha vingut a la memòria d'en Joan Planells que el Sr. Faust anava a la pastisseria a escoltar la ràdio mentre menjava una "pasta" i la Maria Perpiñà recorda que el Sr. Adell anava a casa el seu pare, que era lampista, a escoltar la ràdio que ell mateix s'havia fabricat.

Diaris, pa i llet a domicili. Era bastant habitual que els diaris es repartissin per les cases i, a les cases de senyors, també era freqüent que s'hi portés el pa o la llet, com ha recordat la Maria Teresa Miralbell.

Classes de sardanes a Can Queldra. En Sebastià Clusells, després de la guerra, ensenyava a ballar sardanes d'amagat a la seva botiga.

Classes a les criatures a Ca les Cosialls a Cal Conde i a Can Bitlloch. Durant la guerra, les germanes Ferrer, Cosialls i l'Aurora Carbó feien classes a les criatures del carrer a casa seva.

El "fantasma". Durant un temps va córrer la veu que al carrer Ample hi havia un fantasma. Van robar a Can Matas (joieria) i es va dir que havia estat "el fantasma".

Es creu que es va fer córrer la veu de la seva existència arran del contraban: convenia que la gent tingués por (del fantasma) i no sortís gaire de casa.

El salpàs. Per Setmana Santa es tirava sal beneïda a les parets de les cases. Les cases de pagès regalaven ous, patates, pomes...

Anar a portar el combregar. El capellà, acompanyat d'un escolà, portava el combregar a casa del malalt. Tots dos vestien roquet blanc. Es cobrien amb un paraigües blanc i gros i l'escolà portava un ciri a la mà i una campaneta.

Contraban. A l'entrada de fosc, una parella de guàrdies civils anava a Sant Francesc, als Pins ... a vigilar els possibles contrabandistes.

Inundacions. El carrer Ample, com altres carrers de Blanes, ha patit inundacions molt greus, com les de l'octubre del 1962, del juliol del 1963 i de l'abril del 1969. Els veïns les recorden clarament: a Can Net van tenir 60 cm d'aigua, a Can Sagrera gairebé més d'un metre, a can Colomer l'aigua els entrava pel davant i pel darrere. A can Güelfo se'ls va tacar bona part de la coberteria d'alpaca que tenien per vendre i se la van quedar, a bon preu, a Can Patacano.

Mesures antigues. Una arrova eren 10 kg, tres unces eren 100 g, un petricó era 0,25 litres, 1 quintà eren 40 kg, una lliura eren 400 g, Una terça eren 400 g (una tercera part d'una carnissera). Una embosta era "un grapat". Una carnissera eren 1kg 200g Una "miterella" era 0,50 litres. Determinats productes també es compraven "a cèntims": 10 cèntims d'això, 30 cèntims d'allò...

El marro del cafè i la malta. La dona d'en Miquel Colomer, la Francisca Baldrich, anava als Terrassans a buscar el marro de la cafetera i feia cafè per a casa seva i també per a la Francisca Ros i per a la Lola Barreras. També es prenia malta (ordi torrat) en lloc de cafè.

Llum. Es recorda el llum de carbur i que, en temps de restriccions, era freqüent treure el corrent elèctric des de les vuit del matí fins les sis de la tarda. En tot el carrer Ample només hi havia quatre llums de plat penjats: davant de Can Güelfo, davant de Ca l'Abril, davant la font Gòtica i davant de Ca l'Orench, aproximadament.

La "Xapa". Cada diumenge es recollia als Terrassans la popular "xapa" o "emblema", una mena d'escut de cartró de colors que els homes col·leccionaven i lluien a les solapes de l'americana.

Festes, celebracions i diades assenyalades

Els "Reis". Els Reis es vestien al Vilar Petit. Les autoritats els rebien davant la Fàbrica dels Teixits i arribaven amb els seus cavalls pels Massans. La comitiva girava pel carrer de Raval, seguia per la Muralla, enfilava el carrer Ample i s'aturava a can Tordera de camí cap a l'església. Finalment Ses Majestats rebien la visita dels nens del poble als baixos de l'Ajuntament. Les criatures els esperaven amb fanalets cantant: *Visca els Reis de l'Orient que porten coses a la gent...*

Corpus. Com en altres carrers de Blanes, al carrer Ample, a la diada de Corpus, s'hi havien fet catifes. També es col·locava un altar davant l'aparador de Can Bitlloch semblant als de la Plaça d'Espanya, Passeig de Dintre o El Portal. Els veïns posaven vànoves als balcons, alguns baixaven els millors testos del terrat al carrer i, quan passava el Santíssim, es tiraven pètals de flors i paperets.

Enramades. Durant la vuitada de Corpus (duraven vuit dies) se celebraven les "Enramades". Els carrers es guarnien amb flors i vànoves als balcons. Parelles de criatures de cada barri anaven a l'església amb paneretes de flors que eren llençades davant el Santíssim. Cada dia corresponia a un barri blanenc on al vespre també es feia ball. Després de la Guerra Civil es van prohibir els balls al carrer si bé algun barri, com el d'Els Massans, els va seguir fent.

Festa Major Petita. Per la Festa Major Petita, al carrer Ample s'aturava el trànsit, venien els "nanos" i es tocaven dues sardanes al migdia. Els músics es posaven davant de can Planells. Un any es va fer un "envelat-jardí" a la Plaça d'Espanya amb una bona orquestra.

Coronació de la Mare de Déu del Vilar. Els veïns del carrer Ample recorden vivament el dia de la Coronació de la Mare de Déu del Vilar que va tenir lloc el 30 de maig de 1955. Per guarnir el carrer es van posar grans banderoles

blanques i blaves fetes a la Safa que els veïns van pintar a l'entrada de Can Miralbell i de Ca l'Abril amb les lletanies del rosari. També es van penjar grans quadres de fusta amb llums i a Ca l'Orench van fer uns grans rosaris amb ous buits pintats. Perquè totes les vànoves dels balcons lluïssin igual, es van repartir uns pasquins (pòsters) envoltats de flors blaves. Recorden els veïns que, de tanta gent que hi va haver, en mitja hora es van exhaurir totes les existències de les botigues.

Sant Joan. Els veïns recorden que, al carrer Ample, es feia una gran foguera a la Plaça d'Espanya (antigament també se n'havien fet de grans a la Placeta o Plaça dels Dies Feiners i al carrer dels Valls). La gent guardava tot el que sobrava en un magatzem per poder ser cremat. Entre els "organitzadors" de la gran foguera del carrer Ample hi havia els germans Borràs, l'Anna Barnés, la Núria Saura i en Joan Planells i, més endavant, en Joaquim Abril, en Tarrés, en Queltra...

Cant de l'Àngel. El Diumenge de Pasqua, l'Àngel canta tradicionalment al carrer Ample, si bé antigament ho havia fet a la Plaça d'Espanya, davant de ca l'Anita Ribas.

L'Àngel sortia (encara avui) de can Piferrer. Els veïns posaven vànoves als balcons.

Dijous Sant. El dia del Dijous Sant es posaven els "Monuments" (l'altar de cada església es guarnia amb flors i ciris). A partir d'aquell moment, tots els bars i cinemes es tancaven. A moltes cases ja es començaven a fer els bunyols.

Divendres Sant. No es podia fer cap feina. Es visitaven els "Monuments" de tot el poble i es menjaven cigrons amb bacallà, ous durs i bunyols. Era dia d'abstinència. A la nit, pels carrers on havia de passar la processó es posaven fanals als balcons.

Festa dels Vells. La "Festa dels Vells" se celebrava cada any al mes de maig. La gent jove anava a buscar els avis a casa. Els portaven a esmorzar a la Casa del Poble i, a continuació, es dirigien a la Parròquia per oir missa. Acabat

Part alta del carrer Ample el dia de la coronació de la Mare de Déu del Vilar. 1955 (AMBL)

l'acte litúrgic, es dirigien, en comitiva, al Cinema Fortuny on tenia lloc un festival amb actuacions diverses (poesia, música, balls ...) Joves i avis anaven molt mudats. Els homes amb "trajo" i les dones amb mantellines i grans rams de flors. La Caixa de Pensions patrocinava l'acte i obria una llibreta d'estalvis als homenatjats.

Sant Antoni. Se celebrava el dia 17 de gener. Era el patró dels carnisseres, per aquest motiu les carnisseries feien festa. També era el patró dels terrassans. Es feia la benedicció dels cavalls i una cercavila pel poble.

Sant Cristòfol. Era el dia 10 de juliol. Es beneïa els vehicles, sovint ben guarnits (hi havia premis per als millors guarniments), i es regalava una medalla commemorativa. Tradicionalment, era el dia que es començava a anar a banyar si bé, com recorda en Güelfo Zola, la canalla hi anava molt abans d'amagat dels pares (guardaven el "traje de bany" entre les roques i es banyaven amb els amics; com que els nois portaven el cap molt rapat, a casa no se n'adonaven).

Per acabar...

Quan començàvem aquest escrit dèiem que el seu principal objectiu era, senzillament, intentar apropar-nos a alguns dels molts i molts records de les famílies del carrer Ample que, durant la primera meitat del segle passat, formaven part d'un veïnat, com tants altres hi havia a Blanes: Raval, Sa Massaneda, S'Auguer, Sa Carbonera, Els Massans...

Bona part dels referents que s'han recollit corresponen als anys posteriors a la Guerra Civil (amb alguns d'anteriors a causa de l'ampli ventall d'edat de les persones entrevistades). Eren anys històricament difícils quan el país, els pobles, les famílies... s'estaven adaptant a una nova situació política, la dictadura de Franco, amb un gran protagonisme de l'Església Catòlica, i estaven remuntant una llarga postguerra que, plena d'entrebancs, havia de quedar molt present en la memòria col·lectiva. Tot el text traspua estalvi, privacions, vida

senzilla, poques comoditats i molts costums "fets a mida" dels poders, tant civil com religiós del moment. I, malgrat tot, traspua també una envejable relació de veïnat, amb criatures compartint jocs i adults compartint temps.

A partir dels anys seixanta, el poble començaria una importantíssima transformació. Una de les raons seria l'arribada dels primers turistes. Al carrer Ample, s'hi va viure intensament aquesta etapa: alguns veïns es van traslladar a altres zones del poble, algunes botigues van canviar l'orientació adaptant-se a la nova situació i d'altres van començar la seva activitat iniciant una espiral de renovació que encara avui continua.

Progressivament deixava de ser un veïnat, amb tot el que això representa de canvi en les relacions personals, i derivava més cap al carrer eminentment comercial que encara és ara.

No sabem si hem aconseguit el nostre modest objectiu. En tot cas, voldríem pensar que, a tots aquells que hem participat en aquesta recerca i a vosaltres que la teniu entre mans, ens haurà servit per comprovar que, en un racó de la memòria, tant personal com col·lectiva, hi tenim guardats records que ens fan revivir moments entranyables, ens diuen a cau d'orella qui som i d'on venim i, inevitablement, amb més o menys nostàlgia, ens fan adonar de com el pas del temps ha canviat les nostres vides.

Acabem aquest recorregut. Si hem revifat vivències, hem recordat famílies i hem desenterrat velles imatges haurem assolit una part del que ens proposàvem. L'altra part queda per fer. M'agradaria, simbòlicament, deixar al final del text un espai en blanc perquè, segurs d'haver deixat al calaix tantes i tantes coses, qui volgués hi pogués afegir, i sobretot compartir, aquell record que creia oblidat i que, en llegir aquest escrit, potser haurà recuperat.

Maria Àngela Sagrera Perpiñà

Professora d'Història

FONTS CONSULTADES:

1. Fonts bibliogràfiques

ˆ Crous i Collell, J.: *Blanes, Cronologia històrica*. Ajuntament de Blanes, 1994.

ˆ Minobis, M i Gil, R; *Aquí ràdio. Crònica de les ones a les comarques de Girona (1933-1982)*. Girona, Col·legi de periodistes de Catalunya. Demarcació de Girona, 2003.

2. Fonts orals

Entrevistes als Srs. Carme Abellí, Joaquim Abril, Maria Aleñà, Miquel Alventosa, Maria Dolors Andreu, Narcís Balliu, Josep Baltrons, Rafel Bataller, Joan Bitlloch, Josep Maria Borràs, Joan Burcet, Montserrat Burcet, Maria Rosa Carceller, Concepció Casadevall, Amparo Cases, Fina Clusells, Antonio Clusells, Teresa Colomer, Maria Carme Corcoy, Maria Rosa Darder, Albert Fradera, Carme Gironès, Quimet Illas, Josep Maria Jubany, Salomé Letamendi, Maria Martínez, Pepita Matas, Maria Teresa Miralbell Roser Mollfulleda, Lolita Nogués, Francisco Orench, Maria Perpiñà, Joan Planells, Lluís Ponsdomènech, Josep Maria Portas, Anita Ribas, Dolors Ribas, Fèlix Roca, Joan Ros, Núria Saura, Paquita Serra, Maria Tocabens, Marta Tordera, Graciela Torras, Maria Antònia Valls, Maria del Vilar Vilà, Aurora Vives, Güelfo Zola i Concepció Zola.

3. Fonts arxivístiques

ˆ Revista *Recvll* (1925)

ˆ Revista *Costa de Llevant* (1909-1911)

ˆ Arxiu Municipal de Blanes (AMBL). Llibres d'actes municipals. 1910- 1911.

ˆ Padrons de 1934 i 1943 Arxiu Municipal de Blanes (AMBL).

4. Fotografies

ˆ Col·lecció àlbums familiars. Arxiu Municipal de Blanes (AMBL)

ˆ Àlbums de les famílies: Aleñà, Alventosa, Andreu, Bitlloch, Burcet, Carceller, Cases, Clusells, Darder, Fradera, Jubany, Nogués, Orench, Planells, Ponsdomènech, Ribas, Serra, Sagrera, Serra i Zola.

5. Pàgines web

ˆ Casa Ros: www.casarosblanes.com

AGRAÏMENTS:

Relació de persones a qui agraïm la seva col·laboració: Carme Abellí, Joaquim Abril, Maria Aleñà, Jordi Bacardit, Narcís Balliu, Josep Baltrons, Rafel Bataller, Joan Bitlloch, Laia Buixeda, Pau Buixeda, Miquel Buixeda, Montserrat Burcet, Maria Rosa Carceller, Concepció Casadevall, Amparo Cases, Teresa Colomer, Maria Carme Corcoy, Maria Rosa Darder, Lourdes Domènech, Mercè Domènech, Albert Fradera, Carme Gironès, Quimet Illas, Josep Maria Jubany, Salomé Letamendi, Maria Martínez, Xavi Martínez, Pepita Matas, Maria Teresa Miralbell vídua de Roura, Roser Mollfulleda, Lolita Nogués, Maria Perpiñà, Lluís Ponsdomènech, Josep Maria Portas, Anita Ribas, Dolors Ribas, Fèlix Roca, Joan Ros, Núria Saura, Paquita Serra, Maria Tocabens, Marta Tordera, Graciela Torras, Maria del Vilar Vilà, Aurora Vives, Güelfo Zola (RIP) i Concepció Zola.

I molt especialment a:

Miquel Alventosa, Maria Dolors Andreu, Josep Maria Borràs, Joan Burcet, Fina Clusells, Antonio Clusells, Francisco Orench, Joan Planells i Maria Antònia Valls.

Notes:

¹ Crous i Collell, J;

Blanes , cronologia històrica segle III a.C.-segle XX.

² Memòria general del Projecte d'Urbanització de Blanes. AMBL.

³ *Costa de Llevant*, 18 de juny de 1911.

⁴ Acta de l'Ajuntament de Blanes, 26 de març de 1910. AMBL.

⁵ *Costa de Llevant*: 10 d'abril de 1909, 15 de gener de 1910, 20 de maig de 1910, 28 de maig de 1910, 18 de juny de 1910, 22 d'octubre de 1910, 29 de gener de 1911, 29 de març de 1911, 7 de maig de 1911, 13 de maig de 1911, 18 de juny de 1911 – Acta de l'Ajuntament: 20 de maig de 1909, 7 d'agost de 1909, 16 d'octubre de 1909, 29 d'octubre de 1909, 6 de novembre de 1909, 4 de desembre de 1909, 17 d'abril de 1911, 7 de maig de 1911, 13 de maig de 1911, 23 de maig de 1911, 9 d'octubre de 1911, 25 d'octubre de 1910, 7 de gener de 1911.

⁶ *Costa de Llevant*, 6 d'agost de 1911, 20 d'agost de 1911 – Acta de l'Ajuntament, 15 de juliol de 1911.

09 Fra Joan Gaspar Roig i Jalpí, traductor del cartoixà castellà Antonio de Molina per Pep Vila

LIBRE DELS FEYTS D' MES DE CATA LVNA

EN nom de nostre Senyor Jesuchrist, e de la duna
Benajunturada Mare humil sempre verge Ma-
ria nostra dona. Amen. Aci començ lo libre dels
feytz d'armes de Catalunya domatament e curiosa qu-
en scrich jo Bernat Boadís preuere^a discriminat
la Iglesia parroquial de nostra dona S. Maria de la
vila de Blanes Barxellier en decretz, han també
sen sciutan alguns feytz eclesiasticz a l'act de
S. Mare Iglesia, e dels Benajunturats d'armes de Pa-
rroquia. Treu del seu propi original per mi Oph-
ael Ferrer Coll, per manament de mossen Ja-
me Ferrer de Blanes clauari dels Bercompt-
ats de Cabrera, e Blanes, a fi que com sia obra ma-
la util e profitosa lon uol fer stampar.

Deus creator omnium resū fac me semper scribe-
re uerum.

Habitabit in tabernaculo tuo qui loquutus uerita-
tem in corde suo. qui non egit de sum in calamo
suo. Psalms. 14.

^a Aquesta paraula, de-
signant significat aquí lo
matix, que. Reitor, per
que consta que era de,
la Iglesia de Blanes que
aquesta aques d'ebre. Sino
es que quant lo començà
a escriure, devia lo la-
rrich de cura de animals,
e de Reitor en ella, com
començà, l'any que en la
noticia de Blanes de tro-
ban alguns ab lo titol de
discriminat de dita Iglesia.

^b Aquest fou un home
molt curiós, lo qual ere
crist de moltes jatures
ferrer, q' troua p'la les seues
obres, que desca manus-
crits, q' les donà a la li-
breria en Barcelona, de-
dicada a D. Hipolita de
Llori, q' de Aquella era la
presta de Blanes.

^c Era natural de la pa-
rroquia de Vicenç, q' per-
tanyia son origen de Blanes,
e començà dominat en a-
quella vila. Les seues ob-
res son insignes, q' foren
impresses per carles Amo-
ni Provincial a 20 de
diciembre del añ 1545.
q' part de ellz eren en
mon poder, q' en son llibre
de donatōn, per que no de-
naden de perdre.

Epistol

El controvertit eclesiàstic i historiador blanenc fra Joan Gaspar Roig i Jalpí (Blanes, 1624 - Manresa, 1691), que fou pare mínim, és un personatge més o menys conegut entre els cercles d'estudiosos de la història cultural i eclesiàstica catalana, per les classes altes i mitjanes del país, interessades pel pas i coneixement de nous corrents culturals durant el Barroc, pels qui tenen inquietuds per les vicissituds del petit i, a voltes, vigorós món del llibre antic català. L'estudi bibliogràfic de la producció dels nostres autors antics és com un índex del nivell cultural del país, mesura les inquietuds de la nostra classe intel·lectual. Durant els segles XVII i XVIII la impremta va permetre divulgar i reproduir molts coneixements en què s'entrecreuen diversos camins de la cultura. L'església, els convents, les diverses comunitats eclesiàstiques, molt actives durant el Barroc, tenien molta influència en una societat bàsicament cristiana. Aquest ambient religiós influirà enormement en la producció llibresca amb l'edició d'obres de formació, devocionaris, llibrets per a l'ensenyament, traduccions dels clàssics llatins, d'obres castellanques, sermonaris, etc. Totes les cases religioses tenien la seva biblioteca. El teixit de la cultura conflueix en aquestes biblioteques conventuals on hi ha una mica de tot. La majoria de predicadors, de mestres en sacra teologia, examinadors, professors dels estudis universitaris eren persones d'una gran cultura. Un altre detall a afegir-hi, crec que important – amb el qual ara no em puc entretenir – era el de la castellanització literària i doctrinal de l'època. La teologia, la literatura mística, les col·leccions de sermons i les vides de sants, la lectura dels autors castellans del Segle d'Or, obres d'entreteniment, va tenir molt de predicament entre els nostres escriptors i lectors. Els cercles eclesiàstics i gent d'estudi tenien preferència pel llatí i el castellà. Un quadre de lectures de l'època a les biblioteques públiques o privades,

donaria fe d'aquests extrems. Recordem que Roig i Jalpí publicarà gairebé tota la seva obra en castellà. Com deia en una ocasió Jordi Rubió la història de la cultura no pot prescindir dels fets vitals de l'home i del seu ambient, els alts i baixos de les aventures d'un poble.

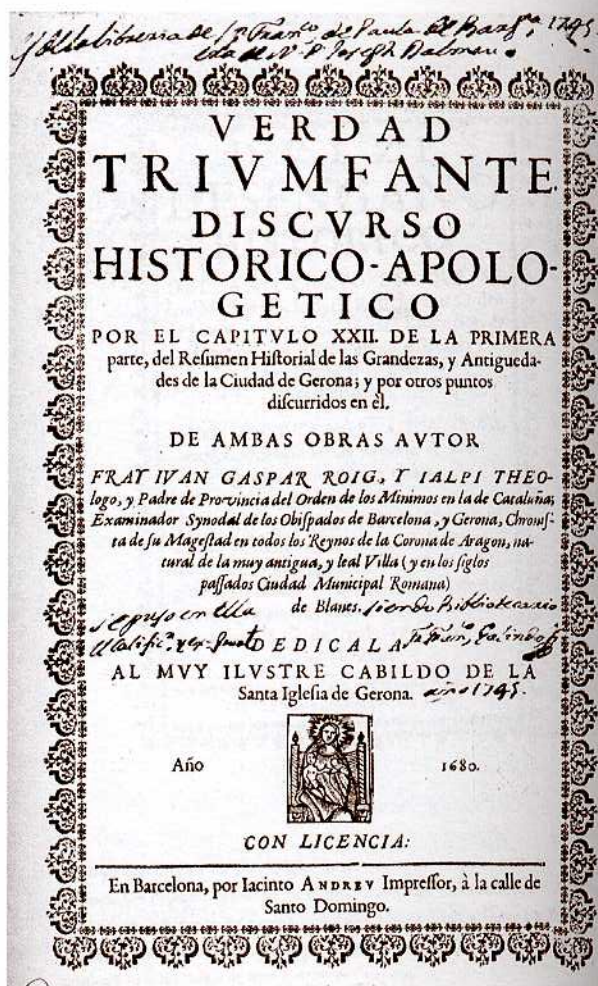
La influència de l'escola asceticomística castellana que s'inicià a Catalunya al segle XVII, perdurà fins a la fi del segle XVIII. Antonio de Molina, fra Luis de Granada, Santa Teresa de Jesús, la poesia religiosa de Lope de Vega són assimilats pels nostres escriptors, poetes i homes d'església per tal d'assolir una major perfecció espiritual.

El nostre autor va residir al Convent de Girona d'aquest orde des del 1663. El 1667 era vicari corrector en aquest convent; després va ser provincial dels mínims i examinador sinodal dels bisbats de Girona i de Barcelona i del priorat de Santa Maria de Meià¹. Durant una estada a Blanes sofrí un atac apoplèctic que el deixà impedit del costat dret. Llavors aprengué a escriure amb la mà esquerra. Entre 1670 i 1673 se'n va anar Madrid, on obtingué el títol de cronista reial per la Corona d'Aragó. El fet que amb traça i encert falsifiqués el *Llibre dels feits d'armes de Catalunya* (1673-75), que va atribuir al rector de Blanes, Bernat Boades (1444), ha perjudicat la coneixença objectiva d'aquest autor, interessat pel culte a les esglésies locals, que va escriure una gran obra sobre la història de la ciutat de Girona que caldria reeditar anotada: *Resumen historial de las grandezas y antigüedades de la ciudad de Gerona* (1678). En català se li coneix el *Sermó dels il·lustríssims màrtirs i patrons de la antiga vila de Blanes, del bisbat de Girona, sant Bonoso i sant Maximiano, naturals de dita vila i en ella martiritzats, any de Cristo 156* (1664).

La traducció catalana d'Antonio de Molina

Roig i Jalpí va publicar l'any 1663 una traducció² amb afegits propis d'una part³ del llibre del cartoixà castellà Antonio de Molina: *Instrucción de sacerdotes: en que se les da doctrina...para conocer la alteza del sagrado oficio sacerdotal y para exercitarle debidamente: sacada toda de los Santos Padres y Doctores de la Iglesia*. En català el llibre adaptat té aquest títol: *Modo per a cumplir ab la obligació del rezo del Divinal Offici, y celebració del inefable sacrifici de la Missa. Tret de la instrucció de sacerdots, que compongué lo venerable pare Antonio de Molina, monge de la Cartuxa, traduit en llengua cathalana, y añadides a ell algunas cosas útiles, que allí no estan. Per lo M. R. P. F. Joan Gaspar Roig i Jalpí, Theòlech y predicador de l'Orde dels Mínims, y Diffinidor de la Provincia de Catalunya. Dedicat al molt il·lustre señor Joseph de Jalpí i Julià⁴, Prior de Meyà, de ningun Bisbat, etc. Ab llicència: En Barcelona. En casa Antoni Lacavalleria. Any 1663.*

Antonio de Molina⁵ (Villanueva de los Infantes, Ciudad Real, 1550 - Cartuja de Miraflores⁶, Burgos, 1612) fou un escriptor ascètic que va tenir molta anomenada en la història de l'espiritualitat hispànica. Les seves obres servien per a la formació de sacerdots en seminaris i catedres de teologia. Va publicar: *Instrucción de sacerdotes* (1608); *Ejercicio quotidiano para frayles de la Cartuja* (Burgos, 1608); *Ejercicios espirituales, de las excelencias, provecho y necesidad de la oración mental...* (Burgos 1615). A Girona⁷ l'impressor Gaspar Garrich va editar, l'any 1620, una primerenca edició del llibre de Molina: *Instrucción de sacerdotes en que se les da doctrina muy importante...* Garrich també imprimeix tres obres de Fra Luís de Granada molt llegides a l'època: *Primera parte de la Introducció del symbolo de la fe* (Girona, Gaspar Garrich, 1620); *Doctrina Christiana*

(Girona, Gaspar Garrich, 1622) i *Libro de oración y meditación* (1622).

En un memorial de 1750 que l'impressor Jaume Bro entrega al seu fill Josep, en el moment en què pare i fill separen els negocis, figuren en l'inventari: *Tres Molinas de Oración*. Es tracta de l'obra *Ejercicios espirituales de las excelencias, provecho y necesidad de la oración mental*, obra molt difosa durant els segles XVII i XVIII. També hi havia: *tres Molinas de Sacerdotes...*⁸. Entre les pàgines d'un llibre de comptes de la parròquia de Celrà del segle XVIII, conservat a l'arxiu de la Catedral de Girona, hi ha inclòs un petit quadern amb una síntesi de les doctrines de Molina, traduïdes al català, en forma de preguntes i de respostes, amb el títol de *Resumen de Molina de oració*.

El prevere Felip Huget, delmer del monestir de Sant Daniel, tenia a la seva biblioteca, quan va morir l'any 1792, 55 llibres entre els quals hi havia un "Molina, de sacerdots".⁹ Segons Anton (pàg. 371), Molina és un dels autors que surt més vegades esmentat en els inventaris de llibres gironins del segle XVIII. Aquest autor juntament amb Luís de Granada, Alonso Rodríguez i Francesc Baucells, eren els que el bisbe de Girona Baltasar Bastero recomanava per a la instrucció del clergat a la seva diòcesi. Segons R. García Villoslada (dir.) en la *Historia de la Iglesia en España* (vol. IV, Madrid, 1979, pàg. 533, 555 i 556): "Los teólogos de las órdenes mendicantes y de la Compañía de Jesús rivalizan por este tiempo en sus deseos de hacer asequible a todos los niveles la teología espiritual de la época anterior. [...] Por entonces se hace célebre una *Instrucción de sacerdotes*

del cartujano Antonio de Molina, así como otras sobre el mismo tema de franciscanos. Dominicos, jesuitas y aun de clérigos seculares...." Francisco Martínez Hernández, en els seu estudi "La formación del clero en los siglos XVII i XVIII" –dins R. García Villoslada (dir.), *Historia de la Iglesia en España*, vol. IV, Madrid, 1979, pàg. 557)– assenyalava que en la cultura eclesial de l'època hi havia: "un gran aprecio por la perfección sacerdotal cuando por primera vez se empieza a hablar de Cristo sacerdote. Los clérigos siguen leyendo la *Instrucción de sacerdotes*, del cartujano Antonio de Molina, de la que en poco más de un siglo se hicieron más de cien ediciones, y que en algunas diócesis se mandó leer a los sacerdotes bajo pena de suspensión... servían de alimento y de acicate espiritual a religiosos, novicios, sacerdotes y seminaristas".

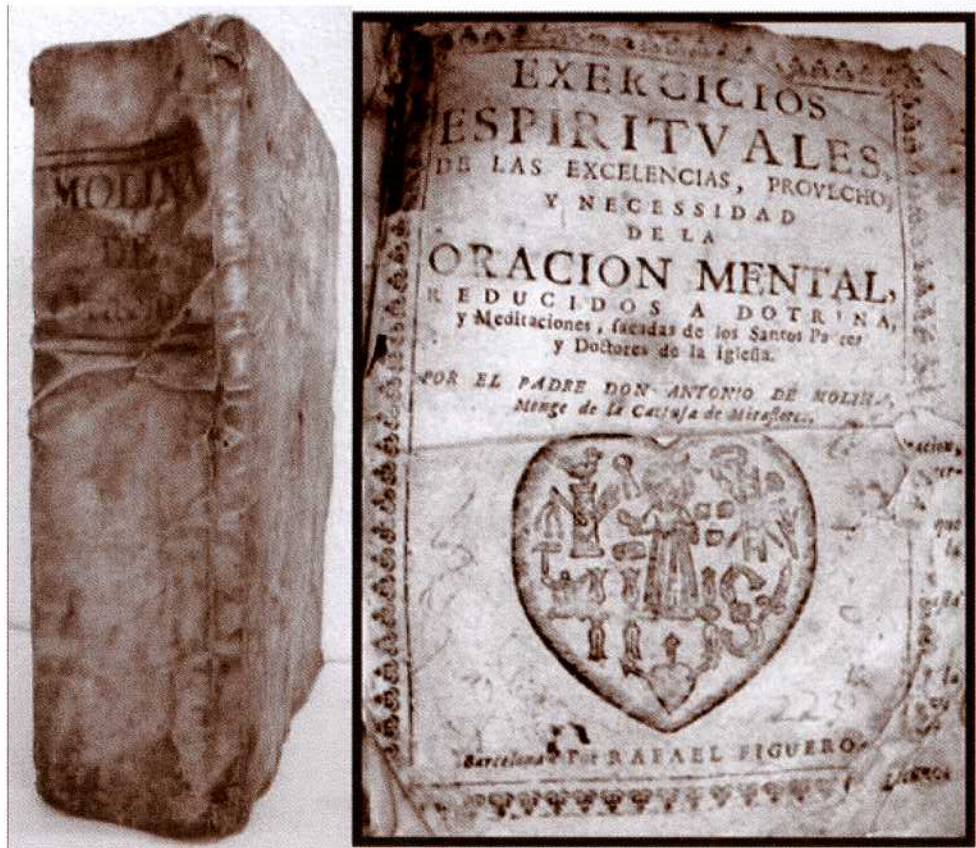
Mare de Déu del Puig de Meià. Foto Agripa/Mendiak.net

Contigut del llibre

L'exemplar que hem consultat al fons de reserva de la Biblioteca de Catalunya porta a la guarda aquesta dedicatòria manuscrita sense signar: "Al [El] pare Francesc Agustí de Barcelona de la orda de nòstror pare Sant Francesc de la Observància a llegit aquest llibret y li apar molt profitós per a las ànimas que-l llegexen ab atenció".

A continuació hi ha un pròleg, una dedicatòria a Josep de Jalpí i de Julià (pàg. 3-5), signada a 9 de gener de 1663, en la qual justifica l'edició d'aquest tractadet: "Esta obligació tan estreta, tenen los prelats de mirar per la utilitat de sa grei ha mogut a V. S. a manar-me posàs en la forma, que a qui va, y en nostre llengua natural, aquells tractats, que en son llibre, que intitulà *Instrucció de Sacerdots* escrigué lo V. P. D. Antoni Molina, monjo de la Cartuxa digne de

eterna memòria, per a què los subdits ecclesiàstichs de V. S. tingan ab facilitat notícia de las obligacions en què estan per ser ministres de la Iglésia, per a cumplir exactament ab ellas [...] De aquest son Convent dels Mínims de Barcelona a 9 de janer de 1663. Son affectuós servidor y nebot Fr. Juan Gaspar Roig y Jalpí. Ben segur que la traducció que fa Roig i Jalpí d'uns capítols de l'obra de Molina obeeix al desig de fer més popular l'obra del cartoixà castellà entre els nostres capellans i homes d'església que celebraven actes litúrgics, que sovint treballaven en l'ensenyament als seminaris i càtedres de teologia. Hi havia lectors delerosos de llibres de pietat i de devoció que es trobaven més còmodes llegint en català. Calien també nous materials en la "nostra llengua natural", posats "ab estil llano i clar" predicar sermonaris des de la trona, per instruir novicis,

Obra d'Antonio de Molina, molt difosa durant els segles XVII i XVIII

perquè els ministres de l'església coneguessin millor les seves obligacions.

A la pàgina 5 del llibre hi ha una breu presentació de l'obra, adreçada al lector: "Me ha manat, qui pot emplear-me sempre en son servey, que posàs en la forma que aquí va esta breu instrucció, y útil modo per a cumplir ab la obligació de resar lo Divinal Offici, y celebrar degudament lo inefable sacrifici de la missa estima lo zel que de ta salut espiritual té, qui cosa tant santa te presenta axí disposada, per a que fàcilment la gozàs, y posa en execució tot lo que en estos breus tractats trobaràs, que no són per a censurar, sinó per a posar en obra en utilitat de ta ànima y glòria de Déu, que-t guarde com desijo".

En els preliminars hi ha també la: *Aprobación del R. P. Joseph de Olzina, de la Compañia (sic) de Jesús, Maestro de Teologia, Examinador Synodal y Calificador del S. Oficio. Barcelona, a 25 de enero de 1663* (pàg. 7-8) i l' *Aprobació del P. Fr. Agustí Fontana lector jubilat, regent dels Estudis y Diffinidor de la Provincia. 18 de gener de 1663*: "He vist y llegit amb atenció, aquestas advertencias y reglas molt importants per a rezar lo Divinal Offici ab la atenció y devoció que convé, ab lo modo per a preparar-se y disposar-se per a celebrar degudament lo sant Sacrifici de la Missa, y per a rebre ab devoció a Christo Sacramentat, junt ab lo modo de offerir lo sacrifici de la missa: recopilat y traduït y posat amb esti llano y clar, sens faltar a la veritat de sos originals un àpice, ab algunas cosas añadidas que no-s tròban en la Instrucció de Sacerdots..." (pàg. 9-10)

Advertències y reglas molt importants per a rezar lo Divinal ofici ab la atenció y devoció que convé. Introducció (pàg. 11-103). Vegem-ne un breu paràgraf:

Introducció

"Se compon lo divinal ofici de set horas canòniques, segons la comuna opinió; y anomenant-se horas perquè té determinat temps de nit y de dia, en las quals se deu dir, y axís prenen lo nom de las horas del dia, que se

anomenen: Prima, Tertia, Setxa, Nona, etc. Anomenant-se canòniques perquè se mànan en los canons y drets eclesiàstich y comprén esta obligació y precepte a tres gèneros de personas, que són tots los ordenats de òrdens sagrats, los religiosos professors del Cor, y los beneficiats, aunque no estígan ordenats in *sacris*, encara que lo benefici sigui tènue, segons la més certa y comuna opinió".

El rés i la celebració del memorial de Crist, és a dir la missa, la litúrgia de les paraules s'han de seguir amb atenció. El "divinal ofici" demana preparació i exercici. L'oració mental no pot ser dita d'una manera freda i automàtica. El fidel ha de dir el prec o súplica fixant-se amb les paraules, n'ha de calibrar el sentit i en darrer terme, el més important, aplicar-hi l'enteniment: "Per a cumplir ab la obligació del rezo del Divinal Offici, no basta dir-lo, sinó que se ha de dir ab atenció, la qual segons lo Doctor Angèlich 2.2. quest. 83. art. 13, és en tres maneres. La primera és sols a las paraulas per no las errar. La segona al sentit d'ellas. La tercera quant se atén al fi que se pretè en l'oració; esto és a la Magestat de Déu, a qui referim la oració, y a la cosa perquè se ora, y també se atén a la Humanitat de Chisto, a lo que li pertany, per lo qual lo enteniment se alça a las cosas divinas. Qualsevol atenció que sia, pot ser en tres maneres, actual, virtual o habitual. La actual és quant lo que resa actualment està attent. La virtual és quan comença a resar Psalm ab intenció actual de estar attent, després sens culpa se divertí, y axí divertit lo acabà. La atenció habitual, no és més, que habit de tenir atenció".

A la pagina 52 del volum, Roig i Jalpí afegeix a aquesta traducció una oració de Ludolf de Saxonia en llatí, que també tradueix al català: "Després de açò diràs esta oració alegatissima que en alabança de la Sereníssima Reyna dels Àngels y Mare de Déu, compongué lo devetossísim Pare Ludolpho de Saxonia, la qual va entre las demés que escrigué en la 1 part, cap. 43. de la *Vida de Christo*¹⁰, que per ser una

de las més devotas y pias que he llegidas la poso así en llatí, y per a los que no entenen esta llengua la poso vertida en nostra cathalana, com ho està tot aquest breu tractat”.

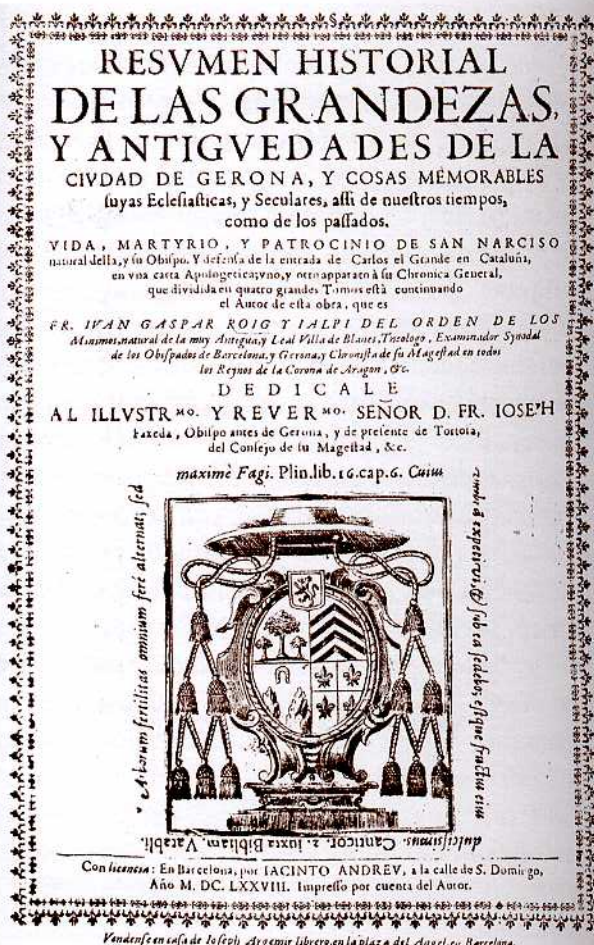
En Romans:

“Déu te salve vara de Jessé florida, y fructifera, Maria Verge Beatíssima, de la qual brótan aquella única y aquell singular fruit: de hont nasquè lo brot de espirituals virtuts: flor suaviíssima, que despedeix olor; fruit saboríssim, que envia dulçura; flor, que sa bondat expel·lex la tristesa; fruit que sa sacietat dóna plena alegria. Beneita vara de la rael de Jesse. Beneit fruit y flor, que de tal rael nasqué. Beneit arbre y beneit lo fruit del arbre. Ab vostra flor recreau-me. Ab vostre fruit deslliurau-me de tota misèria. Verge Maria eternament beneita. Amén”.

Apunt final

En català, durant el segle XVII, per no parlar d'un abans i un després, són molt nombrosos els llibres de prosa religiosa, originals i traduccions, que no han estat objecte d'estudis rigorosos. Com que la literatura catalana d'aquesta època, en un sentit ampli, no és gaire fructífera en obres místiques i ascètiques, hom ha de recórrer a la traducció, a la lectura d'obres foranes. La tendència a emmirallar-se en l'oratòria barroca castellana, en la prosa enrevessada, la presència a les nostres diòcesis de bisbes i religiosos vinguts de fora que promouen la prèdica en castellà també hi ajuda. La pietat popular catalana es nodreix d'un altre tipus d'obres més senzilles i planeres.

L'erudit Martí de Riquer a la seva *Història de la literatura catalana* (Barcelona, Ariel, 1980, vol. III, pàg. 658) defensava el pseudo-Boades de Roig i Jalpí per la narració de les llegendes històriques catalanes que incloïa. També en destacava la qualitat de la seva escriptura. Assenyala que aquest és el millor llibre escrit en català durant la Decadència, encara que aquesta prosa sigui un pastís arcaïtzant. Encara

que avui en dia els llibres d'ascètica, mística, hagiografia, tractats de la passió puguin considerar-se obres de lectura feixuga, avorrides, deixant de banda l'originalitat literària i el fet que donin clarícia de l'esperit religiós del moment, tenen també un interès suplementari per a l'estudi de la llengua i l'estil, la bellesa de la seva prosa. D'aquest llibre de Roig i Jalpí m'ha colpit la versió catalana de l'oració de Ludof de Saxònia, però també altres fragments d'aquests traducció feta a partir del castellà on hi ha frases amb recursos estilístics excel·lents, amb nombrosos castellanismes. Així, per exemple, quan l'oració del dimarts s'aplica al naixement de Nostre Senyor Jesucrist, Roig i Jalpí escriu: "Dimars. Lo dimars, se aplica al naixement de Nostre Senyor, en lo qual se considera, lo primer, com la Sacratíssima Verge, y son Espòs, arribant

cansats cercant posada, y no la tròban y se recullen a un portal o establa. La altíssima oració que tindria la Verge fins la mitja nit, que fou la hora del part. Lo goig de véurer nat a son Fill, sens dolor, ni detriment de sa virginitat. La devoció ab què lo adorà coma verdader Déu, y lo embolicà, y li dóna a mamar com a verdader home y fill seu. Las alegrías y músicas dels àngels y las alabanças que donaren a Déu, cantant: *Gloria in excelsis Deo*. La devoció dels pastors, que també foren, *Glorificantes Deum* sobretot, lo fret que patí lo minyó rezien nat, les llàgrimes que plorà, lo goig que té en lo interior de sa ànima, y las alabanças que dóna a la Divina Magestat. Aquestas y moltes altres cosas se poden tenir consideradas, que donaran molt bastant matèria per a aplicar ab devoció totes les Matines, acomodant a cada punt d'estos son psalm o son nocturno, com cada hu millor se trobarà" (pàg. 33-34).

En parlar del "Misteri de l'Encarnació", tradueix: "Com en lo punt que fou criada aquella ànima santíssima y unida ab lo Cos petit, format de la sanch puríssima de la Verge, per obra del Esperit Sant, fou justament unida ab la Divinitat, y conegué perfectament, la alteza del estat, y dignitat a que avia estada predestinada y alçada: que alabanças donaria a la Divina Magestat?" (pàg. 31).

A les *Vigílies de Nostre Senyor Jesucrist*, anota: "Y si tu vols apendre a gastar les nits en oració, vina aquí cada nit, y mira lo que jo fas; mes no poràs sufrir estar tant de temps al serè, baste't bé cumplir ab les hores que te estan ordenades: lo que està ensenyat, jo ho ensenyí, y las oracions, y alabanças que estan ordenades, són las que a mi més me agraden" (pàg. 37).

La traducció que ens ofereix Roig i Jalpí d'aquesta obra devota castellana, que fa imprimir a Barcelona l'any 1663, té també un interès lingüístic remarcable. Des del punt de vista del cabal lèxic anoto, d'una manera succinta, sense ànim de ser exhaustiu, uns quants mots que m'han semblat interessants (castellanismes, cultismes, dialectalismes, arcaismes) que un altre dia podran ser estudiats: *affectió, perfectió, añadiduras, prendas, llano, mar Vermell* (traducció de Mar Rojo), *ribera, alaban, sirvents, culto, superbos, limpias, bullicios, aposentolaposiento, parabé, tonto, adultero, ciego, regalos, altivitat, cansanci, dejectat, facinorós, rael, ceguera, buccellao partícula de pa, feos, pertinaces, tardós, al serè, menguas, divino, sossiego, olvidar-se, contento, floragué, socorros*, etc.

Pep Vila

Filòleg

Notes:

¹ Vegeu: J. M. Pons i Guri, *Roig y Jalpí y el prior de Meià*, "AIEG", 14, Girona, 1960, pàg. 39-83.

² Alguns catàlegs i articles d'enciclopèdies que inclouen articles dedicats a la figura del pare Roig i Jalpí obvien que aquesta obreta és una traducció del castellà amb afegits propis.

³ Es tracta de l'*Addición al tratado tercero, en que se poden algunas reglas y advertencias muy importantes para rezar el oficio divino, con la atención y religión que conviene*.

⁴ Josep Jalpí i Julià (Sant Celoni 1604 -Barcelona 1678). Eclesiàstic i cosí de Joan Gaspar Roig i Jalpí. El 1632 es doctorà a Roma en dret civil i canònic, i el 1633 fou designat prior de Meià. Va publicar les constitucions sinodals del priorat de Meià. Fou partidari de Felip IV de Castella durant la Guerra dels Segadors.

⁵ Vegeu també aspectes de la seva vida i obra dins DD. AA., *Diccionario de Historia Eclesiástica de España*, Madrid, CISC, 1973, vol. III, pàg. 1500.

⁶ F. Tarín y Juaneda, *La real Cartuja de Miraflores. Su historia y descripción*, Burgos, 1896.

⁷ La Biblioteca del Seminari de Girona conserva una edició de

Burgos (1608), possiblement la primera; també la de Girona de Gaspar Garrich (1620) i la de Barcelona (1637). L'exemplar imprès a Girona havia pertangut a la parròquia de Santa Eulària de Cruïlles. D'aquesta part de l'obra de Molina, la que tradueix Roig i Jalpí al català, n'hi ha encara una edició castellana del segle XIX: *Preparación para celebrar devotamente el Santo Sacrificio de la Misa, sacada (en compendio) de la Instrucción de Sacerdotes que escribió el P. Antonio de Molina, monje de la Cartuja de Miraflores*. Zaragoza 1846, Imp. de Antonio Molina, 262, pàgs.

⁸ Enric Mirambell i Belloc, *Història de la impremta a la ciutat de Girona*, IEG-Ajuntament, Girona 1988, pàg. 109-111.

⁹ J. Antón Pelayo, *La herencia cultural. Alfabetización y lectura en la ciudad de Girona (1747-1807)*, Barcelona, UAB, 1998, pàg. 373.

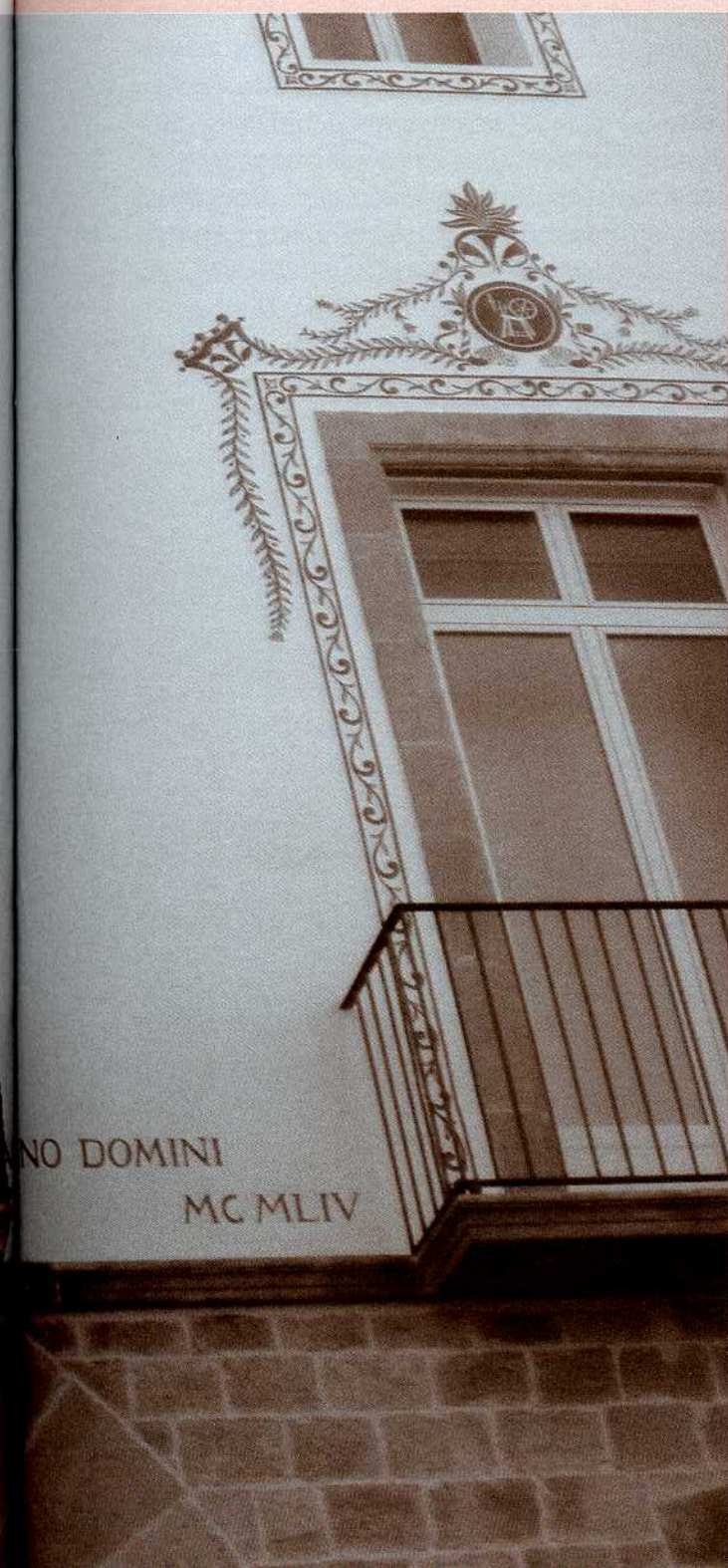
¹⁰ La *Vita* de Ludolf de Saxònia, que també era cartoixa, va ser divulgada en català per Roís de Corella. Fou parcialment reimpresa els anys 1513 i 1518. Recordem també el llibre de contemplació, la *Vita Christi* escrita per sor Isabel de Villena, impresa a València (1513) i Barcelona (1527).

10 La restauració de la façana de l'Ajuntament de Blanes a la plaça dels Dies Feiners

per Ramon Mestre

La façana de l'edifici seu de l'Ajuntament de Blanes que dóna a la plaça del Dies Feiners presenta una disposició de planta baixa i tres pisos, i aquesta planta baixa queda lleugerament elevada respecte el pla de plaça.

En sentit horitzontal, s'organitza en cinc files d'obertures. A la planta baixa hi ha la porta central i quatre finestres amb punt d'arc rebaixat, a la primera planta hi ha cinc grans finestrals, a la segona planta, cinc finestres rectangulars i a la tercera planta, cinc finestres quadrades.

El parament de planta baixa és de fàbrica de pedra vista, amb carreus relativament petits i rejuntats amb morter de calç.

Destaca l'arc sobre la porta principal i l'escut a la clau de volta. Les dovelles de l'arc són de dimensions força més importants que els carreus que les envolten. Resulta curiós que la part alta de l'arc estigui escapçada per la llosa del balcó central.

La façana disposa d'alguns elements en relleu:

- Tres balcons de lloses de pedra natural a la planta primera.
- Cornisa forjada sobre planta segona.
- Coronament de façana amb motllura i rajola catalana per davant de la canal de recollida d'aigües de coberta, amb nou brocs que fan la funció de gàrgoles que actuen de sobreexidors de la canal.

El revestiment exterior de la façana, a excepció de la planta baixa, consisteix en un acabat d'estuc de calç monocromàtic i sense juntes, emmarcat per dues faixes verticals d'estuc escudat, esgrafiats florals emmarcant les finestres del segon pis i amb els escuts de Blanes, l'Agricultura, la Pesca, el Tèxtil i la Fusteria en esgrafiats sobre els finestrals del primer pis, en substitució de guardapols.

Es va iniciar la restauració de la façana amb el sanejament de les zones en perill de despreniment i la comprovació de l'estabilitat de la resta de revestiments, a més d'inspeccionar els altres elements de la façana i preparar la seva reparació.

En aquest estadi de les feines, es van apreciar alguns punts que no encaixaven amb la tipologia base de l'edifici:

1- En repicar les zones malmeses de l'estuc de la façana, es va trobar un estuc anterior picotejat per oferir millor adherència, ocult per les dues capes d'estuc d'acabat actual.

Aquest estuc primigeni tenia un acabat lliscat i, possiblement amb juntes marcades, encara que per assegurar aquest punt no tenim proves

suficients, sols rastres discontinus trobats a les zones sanejades.

A part, també es va comprovar que els encoixinats laterals no eren de la mateixa època que l'estuc original.

També és factible suposar que els esgrafiats de façana, que ara es limiten a les llindes de finestrals de primera planta i al voltant de finestres de segona, estava previst que cobriessin més superfície de façana. Aquest supòsit està fonamentat que tota la primera capa d'estuc està pigmentat de color mangra, color de fons dels esgrafiats a la vista. Quan es vol fer una zona concreta d'esgrafiats, sols es col·loca estuc tenyit en aquesta zona, davant el risc que es transparenti el color a la capa final.

La façana abans de la restauració

L'existència d'un estuc més antic explica la raó del despeniment de l'estuc que ara veiem, ja que una superfície estucada i envellida dóna poca possibilitat d'adherència a un estuc nou.

2- Durant aquesta fase de la restauració es va procedir a la revisió dels ancoratges de les baranes dels balcons, en els punts en què aquestes s'encasten en el parament de façana.

En obrir els encastaments, es va poder apreciar que els muntants de pedra dels finestrals del primer pis no estaven col·locats amb un plantejament original, atès que les peces no eren iguals en les zones revestides i les baranes no s'encastaven en tots de la mateixa manera.

A part de l'encastament de baranes, s'aprecia que l'obra adossada als muntants no és d'origen, sinó que és adaptada a unes mides no originals i amb obra més moderna que la data de construcció, concretament hem trobat maons ceràmics produïts de forma mecànica. (Foto 10) Per tant, són elements del segle XX, possiblement de la actuació realitzada el 1954, segons indica l'esgrafia de la primera planta "FORMA NOVA EGREGIA FACTA ANNO DOMINI MCMLIV" (Reforma general realitzada l'any de Déu 1954).

3- Ja des del primer moment que es va poder accedir a façana a través de la bastida, saltava a la vista l'entrega del balcó central amb la façana, ja que escapçava les dovelles superiors de l'arc de la porta d'entrada i, en canvi, l'escut esculpí en la clau de l'arc apareix sencer.

Aquest punt pot tenir dues possibles explicacions: o el balcó no és original i en col·locar-lo amb posterioritat van haver d'escapçar les dovelles i van fer una clau nova, o van col·locar l'arc després i van adaptar les dovelles a l'alçada de què disposaven.

Creiem que el primer supòsit és el correcte, ja que si hagués estat la segona opció hauria estat més fàcil reduir l'alçada dels muntants.

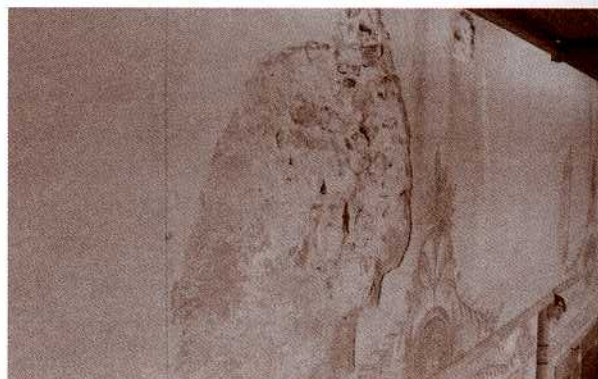
4- Durant la restauració del parament de pedra natural de planta baixa, concretament durant el sanejament de les juntes de morter de calç, es va localitzar un carreu sense adherència i que ballava dins la seva ubicació. Amb una mínima força es va poder retirar sencer i en mirar dins l'espai que havia deixat es va poder veure una altra paret, revestida i estucada, a plom amb la resta de façana.

També es va netejar la base de suport d'una peça de cornisa de coronament de planta baixa i es va comprovar que les peces de cornisa no estaven encastades en el parament de façana i, a més, tenien elles mateixes un encaix estrany i estaven col·locades "aigües en dintre".

Examinant amb més detall el parament de pedra de la planta baixa, es va observar la heterogeneïtat de l'especejament dels carreus que la componen i la varietat en els treballs d'acabat, que va des d'un "deixat de serra" fins a un "escudat amb buixardat interior".

A més, les peces dels muntants de les finestres són absolutament irregulars, no coincideixen les d'una banda amb les de l'altra d'una mateixa obertura ni en dimensions ni en acabats.

5- Un cop escatat el revestiment malmès existent a la planta tercera, per sobre de la cornisa intermèdia, es va poder apreciar la diferència del material de l'obra de base respecte a la resta de l'obra de base de la façana. En aquest nivell superior, l'obra és de maó ceràmic massís en lloc de la fàbrica de pedra irregular de la resta de façana.

La cornisa també té un plantejament diferent, està formada per maons en el punt més baix i rajoles manuals que fan de base per als diferents filets de la cornisa, en lloc del massís de maó manual sobre volat de pedra i forjat de filets amb morter de calç de la cornisa inferior.

Durant l'obra, a través del director de l'Arxiu Municipal, arriba a les nostres mans una còpia d'uns plànols conservats a l'Arxiu Històric de Girona on figura la reforma que va patir l'edifici l'any 1866.

En aquesta còpia, s'hi aprecien perfectament en traç discontinu les ubicacions de les finestres originals, que eren tres per planta i no cinc, com ara, i les dues obertures laterals de la planta baixa, que eren portals, no finestres. També s'hi pot veure que el balcó central no existia : era un finestral sense sortida.

Els nivells entre plantes també eren més reduïts, igual que les alçades de les obertures. En una secció es veu clarament dibuixat en punts la geometria i el volum de la remunta que es va efectuar (tercer pis).

Amb la informació aportada es resolen els dubtes que havien anat sortint durant les feines de restauració i que hem exposat anteriorment.

L'edifici va patir una ampliació i reforma l'any 1866 durant la qual es va afegir la meitat de l'edifici corresponent a la façana de l'actual Passeig de Dintre, es va fer la remunta de la planta tercera o golfes i es va modificar la façana posterior per reproduir la simetria de la façana nova.

Hem de suposar que va ser en aquesta reforma quan es va ennoblir la façana aixecant una falsa paret de pedra per davant del parament original lligant-la amb aquesta a les obertures de finestres i porta principal. Hem de pensar que tenia les dovelles encara intactes, si es va seguir el disseny que figura en els plànols.

Quant a la procedència d'aquesta pedra, podem pensar que no va venir de cap cantera, sinó més aviat de l'enderroc d'un o diversos edificis de la mateixa localitat, possiblement del palau adossat a l'església i molt proper a l'edifici que ens ocupa.

Hem de creure que, si es va seguir el projecte durant la reforma esmentada, va existir una altra reforma entre aquella data del 1866 i la del 1954, en la qual es deuria canviar el finestral central per una balconera i es deuria afegir el balcó central, moment en què s'hauria substituït la clau central i s'haurien rebaixat les dovelles de l'arc de la porta d'accés.

A mitjans del segle XX es va dur a efecte la darrera reforma d'aquesta façana, amb la intenció d'unificar el criteri del seu revestiment, fins llavors molt senzill, ja que era un lliscat amb juntes marcades a les dues plantes intermèdies, sols un arrebossat a la planta superior i la pedra com a revestiment de planta baixa.

En aquella reforma, en lloc de picar el revestiment original, es va optar per aprofitar-lo com a base del nou estucat per estalviar feina i temps. Sols es van fer tallants a escarpa per permetre l'adherència del nou revestiment. No se'n va treure ni la pols enganxada.

Creiem que, en un principi, el disseny dels esgrafiats era més extens que la superfície que ocupen actualment, ja que es va estendre una primera capa de color mangra a tota la superfície del parament de les dues plantes intermèdies. Això només s'acostuma a fer a les zones que

s'han d'esgrafiar per por que el color de base pugui transparentar-se a través de la capa d'acabat. La planta superior, en canvi, sols tenia una capa d'acabat de color clar sobre l'arrebossat original.

Potser per temps, per import, o per rebuig del disseny, només es van executar els esgrafiats que ara podem veure; els emmarcaments de les finestres de la planta segona i els escuts gremials de la Pagesia, Pesca, Tèxtil i Fusteria, amb el de la ciutat de Blanes al centre.

En aquella reforma, també s'hi van afegir els encoixinats verticals a banda i banda de la façana, per tal d'emmarcar-la i destacar-la sobre els altres edificis existents en la mateixa alineació. Per fer aquests encoixinats, es van aplacar rajoles ceràmiques sobre l'obra de base, collant-les amb morter de ciment.

Creiem que també es va aprofitar per "calçar" algunes peces de pedra dels muntants de balconeres de primera planta, que havien perdut secció de pedra, amb maó massís modern, que és el que ens hem trobat en sanejar els ancoratges de les baranes.

Finalment, en aquesta darrera reforma, es va aprofitar per col·locar peces ceràmiques sense trencaigües en alguns ampits i a la cornisa superior, la qual cosa permetia la penetració d'aigua entre rajola i obra de base.

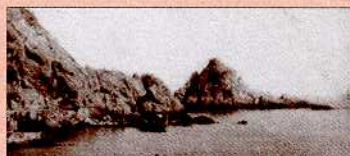
Serveixi aquest escrit per mirar d'aclarir els processos realitzats a la façana de l'edifici seu de l'Ajuntament de Blanes a la plaça dels Dies Feiners.

Ramon Mestre. Rehabilit.

Tècniques de restauració i conservació

Biografies

El meu 23-F
per Pedro Corrales

01 El meu 23-F

per Pedro Corrales

Us presentem unes notes recollides de viva veu en una entrevista enregistrada a finals d'estiu de 2010 a casa de l'excap de la Policia Local de Blanes, Pedro Corrales. Hi vam anar perquè ens expliqués com era la vida en un poble petit de l'interior de la província de Màlaga durant la difícil dècada dels quaranta del segle passat, per conèixer quan va arribar a Blanes i com es va incorporar al cos de policies municipals i, sobretot, per donar compliment a la seva voluntat explicitada en més d'una ocasió de recollir el seu testimoni dels fets viscuts a l'Ajuntament de Blanes la nit del cop d'estat del vint-i-tres de febrer de 1981, la nit del 23-F, ara que falta poc perquè faci trenta anys d'aquests tristos fets.

Pedro Corrales Garcia neix a Ardales un 15 de novembre de 1942. Els seus pares també eren ardaletans. Eren en Joaquín i la Villaverde, va ser la primera dona a qui li van posar aquest nom, tot i ser aquesta la patrona del poble. La infantesa a Ardales va ser dura, com ho era per a la majoria, però era menys dura per a aquells que tenien terres. La família Corrales no en tenia. Vivien en una casa humil al carrer de la Cruz, els pares i els cinc fills: Isabel, Pedro, Dolores, Joaquín i Concha. Es dedicaven al treball del camp. El seu pare s'encarregava de portar gent a treballar als cortijos, com el del Morisco on hi va estar una colla d'anys. Tothom el coneixia amb el sobrenom de "el Manijero". La seva mare treballava en les tasques pròpies de les dones d'aquella època: rentar de genolls, blanquejar les parets de la casa... En Pedro no podia anar al col·legi, la família no tenia mitjans i havia d'anar a treballar al camp. Als set o vuit anys i com ell mateix ens explica "ya ibamos a pintar garbanzos, a plantarlos. Iba con un canastito lleno de garbanzos y con la otra mano detras de la yunta iba el arado y a cada pasito echaba un garbanzo o dos. Y así hasta la noche. Después, a medida que me hacía mayor ya hacia

todas las faenas del campo, arar, segar... y la aceituna, con toda la familia. Esta era mi vida hasta que me vine a Blanes."

Al llarg de la dècada dels cinquanta van marxar molts veïns d'Ardales cap a Blanes. Es va produir una crida dels uns als altres, informant els primers en arribar que a Blanes hi havia feina per a tothom.¹

La majoria dels que van marxar d'Ardales van venir a treballar a la gran empresa tèxtil SAFA. Al Pedro, el va avisar en Cristóbal Gutiérrez, un amic d'Ardales que ja vivia a Blanes. Viuria a casa seva, als Pins. Per arribar a Blanes era necessari fer un llarg trajecte, primer fins a l'estació de França a Barcelona. En Pedro no tenia una carta de treball i s'havia d'amagar dels grisos si no volia que el tornessin al poble. A Barcelona, l'esperaven uns amics i junts van agafar un altre tren fins a Blanes. En Pedro també va treballar a SAFA, posant els cons de seda en caixes i etiquetant-les. Recorda que anaven als Estats Units. La gent d'Ardales, repartits a diferents seccions de SAFA, s'ajuntaven a l'hora d'esmorzar i feien pinya plegats. Va treballar a SAFA fins que amb 21 anys va haver d'anar a fer el servei militar, a Madrid. Hi passà els 18 mesos reglamentaris. No tenia esperit de militar i la missió que li van encomanar no el motivava gens, perquè havia d'ajudar en les compres i altres tasques rutinàries del dia a dia de la dona del capità. Va tornar a Blanes i va continuar amb la feina a SAFA. Va decidir canviar d'ofici per millorar la seva situació i va entrar al món de l'hostaleria. Va fer de cambrer al cafè dels Terrassans durant uns cinc anys. L'establiment era el centre neuràlgic del poble i aquí se n'assabentava de totes les notícies que passaven. Els Terrassans era el punt de trobada dels nouvinguts i eren molts els ardaletans i altres immigrants que tenien el primer contacte amb Blanes en aquest indret. Després es traslladà a treballar a la sala de festes

◀ Foto de grup de la policia local a l'entrada de l'Ajuntament. 1980. Fons PSC (AMBL)

A les escales de l'Ajuntament. Agost 1985.
Fons PSC (AMBL)

La Reserva, a Santa Susanna, on hi va estar uns anys. També va fer de màitre a La Fortalesa, al castell d'Hostalric. Finalment, va tornar als Terrassans i va ser quan el cap de la policia de nit, en Murcia, li va plantejar la possibilitat d'entrar a treballar a la policia. Primer va parlar amb l'alcalde Valls, però hi entrà quan l'alcalde Bacardit ja era el nou alcalde. El sastre Oliva li va prendre mides d'immediat: ja era municipal. La plantilla estava formada majoritàriament per gent d'Ardales. No arribaven a la trentena de policies i més de la meitat ho eren. Al principi de ser policia se li van plantejar molts dubtes i pors. Era un canvi radical. Es va dedicar al trànsit, a controlar les zones d'aparcament i evitar els embussos de circulació, en un temps que la Riera i el carrer Ample, els principals carrers per entrar i sortir del poble, eren de doble sentit. Els anys de policia estan plens

d'anècdotes i actuacions difícils, però ha preferit guardar-se'ls a la memòria particular per no ferir ningú.

Quan passen els fets del 23-F en Pedro és sergent en cap, el càrrec més alt a la jerarquia de la policia local. Feia poc, el 30 de gener, que s'havia renovat el cartipàs municipal, que després de moltes discussions havia quedat aprovat i constituït durant el darrer plenari i que quedava de la següent manera: Cultura: Joaquim Abril Roig (CiU), Educació: F. Vargas Martínez (PSUC), Esports i Joventut: Joaquim Vilanó Portas (CiU), Governació: Albert Salas Pujol (PSC), Hisenda: Joaquim Vilanó Portas (CiU), Treball: J. L. Domínguez Terrón (PSUC), Turisme i Festes: Jordi Gibert Gelabert (CiU), Urbanisme i Obres: C. Calvo Flores (PSUC), Sanitat: M. Ruiz Páez (PSUC), Serveis públics: Francesc Giralt Torrent (PSC) Serveis Socials: Maria Dolors Oms Bassols (PSC), Ecologia es quedava sense titular per dimissió de Baptista Gallart.

A continuació, en Pedro ens explica què va passar aquella nit.

“Podían haber pasado muchas cosas. Tengo una espinita clavada porque el pueblo de Blanes todavía no sabe lo que pasó esa noche. Fue muy duro.

Fui a trabajar por la noche. No llevaría más de una hora cuando escucho un poco de jaleo y veo que llegan cuatro o cinco guardias civiles. Luego llegarían unos cuantos más. Detrás de mi escuché una voz que reconocí, y que dijo: – Dónde está la hija de la gran ... de la alcadesa? Donde está esa rubiaca? Que traigo tres cargadores para ella – Yo le contesté: – Pues si que vienes espléndido. Será un gasto innecesario, porque no necesitas tanta munición. Él respondió: – Toda para ella. Mientras otros preguntaban por los demás concejales: – Dónde está Giralt? No quedamos que ese era para mi! – decía otro. – I Ruiz Páez?... Venían buscando

polítics y sindicalistas. Estaban muy alterados. El alcohol que habían bebido y que bebieron, ayudó. Esos momentos fueron los peores, cuando entraban los guardias civiles, hasta quinze, creo recordar, y cada uno de ellos decía cual era su escojido. Yo pasé los peores momentos. Eran las diez de la noche y me encontré sólo. La mayoría de compañeros, ya fuera por la impresión de ver entrar a los guardias civiles tan alterados o por sentir un poco de miedo, me dejaron bastante sólo. Luego supe que se fueron a pasear en grupos de dos o tres por el passeig de Dintre. Aquella noche los polítics estaban todos reunidos en el primer piso del Ayuntamiento. Algunos de los guardias civiles con los que tenía más confianza, ya que casi todos eran de Blanes y alguno de Vidreras, me advertieron que no me metiera demasiado

por el medio porqué no iban de broma. El sargento P.J. que los acompañaba venía de Gerona. Me sentía impotente y no sabía qué hacer. Mi cabeza era una batidora. Pensaba que si nosotros éramos los primeros en dar una respuesta, ellos tendrían la excusa para llevar a cabo su misión. Por otro lado, tenía que evitar que subieran arriba, porque si cumplían sus amenazas iban a matar. Miraba alrededor pero no llegaba ningún superior de fuera de Blanes para socorrerme. Estaban eufóricos. Comentaban alegremente lo que sucedía en Valencia. Escuchando con los transistores la entrada de los tanques. Me veo en mitad de las escaleras, en un primer rellano, y con el revolver que llevaba pegué fuerte en el pasamanos de la escalera para que me escucharan todos. Les advertí que dispararía si alguien pisaba el

L'alcaldeessa M. Dolors Oms i Pedro Corrales. Lliurament de premis de vol lliure. 1981. Fons PSC (AMBL)

segundo escalón. Se hizo un silencio que rompió la euforia que se respiraba hasta este momento. Invité a subir al sargento hasta el rellano, para que fuera él quien solucionara esa situación. Le dejé la pelota en su tejado y él me pidió que quería reunirse con la alcaldesa Dolors Oms, que estaba en el despacho de Alcaldía con los otros concejales. Yo se lo comenté a la alcaldesa y ella me autorizó a que subiera. Antes que lo hiciera pude explicarle brevemente la tensión que se respiraba en la entrada del Ayuntamiento y que no iban con buenas intenciones. El sargento subió y explicó que le acompañaba un guardia muy pesado que se le había metido en la cabeza que quería fumarse un cigarro socialista. La alcaldesa le respondió que lo hiciera subir. El guardia subió y otra vez se vivió una tensión muy grande. La alcaldesa Oms pidió si alguno de los concejales que estaba en la sala,

pero apartados de la conversación principal, tenía un paquete de cigarros y un encendedor. Oms dió el cigarro al guardia, que se lo fumó. Cuando ya casi se acababa el cigarro les invité a bajar y en ese momento fue cuando la alcaldesa advirtió al sargento: - Ala, los coges y te los llevas o les doy una patada en los huevos que los echo escaleras abajo! – Eso dijo Dolors Oms. Les invité a bajar de buenas maneras. Y bajaron. La cosa se fue calmando poco a poco. Dejaron de gritar y ya no se escucharon más voces. Supongo que cada uno se fue a hacer su servicio. Había pasado cerca de una hora o quizás una hora y media. Yo reuní a los municipales y les ordené que cada uno fuera a hacer el servicio que tenían estipulado aquella noche. Antes les advertí que no entraran en ninguna provocación. Más tarde acompañé a la alcaldesa en coche hasta su casa, en el barrio de Los Pinos. El pueblo

L'alcaldeessa Oms al despatx d'alcaldeia amb el periodista Agustí Abril, 1979. Fons PSC (AMBL)

estaba tranquilo. No había nadie por la calle. Muchos no supieron nunca lo que pasó la noche del 23-F en el Ayuntamiento de Blanes. O mejor dicho, lo que pudo haber pasado y que afortunadamente no pasó.”

D'aquests fets, la premsa no se'n va fer ressò. Tan sols una crònica al *Punt Diari* del 27 de febrer a càrrec del corresponsal blanenc Raimon Gouzy, on informava de la reunió extraordinària celebrada a l'Ajuntament per llegir el manifest de repulsa dels fets ocorreguts al Congrés dels Diputats de Madrid el dia 23 de febrer. A la notícia s'informava que “durant tota aquella nit les forces polítiques blanenques varen estar-se al peu del canó; no cal dir, està clar, amb molta angoixa, però com a representants del poble de Blanes, tots els partits polítics varen estar units; l'alcalde de Blanes, M. Dolors Oms, va sortir

de la casa de la vila a les sis de la matinada.

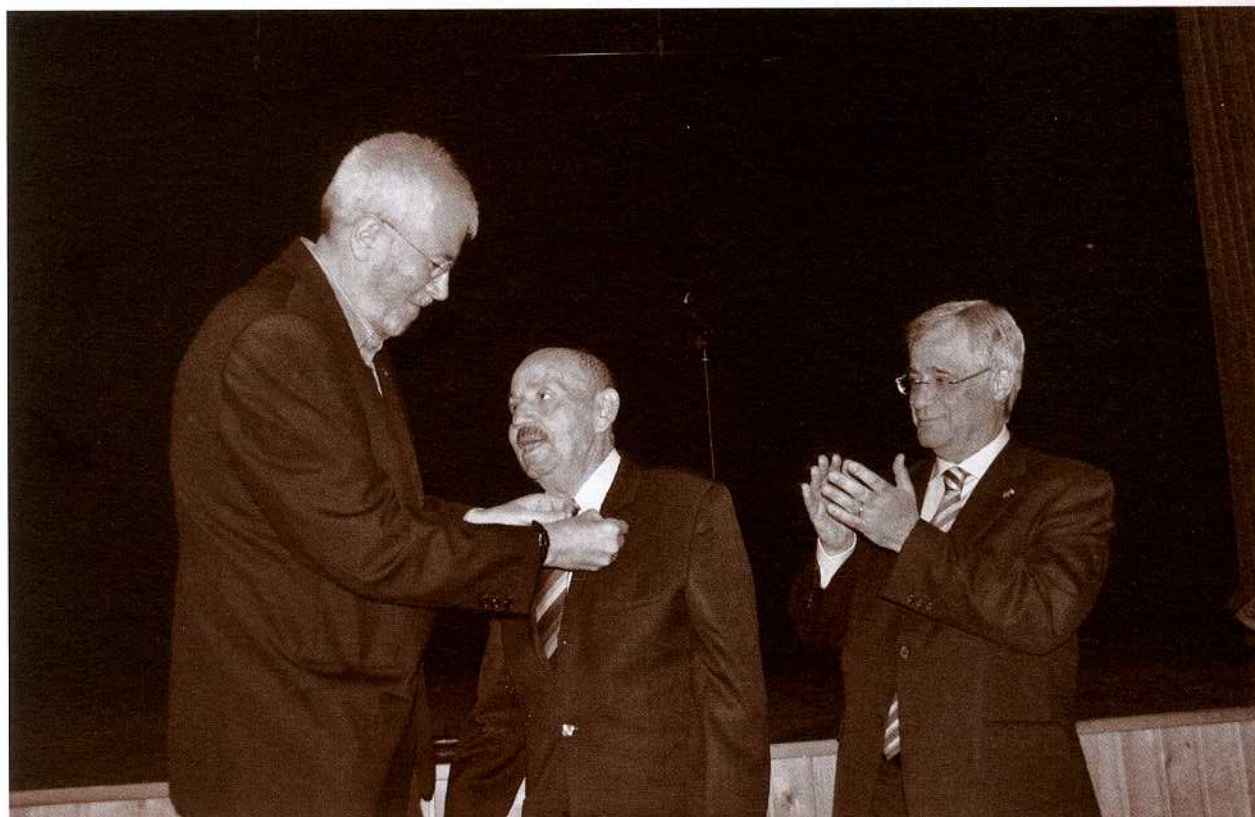
La moció unitària que llegí l'alcalde començava manifestant el “total compromís en la defensa de la Constitució, de l'Estatut, de la Democràcia i de les Institucions i Autoritats legítimes de l'Estat” i acabava amb una crida a tots els ciutadans perquè “es mantinguin atents i disposats a manifestar llur suport i compromís col·lectiu en defensa de la Democràcia i de les seves institucions, garanties de les llibertats públiques i de l'Autonomia” Tots els grups polítics van estar d'acord amb el manifest que va llegir l'alcalde Oms.

Pedro Corrales

*President de l'Associació de
Ardaleños y Amigos de Ardales
i Excap de la Policia Local de Blanes*

Visita oficial a Ardales. Abril 1981. Fons PSC (AMBL)

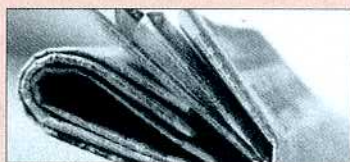
Homenatge a Pedro Corrales, situat enmig dels alcaldes d'Ardales, Juan Calderón, i Blanes, Josep Trias. Ardals 2010. Foto Aitor Roger (AMBL)

Notes:

¹ Un ardaleny, Manuel Bravo Cantalejo, ens ha fet arribar el seu testimoni escrit, dels primers que van marxar del poble. És oportú publicar-lo tot seguit, com a nota a peu de pàgina. Diu així: "Con motivo de las reuniones celebradas en Blanes y Ardals referente a los movimientos migratorios, no podíamos olvidar mencionar los primeros que emprendieron esta marcha. De entre los primeros, habría que nombrar los siguientes. Antonio Baeza y Antonio Chamorro. La aventura de los primeros inmigrantes en Blanes empezó en el 1949, siguieron tras un largo mes la ruta que les llevó a pasar por Madrid, Zaragoza, Barcelona y finalmente Blanes. No obstante, este viaje no fue fácil. Las veces que tuvieron suerte pudieron coger el tren, sin embargo otras veces vinieron a pie, y mientras se sumaba la difícil tarea de encontrar trabajo. Al no encontrar trabajo pensaron llegar a Blanes ya que Antonio Chamorro tenía un hermano en esta localidad. Su hermano tenía un puesto de Guardia Civil y por este motivo ellos pensaron que les podría ayudar.

Al llegar a Blanes se dirigieron al cuartel de la Guardia Civil en busca de su hermano, pero en esos momentos estaba de servicio en el muelle, así que tuvieron que ir al muelle. Al encontrarlo este les auxilió debido a que llegaban en un estado no muy presentable. Al día siguiente el hermano los llevó a Sefa y habló por ellos, entonces los contrataron. Esta empresa disponía de un local donde se hospedaban los trabajadores que venían de fuera. A este local le llamaban el Molino, y por aquel entonces debido a la enorme demanda de mano de obra, ponían un escrito colgado de la puerta que decía que todo aquel que tuviera familia o amistades que quisieran trabajar que se pusieran en contacto. Así que estos fueron los primeros emigrantes Ardaleños que vinieron a Blanes, los señores Antonio Baeza y Antonio Chamorro. Poco a poco estos señores fueron atrayendo a más personas hacia Blanes incluso a principios de la década de los 60 ya venían familias enteras.

N*otícies* de l'Arxiu (AMBL)

Donacions

Notícies

Breus

Notícies de l'Arxiu

DONACIONS 2010

Josep Maria Ibáñez

- Documentació de diferents actes a benefici de les obres de restauració de Santa Bàrbara:
- 2 cartells de l'obra *Els quatre corders de Blanes*. Teatre Fortuny. 12.12.1980.
- Cartell de la subhasta benèfica a la sala S'Auguer Rusc d'Art.
- Cartell del concert Coral Garbí a la parròquia Santa Maria.
- Cartell I a trobada de corals de la Selva de mar al Teatre Fortuny.
- Càmera cinematogràfica alemanya. Agfa Microflex-Sensor.

Josep Soterias

- DVD *Els quatre corders de Blanes*. Grup de Teatre Xiroia. Teatre de Blanes 2 d'octubre de 2005.

Dolors Hereu

- Col·lecció de recordatoris d'enterraments de Blanes.

Antoni Boronat

- Catàleg de la seva exposició de pintures a l'edifici de la Pia Almoina (Barcelona) del 9 de febrer al 9 de març de 2010.

Ramon Ramos Pagans

- *Escritos y discursos* de Benito Mussolini. 7 volums (1935).

Ramon Freixenet i Carme Santacatalina

- Enregistrament de l'obra *Els quatre corders de Blanes* (1978). Master original.
- Enregistrament de la festa dels Corders, a can Patacano (1979). Master original.

Fundació privada Carl Faust – Marimurtra

- 97 plaques de vidre estereoscòpiques de la col·lecció particular de Carles Faust. (còpia digitalitzada per l'AMBL)
- Imatges del lliurament de la Creu de Sant Jordi a la Fundació Carles Faust.

Francina Carles

- Vídeo. Festa de Sa Carbonera. Santuari del Vilar. 11.05.1985 (còpia)
- Vídeo. Partit de futbol CD Blanes. 1989 (còpia)

Fina Salt Vilanó

- 324 originals fotogràfics del fotògraf Francesc Salt i Pruna (negatius b/n).

Vicenta Borràs Julià

- Originals fotogràfics d'Esteve Torrentó Pla, la majoria dels anys vint i trenta del segle XX (75 negatius en suport plàstic i 68 plaques de vidre).

Josep Alum Utset

- Llibre de memòries. Pàgines viscudes.

Maria Àngela Sagrera. En representació de l'institut Sa Palomera

- DVD. Taula rodona sobre la postguerra espanyola. Teatre de Blanes. 24 de febrer de 2010.

Mercè López Giralt

- Néstor Luján. *Costa Brava*. (1957)

Valentí Hinarejos

- Audiovisual. *Els orígens de la vila de Blanes. Romanització*. Keteveoproduccions i Documedia. Fet amb la col·laboració de l'Arxiu Municipal de Blanes.

Fons Esteve Torrentó (AMBL)

Jordi Pacheco

- Revista Mistura. 32 números de 2007 a 2010.

Joan Bitlloch

- Col·lecció de la revista *En Patufet* (del núm.464 de 1912 al núm. 1737 de 1937) i documentació diversa.

Ajuntament d'Ardales

- Un volum de *Ayer y Hoy. Del desfiladero de los Gaitanes y el Caminito del Rey.*

Associació andaluza de ardaleños i amigos de Ardales

- Un volum de Bobastro. *La ciudad de la perdición. Gloria y refugio de la cristiandad* de Francisco Ortiz Lozano. (2010)

Antoni Castañer Sagrera

- Diploma de la *Sociedad española de Salvamento de naufragos bajo el Patronato de SS.MM. la Reina* a favor del mariner Antoni Castañer Illas. Madrid, 4 de novembre de 1883.

Esteve Rocafort Balvey

- Comptabilitat producció espadenyes de la fàbrica de calçats Vda. d'E. Rocafort de Blanes.(1955-1963)

Xasu Gironès

- Diapositives d'anuncis de botigues per ser projectades als cinemes.
- Adhesius d'entitats blanenques.

Ricard Ferrer Juli

- Col·lecció hemerogràfica Josep Mestres i Rovira, que comprèn els originals de la revista *Recvll*, enquadernats, en 25 volums i que corresponen als anys 1921-1936, 1969-1972 i 1977-1983. També els originals de la revista *Proa*, suplement del Full Parroquial de Blanes, enquadernats en un volum, i que correspon als anys 1945-46.

Júlia i Ricard Serrat Rondon

- Fotografies en suport negatiu b/n, obra del seu pare Ricard Serrat Ayats i del propi donant R. Serrat Rondon. A l'actualitat ja hi ha digitalitzades prop de 2700 imatges.

Maria Dolors Oms i Bassols

- Plaques en reconeixement de la seva tasca com a alcaldessa de Blanes.
- Cartells de diferents campanyes electorals
- Fotografies amb el president Tarradellas i amb el president Pujol

Imma del Pueyo. Amics del camins.

- Documentació relativa a les activitats dels Amics dels camins (1996-2005)

Jordi Masbernat. Fundació Privada Carl Faust.

- Un volum de *Llibre vermell de les plantes vasculars endèmiques i amenaçades de Catalunya* de Llorenç Sáez, Pere Aymerich i Cèsar Blanché. Argania Editio. Barcelona (2010).

Joaquim Malvesí

- Còpia d'uns plànols del barri de s'Auguer (1899), platja i passeig (1881) i dels terrenys de Bonaventura Angelgran a la platja de Blanes (1880).

Col·lecció A. Castanyer (AMBL)

NOTÍCIES

Pla d'Ocupació de Digitalització

• L'Arxiu es va acollir al Pla d'Ocupació de Digitalització de Catalunya promogut per la Generalitat. Això ha permès disposar d'un equip de dos tècnics digitalitzadors durant el darrer semestre de l'any: la Sra. Karina Pisano i el Sr. Antoni Blázquez. Gràcies a aquest equip, s'ha pogut endegar amb bones condicions la digitalització d'algunes sèries documentals històriques per tal d'assegurar-ne la seva conservació i consulta. Paral·lelament, també s'ha començat a actuar sobre l'hemeroteca històrica. S'han pogut digitalitzar algunes capçaleres d'alguns exemplars, però sobretot s'ha treballat en la digitalització de la revista Recvll. Gràcies als exemplars originals cedits per la família Borràs Vidal, als existents a l'Arxiu i a la donació del Sr. Ricard Ferrer de la col·lecció de Recvlls de Josep Mestres i Rovira, enguany ja disposem d'un bon nombre d'any

de la revista en format digital. En concret de 1921 a 1931, de 1949 a 1962 i de 1964. Durant aquest temps, només de Recvll, entre la còpia de conservació i la de consulta, hi ha escanejades més de 13.000 pàgines. L'objectiu per al futur serà fer-les accessibles a través de la plana web de l'Arxiu mitjançant un motor de recerca.

Conferència a Ardales

• En el marc dels actes d'agermanament entre Blanes i Ardales, el tècnic de l'Arxiu, Aitor Roger, va impartir una conferència a la població malaguenya coincidint amb les festes del seu patró Sant Isidre. Aprofitant aquesta visita s'ha donat continuïtat a l'intercanvi de publicacions i a la cessió d'imatges de Blanes per a la nova sala sobre la Vila que es va inaugurar al museu de la Peña d'Ardales.

Blanes a l'Atles paisatgístic

• Vàrem facilitar a Sebastià Goday de la Casa de Cultura de Girona informació i obra de pintors com Àngel Planells, Maria Teresa Bedós, Joan Padern, Rafael Bataller o Mn. Gelabert per a l'elaboració de l'*Atles paisatgístic de les terres de Girona* i per a l'exposició que es va realitzar al Museu Etnològic del Montseny La Gabella, a Arbúcies, del 6 de novembre al 8 de desembre. Una representació blanenca integrada pel pintor Joan Padern, la seva esposa Isabel Hostench, el pintor Rafael Bataller, el tècnic de l'Arxiu Aitor Roger i el director del servei Antoni Reyes Valent va assistir a la inauguració de l'exposició.

Els familiars de Bonosi Llensa a l'Arxiu

• Ens han visitat els descendents de Bonosi Llensa Feliu, blanenc que va emigrar a Puerto Rico, on fundà la ciutat de Barceloneta. Digué el poeta blanenc, Pere Puig i Llensa: "Aquest embadaliment per la mar va fer possible la dèria d'alguns marrecs de conèixer la mar gran, travessar-la i plantar-se a les Amèriques. Als deu o dotze anys era l'edat dels nois, la majoria de cases de terrassans, per emprendre l'aventura. Ells serien els "americanos", que amb el guany del seu esforç donarien prestigi a la Vila. D'altres s'embarcarien en naus de cabotatge dels armadors blanencs, i alguns navegarien per la gran mar. I entre els blanencs aventurers que s'endinsaren per Amèrica del Sud, un meu rebesavi per part materna, un tal Bonosi Llensa i Feliu, en un d'aquells països, no recordo quin, hi fundà una ciutat que va batejar amb el nom de Barcelona (Barceloneta)." Cada vegada són més les persones que s'interessen per conèixer aquest fenomen migratori a les Amèriques o que s'adrecen a l'Arxiu per fer recerques genealògiques dels seus avantpassats blanencs.

II Premi ES Niell

• Aquest any s'ha atorgat el II Premi Es Niell 2010 d'història marítima de Blanes, patrocinat i organitzat pel Club Vela Blanes. El treball de la Sra. Joana Muñoz Mora, alumne de l'IES Sa Palomera, *La construcció del Port de Blanes* va ser el guanyador d'entre els tres treballs presentats i va rebre un accèssit al premi. L'Ajuntament de Blanes a través del director de l'Arxiu, Antoni Reyes, és membre del jurat del premi

Blanes als Quaderns de la revista de Girona

- S'ha posat en marxa l'equip redactor de la monografia sobre Blanes dels Quaderns de la revista de Girona. Aquest equip està coordinat per Josep Bota-Gibert i Antoni Reyes Valent. L'Arxiu ha col·laborat cedint les instal·lacions i aportant informació bibliogràfica als autors per a l'elaboració dels capítols.

Conferència sobre T. Bacchio

- A l'auditori del Centre Catòlic, fruit de la col·laboració entre l'Arxiu i aquesta entitat centenària, el tècnic de l'Arxiu Municipal, Aitor Roger, hi va fer dues conferències. Una, el 21 de gener, centrada en la figura del llegendari heroi Theolongo Bacchio i l'altra, celebrada el 16 d'abril, sobre el pare de la Renaixença blanenca, Josep Cortils i Vieta.

Testimonis de la Postguerra

- El dia 24 de febrer va tenir lloc al teatre de Blanes una taula rodona sobre la Postguerra. L'Arxiu va facilitar alguns dels testimonis, integrants de la secció d'imatges (Albert Ros, Mercè López "Palma", Albert Rondon, Juli Baca i Joaquim Illas "Falet"). L'acte estava organitzat per l'IES Sa Palomera.

Personatges Selvatans

- L'Arxiu ha col·laborat en la recerca i redacció dels personatges de Blanes que s'han d'incloure en un llibre de personatges selvatans amb rellevància pública. El llibre, l'editarà el Consell Comarcal. El projecte està dirigit pel Centre d'Estudis Selvatans i es tracta d'una obra col·lectiva, amb uns directors-coordinadors, uns informants locals i un equip de redactors.

Conferència a la Casa del Poble

- El dia 2 d'octubre, coincidint amb la Fira d'Entitats, i a partir d'una sol·licitud de l'Associación Andaluza de Ardaleños, el tècnic de l'Arxiu, Aitor Roger, va impartir a la Casa del Poble la conferència titulada "La immigració d'ardalenys a Blanes. Tradicions i festes populars".

BREUS

- Visites escolars durant el 2010 a l'Arxiu dels centres Sa Forcanera, Serrallarga i Santa Maria de Blanes, que han conegut de primera mà les instal·lacions i el funcionament de l'Arxiu Municipal.
- Col·laboració de l'Arxiu amb va ser escenari d'unes escenes del rodatge d'un documental sobre les drassanes de l'Esteveta i va assessorar als interessats en la genealogia dels Gibernau a Blanes i la seva feina com a mestres d'aixa.
- Elaboració, a sol·licitud del Patronat de Turisme, per part de l'Arxiu, d'una ruta literària per Blanes (Ruyra, Sagarra, Maragall o Bolaño). Paral·lelament, es va fer la proposta del text commemoratiu del centenari de la Costa Brava per al monument del passeig de Mar.
- Cessió d'un recull d'imatges antigues per al calendari 2011 de l'Associació Estimem les ermites de Blanes.
- Cessió a l'Arxiu Municipal de Sant Feliu de Guíxols d'una imatge antiga per a un llibre de fotografies panoràmiques de la Costa Brava.
- Col·laboració amb el programa Thalassa de C33 facilitant imatges i informació sobre la pesca i la investigació científica pesquera a Blanes.
- Digitalització d'algunes portades antigues de la revista Recvll per a l'edició del número extraordinari de la veterana revista blanenca.
- Assessorament de l'Esbart Dansaire Joaquim Ruyra en l'elecció del seu nou vestuari a partir de les imatges antigues conservades a l'Arxiu.
- Assessorament en l'obtenció de dades biogràfiques de la família Carreras Pou, per a un estudi sobre la figura del mecenes d'art d'arrels blanenques, Lluís Plandiura Pou.
- Col·laboració amb l'Any Maragall en l'elaboració d'una ruta pels llocs on va viure l'escriptor Joan Maragall.
- Digitalització de fulletons turístics antics de Blanes que, juntament amb els d'altres pobles del litoral gironí, s'inclouran en un espai del web del Patronat de Turisme Costa Brava.

- Col·laboració amb els veïns de les “cases barates” dels Pins en la recopilació d'imatges per a la commemoració del cinquantè aniversari d'aquest grup d'habitatges.
- Cessió de diverses fotografies per il·lustrar la publicació *Els noms populars de núvols, boires i vents de la comarca de la Selva* d'Albert Manent i Joan Cervera editada pel Centre d'Estudis Selvatans. Les imatges pertanyen a la reunió que va coordinar l'Arxiu entre pescadors i terrassans blanencs i el filòleg Albert Manent.
- Cessió d'imatges per a l'escola Quatre Vents en la commemoració del 25è aniversari de la seva obertura.
- Col·laboració i intercanvi d'imatges amb el Museu Marítim, revista Argo i l'Arxiu, per enriquir els fons sobre temàtica marítima.
- Cessió d'una fotografia del Fons Francesc Salt (AMBL) que es va utilitzar al Saló Nàutic que se celebrà del 6 al 14 de novembre. A l'edició d'enguany, des del Departament de Política Territorial i Obres Públiques, es va voler ensenyar com eren els ports de Catalunya a principi del segle XX.
- Cessió de diverses fotografies per il·lustrar un reportatge sobre la geografia personal i literària de Roberto Bolaño per a la Revista de Girona, a càrrec de Lluís Freixas de la Casa de Cultura de Girona.
- Participació a la presentació del llibre de Lluïsa Julià Ruyra: l'home i la seva imatge a Blanes, participant en la organització i amb la projecció de l'enregistrament de la primera portada del rem de trenta-quatre al Santuari del Vilar, del fons Pere Borràs d'Igualada (AMBL). únic document en moviment que es coneix de l'escriptor

Bibliografia

Ressenyes

Ruyra: l'home i la seva imatge
per Josep Bota-Gibert

Aprender a dibujar el viento
per Miquel Maria Gibert i Pujol

El navegador de fons de mirall
per Antoni Mañach Moreno

Matins grisos
per Joan Adell Álvarez

El joc de Déu

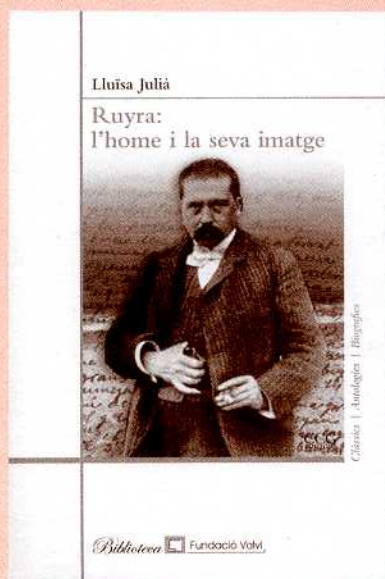
Els noms populars de Núvols, Boires i
Vents de la comarca de la Selva

Sempre hi ets

L'expansió medieval de Blanes sota el domini
dels Vescomptes de Cabrera (Segles XIII-XV)

Llibre vermell de les plantes vasculars
endèmiques i amenaçades de Catalunya

Història militar de la guerra civil a la
Comarca de la Selva

Autor: Maria Lluïsa Julià

Edita: CCG Edicions

Lloc: Girona

Any: 2010

Pàgs.: 240

RUYRA: L'HOME I LA SEVA IMATGE

Acostuma a passar normalment que, quan un ha escrit un llibre i tracta de presentar-lo, busqui algú que faci aquesta feina d'introducció. En aquest cas, ha passat al revés, un servidor s'ha ofert a Maria Lluïsa Julià per presentar el seu darrer llibre: *Ruyra: l'home i la seva imatge*. Sobre Ruyra em fa l'efecte que en podré dir alguna cosa, especialment destacar el que significa el llibre en la bibliografia ruyriana. De l'autora de l'estudi, em serà més fàcil parlar-ne perquè la conec des de 1982, i poc o molt he anat seguint totes les seves publicacions. Gràcies, doncs, a tots, a la doctora Julià per acceptar que un servidor presenti aquesta obra, i gràcies a vostès per ser aquí en un dia que no convida gaire a sortir de casa. En tot cas, quedi constància que el tema s'ho val, i que sentir les novetats de la veu de l'autora haurà valgut la pena.

Avui, Lluïsa Julià s'ha fet un nom en la literatura catalana, primer com estudiosa de Ruyra, de Maria Antònia Salvà i Carme Riera, després com membre d'un grup de dones que podríem articular a l'entorn d'un llibre –*Cartografies del disseny*–, però també com a secretària fins l'any passat de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana, com a jurada del Premi Carles Riba, o per ser membre del consell de redacció de *Serra d'Or*.

La seva obra d'estudiosa i de crítica s'ha centrat en dos eixos: Ruyra que va ser la seva tesi doctoral, i el paper de les dones en la història de la literatura, molt sovint menystingut, sigui des de l'àmbit pròpiament històric o des de la crítica. Li devem que hagi continuat insistint amb Maria Mercè Marçal, una autora que no va ser ben vista per la crítica oficial fins que es va morir, tot i les reedicions de *Bruixa de dol*; hem d'agrair-li que hagi re-situat Maria Antònia Salvà, de qui l'any 2008 publicava una biografia; però tampoc no hem d'oblidar l'esforç per fer notar la importància de Carme Riera, una autora que ha rebut poca atenció crítica. Tota aquesta línia de treball i de reflexió històrica i crítica va recollir-la al llibre *Tradició i orfenesa*, un títol precís i magnífic perquè amb un sol sintagma reflecteix la seva tesi: com s'han sentit i se senten encara algunes autores davant la crítica i la història de la literatura. I és que la Lluïsa, com veurem més endavant, titula molt bé.

Parlem ara de la seva dedicació a Ruyra, primer a través de la seva tesi doctoral que va llegir el 1990. De llavors ençà, ha publicat cinc coses importants sobre Ruyra i un parell d'edicions escolars. La primera, el 1991, un any després de la tesi, és *L'envejós*, un manuscrit inèdit de Ruyra amb el qual va obtenir el premi "Alba de Prima" a la festa literària del *Recull*, sobre el qual suposo que ella els en parlarà després.

A continuació, l'Ajuntament de Girona donava a la premsa *Ruyra inèdit* on dona a conèixer dues versions de *Mànegues marines* que il·lustren prou clarament sobre el perfeccionisme ruyrià. L'any següent es publicava un resum de la seva tesi, *Joaquim Ruyra, narrador*, i quatre anys més tard, el 1996, una aproximació a la trajectòria vital de l'autor de Blanes que tot seguit havia de guanyar el premi Cadaqués a Quima Jaume.

El llibre que avui presentem és el resultat de la beca Martí Pol que li va atorgar la Fundació Valvi el 2008 en coedició amb CCG Edicions. El títol, *Ruyra: l'home i la seva imatge*, com *Tradició i orfenesa*, també està molt ben trobat, perquè ens presenta un Ruyra complex, carregat de matisos, quins són els seus orígens i com va evolucionant.

Som en aquest procés de construcció de la imatge. La que construeix el propi Ruyra vol que se centri exclusivament en l'obra, deixant de banda tots els altres aspectes. La que construïm avui, on té un pes decisiu l'obra de la doctora Julià, més aviat va per un camí gairebé oposat: intentar saber tots els detalls de la vida de Ruyra, amb la certesa que en saber-los, la seva obra se'ns il·luminarà amb més intensitat.

No hi ha cap dubte que la manera de ser i de fer implica una obra que més aviat és curta i poc seguida. El tarannà de Ruyra, pot veure's a través de les pàgines de *La Costa de Llevant* i *Recull*, apareixent o desapareixent d'una manera quasi misteriosa, amb molt poca o nul·la activitat social en uns moments en què a Blanes ha quallat la Renaixença i una institució com l'Orfeó Blanenc simbolitza aquesta realitat. La intervenció de Ruyra, en canvi, gairebé hem de seguir-la amb lupa i llegir-la entre ratlles.

S'han construït altres imatges, com la que varen fixar els noucentistes, centrada exclusivament en les seves habilitats lingüístiques i en la concepció de la llengua literària. O la que va elaborar el mateix Pla, centrada d'una manera tendenciosa en l'escàndol, que la crítica oficial ha anat més o menys seguint.

Molts crítics i historiadors han estat capaços d'oblidar que Jacint Verdaguer era mossèn, han

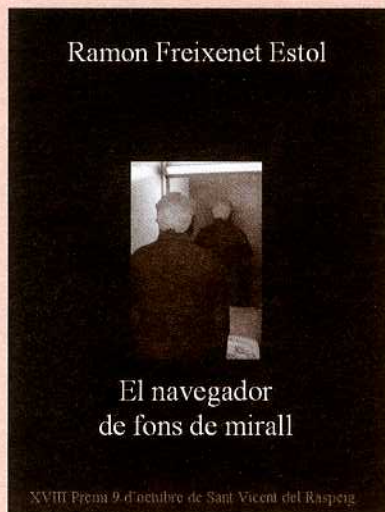
perdonat el racisme de Céline, les idees polítiques de Borges i alguns episodis poc clars de Pla, però encara no hem paït que Ruyra encapçalés *Marines i boscatges* amb aquell *Ave Maria Puríssima*.

Hi ha altres maneres de construir la imatge d'un autor. Per dir-ne una altra, segurament la més negativa, la d'aquell advocat mal·llegit que, sense tenir cap sentit de la història de la literatura i de la llengua, ni segurament haver tingut mai a les mans cap llibre de l'autor és capaç de verbalitzar en públic que Ruyra és una m...

Sortosament hi ha l'altra cara, la de les persones com Joan Puigbert i Busquets que han estat capaces de recordar per què varen llegir Ruyra a finals dels anys cinquanta i que va significar per a ells. Fa pocs dies sentia com Teresa d'Arenys i Josep Albanell varen arribar a l'autor de Blanes a través de les aules universitàries, o, servidor de vostès que a finals dels anys seixanta alternava Ruyra i Brecht. També ens podria explicar el seu procés un autor d'ara com Toni Sala. Tot això és imatge, forma part de la construcció de la imatge, indica complexitat, com més allunyada dels estereotips millor, i ajuda alhora a aprofundir en les narracions de Ruyra, en les seves motivacions a l'hora d'escriure-les, en el seu possible rerefons autobiogràfic.

Aquesta és la virtut del llibre de Maria Lluïsa Julià, presentar-nos un Ruyra ric i complex resseguint amb dades noves els orígens familiars, estudiant la complexa relació amb Ramon Turró –dos homes idees radicalment diferents–, incidint en la seva evolució religiosa, tenyida d'un cert ateisme que acaba desembocant en un catolicisme ortodox i militant, però també desmitificant altres coses: la idea que Pla havia més menys fixat sobre la seva dona, Teresa de Llinàs; aportant noves pistes sobre l'adopció de la seva filla. Però del nucli del seu llibre, d'aquesta imatge més acabada del nostre autor millor que els en parli ella mateixa.

Josep Bota-Gibert

Autor: **Ramon Freixenet Estol**

“El navegador de fons de mirall”

de Ramon Freixenet Estol

Relat guanyador del XVIIIè Premi 9 d'octubre de creació literària Sant Vicent del Raspeig – Alacant (País Valencià).

“Cuéntanos, musa, del narrador, del infante, del anciano apartado a las lindes del mundo, y haz que en él se reconozca cada hombre. Con el tiempo, los que me escuchaban se han convertido en mis lectores, ya no se sientan en círculo sino solos, y cada uno no sabe nada del otro.

Soy un viejo, con la voz quebrada, pero el relato sigue elevándose desde las profundidades y la boca entreabierta lo repite, tan poderoso como apacible; una liturgia para la que nadie necesita estar iniciado en el sentido de las palabras y las frases”...

“Y si alguna vez la humanidad pierde su narrador, al mismo tiempo habrá perdido su infancia”...

Apartat dels llindars del món, al fons dels miralls, un navegador suïcida i el seu únic testimoni conscient, un narrador que fa de notari de fets ignots, se'ns presenten en el conte escrit per Ramon Freixenet Estol², guanyador del XVIIIè Premi 9 d'octubre de creació literària de Sant Vicent del Raspeig. Fa por creure que poden ser veritat les paraules de Wim Wenders i Peter Handke: sense narrador, sense cultura oral, sense la màgia de les paraules compartides i dirigides per una veu narradora càlida, la humanitat està perduda. Jo em pregunto si l'estranya relació entre el narrador i el viatger suïcida del relat de Ramon Freixenet no respon a aquesta pèrdua de la infància?

El Navegador erràtic fa servir els miralls per a viatjar, per esguardar paisatges eidètics. Però a diferència dels miralls de Charles Lutwidge Dogson, altrament dit Lewis Carroll, que són inductors d'estats i ambients hipnagògics, onírics, esotèrics, lisèrgics pel Navegador els miralls són finestres obertes a universos particulars, que permeten crear mitologies metarealístiques. El Navegador és cronista de l'ultrarealitat, però no del somni. Una altra pregunta: què passa en aquest cas amb l'estereometria? Què passa amb un món dislèxic que sembla igual però inverteix les coordenades en reflectir-se? Què passa si el mirall es trenca en mil bocins mentre el Navegador està dins el fons del mirall?

Sembla, també, que el fons del mirall segueix les pautes del cinema-ull³, o cinema-veritat, o cinema-jo-veig-escric-organitzo-

la-realitat de Dziga Vertov⁴. El cinema-ull és l'estudi científic-experimental del món visible. Basat en una fixació planificada dels fets de la vida sobre la pel·lícula. És la possibilitat de veure els processos de la vida en un ordre temporal inaccessible a l'ull humà, en condicions normals utilitzant els mitjans de rodatge a l'abast de la càmera. En aquest cas, però, només cal canviar la pel·lícula o la càmera pels miralls que fan servir el Narrador, el Navegador i Ramon Freixenet. En aquest cas la pregunta és: aquests miralls serveixen per llançar al món una mirada crítica des de la intimitat?

Amb la mirada des del mirall ens adonem que la *desfamiliarització*⁵ també hi és present. Una tècnica d'avantguarda que consisteix en prendre imatges de la realitat des de punts de vista gens ortodoxes, des d'angles de visió inesperats. L'aparició de la *desfamiliarització* va permetre registres de noves experiències visuals, usades com a metàfores perfectes de la modernització del nou món. Els nous punts de vista eren analogies visuals del procés revolucionari, una eina per "netejar la percepció" amb l'objectiu d'instaurar un nou règim de "higiene visual". Finalment també era un instrument per a una nova epistemologia visual. Una altra pregunta: així doncs els miralls de Ramon Freixenet ens connecten amb els experiments òptics i les experiències cinètiques de Dziga Vertov, Moholy-Nagy o Rodchenko, que permeten conèixer el món perquè el miren de forma diferent?

I què podem dir del Narrador? Aquest personatge s'erigeix com a l'autoritat *del que podia ser un artefacte literari*. S'atribueix i exercita el dret o poder de manar, de regir, de governar, de dictar lleis del text, de fer-les observar i de manar per sobre del Navegador. Sosté el sentit de les paraules o l'ús de les construccions sintàctiques. El Narrador és un xaman que guia i dirigeix els viatges literaris per universos particulars o és un notari que

amaga part del que sap en tensionar la història amb adjectius, metàfores o *trames estructurals del verb*?

El Navegador de fons del mirall és un text que suscita moltes preguntes, que només el temps pot respondre. Cal abans llegir-lo per estar preparat per entendre les respostes.

Antoni Mañach Moreno

Llicenciat en filosofia.

Professor a ESDi-Ramon Llull

Notes

¹ Extret de la pel·lícula de Wim Wenders *Der Himmel über Berlin* (El Cielo sobre Berlín, 1987).

² <http://rfreixenetestol.blogspot.com/>, on podreu llegir entre d'altres textos: "El navegador de fons de mirall", "Passatgers al paradís", "Shanghai exprés" i "La incisió convexa".

³ Joaquim Romaguera i Ramio, Homero Alsina Thevenet (Eds.) *Textos y manifiestos del cine*. Editorial Catedra. Madrid, 1998.

⁴ Dziga Vertov a la seva pel·lícula *A Man with a movie camera* 1929.

⁵ Concepte desenvolupat pel crític Víctor Shklovsky i explicat per Lev Manovich a l'article "L'avantguarda com a software".

http://www.uoc.edu/artnodes/esp/art/manovich1002_manovich1002.html

Autor: Joan Adell

Edita: Angle

Lloc: Barcelona

Any: 2010

Pàgs.: 432

Matins grisos

Presentació de *Matins grisos*, de Joan Adell, a l'auditori del Centre Catòlic de Blanes

Una de les preguntes que se'ns fa sempre als narradors d'històries és quin fet o quina vivència ens va donar la idea d'aquella narració. Una pregunta de vegades no gens fàcil de respondre. En el cas de *Matins grisos*, però, crec que ho tinc molt clar: un dia, al Museu d'Art Modern de Catalunya, vaig veure per primer cop la pintura original *Garrot Vil*, de Ramon Casas, una colpidora instantània de l'execució pública d'un jove de 19 anys a Barcelona, un matí gris de l'any 1893. Vaig quedar impressionat. D'altra banda, l'any 1974, un altre matí gris del mes de març, a la presó Model de Barcelona es perpetrava un dels darrers assassinats polítics de la dictadura franquista: la mort, també a garrot, del jove anarquista Salvador Puig Antich.

Vaig prendre consciència que, al llarg dels 81 anys transcorreguts entre aquells dos matins, el nostre país havia viscut una de les etapes més fosques de la seva història recent, esquitxada per la grisor de molts matins. D'allò n'havia de parlar, la idea s'anà convertint en una necessitat que, al cap d'uns anys va generar la novel·la que avui presentem, de la qual, si m'ho permeteu, us llegiré alguns fragments; al primer paràgraf de la primera pàgina es llegeix:

Feia un matí gris. Van instal·lar el patíbul arrecherat al mur de la presó. Els balcons i terrats del carrer de la Reina Amàlia eren atapeïts de ciutadans que no es volien perdre l'espectacle. Enfosquia l'escena la tènica presència de les confraries d'encaputxats amb els seus hàbits i estendards negres arran del cadafal. Al voltant, policies a peu i a cavall controlaven la gentada que, dempeus, esperava el moment de l'execució. Tothom anava abrigat —l'hivern de 1893 va fer molt de fred, a Barcelona—, tothom menys el reu, un noi de dinou anys que estava a punt de morir per haver comès algun crim imperdonable. El baf de la gent es condensava per damunt dels caps o restava glaçat als mocadors que embolcallaven els més fredolics. Un pillet esparracat va enfilem-se a les branques nues d'un plàtan. Al noi que seia al tamboret del garrot li petaven les dents i, al seu voltant, com si volguessin alleugerir-li la por i el fred, s'hi aplegaven dos funcionaris, un capellà i un metge. Rere seu, el botxí prengué la maneta que en qüestió de segons aplicaria justícia. Tot va ser molt ràpid. El condemnat només va fer un parell d'estremiments i un crit ronc i curt. En el mateix instant, seguint una vella tradició, alguns pares —perquè te'n recordis!— li ventaven una clatellada

al fill que els acompanyava. Tot seguit el metge féu un gest afirmatiu amb el cap i la policia va convidar el públic a desallotjar la plaça.

Bé, un començament no gaire alegre. D'aquesta novel·la s'ha dit que és un al·legat contra la pena de mort i la violència política. Hi estic d'acord.

Però he volgut parlar de moltes coses més, com ara de la paternitat biològica i la paternitat "de fet". Quina és més transcendent en la formació de l'ésser humà? De les relacions amoroses sense amor; de l'adulteri. A la pàgina 83 llegim:

L'Anna analitzava els seus sentiments i arribava a la conclusió que l'amor entre ella i en Pere s'havia extingit com la cua d'una espelma. No podia ser infidel amb qui no tenia més lligams que unes signatures arxivades a la lleixa polsosa d'un jutjat. Això i un bocí de vida en comú ple d'il·lusions fallides. Avui eren dos estranys que mig compartien un espai físic i que guardaven les formes.

S'esforçava a ser sincera, i admetia que la seva relació amb en Marcel no es veia exempta de sentiments de culpa. Es lliurava sistemàticament a un home que tampoc no estimava i al qual, com un dia va dir-li la Raquel, només li interessava el seu cos. Ho acceptava perquè, si més no, eren els únics moments que sentia vibrar aquell seu cos de vint-i-sis anys.

En aquesta història he intentat no oblidar allò que algú ha anomenat "l'Espanya del mig", la gran massa social de la qual no se'n parla gaire, sense vencedors, ni vençuts, ni herois. Tanmateix la seva heroïcitats era —és— sobreviure als excessos de tots els bàndols. Acabada la Setmana Tràgica de Barcelona, el doctor Pla escriu una carta a la seva filla Maria i, entre altres coses, li diu:

L'ambient de Barcelona en el dia d'avui és d'aparent normalitat, tot i que les cares de la gent que trobes pel carrer t'ho fan dubtar. Han obert les botigues i els establiments públics, i les fàbriques treballen. S'ha restablert

l'enllumenat dels carrers i els tramvies tornen a circular. Els col·legis de religiosos, quasi tots cremats o saquejats, intenten recuperar-se per poder començar el curs amb una mínima eficàcia... Les brigades municipals i els soldats treballen dia i nit per arranjar el paviment dels carrers, però hi ha cicatrius que tardaran molts anys a desaparèixer, cicatrius urbanes i cicatrius morals en l'ànima de molta gent.

Jo he tingut la sort de poder-me dedicar de ple a la feina de l'Hospital. Ha estat gratificant ajudar la gent en moments que semblava que els homes ens havíem convertit en bèsties.

També he volgut parlar de la repetició fatalista dels mateixos errors al llarg del temps, a través d'una nissaga familiar i d'una època molt trista.

Del que no hi ha dubte és que el pas del temps, la vida, ho erosiona tot, en particular els ideals de joventut. A la darrera part del llibre podem llegir:

La Sílvia avui tenia molt clar que la dona que va sortir dels soterranis de la Via Laietana no era la mateixa que va entrar-hi una setmana abans. El mateix vespre de l'alliberament, després de prendre un bany llarguíssim, com si volgués arrencar del seu cos, no només la brutícia, sinó qualsevol vestigi de les hores viscudes, dels últims anys viscuts, va explicar-li

a l'Eduard amb profunda tristesa les seves decepcions. Durant set dies, per aquella masmorra de la Via Laietana va veure desfilar un seguit interminable de gent derrotada, de la qual mai no havia sentit a parlar en les reunions clandestines del partit, persones que no comptaven, perquè, quan canviés el sistema, seguirien omplint les masmorres de la democràcia. «Mentrestant —va dir-li—, els meus companys de lluita, idealistes de saló, segueixen teoritzant sobre els drets humans i la justícia social, però ben allunyats de la misèria i dels patíbuls, perquè això s'encomana».

Aquesta novel·la s'havia d'acabar amb l'execució de Puig Antic, però un lector de luxe

va recomanar-me que la continués fins la mort de Franco, a fi de deixar oberta una finestra a l'esperança. Vaig fer-li cas, tot i saber que estava fent una trampa literària: els personatges ignoraven el futur, mentre que el narrador coneixia al detall tots els esdeveniments a 35 anys vista. Tanmateix, el matí de la mort del dictador, la Sílvia camina pels carrers i rumia:

Feia dies que ho assajava, sense gaire èxit, però potser l'esdeveniment d'avui l'obligava a posar els comptadors a zero. S'havia passat divuit anys —la meitat aritmètica de la seva vida— lluitant contra un sistema personificat en un home que feia unes hores, per imperatius biològics, s'havia esvanit. No volia fer càbales sobre el que succeiria a partir d'aquell moment. Ningú no ho sabia. Probablement, després de lluites més o menys civilitzades, el poble s'empassaria allò que li diguessin que s'havia d'empassar —bé que ho havia fet al llarg de quaranta anys. Tampoc no volia turmentar-se valorant fins a quin punt havia valgut la pena la seva lluita personal.

Aquí, tornant a la trampa que abans esmentava, vosaltres, lectors, podríeu aclarir-li a la Sílvia el seu dubte. I per descomptat, no tots li diríem el mateix.

Tal vegada havia estat inútil, però li restava el consol d'haver actuat sempre d'acord amb la seva consciència. Del que no hi havia dubte era que avui començava una nova etapa per al país. També per a ella?

Quan va arribar a la Diagonal va asseure's en un banc per descansar, va mirar d'esma les façanes del davant i els seus ulls van ensopegar amb el rètol de marbre del carrer - *Avenida del Generalísimo Franco* - tan sabut, però, en aquell moment, tan inquietant.

No sé si el lector arribarà a copsar tots aquests matisos; tanmateix, aquesta és la meva responsabilitat.

Joan Adell Álvarez

Autor: Cristina Fernández Recasens

Edita: Ajuntament de Calvià

Lloc: Calvià

Any: 2010

Aprender a dibujar el viento

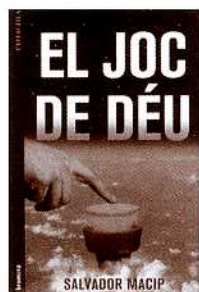
He llegit dues vegades *Aprender a dibujar el viento* i puc dir que la segona lectura no ha fet més que confirmar l'opinió que me n'havia format amb la primera. És un llibre molt interessant i que permet esperar moltes coses de la Cristina, i totes bones. Premi merescudíssim. M'ha agradat, sobretot, per la condensació i la força de l'escriptura alhora que sap mantenir-hi el to confessional. És una combinació que és difícil que resulti convincent, però ella troba les estratègies adequades perquè ho sigui. La condensació tendeix a convertir un llibre de poemes en un llibre d'aforismes, i els aforismes, que poden ser molt atractius, no són discurs confessional. I el discurs confessional, com és obvi, s'allunya de l'aforisme en entrar en el camp de la reflexió exposada als ulls del lector. Ella se'n surt i és un gran mèrit. També he trobat molt encertat l'ús que fa de la llengua, amb frases i mots precisos, sempre fugint del retoricisme -més o menys trencador, això és una altra cosa, però hi ha també uns retoricismes de la ruptura- en què cau sovint la poesia de la gent jove i no tan jove.

Un altre mèrit de l'obra és la unitat, molt ben resolta. Sap crear un clima poètic que, amb matisos, manté fins al final del llibre. Aquest clima, obsessiu, tens, però amb fugues alliberadores, crec que és un dels grans atractius d'*Aprender a dibujar el viento*.

Finalment, remarco que també comença a dominar amb eficàcia l'art de tancar el poema. I això no és gens fàcil. Saber tancar un poema és, sovint, determinant de la lectura tant pel que fa a la interpretació estricta que en pugui fer el lector com pel rastre que deixarà en la seva consciència. Sovint, recordem un poema per la impressió final que ens ha causat el tancament, encara que potser no el recordem amb precisió, aquest tancament. Per dir-ho d'una altra manera: fa que els poemes del llibre, en general, deixin molt bon regust en el lector perquè amb les el·lipses i els salts metafòrics finals il·lumina amb fugacitat, però amb una gran vivesa, el sentit del poema.

Miquel Maria Gibert i Pujol
Doctor en filologia catalana, escriptor
i professor de la Universitat Pompeu Fabra

EL JOC DE DÉU

Autor: Salvador Macip
Edita: Bromera
Any: 2010
Pàgs.: 224

El metge, científic i escriptor blanenc ens presenta El joc de Déu, que descriu com una comèdia irreverent i imprevisible. Barreja sense complexos acció, humor, sexe, violència, religió, amor, físics teòrics, assassins en sèrie, policies embogits i un Déu que no vol explicar tot el que sap. Però, per damunt de tot, és una reflexió sobre la manipulació i la set de poder. Una novel·la per a riure i pensar alhora.

SEMPRE HI ETS. ELS POLÍTICS CATALANS PARLEN DELS SEUS PARES

Autor: Adam Martín Skilton
Edita: Ara llibres
Any: 2010
Pàgs.: 339

Testimoni únic, personal i colpidor, els polítics catalans ens expliquen la relació que han tingut amb els seus pares. Revelacions sorprenents, històries tendres, vivències profundament emocionants i simples anècdotes quotidianes que dibuixen una classe política molt més propera i assequible que no ens pensem. Hi ha pares estrictes i freds, pares inspiradors, còmplices, esquerps, faldillers, exigents, indulgents, i mares profundament creients, resistents, sol·lícites, modèliques, previsores, genials o extravagants... Les entrevistes d'Adam Martín mostren un perfil totalment desconegut dels protagonistes, i constitueixen una veritable radiografia emocional de la política i els polítics catalans.

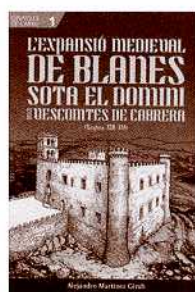
LLIBRE VERMELL DE LES PLANTES VASCULARS ENDÈMIQUES I AMENACADES DE CATALUNYA

Autor: Llorenç Sáez, Pere Aymerich i Cèsar Blanché
Edita: Argania editio
Lloc: Barcelona
Any: 2010
Pàgs.: 811

Aplega els coneixements més actuals sobre les plantes endèmiques i les més vulnerables que es fan al territori català estricte. Una base imprescindible per a endegar la protecció d'aquest patrimoni. En el llibre hi ha col·laborat la Fundació privada Carl Faust.

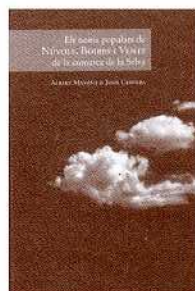
L'EXPANSIÓ MEDIEVAL DE BLANES SOTA EL DOMINI DELS VESCOMTES DE CABRERA (SEGLES XIII-XV)

Autor: Alejandro Martínez Giralt
Edita: Ajuntament de Blanes
Lloc: Blanes
Any: 2010
Pàgs.: 34

És el primer número de la nova col·lecció municipal de textos Opuscles de l'Arxiu, que neix amb la voluntat d'aplegar i donar a conèixer estudis rellevants sobre Blanes que eren susceptibles de quedar inèdits. En aquest cas hi trobem l'estudi que ha realitzat l'historiador Alejandro Martínez per tal d'oferir una conferència a l'església Santa Maria el 14 d'agost de 2010, dins els actes organitzats per l'Arxiu per commemorar el 750 aniversari de la carta de franqueses de Blanes.

ELS NOMS POPULARS DE NÚVOLS, BOIRES I VENTS DE LA COMARCA DE LA SELVA

Autor: Albert Manent i Joan Cervera
Edita: Centre d'Estudis Selvatans
Lloc: Santa Coloma de Farners
Any: 2010
Pàgs.: 80

Els autors fan una nova aportació en el món de la toponímia, amb la participació de més de 150 enllaços i informants (alguns proposats per l'Arxiu Municipal de Blanes), persones d'edat nascudes a alguna en diverses poblacions selvatanes i que s'havien dedicat durant anys a feines agrícoles, del mar, artesanals... Han aportat valuosa informació de coneixement sobre meteorologia popular i els seus noms. Manent i Cervera han treballat i aplegat aquestes dades en aquest volum. Un "monument lingüístic" editat amb l'ajut de diversos ajuntaments i que ha editat el Centre d'Estudis Selvatans.

HISTÒRIA MILITAR DE LA GUERRA CIVIL A LA COMARCA DE LA SELVA. PATRIMONI I MEMÒRIA REPUBLICANA

Autor: Pablo de la Fuente
Edita: Centre d'Estudis Selvatans
Lloc: Santa Coloma de Farners
Any: 2010
Pàgs.: 120

Es tracta del treball guanyador de la III Beca de recerca La Selva 2009, atorgada pel Consell Comarcal de la Selva i el Centre d'Estudis Selvatans, amb el suport de la Diputació de Girona. Conté moltes referències al cas de Blanes, amb il·lustracions i documents poc coneguts, cedits per diferents arxius i institucions militars.

Serva ordinem et ordo te servabit

Aquesta edició fou acabada el dia 31
de desembre de 2010 als tallers
d'Impremta Girona

Publicacions Municipals de Blanes

Col·lecció Cortils i Vieta

1. Mercè Cabré i Josep Torres (2006). El miratge de les Índies. L'emigració blanenca a Amèrica al segle XIX.
2. Fèlix Rabassa i Martí (2006). Un segle de cooperativisme agrari a Blanes. En el 60è aniversari de la Cooperativa Agrícola de Blanes (1946-2006)

Col·lecció Clàssics Blanencs

1. Josep Alemany i Borràs (2007).
Blanes. Ensaig d'estudi crítich.

Col·lecció Lectura Popular Blanenca

1. Angelina Montells i Vilar (2006). Esclat de pensaments. Antologia poètica d'Angelina Montells i Vilar.
2. Josep Pruna i Cortacans (2008). Estampes blanenques.

Col·lecció Fons de l'Arxiu

1. Domènec Valls i Coll (2007). Els goigs de Blanes.
2. DD.AA. (2008). Francesc Salt (1895-1970), la mirada del poble. Blanes a través d'un fotògraf per descobrir.
3. DD.AA. (2009). Els Paradisos de Rafael Bataller. Un pintor fotògraf

Col·lecció Opuscles de l'Arxiu

1. Alejandro Martínez Giralte (2010). L'expansió medieval de Blanes sota el domini dels Vescomtes de Cabrera.

